

A. VAN ISEGHEM

ALLE VERZEKERINGEN

HYPOTHEKEN

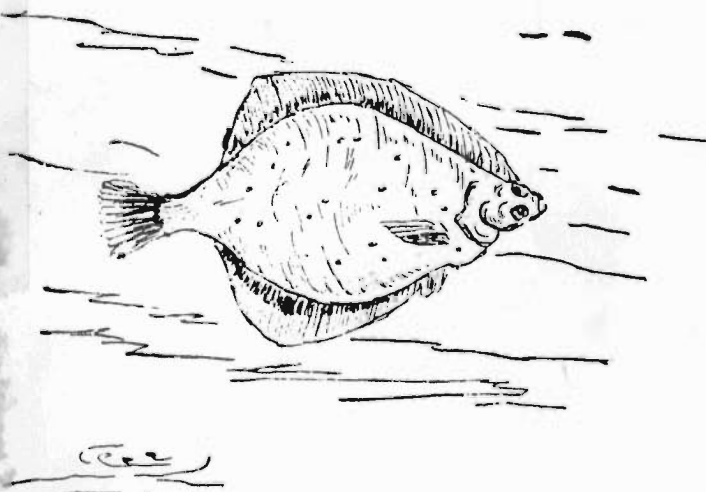
STOCKHOLMSTRAAT 47 a
8400 OOSTENDE

Tel. 70 35 73

Jan 77

redactie : DE PLATE vzw
c/o O.VILAIN
Rogierlaan 38 - bus 11
8400 OOSTENDE

TIJDSCHRIFT

de Plate

verschijnt 9 maal per jaar

Plaatsingen op korte termijn bij

KANTOOR OOSTENDE : Wapenplein 8
8400 - Oostende
Tel. 059/ 50.49.11

geven U :

- voordelige rente
- vrijstelling van roerende voorheffing (tot 15.000 F. intrest)
- onmiddellijk volledig opvraagbaar
- ongevallenverzekering

Een vriendelijk onthaal
en een persoonlijke service zullen U te beurt vallen.
Privé parking voor klanten

Elke dag open van 9 tot 12.30 uur
en van 14 tot 17.30 uur
Op zaterdag van 9 tot 12 uur.

Ook onze agenten in de stad staan steeds tot uw dienst.

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN
 Rogierlaan 38, bus 11
 8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.

10e jaargang, nr. 1 - januari 1981

JANUARI-ACTIVITEIT. Zeer belangrijke uitnodiging

Het bestuur van de OOSTENDSE HEEMKUNDIGE KRING "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen zijn leden uit te nodigen op de jaarlijkse Algemene Vergadering die doorgaat op :

donderdag 29 januari 1981 om 20 uur stipt

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Afdeling Oostende, Dr. L. Colensstraat 6, Oostende.

PROGRAMMA

20 uur. Toespraak door de heer A. Van Iseghem, voorzitter, en hulde aan de overleden leden.

Jaarverslag 1980 door de heer J.B. Dreesen, secretaris.

Financiëel verslag door de heer G. Vermeersch, penningmeester.

Rondvraag.

20u30 OOSTENDE VANUIT DE HOOGTE voordracht met dia's door de heer Norbert Hostyn. De heer Hostyn schoot een reeks dia's vanuit kerktorens en andere hoge punten van stad. Dit niet alledaags beeld van onze stad commentarieert hij vanavond voor ons in een kort intermezzo.

21 u. VEILING van DE PLATE onder leiding van de heer O. Vilain, ondervoorzitter.

Een lijst van de te veilen stukken zal ter beschikking gesteld worden van de leden.

DAAR DE VEILING UITSLUITEND AAN DE LEDEN IS VOORBEHOUDEN, ZAL HET NODIGE GEDAAN WORDEN OPDAT LEDEN EN NIET-LEDEN, DIE ZICH IN ORDE WILLEN STELLEN MET HUN LID-MAATSCHAPSBIJDRAGE, DIT AAN DE INGANG KUNNEN DOEN.

 J. B. DREESEN

IN DIT NUMMER :

- blz. 2 : J.B. DREESEN : Jaarprogramma 1981 "De Plate".
- blz. 3 : G. BILLIET : Uit de bibliografie van Oostende : DUCLOS.
- blz. 7 : R. HOSTYN : Orgels in Groot-Oostende (vervolg).
- blz. 9 : N. HOSTYN : Oostendse muziekgeschiedenis IX : Emile PERIER.
- blz. 12 : E. SMISSAERT : Enkele beschouwingen over het schrijven van een dorps- of stadsgeschiedenis.
- blz. 13 : H. EVERAERT : Herinneringen uit de Wereldoorlog 1914-18 (deel 1).
- blz. 17 : E. SMISSAERT : Messire Ludovico GUICCIARDINI.
- b:z. 18 : N. HOSTYN : Vergeten Oostendse schilders XIII : Louis Royon.
- blz. 20 : E. SMISSAERT : Oproep Univ. Gent./De Oostendse periodieke pers.
- blz. 21 : E. SMISSAERT : Omtrent Piet Hein.
- blz. 22 : D. FARASYN : De Sint-Jorisgilde te Oostende.
- blz. 23 : O. VILAIN : Boeken.
- blz. 24 : Guido GEZELLE en Oostende : Nieuwjaar.

JAARPROGRAMMA "DE PLATE" 1981

donderdag 29 januari 1981 om 20 u.

- Algemene ledenvergadering
- OOSTENDE VANUIT DE HOOGTE. Voordracht met dia's door de heer Norbert HOSTYN
- JAARLIJKSE VEILING van "De Plate", voorbehouden aan de leden, onder leiding van de heer Omer VILAIN

donderdag 26 februari 1981 om 20u30

- DE ROUW VAN EEN HOUTEN JACHT en daaropvolgend :
DE SOLOREIS ERMEE OVER DE ATLANTISCHE OCEAAN. Voordracht met film door de heer Gustaaf VERSLUYS.

donderdag 26 maart 1981 om 20u30

- ZEISPREUKEN VAN DE VLAAMSE VOLKSHUMOR. Voordracht door de heer André FRANCHOO.

donderdag 30 april 1981 om 20u30

- SCHELLEN IN HET VOLKSLEVEN. Voordracht met dia's door de heer René VANWALLEGHEM.

donderdag 21 mei 1981 om 20u30

- 1781. OOSTENDE VRIJHAVEN. Voordracht door mevrouw H. HOUTMAN-DE SMEDT.

zondag 14 juni 1981 om 9u

- Studiereis naar ZEEUWS VLAANDEREN EN WALCHEREN, onder leiding van de heer J.B. DREESEN.

donderdag 24 september 1981 om 20u30

- EEN OOSTENDSE SCHILDER, EMIEL BULCKE. Voordracht met dia's door de heer Norbert HOSTYN.

donderdag 29 oktober 1981 om 20u30

- HET OOSTENDS DIALECT. Voordracht met quiz door de heer Roland DESNERCK.

donderdag 26 november 1981 om 20u30

- SINT-MAARTEN IN DE VOLKSKUNDE. Voordracht door de heer Marcel MESSIAEN.

vrijdag 11 december 1981 om 19u30

- OOSTENDSE KLEINKUNSTAVOND voorafgegaan door het jaarlijks souper.

donderdag 17 december 1981 om 20u30

- VOLKSWEERKUNDE AAN ONZE KUST. Voordracht met dia's door de heer J.B. DREESEN.

J.B.D.

MOTIE VOORGESTELD DOOR "DE PLATE"

Op 11 december 1980 stemde de Kulturele Raad van Oostende, op voorstel van "De Plate", volgende motie :

"Ten einde het stadsgezicht van Oostende op gebied van groene zones te beveiligen vraagt de Kulturele Raad van Oostende, in Algemene Vergadering bijeengekomen op 11 december 1980, aan de Rijksdienst voor Monumenten en Landschappen, om het park gelegen tussen Albert I Promenade, Koninginnelaan, Astridlaan en Parijsstraat en beschreven als "Koningspark" als stadsgezicht te beschermen".

De motie werd met algemene stemmen goedgekeurd.

Hoewel dat kleine boekje (102 p. klein formaat) maar heel terloops over Oostende handelt, bespreek ik het hier graag omdat het dat belangwekkende onderwerp zo levendig voorstelt en in vele opzichten interessant is.

De Brugse priester Adolf Duclos (1841-1925) was een zeer onderlegd en bedrijvig historicus, oudheidkundige en folklorist. Zijn voornaamste werk: "Bruges, histoire et souvenirs" (1910) is een monument. Hij was een vereerder van G. Gezelle en L. De Bo en evenals zij een aanhanger van een strijdbaar katholiek Westvlaams particularisme.

Onderhavige verhandeling bevat eigenlijk de rijk geannoteerde tekst van een voordracht door de auteur gehouden in Oostende op 10 maart 1873 voor de "Kring der Goede Vrienden", een genootschap waarvan ik niets afweet.

Ongetwijfeld is de verklaring van heel wat feiten nu -na meer dan een eeuw - achterhaald, maar Duclos' betoog steunde op het wetenschappelijk onderzoek van zijn tijd en was toen up to date. Zijn uiteenzetting over het ontstaan van onze kust met zijn veenlaag en zijn polderklei is helder opgebouwd en kleurrijk geformuleerd. Zijn toehoorders moeten ervan gesnoept hebben.

Vooraleer de oudste klassieke bronnen, waarin het uitzicht van onze kust opdoemt, op te sommen, gekt de pittige spreker even met de naïeve kritiekloze kroniekschrijvers "die malkander uitschrijven" en die b.v. Vlissegem en Lissewege in verband brengen met Ulysses (de Latijnse vorm van Odysseus) en in Sint-Omaars de stad zien waar Homerus gewoond heeft.

Noch op de kaart van Peutinger (ca. 230), zo gaat onze historicus verder, noch in het Itinerarium Antonini (ca. 400) wordt Vlaanderen vermeld. Dat gebeurt pas in de biografie van Sint-Elooi (ca. 600) waarin "Flandrensis" echter nog de beperkte betekenis heeft van "de streek rond Brugge".

Daarna overschouwt A.D. de Romeinse en Griekse schrijvers die onze kust ter sprake brengen. Telkens geeft hij de betreffende tekst en de vertaling ervan. Vooraan op het lijstje staat Caesar die in "De Bello Gallico" van de ononderbroken of de eeuwige bossen en moerassen gewaagt waarheen Morinen en Menapiërs vluchten "met volk en have". De volgende getuige is Plinius de Oudere, de natuurliefhebber "die in den Vesuvius ging kijken om te zien hoe hij spoog, en zelve ingeslikt wierd" (24 augustus 79). Wat die over de Friese kust schrijft, geldt ook voor "heel de kust vanaan Calais tot t'enden Denemarken, in dien tijd". Daar woont een armzalig volk in hutten, op heuvelen en zandruggen. Ze leven van visvangst, drinken regenwater en stoken turf. Dio Cassius (3e eeuw) spreekt ook van "bossen en bergen" (nl. de Westvlaamse heuvels) en Ammianus Marcellinus (einde 4e eeuw) bevestigt Caesar. Na een brief van Sint-Paulinus de Nola (ca. 400) en een van Sint-Hiëronymus (409), waarin beiden van de Morinen gewag maken, wordt een passus uit Maerlants Spiegel Historiael (uit 1286) geciteerd:

"...so was Vlaenderen alremeest
tien tiden heide ende foreest,
ende mersche ende onlant..."

Vlaanderen is uit de zee gewonnen. Dat bewijzen allereerst, zegt A.D. verrassend, de vele Vlaamse woorden en uitdrukkingen die aan de zeevaart ontleend zijn en waarvan hij er een aantal opneemt. Bovendien zijn er in Vlaanderen vele "zeepatronen": Sint-Pieter, Sint-Niklaas, Sint-Clement, Sint-Vincent.

De sterkste bewijskracht voor die stelling ligt echter in de Vlaamse bodem zelf. In de bibliografische lijst die A.D. in een noot afdruckt (p. 32-33) staan o.m. de bekende werken van Ant. Belpaire, *Mémoire sur la plaine maritime etc.* (1855) en van zijn zoon Alph. Belpaire, *Etude sur la formation de la plaine maritime etc.* (1955), studies waarnaar A.D. herhaaldelijk verwijst.

Nu maakt de kwieke geleerde met zijn toehoorders, in gedachten, een orografische wandeling : van de Casselberg (160 m) over de Catsberg, de Scherpe Berg, de Kemmelberg (154 m) naar Hoogdele (ca. 40 m), Gits, via Torhout, Egem, Sint-Joris-ten-Distel (21 m) naar Maldegem. Ten Noorden van die lijn helt de grond naar de kust toe : Wijnendale (34 m), Eernegem (12), Gistel (5), Stene (3). Tegen de zee liggen veel plaatsen die, zonder duinen en dijken, bij vloed telkens zouden overspoelen.

Vervolgens leidt A.D. zijn auditorium, weer in de verbeelding, over de bodem van de Noordzee, landwaarts van op tien uur van Oostende. Ze vinden er zeezand en banken, d.w.z. "duinen die onder de zee liggen" en daartussen visrijke geulen. Ze steken de duinen over en komen in " 't Bloote", nl. de poldervlakte waarvan de grens grosso modo van Aardenburg naar Duinkerke loopt via Lapscheure, Darne, Oudenburg, Gistel, ten noorden van Zande, door Leke en Keiem naar Beerst ; verder tussen Diksmuide en Bulskamp, door de Moeren over Uxem naar Duinkerke. Ten zuiden van die lijn ligt een zandstreek die, lang geleden, tot aan de boven genoemde bergketen (de Westvlaamse heuvels van Cassel tot Maldegem) door de zee bedekt was. Daarvan getuigen de talloze zeeschelpen en visgraten gevonden o.a. op de Cassel- en de Kemmelberg.

"In 't Bloote ... zullen we de geschiedenis van de Vlaamse kust uit den grond delven". (Hier spitsten "de goede vrienden" ongetwijfeld hun oren). Onder de kleigrond, die zeeschelpen bevat en doortrokken is van zoutwater, ligt er dering (d.w.z. veen, turf). Dat geeft A.D. de gelegenheid om een taalkundige uitweiding te maken, in gezelschap van Kiliaan, Gezelle en De Bo, over dat dering, darinc, darie, daritorf en andere dialectvormen. Van dat woord geeft hij een betwistbare etymologie : "'t gene dat gedord of gedroogd wordt". (Vercoullie zegt : oorsprong onzeker ; De Vries en Franck-Van Wijk opteren voor de oorspronkelijke betekenis : teder, zwak).

Overall in de kuststreek werd er dering gestoken als brandstof, al sinds eeuwen. A.D. voegt erbij - wat ons helemaal niet verbaast - "Op strange komt hij dikkels bloot" (Dat dazomen van het veen tussen Raversijde en Mariakerke is nu heel sterk verminderd door de aanleg van de jongste golfbrekers aldaar). We krijgen bovendien een uitgebreide terminologie in verband met het deringgraven.

Het antwoord op de vraag naar het ontstaan van die turf steunt hoofdzakelijk op de bevindingen van Alph. Belpaire. Vele eeuwen geleden (de vage chronologie is een van de zwakheden van de hele bespreking) hing Frankrijk aan Engeland vast door een landengte tussen Calais en Dover. Dat bewijzen de geleerden, zegt A.D., met een aantal argumenten, o.a. dezelfde geologische structuur bij Calais en Dover : aan beide zijden witte krijtrotsen, scherp en steil, tussen zachte hellingen. Er is ook het bodemverschil : de zeeëngte zelf is ondiep (4 vadems) en heeft een rotsachtige bodem ; Noordzee en Manche zijn veel dieper (50 vadems en meer) en hebben een zandige ondergrond.

Vóór de doorbraak van de landengte stuwde de Noordzee haar golven met grote kracht naar het zuiden waar ze tegen de rotsmuur Dover-Calais beukten en dan, vooral bij stormvloed, met enorm geweld op de Vlaamse kust terugbotsten. Het water kon toen wel 15 m hoog stijgen zodat de kust tot ongeveer aan de Westvlaamse heuvelketen regelmatig overspoeld werd.

Tenslotte werd de landengte, aan weerszijden aangevallen, doorgeknaagd wat verstrekkende gevolgen had. Niet alleen zakte het hoogtijpeil op de Vlaamse kust van verscheidene meters, maar tussen de genoemde heuvelketen en de geleidelijk ontstane duinen - de tegenwoordige zandbanken - werd ook een kom gevormd. Bovendien ontstond tussen dat meer en de zee "een striepe hoogzand" vanwaar "wel de name van de Streep zou kunnen gekomen zijn". (Dat laatste feit wordt hier verscheidene eeuwen vóór Chr. geplaatst. Volgens de jongste studies is het schorreiland de Streep eerst na het einde van de Duinkerke II-transgressie ontstaan, 9e of 10e eeuw. Cf. A. Verhulst, Het Landschap in Vlaanderen, p. 27).

Nu wordt die dering verklaard. In dat meer ("ofte binnenwater") groeide stilaan lis, biesen en andere waterplanten die met allerlei aangespoeld organisch materiaal tenslotte een "pils" vormden, d.w.z. een modderachtig biesbos. Zoet water van rivieren, winterregens en smeltende sneeuw kwam er ingestroomd. Er ontstonden drijvende eilanden waarop struiken en bomen uitschoten en vogels nestelden. Die eilanden groeiden in lengte en dikte en zakten eindelijk op de grond. Steeds meer drukten de

bovenste lagen op de onderste en "'t water doemde meer en meer uit". Dat is dan de oorsprong van die dering, moeren, moerassen en schorren. Het vormen van die eilanden, hun aaneenklissen en "vervenen" duurde eeuwen. (Eigenaardig genoeg, volgens Franck-Van Wijk betekent de Zaanse dialectvorm voor dering, nl. derg : een drijvend eiland van riet of veen).

A.D. weidt nog wat uit over die vlottende eilanden. Ook de boven geciteerde Plinius vermeldt ze. Ze komen nog voor, zegt A.D. in de meren van Polen, Zweden, Ierland, Amerika. Bijzonder bekend waren die tussen Sint-Omaars en Clairmarais, vermeld o.a. door Lodovico Guicciardini. Er weidde zelfs vee op. Die eilandjes, waarvan sommige meer dan 100 m² groot waren, werden als een bezienswaardigheid bezocht door grote heren zoals Keizer Karel, Filips II, aartshertogin Isabella, Lodewijk XIV. In het begin van de 19e eeuw zijn ze verland.

Zulke vlottende eilanden werden al in de Romeinse tijd bewoond, wat door vondsten gestaafd wordt. En ook later. (In zijn vaagheid is A.D. nog handig en suggestief). "De mensen wierden er op te wonen. Zij dreven er hun lammeren en ossen op ter weide ; en die eilanden wierden, zoo gezeld ossenessen, lammernessen of lampernessen ...". (Hij zal hier wel Lampernisse bedoeld hebben dat inderdaad : lammerenweide betekent maar dat eerst in 857 als een terp opduikt. Cf. R. Boterberge. Enkele historisch-geografische aspecten van de westelijke kustvlakte, in : Gedenkboek Nik. Zannekin, Diksmuide 1978, p. 17).

En A.D. doceert verder. Tussen die eilanden, tenslotte deringmoeren geworden, liggen "striepen klei ... aardschee'n en slangen genoemd" door de zee aangebracht" (aardschee = een laag aarde en zand in een deringmoer, zegt De Bo). Voordat die "slangen" opgevuld werden waren het geulen. Ten bewijze haalt A.D. het met molenstenen geladen schip aan, gevonden tussen deringmoeren bij Mannekensvere (in 1820).

Ook de zompen of zompelingen herinneren aan de deringvorming aan onze kust. Ter illustratie vertelt A.D. de legende van gravin Mechthildis (beg. 13e eeuw) die, om haar vrijdenkerij, in een poel bij 't hof Torville in Oostduinkerke verzonken is.

Hoe zijn nu die "waterstraten" (geulen) in aardschee'n veranderd en vanwaar komt de polderklei ? De zee had ondertussen niet stil gelegen. Terwijl de vlottende, aaneenklissende en tenslotte zinkende eilanden een laag dering vormden, was de zee aan 't knagen gegaan, eeuwenlang. Ze schuurde stilaan de duinen plat - de huidige zandbanken - en stroomde erover. Bij springvloed drong zij het land binnen, groef "kreken en eeden" maar veroorzaakte ook "de eardschee'n tusschen de deringeilanden door het nederleggen van het slijk dat zij medebracht".

Nu volgt de verklaring van de kleilaag. De experimenten van Alph. Belpaire wезen uit dat de vermenging van zeewater met rivierwater 'n ontbinding en 'n sedimentatie teweegbrengt. Vooral het magnesiumsulfaat en de chloor (uit het eerste) reageren op het calciumcarbonaat (uit het tweede) waardoor een ingewikkeld precipitaat van krijt wit, vermengd met organische en anorganische stoffen, neerzinkt dat tenslotte een vette vruchtbare kleigrond vormt.

Ook dat proces waarbij de deringgrond van de kust met 'n laag vette aarde overdekt werd, heeft zich langzaam voltrokken. Door de aanslibbing verhoogde de bodem, werden "eeden en kreken" gevuld en kon de zee later nog slechts bij springvloed het land overspoelen. Daarna werden zeewerende dijken en sluizen aangelegd. Nu is de zee ingetoemd maar niet machteloos. De overrompeling van Zuydcote in 1777 bewijst dat.

De meeslepende spreker eindigt met een vurig vlaamsgezind katholiek credo. Hij dankt "'t braafste volk van de wereld" dat uitmunt door zijn trouw aan godsdienst, vaderland, kerk, staat, paus en koningdom. In een romantische opwelling roept hij enthousiast zijn toehoorders toe : geloof, taal en zeden te bewaren, "noch verkept gelijk de Walen, noch gebogen onder Cesars leerze gelijk de Pruisen, noch gesteven gelijk de Hollanders in hun Protestantismus ...". Omdat wij 't vreemde verwerpen, Vlaams spreken, het vaderland dienen, de koning een vader noemen, ons als christenen

gedragen, de leer van de Kerk verdedigen, Pius IX beminnen en omdat wij de broeders zijn van de moedige zoeaven, daarom noemen vreemde versmaders ons : "t schuim van 't mensdom en de schande van ons land ! ... Hunne smaadwoorden zijn ons eene eere".

Om te besluiten laat ik hier enkele specimens van zijn sterk Westvlaams getinte taal volgen. Daaronder zitten purismen en ongewone vervlaamsingen. Ze behoren tot de paprika van zijn stijl. Anebilk (aanbeeld), aandereit (eendekroos), blaasbalke (blaasbalg), caffij (koffie), duigbaar (zacht, week, induwbaar), most en gers (mos en gras), poontwijsde (puntig, spits), rantel en vodden (prietpraat), saarter (charter), schroc (reep, strook), sichten (sinds), spuigende vierbergen, stakijt (staketsel), steurt (de steur), top en eers (hetzelfde als : kop en eers, kop over gat, kop aan staart), verkept (verwend), weerdije (tijd). Vreemd is het herhaald gebruik van "toen" met onvolt. teg. tijd, als voegwoord, in de betekenis van : wanneer, als - b.v. "toen alles rust en stille is" (zo niet bij De Bo). Verder : Gallenland (Gallië), Bortoenenland (Bretagne), Rhiemen (Reims), Karel de Kaluwe (K. de Kale), Dierijk van den Elzas, Lowijs Guicciardijn.

Is dit tintelend essay, naar de inhoud, door het historisch-geografisch, archeologisch en historisch onderzoek van de laatste 25 jaar voorbijgestreefd, het heeft mij geprikkeld als een kruidig mengsel van schrandrheid en gemoedelijkheid. Het bezit de charme van het degelijk ouderwetse en boeit als een waardevol tijdsdocument.

G. BILLIET

OOSTENDSE DICHTBUNDEL

Roger DEVRIENDT (Oostende, °1948) publiceerde voor twee jaar de eerste bundel "De zon staat in de Kreeft". Deze bundel werd algemeen geprezen.

"Meermaals slaagt Devriendt erin, in sterk gecondenseerde beelden en verzen, stoeiend met associaties en assonanties, toevallige rijmen en binnenrijmen, zijn ervaringswereld in bezwerende taal om te zetten ... Een dichterschap dat voor een interessante evolutie vatbaar is" (R. Van de Perre in "Ons Erfdeel").

"Een dichter die vertrouwen in zijn toekomst wettigt. Zijn werk geeft blijk van goede smaak en een eerlijk streven naar persoonlijkheid, een zeldzame eigenschap in een tijd waarin zoveel onechtheid voorkomt. Alle elementen van de veelzijdige poëzie, een wijsgerige inhoud, gevoel, klank, beeld zijn erin geslaagd aanwezig en tot een eenheid verstrengeld" (André Demedts, BRT 2).

"Dergelijke verzen zijn de zes rechtvaardigen die het behoud van de hele stad verantwoorden en met verwachting doen uitkijken naar verder werk" (Hugo Brems, DW & B).

Van deze Oostendse dichter verscheen thans een tweede bundel :

"Een kiemvrij taalgehucht" (De Bladen voor de Poëzie/Uitgeverij Orion).

Daarin wordt o.m. zijn gedichtencyclus over Oostende "Ostendiana" verder gezet. Deze bundel is verkrijgbaar in de boekhandel. Belangstellenden kunnen een ondertekend exemplaar bekomen door 150 frank te storten op p.c.r. 000-0847137-36 van Devriendt Roger/Oostende.

O.V.

In een vorige bijdrage (De Plate 80/104) gaven we een beschrijving van het Scheyvenorgel dat zich in de kapel van het H.T.I. bevond en dat een nieuwe bestemming zou krijgen in de Sint-Franciscuskerk dank zij het lumineuze idee van Luc DENHAENE, koster van O.L. Vrouw Koningin te Mariakerke. Inderdaad, nadat de zekerheid werd verkregen dat de zusters van het Sacré-Coeur (nu te Brussel) die het orgel in 1900 ten geschenke hadden gekregen er geen aanspraak meer op maakten, en nadat een plan om het instrument tot een bescheidener orgel om te bouwen voor inwendig gebruik in het H.T.I. door de hoogoplopende kosten en het vooruitzicht van een al te beperkt gebruik ervan werd afgevoerd, kreeg de kerkfabriek van Sint-Franciscus de gelegenheid het orgel te kopen in de staat waarin het zich bevond. In september 1976 verwierf de kerkfabriek van Sint-Franciscus het orgel voor 100.000 frank, mits afbraak- en vervoerkosten ten laste van de koper. 10 dagen na de koop werd het orgel afgebroken om te worden overgebracht naar de werkhuizen Loncke te Zarren-Kortemark. Kosten van deze operatie : 70.800 frank. Op 13.9.1976 maakte Frans Loncke een bestek op waarin de kerkfabriek 2 mogelijkheden werden aangeboden : enerzijds een heropstellen van het orgel in zijn originele toestand mits reiniging en herstelling van de mechaniek en het pijpwerk voor 442.400 frank ; anderzijds een ombouw van het instrument. Het was deze laatste mogelijkheid die de uiteindelijke voorkeur wegdroeg : voorzienen kosten ; 1.412.283 frank.

Het orgel staat nu opgesteld aan de sacristiezijde van de kerk. De werken werden op 31 juli 11. aangevat.

Hier dan een beschrijving van het instrument met verwijzing naar de vorige dispositie.

Op het pedaal (C-F') 30 toetsen

1. Gedektbas 16'	de 30 pijpen van de herstellde Sousbasse 16'
2. Fluit 8	de 30 pijpen van de herstellde Flûte harmonique 8'
3. Koraalbas 4	30 pijpen omgebouwd uit de gamba 8

Op manuaal I (C-g''') 56 toetsen

1. Prestant 8	27 nieuwe baspijpen die in het front geplaatst worden + de oude Montre 8
2. Holpijp 8	56 pijpen van de oude Bourdon 8
3. Prestant 4	56 pijpen van de oude Prestant 4
4. Fluit 4	32 pijpen uit de dessus van Bourdon 16 + 24 nieuwe kleine pijpjes
5. Oktaaf 2	56 pijpen gemaakt uit het resterende oude pijpenmetaal
6. Vulwerk 3r.	168 nieuwe pijpen in 40 % tin
7. Trompette 8	56 pijpen van de herstellde trompette 8

Op manuaal II (C-g''') 56 toetsen

1. Wilgenpijp 8	56 pijpen van de oude Salicional 8
2. Gedekt 8	12 houten pijpen en 44 pijpen uit oud pijpenmetaal
3. Oktaaf 4	56 pijpen van de aangepaste Flûte harmonique 4
4. Oktaaf 2	56 pijpen van de doublette
5. Larigot I I/3	56 pijpen uit oud pijpenmateriaal
6. Basson Hobo 8	56 pijpen van de oude Basson Hautbois 8

Koppelingen : V + I
                   V + II
                   I + II

De tractuur van toetsen en registers is volledig mechanisch, de speeltafel werd aangebouwd in het bestaande orgelbuffet op dezelfde plaats waar de vorige speeltafel eens stond.

De windladen van Scheyven gemaakt volgens zijn unitsysteem werden vervangen door sleep-laden.

Ter gelegenheid van het Sint-Ceciliafeest werd het orgel op 23 november 1980 ingewijd door deken LONCKE voor een zeer talrijk opgekomen publiek. De plechtige misviering die volgde na de wijding werd muzikaal opgeluisterd door het parochiaal Sint-Franciscus-koor o.l.v. Fernand VANNECKE die naast nederlandse misgezangen ook de mis van J. Gruber uitvoerde. Stefaan Dombrecht, organist van de hoofdkerk, bespeelde het orgel. Tijdens de plechtigheid vertolkte Stefaan Dombrecht werk van J.G. Walther (Lobe den Herren), J.S. Bach (Wachet auf, ruft uns die Stimme, en Wenn wir in höchsten Nöten sein), J. Lemmens (Praeludium) en Flor Peeters (Grote God wij loven U).

Na de mis volgde nog een kort orgelconcert met :

1. Toccata en fuga in re klein van J.S. Bach
2. Prelude à la messe "Orbis factor" van J. Langlais
3. Finale uit de 2de symfonie van Charles Marie Widor.

E. HOSTYN

DE GARRE VAN KONNEE

Vriend Jan heeft er om gevraagd. Belofte maakt schuld. Of was het toch een bedreiging ? (zie "De Plate", dec. 1980)

DE GARRE

Waarom geen Juul, maar wel Ciessen ?

Omdat Juul niet rijmt met pissen !

Ook daarom koos men liefst Konnee,

Omdat dit 't beste past bij "mee".

Wie dat eertijds heeft gedicht

Heeft onbewust wat uitgericht !

Want ieder zoekt nu naarstig mee

Naar die Garre van Konnee

- waar men geenszins pissen mag -

En waar die eertijds lag.

Men vindt hem hier, men vindt hem daar,

En meestal heel ver van eikaar :

In Brugge, Knokke en Oostende.

't Is een zoeken zonder ende,

Zelfs tot in het ver Maaseik

Zoals nu uit "De Plate" blijkt.

't Ware best niet meer te zoeken

En heel 't geval maar op te doeken,

Maar de bijdrage van Jan Dreesen

Mag er, wat mij betreft, best wezen !

Serafien Van Wulpen

V.G.A. R. VERBANCK

Emile PERIER werd op 24 april 1821 te Oostende geboren als zoon van Edouard PERIER & Josephine DECLERCK.

Hij deed zijn muziekstudies aan het Conservatorium te Liège.

Zijn instrument was de viool. Anno 1841 won hij de eremedaille in de klas van VIEUXTEMPS. Oostende bereidde haar laureaat toen een trioufantelijk onthaal : tal van locale maatschappijen, het muziekkorps van de Burgerwacht, de stedelijke en militaire overheden brachten hem een ovatie in het station, terwijl het carillon speelde. In 't stadhuis werd PERIER gefeliciteerd door de Burgemeester en de Plaatscommandant. Er werd hem een herinneringsmedaille aangeboden.

PERIER bleef niet gekluisterd in het toen nog nietige Oostende dat hem geen toekomst bood. Hij trad als violist in dienst bij de Opéra te Paris. Gedurende 33 jaar was hij "pensionnair" van de Académie Nationale. PERIER maakte ook deel uit van de muziekkapel van Napoléon III. Het spreekt vanzelf dat hij in deze functies veelvuldig in contact kwam met de sterren van het toenmalig Frans muziekkfirmament ; o.m. met Charles GOUNOD voor wie hij zelfs pianoreducties verzorgde.

Deze banden zouden hem later, als dirigent van het Oostends Kursaalorkest uistekend van pas komen. Het was grotendeels dank zij hun persoonlijke vriendschap met PERIER dat mensen als GOUNOD, MASSENET, LITTOLF, B. GODARD, F. THOME, CHABRIER, MOSKOWSKI ea. hier hun werken kwamen dirigeren.

In juli 1878 werd PERIER aangesteld als dirigent van het Kursaalorkest. Zijn benoeming viel samen met de opening van Kursaal II. Met PERIER zou het Kursaalorkest haar fabuleuze opgang beginnen. Tot voorheen, onder SINGELEEE, DUMON & DUHEM, was het niet meer dan een doorsnee-casino-orkest, enkel bedoeld om de zomergasten enkele zorgeloze muziekjes aan te bieden.

PERIER nam de zaak ernstig op, zoals blijkt uit een artikel afgedrukt in "L'Echo d'Ostende" van 4 juli 1878.:

"Un artiste de grand talent, brillamment connu dans le monde musical de Paris, bien qu'il soit belge et ostendais, M. Emile Perier, a été choisi comme chef d'orchestre du Kursaal. Il a recruté à Paris et dans nos grandes villes, un orchestre composé de soixante-cinq musiciens d'élite. On jugera de la valeur de cette phalange instrumentale par les noms que voici : Eugène Ysaye ; premier violon solo, lauréat du Conservatoire de Liège, élève favori de Vieuxtemps et applaudi dans de nombreux concerts.

"Trombetta, alto, premier prix du Conservatoire de Paris, faisant parti de la société des Quatuors d'Alard et Franck.

"Haes et Stengers, violoncellistes

"Williams, premier flûte solo

"Van der Aa, premier clarinette. Professeur à l'école de musique d'Ostende

"Reine, de Paris, premier hautbois

"Jabon, premier basson

"Delsa, cornet à piston

"Stenebruggen et Herbillon, cors

"Mouqué, trombone

"Stengers, piano

"Lair, harpe"

De assistent-dirigent was LEUDET, lid van de Parijse Société des Concerts en werkzaam als vioolsolo bij de Parijse Opéra.

Het was dus een uitgesproken internationaal gezelschap.

PERIER ging er dus toe over ook ernstige muziek op het programma te zetten. Het meer ontspannende genre kwam aldus op rekening van de Harmonie der Burgerwacht en het Korps van het alhier gekazerneerde regiment (daarover in latere bijdragen meer).

PERIER's domein was de grote rotonde van het Kursaal. Het orkest speelde van op een centrale kiosk die we om. nog kunnen zien op plaat 112 in Y. VYNCKE's "Oostende in oude prentkaarten". Dit bleek al gauw een zeer ongelukkige oplossing, die men echter pas in de negentiger jaren zou gaan opgeven (1).

OOSTENDSE MUZIEKGESCHIEDENIS

DIRIGENTEN VAN HET KURSAALORKEST

JEAN-BAPTISTE SINGEELE
(ANNO 1875)
(FOTO DUPONT, BRUSSEL)

DUHEM (ANNO 1876)
(FOTO STALQUET, BRUSSEL)

J. DUMON (ANNO 1876)
(FOTO GANZ, BRUSSEL)

EMILE PERIER OP LATERE
LEEFTIJD
(FOTO KETELS, OOSTENDE)

PERIER's eerste optreden ging door op 15 juli 1878, om 19 h.
De avond voordien, een zondagavond was de grote generale repetitie.
Ziehier het programma van 15 juli 1878 :

- HOCHZEITSMARSCH	F. MENDELSSOHN-BARTHOLDY
- OBERON-OUVERTURE	Karl-Maria VON WEBER
- Amour Discret- Gavotte	Johann RESCH
- Philémon & Baucis	
Entracte & Danse des	
Bacchantes	Charles GOVNOD
- Ave Maria	F. SCHUBERT
- Martha	FLOTOW
- Amoretten Tänze-Wälzer	Josef GUNG'L (2)

Van in den beginne ging PERIER's belangstelling ook uit naar kamermuziekconcerten. Zo speelde dat jaar regelmatig een strijkkwartet dat bestond uit de later beroemd geworden Ovide MUSIN (1e viool) en violsolo in het Kursaalorkest), LENDET, solist van de Opéra te Parijs (2e viool), TROMBETTA, altsolo van de Parijse Opéra (alto) en MARIOTTI (cello).

Maar uiteraard stonden de symphonische concerten op de eerste plaats. Daarvoor kon PERIER beschikken over een middelgroot symphonieorkest, 65 man sterk in 1878. Het orkest was geen permanent ensemble. De vaste kern bestond uit de leraars van de Oostendse muziekschool. Elk jaar opnieuw werden musici uit Gentse, Brusselse en Luikse orkesten gecontracteerd om de getalsterkte van het Kursaalorkest te verzekeren. PERIER ging zélf de orkesten af om zijn musici aan te trekken. Dit gebeurde doorgaans van januari af.

Vele musici van het zomerse Kursaalorkest zijn ons met name gekend : violisten als Eugène YSAYE & Ovide MUSIN verdienden hier hun eerste sporen, andere namen uit de beginjaren zijn hoger al vermeld, in de jaren rond 1884 was de hoboïst DE JAEN hobosolo ...

Het optreden van beroemde virtuozen, zangers en zangeressen, de aanwezigheid van geliefde componisten die eigen werk kwamen dirigeren, zorgde af en toe voor extra-sensatie :

MOSZKOWSKI in juli 1883, Joseph WIENLAWSKI in september 1883, GOUNOD, CHABRIER, LITTOLF ... Maar op dit alles komen we later in aparte bijdragen terug.

En ook de zanger Camille PERIER, Emile's eigen zoon trad ooit in het Kursaal op (5 augustus 1884), samen met Th. RITTER.

Hij zong liederen ("chansonnettes") van BERNICAT ("La Pigeonne"), DARCIER ("Faut de Courage"), GOUNOD ("Fiordina"), VILLEBICHOY ("Les Noces d'une Fauvette") en LA COME ("La Promenade Militaire") (La Saison d'Ostende, 3 augustus 1884).

(Vervolgt)

Norbert HOSTYN

Nota's :

1. Na het eerste concert al onderzochten Emile PERIER, Hyacinthe KIRSCH en de architect NAERT de mogelijkheid om de estrade te verplaatsen (Echo d'Ostende, 18 juli 1878).

2. L'Echo d'Ostende, 14 juli 1878.   -   -   -   -   -   -   -   -   -

VRAAG

De heer K.A. CITROEN uit Amsterdam zoekt om meer gegevens over edelsmid LAURENS DE WIT, die omstreeks 1621 te Oostende gedoopt werd en in 1643 meester-edelsmid werd in de Amsterdamse gilde. Na 1663 zou hij te Brugge gewoond hebben en er zijn gestorven. Wie weet daar meer over ?

N.H.

In het historisch, meer bepaald aan de geschiedenis van het oude hertogdom Brabant gewijde tijdschrift "Eigen Schoon en de Brabander" (jaargang 63, 1980, nummers 7-8-9, blz. 335-336) uit J. Verbesselt lof en wat kritiek over twee recente, historische monografieën, geschreven door Jos Lauwers, de ene over de gemeente Zaventem, de andere over het stadje Diegem. Uit zijn recensie, bevoegd en degelijk, ontlene wij enkele interessante passages : bespiegelingen en losse gedachten over hoe het er heden-daags aan toegaat bij het samenstellen en uitgeven van een moderne stads- of dorps-geschiedenis. "(...) Wij bespreken de werken te samen omdat ze een nieuwe trend volgen in de geschiedschrijving van onze dorpen. Sinds enkele jaren schrijft men geen klassieke geschiedenis van een bepaald dorp meer, maar geeft men een gezamenlijk beeld. Wij leggen de nadruk op "het beeld" wegens de overvloedige illustraties, die de tekst begeleiden. Wij bekennen graag dat wij bij het begin van deze nieuwe opvatting aarzelend stonden en niet goed wisten waar men naartoe ging. Bij het lezen van het werk van Jos. Lauwers over Diegem zien wij klaar. Men verlaat het oud stramien van de Dorpsgeschiedenis, dat de doorsnee-lezer niet aanspreekt, en zoekt het contact op met de inwoner door hem illustratief zijn dorp te leren kennen. Wij stellen vast dat het inslaat en elkeen in het dorp zich het werk aanschaft. Wat moeten wij er over denken ? De beroepshistoricus zal er geen nieuwe gegevens in vinden tenzij details en illustraties. De gewone man krijgt er zijn gading. Moeten wij dan het pad van de klassieke geschiedenis van het dorp verlaten ? Wij menen van niet. Er blijven twee vormen. De historicus moet zijn werk van opzoeken voortzetten. Hij moet nieuwe gegevens aanbrengen en moet tegelijk zijn visie verbreden. De tijd van de geschiedenis van "mijn Dorp" zonder de kontekst van de streek waarin hij woont, is voorbij. Elk dorp heeft voorzeker zijn eigenheden, maar behoort tot een ruimer geheel. Zo gezien krijgt een geschiedenis van een dorp een ruimere dimensie. Wij denken aan de fusiegemeenten, alhoewel dit beeld niet opgaat daar de ontwerpers van deze gemeenten weinig of geen belang aan de al of niet historische banden van de gemeenten hebben gehecht en meestal om politieke redenen gemeenten hebben samengevoegd op basis van een stemmentelling. Wat wij bedoelen is het onttrekken van de dorpsgeschiedenis uit het te enge kader. Daarom is er nog werk voor de geschiedschrijving. Wat dan met de nieuwe vorm ? Hier blijft nog altijd ruimte voor discussie, gelet op de reacties. Alles draait rond het zoeken naar een evenwicht. Een eerste vaststelling : de titel "Geschiedenis van Diegem (of Zaventem)" is verval-len en terecht.

Jos Lauwers geeft drie titels : Watermolens, Kasteelheren en Bedevaartkerk als blikvan-gers. Volgens de inhoud ontbreken : de gemeente en het verenigingsleven, die nochtans een grote plaats innemen. (...) J. Lauwers schrijft voor de gewone mens. Deze stelt het op prijs en wil het boek hebben als een herinnering aan zijn dorp en zijn inwo-ners, waarin hij een deeltje van zichzelf terugvindt. (...) Hierbij rijst de vraag : hoever mag men gaan ? Welke zijn de verhoudingen tussen tekst en illustraties ? Dit noemen wij : het zoeken naar het evenwicht. Overdrijft men niet door een boek aan 864 bladzijden met 900 illustraties ? Men kan dus allicht boeken samenstellen van 1.000 bladzijden en meer. Wij zijn de mening toegedaan dat men selectiever zal moeten te-werkgaan. Een Kijkboek, goed, maar niet overdrijven. Al bij al, de opvattingen over de geschiedenis van een dorp veranderen. Heeft de klassieke dorpsgeschiedenis afgedaan ? Wij geloven het niet, omdat daar aan pionierswerk wordt gedaan, zonder hetwelk geen verhaal van mensen, feiten en dingen kan worden opgesteld. In dit verband een sugges-tie. Zouden de schrijvers van de nieuwe richting in een inleiding niet vermelden dat de basis van hun werk berust op de opzoeken van hun voorgangers die zij hebben verwerkt en aangevuld ? Wij zijn altijd gelukkig te kunnen vermelden wat onze voor-gangers voor ons hebben gedaan, omdat zij ons zoveel tijd en moeite hebben bespaard. De ene kan zonder de andere niet voort. Wij juichen de idee van J. Lauwers toe de man uit de straat in contact te brengen met het Verleden en Heden van zijn dorp ; maar vragen hem rekening te willen houden met een paar vragen" (Einde van de citaten uit J. Verbesselts recensie).

E. SMISSAERT

Tot op heden hebben wij nog geen oorlogsdagboek gepubliceerd. Thans kwamen we in het bezit van het oorlogsdagboek van Henri EVERAERT, die op 3 september 1980 overleed. Het is een zeer bondig dagboek, zodat men meer kan spreken van "oorlogsherinneringen", waar alle overbodige details werden weggelaten. Wat tevens ook de publicering in ons tijdschrift verantwoordt is het feit dat het hier om de oorlogsfeiten van een Oostends regiment gaat.

Henri EVERAERT werd te Middelkerke geboren in 1892. Aldus gaat het hier om herinneringen van iemand die de frontstreek zeer goed kende. Vandaar ook zijn talrijke persoonlijke gedachten, zoals "Nieuwjaar in de loopgrachten doorgebracht. Mijn blikken richten zich naar Middelkerke, welke ik zeer goed zag staan". De tekst is heel eenvoudig. We hebben er kwasi niets aan veranderd, tenzij de spellinge, en de schrijfwijze van de gemeenten. We meenden dat we het recht niet hadden de persoonlijke herinneringen van iemand die zonder haat of nijd zijn vreselijk oorlogsrelaas neerschreef op onze manier te herschrijven. Het moest blijven zoals het te lezen is in een oud zwart "calepingsje".

O.V.

HERINNERINGEN UIT DE WERELDOORLOG 1914-1918

door H. EVERAERT, Sergeant, 23ste Linierement, 2de Compagnie Belgisch Veldleger

1914

- 29 juli Binnengeroepen bij het 23ste Linierement 2/11 en gekantonneerd in het Koninklijk Atheneum van Oostende. 's Avonds ben ik nog thuis geweest.
- 30 juli(Nog in het Atheneum en beide dagen nog naar Middelkerke geweest.
31 juli)
- 1 aug. Altijd hetzelfde kwartier maar niemand mocht er nog uitgaan.
- 2 aug. 's Morgens revue en een uitgang van Oostende naar Raversijde, Leffinge, Hoge Barriere en terug naar het kantonnement. 's Namiddags had ik het bezoek van mijn lieve vader en broeder en van Joseph Rogier en zijn Louize. 's Nachts om 1 uur vertrek naar het station en van daar op den trein naar Tienen. Oh met wat een droefheid vertrok ik dan en niet wetende voor hoe lang.
- 3 aug. Aankomst rond de middag. Goede ontvangst in Tienen, van daar te voet naar Bost, waar ik voor de eerste maal in lange in-pluisten gaslapen heb.
- 4 aug. De wacht langs de spoorweg. Aankomst van de andere klassen. Ik ben ordonnance van onze Commandant Neurey.
- 5 aug. Vertrek van Bost naar Oirbeek. Vandaar hebben wij in Gersoncourt, Overlaar en omliggende gemeenten ; wacht gedaan en gekantonneerd geweest. In Overlaar bij een molen heeft de Comp. een krijgsgevangene genomen, een dragonder van de klas van 12. Vele Belgische soldaten komen aan bij ons die in Luik verslagen zijn. In Oirbeek heb ik een spion zien door de kop schieten op het kerkhof.
- 16 aug.
- 17 aug. Aankomst der Duitsers, gevechten met onze voorwachten, achteruitgang tot in Grimde : alles staat in vuur en vlam, al ons eten hebben wij moeten nalaten, reeds vele gekwetsten en doden van 't regiment en krijgsgevangenen ook.

- 18 aug. Mijn compagnie is omsloten, wij liggen in een bietenveld, de Duitsers gaan op 50 m. van ons op de steenweg naar Leuven. Na 4 uren omsloten te zijn geweest, zijn wij langs een aardeweg op de baan naar Leuven vóór de vijand geraakt, welke tegengehouden was door het 3de Bataljon van ons regiment.
- 19 aug. Aankomst in Leuven, ik kon niet meer : Camiel Dewitte heeft mij geholpen mijn ransel en geweer te dragen. In Heverlee hebben wij wat rust gehad temidden van het veld waar allen in slaap vielen van vermoeidheid. Het 3de Linie leverde gevecht vóór Leuven en in de stad. Voorheen had ik met de fourrier een wagen gaan opeisen om onze ransels te voeren, de bevolking deelde chocolade, bier, koffie, fruit, enz. uit.
- 20 aug. Wij trekken achteruit tot in Mechelen, vandaar naar Duffel, onderweg kon ik niet meer voort, ik werd in de automobiël van Dr. Maertens gelegd die mij tot in Mechelen voerde, vandaar den trein op naar Antwerpen waar ik wat verzorgd werd en daar naar Hemiksem waar ik betere schoenen en kleren kreeg.
- 21 aug. Teruggestuurd naar de compagnie welke van Duffel naar Lier gekomen was.
- 22 aug. De voorwacht in Kessel dichtbij het fort.
- 23 aug. Vertrek naar Boechout.
- 24 aug. In Boechout, waar wij ons wat verzet hebben, hier ben ik bij Mme. Rubbens geweest, die op zoek naar haar zoon Jérôme was. Wat was ik tevreden iemand van het dorp te zien, tenminste zij ging mijn ouders mondeling kunnen inlichten hoe ik het stelde. Maar door dit bezoek was het gedaan met ordonnance te spelen, ik gaf er niet om.
- 25 aug. 's Morgens om 4 u. vertrek voor een grote mars. Wij moesten geen kardoezen meenemen. Wij gingen langs Willebroek in de richting van Kapellen-op-de-Bos, tot toen almeteens mijn bataillon welke de voorwacht was, onthaald werd met gewerschoten. Men kan onze telcurestelling begrijpen zo almeteens op de vijand te vallen, daar hebben wij gevecht geleverd tot 's avonds na wat verliezen gehad te hebben. Terugkeer naar Willebroek en met de trein terug naar Boechout. Terwijl ik in Boechout op wacht was voor het kantonnement van de generaal, kwam 's morgens na het gevecht in Kapellen-op-de-Bos een generaal tot bij mij, ik herkende hem, 't was Z.M. de koning Albert die mij uitleg vroeg over hetgene daags voordien gebeurd was. Van Boechout zijn wij met de trein tot tegen Lokeren geweest, daar werden dan wachten uitgezet. Plots moesten wij naar Dendermonde gaan waar de Duitsers juist verslagen waren. In een weverij op de balen wol geslapen tegen de brug van de Schelde. De stad was geheel in as gestoken. Vandaar naar Zele getrokken waar wij de trein tot in Walheim genomen hebben. Vandaar zijn wij opgetrokken naar Temse, Hofstade, Weerde waar wij vooruitgegaan zijn in de richting van Brussel. Toen wij op het punt stonden stormloop te doen moesten wij achteruit trekken tot aan de spoorweg van Mechelen-Brussel waar wij de nacht doorgebracht hebben onder een plassende regen, allen waren nat tot op het vel. Dan terugtrekken tot in Boom waar ik een telegram naar huis gestuurd heb. Dan zijn wij in Mechelen geweest, grote wachten uitgezet in Heist-op-de-Berg, Hombeek, tegen Rumst waar juist toen ik en Oscar Samijn, een Oostendenaar, de wacht stonden er een Duitse parlementair afkwam tot op 200 m. van ons. Hij kwam voorop met een Belgische officier van het 2de Lanciers welke krijgsgevangen was, deze vroeg om de kommandant te spreken. Deze kwam af en de Duitser werd geblinddoekt en per auto door onze liniën getrokken naar Antwerpen. 's Anderendaags is hij teruggekomen, de chauffeur was moeten in hun linies blijven en deze was de plaat gepoetst toen zijn auto terugkwam.

Vandaar afgelost en door Mechelen naar Leest en Heffen getrokken waar wij 2 dagen gebleven zijn. Toen almeteens de zondag de 16de binst de hoogmis de obussen in Mechelen vielen, de mensen uit de stad kwamen 't land ingevlucht, 't was pijnlijk om zien.

- 17 sept. Gevechten rond Mechelen vóór Antwerpen. Van Heffen zijn wij naar Walem getrokken waar ik 2 Belgen en 1 Duitser heb zien fusilleren.
- tot De forten van Walem, Sint-Kathelijne-Waver, Willebroek begonnen te schieten. Er waren gevechten vóór de stad Mechelen. Wij rukten voor het fort van Walem dat reeds fel beschoten werd door de vijandelijke stukken van 380 en 340 ; daar heb ik een schrikkelijke slachting bijgewoond. Van Damme van Nieuwpoort is daar erg gewond, achteruitgetrokken tot aan de Nete. Daar hebben wij de veel gekwetsten en 1 dode (de fourrier Verwarde) afgelost en naar Waarloos getrokken, van daar naar Rumst langs de Nete en de Rupel, daar heb ik de wijn eens goed laten smaken en de biscuits uit de winkels, want wij hadden niets anders te eten. Terug langs de Nete bij Walem getrokken. Dan weer naar Waarloos waar de mannen van de klas 14 loopgrachten aan 't maken waren, toen almeteens de Duitsers daar in schoten, 't was verschrikkelijk om zien. Velen waren daargebleven, die mannen waren nog in burger, er waren er met een piotte-muts alleen, andere met een soldate broek of vest alleen. Allen waren op de vlucht. Voor eten mochten wij weer op den buik trommelen want de koks hadden het eten niet kunnen brengen en hadden het uitgegoten. Vandaar terug naar Rumst al een grote omweg te hebben gemaakt langs Kontich-kazernen, vandaar zijn wij naar Kontich getrokken, daar overnacht en dan moeten versterking gaan geven voor het 1ste Linie bij Lier, vanwaar wij seffens teruggekeerd zijn. In de loopgrachten gezeten tussen Waarloos en Duffel toen het bevel kwam achteruit te trekken ; de vijand was door Duffel gekomen. Verzameling van het regiment in Kontich waar wij beschoten waren, vandaar opmars naar Hemiksem, meer lopen dan gaan, daar kwam ik bij Jef Godderis welke van Duffel kwam en tewege was te overnachten in Hemiksem maar de vijand was te rap achter onze hielen, wij trokken de Schelde over en als allen erover waren vloog de brug in de lucht, van daar gaan vernachten in Zwijnaarde.
- 's Anderendaags vandaar naar Sint-Niklaas waar wij ons voor de statie op de blote stenen in slaap vielen van vermoeidheid, tot wij in een trein gestoken werden die naar men ons zegde naar Oostende voerde. Ik herleefde, want de gedachte van de geliefde wezens te zien was te groot.
- 8 oct. Aankomst rond 9 uur in Oostende waar wij in 't Bosje verzameld hebben. De eerste kennis welke ik zag was Francis Muylle, dan Pieter Van Hove, Térèse Rubbens. Om 12.30 u. vertrek naar Vlissegem waar mijn ouders en tante Renilde en Delphina reeds waren ; gaan kantoneren in een hofstee.
- 9 oct. In dezelfde plaats, weerzien met mijn allerliefste Lucie en zuster Maria, mijn geluk was niet te beschrijven.
- 10 oct. Daar nog.
- 11 oct. Vertrek naar Leffinge, aankomst rond 1 u., gelogeerd bij L. Lamote. Goed onthaal.
- 12 oct. 's Morgens bezoek van mijn broer en zuster. 's Namiddags naar huis getrokken waar ik weer Lucie zag. Het afscheid was maar pijnlijk.
- 13 oct. 's Morgens om 4 u. vertrek naar Eernegem.
- 14 oct. Loopgraven gemaakt in Eernegem.
- 15 oct. Plotseling vertrek naar Schoorbakke, gecantonneerd inde Grote Hemme.

- 16 oct. Voorwacht tussen Schore en Leke. Aankomst van de eerste Duitse patrouilles.
- 17 oct. Afgelost en loopgraven gemaakt aan de Grote Hemme.
- 18 oct. Daar erg beschoten geweest : 4 doden en 7 gekwetsten.
- 19 oct. Naar den IJzer getrokken, links van de briekerie van Schoorbakke naar Sint-Joris op. Zo een slachting is niet te beschrijven. Vele doden en gekwetsten : Heb mijn kozijn Odiel Godderis gezien.
- 20-22 oct. Aan den IJzer en dit altijd zonder geravitailleerd te worden.
- 24 oct. Het "sauve qui peut" wordt geroepen. Ik heb meer dan 2 uren op handen en voeten gekropen om geen krijgsgevangen genomen te worden ; vooraleer de Beverdijk over te steken ben ik tot 's avonds bij mannen van het 25ste Linie regiment gevallen. Tegen den avond de vaart overgetrokken tussen de steenweg van Ramskapelle en deze van Sint-Joris.
- 25 oct. In de loopgraven achter te Beverdijk ; terugkomst in mijn compagnie.
- 26 oct. Voorwacht dicht bij het Oosthof.
- 27 oct. Achteruitgetrokken tot achter de spoorweg van Nieuwpoort-Diksmuide aan het station van Ramskapelle. Het order komt om naar Veurne op te trekken. Wij dachten dat er betere dagen gingen komen maar als de mannen van 't regiment wat verzameld waren trokken wij terug naar de spoorweg tussen Ramskapelle en Pervijze.
- 28 oct. Afgelost en gekantoneerd in 't klein Noordhof.
- 29 oct. Terug naar de spoorweg op dezelfde plaats. 's Morgens om 7 u. doen de Fransen een stormloop voor Pervijze. Hevige beschieting van onze stellingen.
- 30 oct. Afgelost door het 6de Linieregiment en vertrek naar Koksijde-Bad. Wij geleken op geen mensen meer. Charles Haest gezien.
- 31 oct. In Koksijde-Bad in rust om het regiment te verzamelen. Nog 30 mannen van de compagnie blijven over. Hier verneem ik door Charles Haest dat René Gesquièrre in Veurne is ; veel moed, daar mijne lieve Lucie te vinden, maar 't is mis.
- 1 nov. Aankomst van 60 mannen ; het 23ste is afgeschaft en ik ga over naar 2/II van het 3de. Door Paul De Wijse en Henri Titeca verneem ik dat René Gesquièrre en Camiel Tratsaert Frankrijk ingetrokken zijn. Bezoek naar De Panne bij Emile De Wijse en Aug. Decan.
- 2 nov. 's Avonds vertrek naar de loopgraven aan de spoorweg aan Ramskapelle station. Het dorp is bijna geheel plat geschoeten, vele Duitse lijken en Franse negers liggen daar op 't slagveld. Ik was op het eerste ogenblik verschrikt die zwarten te zien. Alles is onder water gezet ; de voorwacht opgetrokken aan de brug niet ver van de kruisweg van Nieuwpoort-Sint Joris en Ramskapelle. Slachting van een varken.
- 3 nov. en Afgelost en in Wulpen gekantonneerd bij de brug.
- 4 nov.
- 5 nov. Terug naar de spoorweg voor 2 dagen en dan 2 dagen rust tot den 8ste december. Wat kabalje.
- 8 dec. Afgelost door de 2de Divisie en voor 14 dagen in rust naar De Panne. Dan het 9de Linieregiment afgelost aan het station van Booitshoeke. Hevig beschoten bij onze aankomst. Dan weer de dienst zoals vroeger : 2 dagen lijn en 2 dagen rust. Ons kantonnement was in Wulpen bij Vermeersch, de verbrande hofstede.

(vervolgt)

MESSIRE LODOVICO GUICCIARDINI

Ten tijde van het bestuur van de Hertog van Alva vertoefde Lodovico Guicciardini (Florence 1523 - Antwerpen 1589), Italiaans diplomaat en schrijver, in de Nederlanden als gezant van de Medici. Hij is bekend geworden om zijn "Descrittione ... di tutti i Paesi Bassi" (1567), een meesterlijke beschrijving van de Nederlanden omstreeks het midden van de 16e eeuw. Deze waardevolle bron bevat uitvoerige plaatsbeschrijvingen en is in dat opzicht een voorbeeld geweest voor tal van latere stadsgeschiedenissen. Uit de veelvuldige herdrukken (33 uitgaven in één eeuw) en vertalingen (o.a. in het Nederlands en in het Latijn) blijkt duidelijk de belangrijkheid van het werk, dat hij zelf illustreerde met knappe kaarten. R.H. Touwaide bestudeerde "Les éditions belges de la Description des Pays-Bas par Lodovico Guicciardini. Analyse iconographique et typographique", in : "De Gulden Passer. Bulletin van de "Vereeniging der Antwerpsche Bibliophielen", jg. 43 (1965), blz. 135-148 ; jg. 48 (1970), blz. 40-57, 58-83 ; jg. 49 (1971), blz. 29-48, 49-62.

Wie was L. Guicciardini ? Over bepaalde episoden van zijn leven blijkt in het geheel niets bekend te zijn. Dezelfde R.H. Touwaide heeft onlangs op basis van een uitgebreid en grondig archiefonderzoek de biografie van Guicciardini als het ware gerestaureerd in zijn boek "Messire Lodovico Guicciardini. Gentilhomme Florentin", gepubliceerd in 1975 door uitgeverij De Graaf te Nieuwkoop (Nederland) ; het boek telt 129 bladzijden + 43 illustraties en kost 50 gulden. Het is zijnverdiensstedat hij, zover de schaarse gegevens het toelieten, ons althans het optimum aan preciese kennis over Guicciardini heeft verschaft. Al met al ziet het er naar uit dat Guicciardini voor ons nooit veel meer zal worden dan de schrijver van de "Descrittione ... di tutti i Paesi Bassi". Men mag aannemen dat hij nooit aandacht zou hebben gekregen als hij niet de auteur van dit kapitale werk was geweest. Touwaide's levensbeschrijving bevat eveneens de bibliografie van L. Guicciardini's werken, de inhoudsopgave van de 48 brieven, die van hem bewaard gebleven zijn plus de vrije vertaling van 9 daarvan, die onuitgegeven zijn. Te Amsterdam verscheen in 1968, in de serie "Herleefd verleden", een facsimile-uitgave van de eerste Nederlandse vertaling uit 1612 met een inleiding van H.H. Zwager. Drukker en prijs zijn mij niet bekend. Wellicht rest in de boekhandel nog een exemplaar ? Want

"Guicciardini is de eerste geweest die de zeventien Nederlanden (benevens Luik en Aken) uitvoerig en op verantwoorde wijze beschreven heeft. (...) Van alle Nederlandse landen en steden gaf hij een kenschets. Zijn brede belangstelling betrof zowel economische en staatkundige zaken als wetenschap en kunst, vooral schilderkunst. Ook taalkundige verhoudingen interesseerden hem : van ieder gewest ging hij na welke de landstaal was, welke streek-talen er gesproken werden en hoe het stond met de kennis van de naburige talen. Voor de verschillen in volksaard had hij een open oog. (...). Zo getuigt Guicciardini's boek van grote kennis en veel begrip ; tevens ademt het warmte en sympathie voor het land van zijn keuze".

Aldus de biblioloog H. de la Fontaine Verwey in zijn opstel "De geschiedenis van Guicciardini's Beschrijving der Nederlanden", verschenen in de reeks : Uit de Wereld van het Boek. Deel II : Drukkers, Liefhebbers en Piraten in de Zeventiende Eeuw (Amsterdam, Nico Israël, 1976), blz. 9-31.

Emiel SMISSAERT

Miskend ...

Het doet soms nogal "cliché" aan te spreken over het "miskend zijn" van een kunstenaar. Meestal heeft dat dan wel zijn redens, en die zijn niet altijd de spreekwoordelijk "bescheidenheid des meesters" zoals belanghebbenden het wel eens willen laten overkomen.

Het oeuvre van de marineschilder Louis ROYON, die men toch moeilijk een "bescheiden mens" kan noemen, lijkt me echter zo enorm hoogstaand, zo persoonlijk en vol kwaliteiten, dat het er bij mij niet inkan dat hij danig door museummensen en kunsthistorici werd verwaarloosd. Lat wel : ROYON heeft wel dégelijk zijn bewonderaars (waar ik mezelf 100 % toe reken), maar deze zijn helaas al te zeer beperkt tot maritieme kringen. Ware ROYON een Engelsman geweest, de amateurs in het buitenland liepen storm voor zijn doeken. Ik zou zelfs zover gaan te stellen dat ROYON samen met C. ADAM de enigste 20ste eeuwse kunstenaars in ons land zijn die de titel van "marineschilder" ten volle verdienen.

De zee, de schepen en een groot stuk heimwee naar de zeilvaart ...

Daarmee zou Louis ROYON een boeiend leven en een machtig oeuvre opbouwen.

Voorbestemd ?

Inderdaad ! Was Louis ROYON bij wijze van spreken niet voorbestemd om zee en kunst met elkaar te verenigen ? Een blik op de familiestamboom ROYON (1) maakt ons direct al duidelijk dat Louis als het ware een kind van het water en de kunst moest worden. Een 18e eeuwse voorvader van Louis, Jacques ROYON, was brouwer in het Noordfranse Bourbourg. Diens zoon Jacques-François (1734-1810) kwam tijdens de Franse periode naar Oostende. Hij had niet minder dan 17 kinderen. Daarvan werden er 3 scheepvaartkapitein : Guillaume-Jacques (1768-1852), Gérard-Jacques (1772-1857) en Pascal-Jean (1782-1864).

Tussen de nakomelingen van Guillaume vinden we de schilderes Euphrosine BEERNAERT terug (2). Guillaume's echtgenote was een HAMMAN, nauw verwant met de kunstschilders van die naam (3).

Louis was echter een achterkleinkind van Gérard-Jacques ROYON. Louis' grootouders waren Louis-Antoine ROYON (°Oostende, 26 september 1809 - + Mariakerke, 18 oktober 1866) en Marie-Philippine-Louise HERTOGHE (1818-1861), eerst kruideniers, vanaf 1856 uitbaters van de oesterputten en restaurant "Pavillon du Rhin" op de Zeedijk (4). De zee, de kunst en de handel waren dus de dingen waarmee Louis ROYON opgroeide.

Data in het leven van Louis ROYON

1882 : 1 juli ; geboorte van Louis-Eugène-Marie-Joseph ROYON te Oostende-Mariakerke als zoon van Alfred ROYON & Josephine KREMER. Alfred hield in de Breidelstraat een winkel van wijnen en sterke dranken open.

Louis' oudste zuster Sibylle (1875-1954) huwde de gekend Brugse beeldhouwer Gustaaf PICKERY (1862-1921). Een jongere zuster, Lucie (1886-1940), was een niet onverdienstelijke amateurschilderes.

--- : Onderwijs in diverse kostscholen te Geraardsbergen en Brugge. Louis heeft moeite om er zich aan te passen.

1897 : Monstert aan op de duitse driemaster "APOLLO". Met dat schip een eerste wereldreis : Kaap de Goede Hoop, Kaap Hoorn.
ROYON schildert het portret van de "APOLLO" in zijn scheepskoffer.

1898 : Reis naar Chili op de driemastbark "CRAIGISLA". Wordt luitenant ter lange omvaart.

1900 : 2 Congreizen op de "S.S. Bruxellesville"

- 1904 : Prentkaart "VINS ET SPIRITUEUX ALFRED ROYON-KREMER
OSTENDE RUE DE LA BRIDE"
de kaart stelt een pentekening van ROYON voor : een stoomschip, getekend en
gedateerd LS ROYON 30/6/04.
- 1907 : Wordt luitenant op de Oostende-Doverlijn
ROYON woont in de Hofstraat.
- 1908 : 5 november ; ROYON is medestichter van de "Cercle Artistique", opgericht ten
huize van Jan DE CLERCK.
Andere leden waren E.A. GERBOSCH, Madeleine DE PAPE, Louis BOEL, Oscar CORNU,
Emile SPILLIAERT, Maurice DESFORGES, Oscar DE CLERCK, Karel DE KESEL, Lucie
ROYON & architect FOBERT.
- 1909 : 11-25 april ; 2e Salon van de Cercle Artistique in het Oostends Kursaal. Samen
met M. DE PAPE en J. DE BROCK is ROYON commissaris van het Salon. E.A. GERBOSCH
nam het secretariaat waar.

In deze periode ontstaan vele pentekeningen.

- 1914-18 : ROYON is in LE HAVRE. Hij voert er het bevel over "LE GRAND REMORQUEUR".
Later zou hij zijn memoires over deze tijd publiceren.
Ontvangt het Maritiem Oorlogskruis ; werkt na de oorlog terug op de Oostende-
Doverlijn.
- 1920 : Met de "ILE DE SUMATRA" naar Skandinavië ; daarna een reis naar New York en de
Rio Plata met de "S.S. SIERRA ROYA". Geraakt er verzeild in een muiterie die
hij weet te bedwingen.
Tentoonstelling Galerij DE CHENNE, Guldenvlieslaan 50 te Brussel : pentekeningen,
aquarellen, pastels en olieverven. De prijzen varieerden van 75 Fr. (voor een
kleine pentekening) tot 1.500 Fr. voor grote olieverven.
- 1921 : ROYON beslist het varen om-den-brode op te geven en zich volledig aan zijn lief-
hebberijen (schilderen en varen) te wijden. Atelier : Middaglijnstraat 17 te
Brussel. Hij vervult talrijke opdrachten voor grote compagnieën als de "RED
STAR LINE" en de "COMPAGNIE MARITIME BELGE" (affiches, menus, kalenders, brief-
hoofden, uurtabellen ... doorgaans gedrukt bij E. STOCKMANS & Cie te Antwerpen).
- 1922 : Met de "ELISABETHVILLE" naar Dakar, Konakry, Grand Bassam, Banana, Boma, Ma-
tadi, Thysville, Kinshasa, Sta. Cruz & Casablanca.

Noten : (vervolgt)

N.HOSTYN

- (1) : N. HOSTYN, De familie ROYON & hun aanverwanten. Een familiekundig overzicht,
in 't V.V.F.-streepje, 10, 2, april 1980 ev. nrs.
- (2) : N. HOSTYN, Beernaert, Euphrosine, in Nationaal Biografisch Woordenboek, 8,
Brussel, 1979.
N. HOSTYN, Vergeten Oostendse schilders - V : Euphrosine Beernaert, in De Plate,
december 1978 & januari 1979.
- (3) : N. HOSTYN, De familie HAMMAN & hun aanverwanten. Een familiekundig overzicht,
in 't V.V.F.-streepje, 9, 1-6, 1979 & 10, 1, 1980.
N. HOSTYN, Kunstschilder Edouard HAMMAN, in Ostendiana III, Oostende, 1978.
- (4) : R. HALEWYCK & N. HOSTYN, Oostends Oesterboek, Oostende, 1978, p. 39 ev &
foto 12.

OPROEP VANWEGE DE RIJKSUNIVERSITEIT TE GENT AAN HAAR OUD-STUDENTEN TE OOSTENDE EN
OMGEVING

"Wie wil meewerken aan de verdere ontwikkeling van onderwijs en wetenschap, kan en mag niet blind blijven voor hetgeen de geschiedenis leert. uit het verleden kunnen immers - via het heden - bouwstenen aangedragen worden voor de toekomst. Zo bevat ook het Archief van de Rijksuniversiteit Gent heel wat tastbare bewijzen van de diverse pogingen, die tijdens de voorbije anderhalve eeuw - met wisselend succes - zijn aangewend tot verbetering en uitbreiding van het universitair onderwijs". Aldus Prof. Karel De Clerck in zijn "Woord vooraf" tot de uitgave van de "Inventaris van het Archief van de Rijksuniversiteit Gent (1817-1975)". Samengesteld door A.M. Simon-Van der Meersch werd het werk gepubliceerd te Brussel in 1978 door de vereniging "Archief- en Bibliotheekwezen in België" in haar reeks "Inventarissen", nummer 9. Deze inventaris is, benevens een bekendmaking van het archiefbezit, een aansporing tot vervollediging van het archief, want er mag aangenomen worden dat menige zolder, kelder of kast in Vlaanderen, ook te Oostende (vooral bij oud-professoren en oud-studenten) nog herinneringen bevat aan de Gentse alma mater. Brieven, tijdschriften, boeken, cursussen, foto's, affiches, notulen, enz. uit het verre of nabije verleden van de R.U.G. zijn steeds welkom op volgend adres : "Archief van de Rijksuniversiteit Gent", Baertsoenkaai 3, 9000 GENT.

E. SMISSAERT

DE OOSTENDSE PERIODIEKE PERS, AANWEZIG IN DE UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK TE GENT

Daar het pers-dokument een steeds belangrijker plaats inneemt in het historisch onderzoek, zijn inventarissen voorzeker zeer nuttig. De tweede, sterk vermeerderde uitgave van de "Inventaris van nieuws-, vak- en kiesbladen" (Gent, 1977) ontsluit nog beter de collecties van de Gentse Universiteitsbibliotheek rijk aan dergelijke periodieke bladen. In 1968 verscheen het "Repertorium van de pers in West-Vlaanderen, 1807-1914" door H. Degraer, W. Maervoet, F. Martens, F. Simon en A.M. Simon-Van der Meersch bij uitgeverij Nauwelaerts te Leuven en opgenomen in de reeks van het Inter-universitair Centrum voor Hedendaagse Geschiedenis, bijdrage nr. 48. In laatstgenoemde publikatie is de Oostendse pers uit de negentiende eeuw, althans wat er van overblijft, beschreven per depot. Fragmenten uit de Gentse Universiteitsbibliotheek kunnen de rijke verzamelingen van de Oostendse Stadbibliotheek vervolledigen. Moge deze wenk leiden tot vele schenkingen van collecties over vervolledigingen, hoe miniem ook, want, zoals F. Van der Haeghen puntig schreef in de vorige eeuw :

"Ne détruisez jamais un document imprimé ou écrit quelqu'insignifiant qu'il soit. Après sept ans, il vous intéressera. Après une nouvelle période de sept ans, vous le jugerez tout à fait utile à conserver. Vingt ans plus tard, il rendra service ; il aura acquis de la valeur. En moins d'un siècle il deviendra précieux.

Ce qui, considéré isolément, est sans valeur, acquiert par relation un prix considérable ; c'est le zéro placé à la suite d'un autre chiffre".

E. SMISSAERT

Omtrent Piet Heyn ...

Een der merkwaardige figuren uit de zee-geschiedenis is de Nederlandse vlootvoogd Piet Heyn (1577-1629). Het vermaardste feit uit zijn roemrijke loopbaan is de verovering van de Spaanse zilvervloot bij en in de Baai van Matanzas (ten oosten van Havana op het eiland Cuba) op 8 - 9 september 1628, waarbij een buit ter waarde van circa 12 miljoen gulden hem in handen viel. De herinnering aan dit gebeuren, dat steeds bij uitstek tot de verbeelding der massa heeft gesproken, is vereeuwigd in het bekende volksliedje.

In de loop der jaren had de zedelijk hoogstaande vlootleider van de West-Indische Compagnie de reputatie verworven een uitstekend strateeg en kundig organisator te zijn. Niet zonder reden braken Stadhouders en Staten dan ook in 1629 met de traditie der adellijke opperbevelhebbers door de eenvoudige ex-schipper als luitenant-admiraal van Holland en West-Friesland aan het hoofd te stellen van de ganse zeemacht der Republiek. Hij heeft de zo nodige marine-reorganisatie niet meer ter hand kunnen nemen, want reeds drie maanden later sneuvelde hij bij Dungeness op 18 juni 1629 in een gevecht tegen kapers uit Oostende ...

Een degelijke en uitvoerige studie over dit alles biedt het boek Piet Heyn en de Zilvervloot. Bescheiden uit Nederlandsche en Spaansche archieven bijeenverzameld en uitgegeven door S.P. L'Honoré Naber en Irene A. Wright. Utrecht, Kemink en Zoon, 1928 (Werken uitgegeven door het Historisch Genootschap, gevestigd te Utrecht. 3e serie, nr. 53). Er wordt in de inleiding terloops even melding gemaakt van onze stad. Piet Heyn drong in mei 1629 (dus kort voor zijn dood) bij de Staten-Generaal erop aan dat hij "... een paar op den vijand veroverde scheepjes van Oostende wenschte te zien uitgerust, om als "bedriegertjes op zee" te worden gebruikt ...". Nog op 7 juni, elf dagen voor hij sneuvelde, richtte hij vanuit zee bij Oostende een schrijven aan de Staten-Generaal (o.c., blz. CLXVI en CLXVII).

Wie meer wil te weten komen over de Oostendse kapers, wordt verwezen naar de studie hierover van Walter Debrock.

E. SMISSAERT

Een mooie bundel verzen over en voor kinderen.

Karel Jonckheere, geboren te Oostende in 1906, was tot voor enkele jaren hogere ambtenaar bij het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur (sector : Nederlandse Cultuur) en belast met literaire propaganda in het buitenland, taak die hij voortreffelijk heeft vervuld. Naast tientallen verhalen, reisboeken, novellen en vele gedichten ook samensteller van talrijke bloemlezingen, waaronder het "Groot verzenboek voor al wie jong van hart is", bekroond met de Bronzen Legpenning van de Plantijn Moretus prijs 1978 en met een eervolle vermelding als "Schönste Bücher aus aller Welt" 1979 in Leipzig (D.D.R.). Fraai uitgegeven door Lannoo te Tielt zijn omslagontwerp en illustraties van Ph. Boxy ; dit verzenboek telt 496 bladzijden met 75 fijnzinnige etsen en is voorzien van een naamregister en een register op de beginletter ; gebonden kost het 850 frank. Deze thematische bloemlezing van vierhonderd gedichten uit de Noord- en Zuidnederlandse poëzie, van de middeleeuwen tot vandaag, heeft als onderwerp het kind, ter gelegenheid van het voorbije "Jaar van het Kind" 1979. Voor ouderen en jongeren, voor mensen met goede smaak bestemd !

E. SMISSAERT

DE SINT-JORISGILDE TE OOSTENDE

De Sint-Jorisgilde hoort samen met de Sint-Sebastiaansgilde tot de oudste schuttersgilden van de stad. Wij vinden ze beide terug in de 15e en 16e eeuwse stadsrekeningen die op het A.R.A. te Brussel worden bewaard.

De Sint-Jorisgilde kende zelfs tijdens de 15e eeuw een groter aantal leden dan de Sint-Sebastiaansgilde. In de stadsrekening van 1403-1404 staat vermeld ; "Item als die van Sinte Jorisgilde haren papegay scoten ghegheven 25 lb. par.". De Sint-Sebastiaansgilde kreeg voor haar schuttersfeest slechts 15 lb. par. toegewezen. In de 16e eeuw veranderde de situatie. De gilde van Sint-Sebastiaan won aan belang, de Sint-Jorisgilde boerde achteruit. Tijdens de beroerde jaren, eind 16e-begin 17e eeuw is er natuurlijk geen sprake meer van hun festiviteiten.

De Sint-Sebastiaansgilde duikt weer op in de stadsrekeningen van 1614-1615. Van het bestaan van de Sint-Jorisgilde wordt er, naar mijn annotaties, geen gewag gemaakt.

Ten titel van inlichting enkele vb. van financiële tussenkomst van stadswege ten bate van bestaande gilden of ambachten. In 1664 wordt het bestaan vermeld van de gilde van Sint-Sebastiaan, van Sint-Hubrecht en van de "Rhetorique".

In 1676 wordt een nieuwe schuttersgilde opgericht, de gilde van Sint-Andries en Sint-Barbara.

In 1678-1679 komt de Sint-Yvogilde er nog bij. Van het bestaan van de Sint-Jorisgilde is er geen spoor terug te vinden.

In de eerste 30 jaren van de 18e eeuw komen er in de rekeningen wel presentwijnen voor geschonken aan de Sint-Sebastiaansgilde, aan de Sint-Andries- en Sint-Barbaragilde en aan de gilde "van de busse". Deze laatste zou de Sint-Jorisgilde kunnen zijn, zekerheid daaromtrent is er niet. Vermits de stadskas er in 1731-1732 niet schitterend voor stond besloot het magistratuur geen presentwijnen meer uit te schenken o.m. voor de drie gilden. Deze zijn niet bij name opgenoemd. Ik vermoed dat dit de Sint-Sebastiaansgilde is, de Sint-Andreas en Sint-Barbaragilde en de gilde van de Rhetorique of de gilde van de busse of de Sint-Jorisgilde, zo die toen bestond.

Alle gilden werden tijdens de Franse bezetting opgedoekt.

Wat de Sint-Jorisgilde betreft, deze werd opnieuw opgericht op 17 juli 1854. Als vergaderzaal had deze maatschappij het "Hotel St. Denis" in de Kappellestraat. De Sint-Jorisgilde kreeg in 1890 bij haar 35 jarig bestaan de titel "Kon. Maatschappij" toegewezen en gaf zich zelf een nieuw vaandel.

Op 2 oktober 1954 tenslotte vierde de gilde haar 100 jarig bestaan. En heeft haar lokaal in "Armenonville" in het Bosje.

Duidelijke bewijzen van het bestaan van de Sint-Jorisgilde tijdens de 18e eeuw kan ik uit mijn persoonlijke aantekeningen niet halen. Misschien is er hiervan een spoor terug te vinden in de inventaris van het "Fort Napoléon" of bij het bestuur van de gilde.

Daniel PARASLJN

ROUWBEKLAG

Het is met droefheid dat wij het overlijden op 30 november j.l. hebben vernomen van een onzer trouwste leden, de heer Nicolaus VAN BEIRS. Hij was sinds vele jaren lid van "De Plate" en was geregeld op de verschillende activiteiten aanwezig. Hij was een minnelijk mens, eerder teruggetrokken, een stille werker die grote belangstelling had voor het verleden van zijn stad.

In naam van "De Plate" bieden wij aan de familie onze oprechtste gevoelens van rouwbetuiging aan.

August VAN ISEGHEM

INDEX 1980

Degenen die hun tijdschrift "De Plate 1980" geregeld wensen te raadplegen hebben zeker de Index 1980 nodig. Dit register werd zoals vorig jaar opgemaakt door Emiel SMIS-SAERT, die dat op vakkundige wijze samengesteld heeft. Wie wenst in te tekenen op deze Index gelieve 100 Fr. te storten met vermelding "INDEX 1980" op rekening nr. 750-9109554-54 van "De Plate" v.z.w. Oostende.

O.V.

KALENDER 1981

Onze leden die dit nummer ontvangen vonden hierbij een kalender 1981 aangeboden door de Oostendse Drukkerij "Sneldruk". Zoals u zelf kunt vaststellen is dit een mooie gift van de uitgeverij aan De Plate geworden. Men ziet op de 13 oude prentkaarten die hierin gereproduceerd werden de verschillende stadswijken van Oostende in de jaren 1900. Wij hopen dat onze leden met deze kalender aangenaam zullen verrast zijn en bedanken hierbij de drukker voor dit mooi gebaar.

O.V.

JAARLIJKSE VEILING

De jaarlijkse veiling van "De Plate" gaat door op donderdag 29 januari 1981. Al wie stukken i.v.m. Oostende of de kuststreek wil geveild zien, gelieve dit vóór 20 januari kenbaar te maken aan O. VILAIN, Rogierlaan, 38, bus 11, 8400 OOSTENDE.

Komen enkel voor veiling in aanmerking : boeken, tijdschriften, affiches, programma's, catalogussen, plannen en gravures. Breekbare voorwerpen (zoals borden, plannen achter gals, e.d.) worden niet meer geveild, tenzij op verantwoordelijkheid van de eigenaar, die ze de avond zelf dient mede te brengen. Afrekening gebeurt de avond zelf met de verkopers.

Het spreekt vanzelf dat om tot de veiling toegelaten te worden met in het bezit moet zijn van een lidkaart 1981.

O.V.

ZEELITERATUUR

D.w.z. : Proza en poëzie geïnspireerd door de zee en de ervaringen van de mens als zeevaarder, hetzij beroepshalve, hetzij uit onbewuste drang. Kenmerkend thema is daarbij de nimmer aflatende krachtmeting met de elementen. De zeevaart is daarom van de oudste tijden af gezien als uitdaging en beproeving in de volste zin van het woord. Vooral in Nederland en bij ons (en iets minder in Engeland) is de taal nog steeds rijk aan geheel of half herkenbare uitdrukkingen ontleend aan de zeevaart en het gedragspatroon van de zeevaarder. De elementaire menselijke reacties op het uitvaren, de overtocht en het binnelopen van de haven-van-bestemming zijn in ruim 2000 jaar in essentie gelijk gebleven. Soms wordt zee-poëzie verbonden aan ballingschap (de Odyssee), de Christelijke traditie van de pelgrimstocht of de boetedoening (vgl. The Ancient Mariner), de Wanderlust (Sindbad de Zeevaarder), de ridderlijke of niet zo ridderlijke vrijbuiterei (Jean Bart, kapitein Nemo), de loyale dienst van vorst en vaderland (Hornblower), het eenvoudige werk op de wateren (Hollands Glorie). De zee, en zij die daar op varen, zijn dan ook niet meer weg te denken uit het panorama der moderne wereldliteratuur. Voor een degelijk en uitgebreid overzicht raadplege men het trefwoord "zeeliteratuur" door A.G.H. Bachrach in de "Moderne Encyclopedie der Wereldliteratuur", deel IX (Gent 1977), blz. 452-455 (met bibliografie), waaruit excerpten in deze bijdrage voorkomen.

GUIDO GEZELLE EN OOSTENDE

Och, zeetje van Oostende
gegroet zijt gij
met Nieuwjaar
en laat tot 's werelds ende
mij loopen langs
uw waterhaar !

Zij 't iedereen geweten,
't zij waar gij ook
uw golven giet
geen mate en kan 't gemeten
hoe geren, zeetje
het volk U ziet.

De winden mogen snoeren
de dood mag in
de diepten het
belonken en beloeren,
't vertrouwt op U
zijn vissersnet.

En levende, of vergaande,
met luider stemme
en altegaar,
ze roept het, rechterstaande
U, zeetje een za-
lig Nieuwjaar.

Kortrijk, 27-12-1896.

(1) Deze Nieuwjaarswens verscheen in "De Zeewacht", 1ste jg,
nr 5, werd ons door Robert DEMAEGDT overgemaakt.

G. GEZELLE

NIEUWJAARWENSEN

Weer is er een jaar voorbij met goede en wellicht ook slechte herinneringen. Het is voor mij, zoals waarschijnlijk voor de meeste van onze leden, een jaar dat zeer vlug voorbijgegaan is, zodat men diep moet nadenken om te weten welke de belangrijkste feiten van 1980 geweest zijn. Voor "De Plate" is het een normaal jaartje geweest zonder hoogte- noch dieptepunten. Wel kunnen wij ons verheugen in het steeds groeiend aantal leden, wat bewijst dat "De Plate" een der meest noodzakelijke verenigingen voor onze leefgemeenschap is. Intussen start ons tijdschrift met zijn tiende jaargang. Hier past het wel in herinnering te brengen dat het dank zij J. Klausning is dat 10 jaar geleden de eerste nummers van "De Plate" het licht zagen. Mag ik aan alle leden van "De Plate" en hun dierbare familie een voorspoedig en gelukkig Nieuwjaar toewensen en hopen dat 1981 voor Oostende en "De Plate" een voorspoedig heemkundig jaar mag worden.

August VAN ISEGHEM
Voorzitter "De Plate"

TEKSTOVERNAMES UIT "DE PLATE" IS ALTIJD TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

De laatste
uitgegeven boeken
zijn **ALTIJD**
te verkrijgen bij

INTERNATIONALE BOEKHANDEL

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen

- 100 1. Stille getuigen - catalogus tentoonstelling - 1964
 160 2. Histoire du port d'Ostende
 130 3. La Belgique Touristique - (hotellijst -)
 200 4. La Belgique Maritime - Pierre Daye - 1930
 200 5. Le chateau de Wildenberg - Les Mutinés du siège d'Ostende - 1846 *2e Deel*
 30 6. Prijsuitreiking vrije technische school - Oostende - 1937
 350 7. Toponomie d'Oudenburg - Gysseling - 1950
 400 8. Guide - Album du Littoral Belge
 200 9. Toponomie van Varsenare - J. Pollet - 1933
 450 10. Biosociologische studie van de Belgische zeeduinen - Anteuins - 1956
 160 11. L'Embouteillage de Zeebrugge - Carpenter - 1928
 100 12. La préparation culinaire du poisson - Reyns - Oostende
 100 13. Le port de vitesse de Heyst - Nyssens-Hart - 1894
 350 14. IJzerfront en dialect - Duponselle - 1942
 400 15. La côte Belge - Bartholeyns
 500 16. Anvers et la Belgique Maritime - Deiss - 1899
 50 17. Guide de Knocke, Le Zoute, Albert Plage - Vanden Heede
 240 18. Van een wonderbare parochie - Sleeks - 1937
 150 19. Lastenboek voor lichtprenter op het strand van Oostende - 1925
 1100 20. Les civilisations préhistoriques - Chocqueel
 200 21. Brochure Oostende Reine des Plages - 1928
 400 22. Stalpaert : Oudvlaamse Zeevisserij - 1957
 100 23. Catalogus Egerkoning Museum Oostende - 1948
 200 24. Foto staketsel (kleur) - ± 1910
 130 25. S. Duribreux : Bruun (roman)
 100 26. R. Maelstaf : Henri Storck
 110 27. Bijzondere uitgave nieuw stadhuis - 1956
 28. Canelle : Laitière *ingelander van 1000 f*
 200 29. 2 bl. illustraties uit "Le globe illustré" - 1887
 500 30. Medaille onthulling standbeeld Leopold II - 1931
 800 31. Plan Oostende 1604 (uit Pasquini ?)
 700 32. Plan Oostende 1860 (uit Pasquini ?)
 275 33. "Herinneringen aan Nieuwpoort"
 100 34. "Oostende 1000"
 500 35. Ary Sleeks : oude Oostendse afspanningen enz.
 350 36. Ary Sleeks : vijf glanspunten uit de gesch. van Oostende
 450 37. Ary Sleeks : oude Oostendse feesten enz.
 1000 38. "1914-1918 Oostende onder de Duitse bezetting"
 39. Elements de Numismatique Ostendaise" *ingehouden 2000*
 40. Carolus Heintjens "Het wonderbaar leven van Wielrenner" — 100
 150 41. "Oostende" (Vlaams)
 100 42. "Ostende" (Frans)
 100 43. "Ostend" (Engels)
 44. Robert Croquez "Ensor en son temps" — 500
 150 45. Ostend Flash 1960 n° 8-9-12
 250 46. Ostend Flash 1961 n° 1-2-3-4-7
 400 47. De Noordzee "Zeekaarten : Henri Tabary
 48. "Het oude Oostende door Edw. Vlietinck" — 3000
 49. Tijdschrift Neerlandia 6 nrs.
 100 50. Brugge seaport *70-5000 - ook 4/14*
 200 51. Note sur les coupes géologiques d'un nouveau canal près d'Ostende - Chocqueel - 1944
 50 52. Le plus vaste et le plus célèbre atelier néolitique du Monde - Chocqueel
 50 53. Les musées régionaux d'Archéologie préhistorique - Chocqueel - 1944
 75 54. Les procédés de débitage du silex - Chocqueel
 40 55. Groote West-Watering - Bordereel 1913-1914

- 160 56. Publiciteitsblaadjes Het oude Oostende (Vlietinck) Le littoral Belge (Heyns)
 120 57. Affiche Verkoop houtwaren - 1903
 500 58. Pakket boeken Duribreux - (4)
 100 59. Het Vlaamse polderland en de kust - De Smet
 300 60. Cahier des charges badendienst Mariakerke - 1913
 650 61. De Belgen en de zee - De Vos
 100 62. Reglement zeebaden Heyst aan zee
 225 63. Die Nordsee - Krant 1896 - (weinig bedrukt)
 160 64. La maison - Revue - (Over Oostende en kursaal)
 1200 65. Dit is West-Vlaanderen - deel I en III 1958
 300 66. Tijdschrift - De Wandelaer - van jan. 1947 tot april 1948 - volledig
 250 67. Kursaalabonnement 1882.
 1100 68. Houtsnede (Hendrickx 1847) (VERBOUWE n° 518)
 600 69. "De Plate", 3 volledige jaargangen (1978-1979-1980)
 150 70. Carpentier : L'Embouteillage de Zeebrugge. 1925
 90 71. Foto Bosje
 100 72. Foto Station
 180 73. 2 foto's ijsgang voor de haven. 1947
 150 74. Volledige Jaarg. "De Plate" 1980
 215 75. De Vrolijke daden van Keizer Karel
 2000 76/81 Zes platen "Cham"
 2400 82 - Ary Sleeks : Folklorereeks (volledig stel : 8 delen)
 400 83. De Pruyssenaere : Tarif guldens, enz. (Oostende, 1827)
 100 84. Brochure Oostende
 550 85. Litho Daniels-Dubar
 450 86. Liber Amicorum Jan Claeys Knokke
 200 87. Coornaert : Het land achter de Evendijk. 1963
 275 88. Ter Cuere : jaarboek 1975
 1000 89. F. Gevaert : Vijfkwart eeuw Male (1970)
 450 90. P. Fierens : Les dessins d'Ensor (1944)
 3800 91/95 Litho's baden Oostende (1850) $600 + 700 + 1000 + 600 + 900$
 120 96. Loontiens : Un labyrinthe (1926)
 300 97. Dit is West-Vlaanderen I. A-I
 350 98. K. Loppens : La région des dunes (1932)
 180 99. G. Duribreux : De Groeschaard (roman)
 300 100. E. Deiss : La Belgique maritime (1899)
 100 101. Acad. Roy. de Belg. (Vlietinck)
 600 102. 13 prentkaarten
 103. Iconografie van het arr. Oostende — 3000
 500 104. Zandvoorde toen (1979)

400
 x 8
 3200

D E P L A T E
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.

10e jaargang, nr. 2 - februari 1981

In dit nummer :

- blz. 3 : G. BILLIET : Uit de bibliografie van Oostende (5) Antony VALABREQUE
- blz. 6 : N. HOSTYN : Vergeten Oostendse schilders XIII (L. Royon ; vervolg)
- blz. 8 : E. SMISSAERT : Een ode aan Guido Gezelle en aan lief en eigen Noordzeestrand
- blz. 9 : E. SMISSAERT : Het cultuurarchief van de provinciale dienst voor cultuur van West-Vlaanderen
- blz. 10 : N. HOSTYN : Oostendse muziekgeschiedenis X. Emile Perier, dirigent in het Kursaalorkest
- blz. 13 : H. EVERAERT : Herinnering uit de Wereldoorlog I (vervolg en slot)
- blz. 19 : E. SMISSAERT : De streek van Oostende en de Ferrariskaart
Julius l'Abbé, Oostends activist
- blz. 20 : O.V. : Strandfolklore (fotoblz.)
- blz. 21 : Y. VAN HYFTE : De Duitse Keizer Willem op bezoek in Oostende, augustus 1890
- blz. 22 : Jaarverslag "De Plate" 1980

FEBRUARI-ACTIVITEIT

De Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen u uit te nodigen op de voordracht met film die doorgaat op

donderdag 26 februari 1981 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colensstraat 6, Oostende.

het onderwerp : DE BOUW VAN EEN HOUTEN JACHT en daaropvolgend
DE SOLOREIS ERMEE OVER DE ATLANTISCHE OCEAAN.

de spreker : de heer Gustaaf VERSLUYS.

Toen we voor enkele jaren voor onze kring een voordracht brachten over de bouw van een houten vissersschip, dachten we dat het met de houtbouw op onze scheepswerven definitief gedaan was.

Groot was onze verwondering toen we einde 1977 van de plannen hoorden die Gustaaf VERSLUYS, Staf voor de vrienden, smeedde in verband met het bouwen van een houten jacht. Als telg uit een aloud Bredens geslacht van timmerlui, als fervent zeiler en deelnemer van de eenmanswedstrijd over de Atlantische Oceaan (de OSTAL zoals hij in het zeilmidden noemt) had Staf het plan opgevat aan de OSTAR 1980 mee te dingen met een zelfgebouwd houten jacht van om en bij de 13 meter. Naar de plannen van de heer Keirsebilck groeide in de loop van 1978, onder de kundige handen van Staf VERSLUYS een volledig in hout gebouwde TYFOON VI, gebouwd volgens de eeuwenoude technieken op onze kust.

Naarmate de bouw vorderde mocht Staf zich verheugen in een meer dan gewone belangstel-

ling van buitenuit. Zo kwamen in mei 78, toen de boot in zijn spanten stond, Hunne Majesteiten Koning Boudewijn en Koningin Fabiola zijn werk bewonderen. En toen hij een jaar later zijn "maidentrip" deed had Zijne Majesteit Koning Boudewijn eraan gehouden die eerste reis mee te varen.

Na een jaar intens trainen met zijn nieuwe boot vertrok Staf in juni 1980, moederziel alleen in wat de zwaarste wedstrijd in de zeilsport wordt geheten, de soloreis over de Atlantische Oceaan. Na een harde strijd klasseerde hij zich ongeveer twintig dagen later tussen de allergrootsten uit de zeilwereld.

Hoe Staf de oude technieken tot nieuw leven bracht bij de bouw van zijn schip en hoe hij zich ermee een weg over de Atlantische Oceaan vocht kunt u vanavond van hemzelf horen en zien.

Een avond om van te snoepen en die door geen enkel rechtgeaard kustbewoner mag gemist worden. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos en zijn ook de niet leden van harte welkom.

J.B.D.

GEMEENTELIJKE ZEEBADENDIENST

Dit jaar legde Johan Scheyving zijn verhandeling voor, om het behalen van de graad licentiaat in de lichamelijke opleiding aan de K.U.L., onder de titel : 'ONTSTAAN EN ORGANISATIE VAN DE GEMEENTELIJKE ZEEBADENDIENST AAN DE BELGISCHE KUST'.

In het eerste deel van het proefschrift wordt een algemeen overzicht gegeven van de betekenis van het baden en zwemmen vóór 1850.

In het tweede deel gaat het meer specifiek over de Belgische Kust.

Talrijke plaatsen ontstonden aan onze kust, de opkomst van het kusttoerisme bracht verwikkelingen met zich mee waarmee men voorheen nog nooit was geconfronteerd. Hier wordt de oprichting van de zeebadendienst besproken, alsook de motieven die daartoe aanleiding gaven evenals de werking van deze diensten. In het derde deel tanslotte wordt de veiligheid van de baders onder de loep genomen. De reddingsdienst, een onderdeel van de badendienst werd opgericht. Hoe ontstond die en wie zijn de redders, welke opleiding hebben ze genoten, hoe zijn ze georganiseerd, met wie werken ze samen, dit zijn enkele problemen die behandeld worden.

Verder wordt ook de huidige situatie ontleed en tevens wat in de toekomst nog kan gerealiseerd worden om onze kust optimaal te beveiligen tegen verdrinking.

R.V.T.

JOHN GHEERAERT

Weer heeft de Oostendse auteur John Gheeraert een werkje gepubliceerd over Oostende. Het heeft een klinkende titel gekregen. "Een trekschuit vol muziek ; sporen van Oostends leven rond 1815-1830".

In die Hollandse periode zijn heel wat Britse reizigers naar en door Oostende getrokken. Uit boeken en archiefstukken heeft de auteur talrijke interessante zaken, die bij zijn onverpoosd speurderswerk heeft weten te ontdekken, nu aan ons medege-deeld.

Een werkje, klein maar fijn en tevens mooi iconografisch geïllustreerd. Te bestellen mits storting van 100 Fr. op rek. nr. 000-0105768-38 van drukkerij-uitgeverij GOUWY, Torhoutsesteenweg, 433 Oostende.

O.V.

Uit de Bibliografie van Oostende (5)

Antony Valabrègue, Au Pays flamand, Tours, Alfr. Mame (z.d.) (304 blz., 28 illustr.)

Dat reisverslag gunt Oostende nauwelijks 15 blz. maar omdat het Westvlaamse en Frans-Vlaamse steden - met een oude gemeenschappelijke geschiedenis beschrijft - verdienst het m.i. hier in zijn geheel besproken te worden.

Tussen de Provençaalse auteur en Edgard Auguin (1844-1901) - waarvan "Plages belges" verleden jaar in "De Plate" ontleed werd - bestaat er een merkwaardig parallelisme. Zij waren in hetzelfde jaar geboren, beiden enthousiaste toeristen met dezelfde belangstelling, schreven eerlijk hun reisindrukken neer, publiceerden ook allebei over kunst en stierven na een actief leven, kort na elkaar, vrij vroeg, respectievelijk 56 en 57 jaar oud.

De piëteitsvolle "Préface" van Auguste Dietrich, in onderhavig werk, vermeldt schaarse biografische bijzonderheden. Antony Valabrègue (A.V.) werd geboren in Aix-en-Provence op 9.09.1844 en vestigde zich in Parijs waar hij stierf op 28.07.1900. Hij gaf enkele bundels gedichten uit en een reeks kunstkritieken, o.a. "Les Frères Le Nain". Zijn werk, zegt A. Dietrich, was slechts "le régal d'une petite minorité intellectuelle" wat geringe bekendheid suggereert. Hij was een ernstige bescheiden man, strevend naar nauwkeurigheid en wars van uiterlijk vertoon. Zo openbaart hem ook zijn natuurlijk en helder proza.

Zoals Auguin was die zuiderling aangetrokken door het Noorden en had hij in Zwitserland, Duitsland, België en Holland gereisd. Hij hield van de sfeer van oude steden met hun belforten en carillons, hun stadhuizen, hun kerken, hun artistieke schatten, hun zeden en tradities.

Zijn "Au Pays flamand", dat een aparte plaats in zijn geschriften inneemt, handelt over "la Flandre française" en het daarmee zo innig verwante West-Vlaanderen. Een streek die hij herhaaldelijk bezocht had. Volgens A. Dietrich is het een van de beste gidsen voor die gebieden. En dat wil ik graag beamen. A. Valabrègue is een ijverig opmerker, een rustige beheerste natuur, een zorgvuldig verslaggever met grote belezenheid en een uitgesproken zin voor plastische kunsten. Al mist zijn stijl de levendigheid, de sierlijkheid, de verbeeldingskracht en de humor van Auguin en was hij ook geen pittig tekenaar - zoals de auteur van "Plages belges" - zijn werk is van degelijke factuur en bezit onmiskenbare documentaire waarde.

"Au Pays flamand", geschreven na 1896, werd postuum uitgegeven, waarschijnlijk in 1901, en tekent toestanden van ongeveer een eeuw geleden. Het boek bestaat uit twee ongelijke delen. Het eerste (198 blz.) - met de hoofdtitel en ingedeeld in 12 hoofdstukken - bevat de reportage over zijn reis door Frans-Vlaanderen; het tweede, getiteld "Croquis de Belgique" gaat over Poperinge, Ieper, Brugge, Oostende, Veurne en Nieuwpoort. Dat eerste deel vat ik heel beknopt samen.

Au Pays flamand

"Je veux m'attacher au pays ou l'on parle encore flamand" zegt A.V. in zijn inleiding. " ... Dunkerque, Bergues, Cassel, Hazebrouck, préparent à mieux comprendre les villes voisines de la frontière, Ypres, Furnes, Dixmude, même Bruges et Ostende". Zijn onderzoeksterrein is afgebakend door de Aa, door een lijn lopende van Sint-Omaars over Hazebroek naar Belle, door de Belgische grens en de kust. Daar ligt "la Flandre flamingante" waarvan hij houdt.

Het taalprobleem interesseert hem sterk - en vrij uitvoerig noteer ik zijn bevindingen zonder daar diep op in te gaan. - maar hij benadert het als een zelfvoldane Franse intellectueel die bewust van het grote prestige van een machtige cultuurtaal een "ruw en onbegrijpelijk" idioom hinderlijk vindt en die impliciet de centraliserende politiek van zijn land volkomen goedkeurt. Met welgevallen signaleert hij de plaatsen waar het Frans overheerst of vorderingen maakt ... "comme ce pays est devenu profondément français ... le résultat est réellement admirable... Vandaar zijn wrevelig onbegrip als hij in Veurne het tegendeel constateert (cf. "Croquis de Belgique").

Herhaaldelijk spreekt hij met een zeker chauvinisme van "notre race" en van "deux populations et deux races différentes". Zoals zovelen verwacht A.V. de begrippen taal en ras en is hij blijkbaar onbekend met het feit dat er noch een Frans noch een Vlaams ras bestaat.

En nu zijn reisroute. Afgewerkt hoofdzakelijk per trein.

Gravelines (Grevelingen)

"... comme le seuil du pays flamand". Maar : "l'ancien dialecte a disparu". Vlaams wordt gesproken op het platteland. 'n Nogal droefgeestige stad. Drie gordels versterkingen. Hier in 1558 overwinning van Egmont op de Fransen. Geen belangrijke monumenten. Sobere kerk van Sint-Willibrord. Met Sint-Elooi en Sint-Winok : een trits van Vlaamse heiligen. Volkswrouwen met emmers aan een juk. Een gebruik : "chez toutes les nations de race germanique". (Met dat "race" gaat A.V. inderdaad kwistig om). De twee vissersdorpen aan weerszijden van de Aa, Grand-Fort-Philippe (linkeroever) en Petit-Fort-Philippe (beide genoemd naar de Spaanse koning Filips II) ontwikkelen zich zelfstandig. In Grand-Fort-Philippe leidt een jonge vrouw de visverkoop bij afslag, in open lucht.

Bourbourg (Broekburg)

Rondom : vruchtbare velden en weilanden. Hier wordt Vlaams gesproken. In het stadje zelf : alleen ... "les servantes ... quelque troupe d'enfants sortant de l'école et s'empressant de reprendre, loin du maître, la langue maternelle ... conversations de paysans... La bourgeoisie de Bourbourg a renoncé à l'ancien parler ; tout habitant aisé s'est francisé bien vite, à la ville et dans les villages voisins ... mais dans la campagne on parle flamand" op de hoeven, op de preekstoel in sommige dorpskerken, in de biechtstoel en in de catechismusles.

Broekburg is een opgewekt stadje. Verbonden met de Aa en gelegen aan het kanaal naar Duinkerke. Op dat kanaal : "bylandres". Volkswrouwen en meiden met een juk. O.L.V.-kerk met carillon en een miraculeus O.L.V.-beeld. De stad, vroeger ommuurd, leed veel oorlogsgeweld. Er werd vaak gebeden : "Dieu nous protège de la peste, de la garnison de Bergues et de celle de Gravelines". Eertijds stond hier ook een abdij van adellijke Benedictinessen.

In een herberg hoort A.V. boeren Vlaams spreken en hij is "pris d'un accès de mauvaise humeur contre cette langue qui me paraît criarde et rauque, et dont l'intelligence m'est interdite".

Er is een trage verbinding per "barque-diligence" met Duinkerke. Getrokken door paarden. De vroegere moerassen rondom zijn uitgewaterd door een web van sloten ("watergands") rond gedraineerde akkers ("terres wateringuées").

Duinkerke

Een bijzonder gevarieerde en aantrekkelijke stad die zich ontwikkeld heeft tot de derde haven van Frankrijk. Je moet niet diep in haar binnendringen "pour retrouver le vieux monde flamand à demi effacé". Van het oude Duinkerke rest er nog weinig. De verminkte maar nog monumentale Sint-Elooi-kerk met een rijk interieur en waardevolle schilderijen (Ger. Honthorst, Seghers, Jan van Reyn, leerling van Van Dyck). Het populaire belfort, eigenlijke de losstaande massieve kerktoeren met carillon. De Sint-Janbaptistkerk vol ex-voto's. Aan de ingang worden litanieën, in het Frans en het Vlaams, verkocht van de H. Goewaart, patroon van bedelaars en sukkelaars. In de duinen de kapel van de volksgeliefde O.L.V. waarvan het beeld in de processie gedragen wordt door "les Bazennes" (de Duinkerke bazinnen of vissersvrouwen). En de octogonale Leugenaerstoren waarop een havenlicht en havensignalen gemonteerd zijn. Daarachter ligt "le Minck", de vismijn, uit 1531. Er is een moderne overdekte markt gebouwd maar de visverkoop bij afslag gebeurt hier nog. "Aux abords du Minck, le flamand est naturellement la langue populaire". Hier heerst ook de gewone marktdrukke. En weer volkswrouwen en meiden met een juk. Een stadsomroeper met een koperen bekken. En je kunt er "le couque boterum" (sic) kopen.

A.V. bezoekt nog een paar dorpen. Malo-les-Bains, het strand van Duinkerke : casino, badkarren, ezelkaravaantjes. Verder naar het oosten : Zuydcoote (Zuidkote), een verloren stip, sinds de catastrofale storm van 1777. Een schooltje met 80 leerlingen en één meester. Op de resten van de kerktoren : een seinpaal. Rondom : wind en zand. In Ghyvelde (Gijvelde) vieren ze kermis. "On n'entend sonner que le "ja" flamand". Oude vrouwen met de traditionele rode rok, vroeger gemaakt in Hondschote. En dorstige boogschutters.

Bergues (Sint-Winoksbergen)

'n Heel stil vervallen stadje. Eertijds hoofdplaats van een kasselrij met 33 steden en dorpen. Het station is gebouwd te midden van een bastion van de versterkingen van Vauban. Prachtig is het onlangs gerestaureerde belfort, in Vlaamse renaissance uit de 16e eeuw. De nachtwachter vlakbij kondigt nog de uren aan in het Vlaams.

De stad heeft zich ontwikkeld rond de abdij gesticht door Sint-Winok (665), op de Groenberg, waar nog twee ongelijke torens rechtstaan, de Witte en de Blauwe toren. Relieken van Sint-Winok, vereerde stadspatroon, in de Sint-Maartenskerk (17e e.) flink gestoffeerd met doeken van Vlaamse meesters (o.a. O. Venius, Jan van Reyn, R. Van Hoecke).

In 1853 werd hier het "Comité flamand" opgericht om eigen geschiedenis, zeden en tradities te bestuderen. Tot de ijverigste leden behoorden Edm. De Coussemaker (1814-1896), Lod. De Baecker (1814-1896) en M. De Smyttere (1800-1886), de Kasselse historicus. De eerste publiceerde Chants populaires des Flamands de France (Gent, 1850 - anastatische herdruk daarvan door de Werkgroep Malegijs, Kemmel-Steenvoorde, 1976), de tweede Les Flamands de France (Gent, 1850). Aan de hand van een enquête werd een kaart opgemaakt (1856-1857) van de verspreiding van het Vlaams- en van de gemengde en verfranste gebieden. In Duinkerke ontstond in dezelfde geest : la Société dunkerquoise. Weldra ondervond die culturele beweging tegenwerking van de wantrouwige officiële administratie maar de actie werd voortgezet.

Het is moeilijk, zo gaat A.V. verder, de huidige situatie van het Vlaams te beoordelen. De plattelandsbevolking houdt ervan als van haar natuurlijk uitdrukkingsmiddel. Hij voegt er volgende relevante opmerkingen aan toe. "Les Flamands de France ne comprennent pas toujours le dialecte qui a été organisé de nos jours en Belgique et qui se rapproche, dans ses formes, du hollandais. Cette langue, en devenant officielle et littéraire, s'est éloignée de ses origines populaires (A.V. bedoelt hier de taal van de heroplevende literatuur in Vlaams België vooral bevorderd door de Van Nu en Straks-Beweging) ; le flamand qu'on parle aux environs de Dunkerque est resté, pour ainsi dire, plus classique. Un livre imprimé en Belgique offrira sans aucun doute maintes difficultés à un villageois qui voudra en faire la lecture". Bovendien is hier geen Vlaamse literatuur ontstaan". Cette abstention prouve combien l'influence de l'éducation française s'est insinuée chez eux de toutes parts". (Inderdaad, hoe kan een taal zich uiten als ze systematisch gewurgd wordt !).

In de 17e eeuw, vervolgt A.V., was er Mich. De Swaen van Duinkerke, een waarachtig dichter. Verder : Abraham De Conynck van Belle, Andries Steven van Kassel, Modewyck van Sint-Winoksbergen. De hele poëzieschat "de nos Flamands" ligt in de liederenverzameling van De Coussemaker en in enkele hier en daar verspreide stukken. Die bundel treft door natuurlijkheid en door zijn typisch Vlaamse aard, b.v. de kerstliederen.

(Jammer genoeg is de tekst van "Au Pays flamand" hier plots afgebroken want in mijn uitgave ontbreken de blz. 113 tot en met 128, waarvan 9 over de volgende pleisterplaats).

(wordt voortgezet)

G. BILLIET

- 1924 : Met de "ESKIMO" op de Rhône, het Bourgondisch Kanaal, de Yonne, de Seine en het Kanaal/Verslag van deze tocht in "L'Essor Colonial & Maritime".
- 1925 : Tentoonstelling te Vlissingen.
- 1926 : januari : Tentoonstelling in "Lever House" te Brussel ter gelegenheid van de Koloniale Week.
Adressen : Drukpersstraat, 15 Brussel en woonboot "La Bohème", Vindictivelaan, Oostende.
- omstreeks 1926 : de prentkaart : AU LARGE D'OSTENDE
OFF OSTEND
IN DER NAHE VON OSTENDE
SERIE 2 N° 5
LES PEINTRES DE LA MER
(uitg. J. MARION & CIE, Paris)
- april-mei : Met de "NYS DAM" op tal van waterlopen van Gent naar Cannes.
- 1928 : Zijn woonboot wordt geplunderd terwijl ze gemeerd lag op het Kanaal van Willebroek. Op dat ogenblik verbleef ROYON op het Ile du Levant in de Middellandse Zee.
- 1929 : Gaat te Paris wonen, Rue Guyot 32.
Reis naar Denemarken met de "ZINNIA".
- 1930 : "Het opleidingsschip L'AVENIR onder zeil" (olieverf) (Antwerpen, Nationaal Scheepvaartmuseum).
Kalender voor de "COMPAGNIE MARITIME BELGE"
Met de "IRMA" naar Esbjerg in november.
- 1931 : Neemt zijn intrek in het Antwerpse Torengedouw (Boeretoren) tot 1933.
Reist met het yacht "SQUIBS" van zijn vriend Edouard STOCKMANS langs de Vlaamse, Nederlandse en Engelse kusten.
Ter gelegenheid van de ingebruikname van de pakketboot "Prinses Astrid" biedt hij Prins Leopold een schilderij aan.
- 1933 : Met de "LEOPOLDVILLE" naar Lisboa, Tenerife & Casablanca.
Adres : Gewijde Bo. mstraat, 31 te Elsene.
- 1934 : Tentoonstelling van de groep "Les Peintres de la Mer" in het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel (ROYON was een der medestichters van deze kring)
juli : met de "OYTONA" van Gent naar Lorient.
- 1935 : "De MERCATOR onder zeil" (olieverf) (Antwerpen, Nationaal Scheepvaartmuseum).
ROYON wordt aangeduid als Belgisch afgevaardigde in de internationale Commissie voor non-interventie tijdens de Spaanse Burgeroorlog, met bureau te Dover. Hij controleert er het scheepsverkeer op wapensmokkel.
- 1937 : Verplaatst naar Sète (tot april 1939).
- 1938 : Verhuist naar de Twaeckerkestraat 20 te Brussel.
- 1939 : een zeer productief jaar
december : tentoonstelling in de Galerie de la Toison d'Or te Brussel.
- 1940 : 4 maart : geeft zijn ontslag bij de "Société des Peintres de la mer".
- 1942 : november-december : deelname aan de tentoonstelling "Arts et Métiers" te Brussel
Prins Boudewijn koopt zijn "ELSENEUR".
- 1943 : januari : Tentoonstelling Galerij VEBE, Madouplein 4 te Brussel
mei-juni : Tentoonstelling in de Galerij PORTENART, Naamse Straat 47 te Brussel.

- 1944 : juni : Tentoonstelling in de Galerij PORTENART te Brussel.
- 1947 : april-mei : tentoonstelling bij PORTENART.
- : ROYON vestigt zich in het kleine huisje "CAP HORN" te Freyr nabij Waulsort. Daarvan vangen we een echo op op p. 166-167 in Antoine SCHYRGENS' memoires : "Le Monde inconnu des Artistes" (Dinant, 1957)
- 1950 : Verschijnen van Alexandre BERQUEMAN's monografie "Louis ROYON, peintre de la mer"
- 1952 : Artikel over ROYON in "Ostend-Dover Magazine"
- 1957 : maart : Tentoonstelling in Galerij PORTENART, samen met zijn vrouw Léone TONDEUR.
- 1960 : Verschijnen van Omer VILAIN's artikel "Een Oostendenaar te Brussel ... Louis ROYON" in het meinumner van "Ostend Flash" (p. 12-13). 3 schilderijen illustreerden het artikel : "Storm op de kust", "Onder Kaap Hoorn" en "Strijd voor het Leven".
- 1964 : maart : tentoonstelling in Galerij PORTENART.
In deze jaren tal van contacten met de marineschilder Carlo ADAM uit Châtelet.
- 1965 : maart : idem.
- 1966 : ROYON begint een artikelenreeks in "AQUATIC", magazine van de "Yacht Club de la Haute Meuse".
- 1968 : Overlijden te Waulsort en daar begraven (10 september) in "Het Visserijblad" van 19 september 1968 verscheen een in-memoriam.

Tot daar een greep uit het welgevulde leven van Louis ROYON.

Louis ROYON in de musea

- Het M.S.K. van Oostende had voor de oorlog 1940-45 3 pentekeningen van ROYON.
- In het Heemkundig Museum van Oostende worden enkele affiches van R. bewaard (pakketboten) (eigendom De Plate).
- Het Groeningemuseum te Brugge zou zijn "Zwin in de 15e eeuw" gekocht hebben. Het werk blijkt onvindbaar.
- Ook de Pinakothek te München zou ooit een werk van ROYON gekocht hebben.
- Het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen kan fier gaan op een ontzaglijke collectie werken van ROYON : tal van schilderijen, pentekeningen, affiches, menus, prentkaarten ... maar ook dagbladknipsels, fotoalbums, briefwisseling, schetsboeken ...

dat alles is op aanvraag in te zien in het leeszaaltje van de bibliotheek van 't museum. Foto's maken is echter taboe.

Nog enkele tips voor verzamelaars van Ostendiana :

- de 2 prentkaarten in de tekst vermeld :
  - de ene met publiciteit voor de drankwinkel Alfred ROYON.
  - de andere in de serie "Peintres de la Mer".
- de reeks van 4 prentkaarten uitgegeven door de lijn Oostende-Dover. (cf. Omer VILAIN, Uitgevers van Oostendse Prentkaarten, in Ostendiana III, Oostende, 1978).
- de affiches en uurtabellen van de lijn Oostende-Dover.

Met dank aan mevrouw POUSAZ-MUYLLE
die me haar nota's over L.R. liet zien,
Dank eveneens aan Carlo ADAM

Norbert HOSTYN

EEN ODE VAN GUIDO GEZELLE (1830-1899) AAN ONS "LIEF EN EIGEN NOORDZEESTRAND".

Het eerdicht "Op de kust van Westvlanderen" verscheen in 1856, bij de intrede van Z.E.H. Leo Sloek "als pastor eener Duineparochie" (Blankenberge), afzonderlijk als 8^e plaquette van 8 bladzijden te Roeselare en werd later opgenomen in zijn eerst verschenen dichtbundel "Dichtoefeningen" (1858), in 1930 tekstkritisch uitgegeven, ingeleid en verklaard door Frank Baur in de zgn. "Jubileumuitgave van Guido Gezelle's Volledige Werken".

De dichter, 26 jaar oud, zoekt hier nog naar een eigen inzicht in en verwoording van de poëzie. De zwier van het vers en de beeldspraak roepen duidelijk herinneringen op aan de door Gezelle bewonderde Nederlandse dichter Willem BILDERDIJK (1756-1831). Wie enigszins ontvankelijk is voor het "schone geheim van de poëzie", zal dit fragment naar waarde weten te schatten ...

Vooraf 1980 het Gezellejaar is.

E. SMISSAERT

Op de kust van Westvlanderen

.....

- v. 17 Aloude kinderen van Vlandrens oude boorden,
gij, die noch groene wee, noch veie terruwland,
noch veld, noch bos, noch koorn,
[noch vruchten ooit bekoorden
- v. 20 tot scheiden van 't u lief en eigen noordzeestrand ;
gij, die gewonnen en gevoed beneên de kruine
des zandhils, waarmeê God het machtig water bindt,
het zeerot en 't gedruisch weêrhelmende op den duine,
het wistlen van het zand, en 't joelen van den wind,
- v. 25 of waar 't een wiegelied, in uwe jonge jaren
bemindet en nu nog met blij gemoed aanhoort ;
gij, die geen taaie schel, maar swanselende baren,
met scharre en riester niet, maar met uw kiel doorboort ;
gij, die van 't brakke veld, dat God in de eerste dagen
- v. 30 met zegen overgoot, en menigvuldigheid
van zwenmend vischgedierte in zijnen schoot deed dragen,
den rijken oest opdoet, door u niet voorbereid ;
waar toeft gij thans ? Laat af ! Al waart ge aan 't zeildoeknaaien,
of, spijker in de vuist, aan 't splitsen in het want,
- v. 35 of, veerdig met den doek gespannen op de raaien,
reeds wachtende op den wind, met roêrstok in der hand ;
laat af ! Den anker, laat hem slapen en verzanden,
en 't ebbende getij weêr ledig henengaan ;
neen, vrouw, gij hoeft nog niet 't gewijde was te branden,
- v. 40 noch moet gij, kleene knaap, daar hooge op d'hillen staan
en kijken diep in zee, met waterblinkende oogen,
naar vaders schip dat gaat, naar 't zinken van zijn mast :
hier blijft hij thans met u, zwijgt, wilt uw traantjes droogen,
ga, houdt uw Vaders en uw Moeders handen vast !
- v. 45 Och spoeit, al wie daar ver van vrouw en kind gevaren,
met wind en water strijdt en 't dierbaar leven waagt
op 't krakend hout, dat huft en zwankelt door de baren,
en broos, den broozen schat van 's zeemans dagen draagt !
Och spoeit, en laat den visch gerust zijn nooddruft zoeken

- v. 50 en, wandlende ongestoord, door 't ruime water gaan ;
 stiert omme, boeit den wind in 't zwellen van de doeken
 en doet hem met het roêr u ten gebode staan :
 hij trekke 't ranke schip, den boegspriet in de golven,
 en, schuimwit van 't geweld, naar d'have weêr ; maakt spoed,
 v. 55 maakt spoed, uw kiel in 't zand, en 't anker vastgedolven,
 duine op, te Kerkwaard is 't dat gij nu snellen moet.

.....

Guido GEZELLE

v. 18 : veie : vet, vruchtbaar ; terruwland : tarweland // v. 22 : zandhil : zand-
 heuvel, duin // v. 23 : zeerot : het gerucht dat men over zee hoort hangen // v.
 24 : wistelen ; schuifelen // v. 25 : of waar 't : als ware 't // v. 27 : taaie schel :
 harde bodemkorst ; zwanselen : heen en weer bewegen van 't water // v. 28 : scharre :
 ploegschaar ; riester : ploegblad // v. 32 : oest : oogst // v. 34 : splitsen,
 splissen : ontrafelen // v. 35 : raaien : de raas // v. 36 : roerstok : roerspaan //
 v. 38 : ledig : onwerkzaam, nuttelocs // v. 47 : zwankelt : frequentatief van zwanken :
 wankelen //

HET CULTUURARCHIEF VAN DE PROVINCIALE DIENST VOOR CULTUUR WEST-VLAANDEREN

Het driemaandelijks tijdschrift van de "Vereniging van Archivarissen en Bibliothecarissen van België" (V.A.B.B.) biedt sedert enkele jaargangen een korte, bondige kennismaking aan met diverse, weinig bekende (voor het grote publiek althans), zogenaamde "speciale bibliotheken". Aldus stelt Luc Schepens, hoofd van de Provinciale Bibliotheek en Cultuurarchief van West-Vlaanderen (P.B.C.), "Het Cultuurarchief van de Provinciale Dienst voor Cultuur West-Vlaanderen" voor aan zijn collega's en belangstellenden, in de ruime zin van het woord, in "Archief- en Bibliotheekwezen in België" (deel 50, nrs. 1-4, 1979, pp. 102-103). Het cultuurarchief vormt een aanvulling van de bibliotheek. Het is afgestemd op de "Westflandrica" : alles wat verband houdt met de provincie West-Vlaanderen vanaf 1830. Het depot werd opgericht in 1963. Archivaris Luc Schepens. Het is ondergebracht in het Provinciaal Administratief Centrum (Domein Boeverbos, Koning Leopold III laan 41, 8200 Brugge 2), als onderdeel van de Provinciale Dienst voor Cultuur. Het cultuurarchief heeft als oorsprong de collectie Michiel English waarin zich een deel van het archief Adolf Duclos bevond, benevens een collectie iconografie ; het groeit aan door aankoop uit privé-bezit, inzamelen kiespamfletten, circulaires van verenigingen, enz. Inventaris op steekkaarten in de Algemene onderwerpscatalogus van de bibliotheek (ook gedeeltelijk opgenomen in L. Schepens, Westflandrica. Keuze uit de onderwerpscatalogus van de Provinciale Bibliotheek en Cultuurarchief te Brugge).

De Provinciale Bibliotheek en Cultuurarchief bezit geen eigenlijk historisch archief met specifieke fondsen van instellingen. Zij bezit wél een "cultuurarchief", geïntegreerd in de bibliotheek, hoofdzakelijk bestaande uit brieven en handschriftelijke notities afkomstig van een aantal Westvlaamse prominenten, benevens collecties foto's en prentkaarten, iconografie van in West-Vlaanderen vereerde heiligen, doodsbeeldjes, verslagboeken en circulaires van verenigingen, kiespamfletten, affiches, enz. Al deze documenten zijn geïnteriseerd. Naast de specifieke "Westflandrica" bezit de P.B.C. een afzonderlijk fonds "Eerste Wereldoorlog 1914-1918", waarin eveneens boeken, documenten en foto's thematisch zijn gerangschikt in de onderwerpscatalogus. Het archief beslaat momenteel 75 strekkende meter, geklasseerd volgens het numerus currens principe.

E. SMISSAERT

(vervolg)

Hoog tijd nu om de muziekprogrammatie van Emile PERIER eens van naderbij te bekijken. Eerst enkele programma's uit het jaar 1878. Tot op vandaag genieten alleen CHOPIN, SCHUBERT, HAYDN, STRAUSS, MOZART, SAINT-SAENS, GOUNOD & DELIBES wijdere bekendheid. De meeste anderen behoren nu tot het rijk der vergeten grootheden.

maandag 22 juli 1878

"Zampa" ouverture	F. HEROLD
Rondeau Villageois	RAVINA
Marche Funèbre	F. CHOPIN
Chanson d'amour	HAUSER
Moment Musical	F. SCHUBERT (Cellosolo DE HAES)
Air de Ballet uit "Le Prophète"	G. MEYERBEER
Andante uit "Surprise-Symphonie"	J. HAYDN
La Vague-Valse	O. METRA

4 augustus 1878

"Zampa" ouverture	F. HEROLD
Andante uit "Surprise-Symphonie"	J. HAYDN
Marche Egyptienne	J. STRAUSS
Menuet & Final	MOZART
Amour Discret	RESCH
Danse Macabre	C. SAINT-SAENS
Beau Danube	J. STRAUSS

5 augustus 1878

Marche Militaire	F. SCHUBERT
Chant du Soir	R. SCHUMANN
Ouverture "Hamlet"	BACH
Les Bergers Watteau-Air de danse Louis XV	L. GREGH
Un jour d'été en Norvège	WILLMERS
Meditation	GOUNOD
"Coppelia" Polka-Mazurka	L. DELIBES

Op 30 augustus 1878 was er dan nog het optreden van de beroemde pianovirtuoos Alfred JAELL die eigen werk uitvoerde : "Le Carillon" & Canzonetta Veneziana" en verder met de zangeres DUPOUY, de cellist J. HOLLMANN en de violist Eugène YSAÏE kamermuziek uitvoerde.

Eerder in augustus was er het optreden van de pianiste WIENECOWSKA.

X X X

Een decennium later (1888) is PERIER actiever dan ooit als dirigent van het Kursaal-symphonieorkest. Anno 1888 zette het orkest zijn seizoen in op 1 juli.

Voor dat jaar waren ondermeer volgende orkest-solisten gecontracteerd :

SMIT-viool, VAN ACKER-cello, WARLEMONT-contrabas, VERBERCKMOES-klarinet, DE JAEN-hobo, VLAMINCK-fluit, BALLY-fagot, RANSY-hoorn, PIERKOT-piston, CLUYTENS-trompet, MOUQUE-trombone en GOSSEAUX-pauken.

Het inauguratieprogramma zag er als volgt uit :

HOMMAGE DE L'ORCHESTRE DU KURSAAL

A SON CHEF

MONSIEUR EMILE PERIER

10 SEPTEMBRE 1884

Dit alles staat uitvoerig beschreven in "La Saison d'Ostende" van 12 september 1884, waar we ook iets vernemen over het karakter van onze man : "M. Périer s'emporte quelquefois, cède de temps à autre à son tempérament qu'on dirait tout méridional, mais ces petits orages là ne laissent point de trace".

Na Joseph MICHEL werd DESWERT directeur van het muziekconservatorium en meteen ook PERIER's assistent-dirigent, wiens taak het was de repetities te leiden, en in te springen wanneer nodig. DESWERT stierf in 1891 en toen kwam RINSKOPF op de planken, maar dat is dan weer een ander verhaal.

Met de komst van RINSKOPF liet de inmiddels 70 jaar oude PERIER vlug het zware werk over aan zijn jongere collega. Officiëel bleef hij nog enkele jaren "in dienst" en op zondag 22 augustus 1897 had in 't Kursaal een tweede groots huldebetoon ter zijner eer plaats, ditmaal in aanwezigheid van ons aller Leopold II. De gevierde dirigent werd onder bloemen bedolven. Na het gelegenheidsconcert werd hij bij de Vorst geroepen die hem zijn voldoening over zijn prestaties van de voorbije twintig jaar uitdrukte.

PERIER leefde nog tot in oktober 1913. Hij overleed toen in zijn villa te Bois-Colombes nabij Parijs.

X X X

Naast dirigent was PERIER ook componist.

Een "Grande marche triomphale 1870-1880" werd anno 1880 in het Kursaal uitgevoerd.

We kennen ook nog een "Défilé Martial" (voor 1888).

In zijn Parijse jaren arrangeerde hij veel muziek voor piano & viool, naar thema's uit "La Norma", "De Barbier van Sevilla", "Ni larmes ni regrets" van BOIELDIEU, "Sans Amour" van MASINI en "Lucrezia Borgia" van DONIZETTI. Ze werden in 1853 uitgegeven en kenden een zeker succes : "L'auteur a su réunir les plus beaux motifs de ces opéras. Ces morceaux ont été exécutés à Paris dans plusieurs concerts avec le plus grand succes" (La Feuille d'Ostende, 15 januari 1854).

Iconografie van Emile PERIER :

- Een portretfoto van PERIER is te zien in een "Guide Ostende L'été" (Ostendiana G. 952.3)
- In "La vie d'Ostende" liet MARS een karikatuur van PERIER afdrukken.

Norbert HOSTYN

Bronnen :

- La Saison d'Ostende
- Le Carillon
- La Feuille d'Ostende
- L'Echo d'Ostende

1915

Nieuwjaar in de loopgrachten doorgebracht. Mijn blikken richten zich naar Middelkerke, welke ik zeer goed zag staan.

- 15 feb. Aankomst van de eerste mannen van de klas 1914 gekleed in Franse kleren. Velen van de oude soldaten hadden bijna geen kleren noch schoenen meer. Velen gingen met blokken. Op het einde van februari wordt het 5de Bataljon gevormd. Ik verander met geheel de compagnie naar 2/V. Ons bataljon gaat naar de loopgrachten in Nieuwpoort. Wij bezetten van aan Passendale Vaart tot aan den IJzer naar Sint-Joris toe. Daar lag mijn dorp recht voor mij. 't Was verschrikkelijk daar niet kunnen naartoe gaan en niets van huis wetende. Wij trokken maar alle 5 dagen, 2 dagen in lijn. De dagen zijn nog zeer koud en veel regen.
- 24 of 25 mrt. Afgelost door het 10de Linierregiment en vertrek naar Bray-Dunes in rust. Ik ben in kwartier in het café de Domino, bewoont door Laurent Vandebon. Hier heb ik mijn eerste portret laten trekken. Bijna alle dagen ging ik naar De Panne bij Joseph Rogier en Charles Lombaert.
- 15 april Ik ben korporaal benoemd.
- 23 apr. Plotseling vertrek naar Steenstraete waar een hevig gevecht plaats had. Vertrokken uit Bray-Dunes te voet naar De Panne en vandaar de tram op naar Oost-Vleteren, waar wij allen reeds genoeg gezien hadden want 't waren al gekwetsten van grenadiers en carabinieri dat wij zagen. De compagnie is recht naar de lijn getrokken juist in de bocht van aan de Iepervagrt naar Pilhem op waar de Duitsers doorgebroken waren. Bij onze aankomst waren er reeds doden en gekwetsten van de compagnie. De slachting door de artillerie was erger dan aan de slag van de IJzer. Hier heeft de vijand de eerste maal zijn gas gebruikt.
- 24 apr. Nog heviger bombardement : aankomst van het 418ste en 135ste regiment van het Frans leger alsook het 1ste, 2de, 3de en 4de Zouaven. Zij zijn dwars door het veld versterking komen geven ; de mitrailleuzen maaiden ze weg gelijk de mussen.
's Avonds om 7.30 u. toen wij gereed stonden om een stormloop te doen, werd ik bedolven door een obus en kreeg een stukje in de arm, verbonden door de dokter ben ik naar de 1ste hulppost gedaan en vandaar per automobiel tot aan Hoogstade Line waar ik wat koffie kreeg ; 't was reeds 3 dagen dat wij niets meer gezien hadden om te eten.
Van Linde seffens naar Adinkerke gevoerd en daar den trein op die naar Calais vertrok. Die vreselijke slachting stond gedurig vóór mij. In Calais in het "hôpital de passage" werd het stukje eruitgehaald, dan werd ik naar het hospitaal Middleton gevoerd waar ik 4 dagen verbleven heb.
- 28 apr. Met de trein van het Rode Kruis naar Rennes in het departement Ille et Vilaine. Daar word ik naar het Hospitaal 69 gezonden ; 't was een school "Les 3 Croix" genoemd. Rennes is nogal een schone stad, juist alles in bloei en groei. Na 4 weken daar verbleven te hebben werd ik naar de depôt des convalescents van Chateaugiron gezonden, die in een oud kasteel was. 10 dagen nadien werd ik naar de depot van de divisie gezonden. De reis duurde 4 dagen langs Le Mans, Rouen, Le Tréport waar ik Thomas, René, Léon Mollet gezien heb alsook Th. Maes en Th. Vereecke ; vandaar tot aan Calais en dan naar Offekerque waar de depot was. Daar ben ik geweest tot den 16ste juni om terug naar 't front gezonden te worden. Het regiment was juist het 3de Jagers gaan aflossen ; daar was het weer een grote slachting. 't Was met een zekere schrik dat ik terugkwam, mijn moed was diep gezonken. In Alveringem ontmoete ik mijn kozijn

Henri Cornelis welke in 't regiment gekomen was.

Na 21 dagen in Diksmuide te hebben verbleven, zijn wij terug voor 8 dagen op rust naar Bray-Dunes getrokken om onze kaki kleren te ontvangen. Vandaar de grenadiers naar Steenstraete gaan aflossen, in 't zelfde gat waar ik gekwetst geweest ben. In die sector hebben wij acht maanden gezeten, 't was maar een slechte plaats, altijd bommen of granaten. Wij gingen in rust naar Oost-Vleteren, Stavele en Beveren-IJzer. De dienst was 8 dagen lijn en 12 dagen rust. In rust trachten wij ons wat te verzetten. In augustus 1915 heb ik 5 dagen verlof gehad voor Wissant welke ik doorgebracht heb bij Henri Vermeersch.

1916

Nog eens Nieuwjaar in de loopgrachten doorgebracht. Tot nu toe nog geen woordje van thuis. De 5de januari ging het bataillon naar De Panne naar 't bad waar allen goed nat waren van binnen van commandant tot simpel soldaat. Dan werd Nieuwjaar gevierd.

De 15e of 16e maart afgelost door de 2de Divisie en vandaar in rust gegaan voor 12 dagen in Bray-Dunes, dan 8 dagen in Isenberge en terug voor 8 dagen geweest in Chateaufort bij Pierre Van Hove welke hovenier was in een kasteel. In het doorgaan 's morgens in Parijs aangekomen waar ik mijne ogen opengetrokken heb. 's Namiddags naar Versailles getrokken en dan 2 uren te voet naar Chateaufort. Daar mij nogal verzet en in het terugkeren eens Parijs doorgetrokken en wat bezichtigd. Na onze rust in Bray-Dunes zijn wij naar de sector van Pervijze getrokken, deze was nogal stil ; daar gebleven tot op het einde van november. Wij gingen in rust naar Avecapelle in Bulskamp. 18 dagen dienst en dan 18 dagen rust.

Den 1ste juni 1916 is het 23e Linieregiment terug gevormd, ik passeer met geheel de compagnie in 2/II.

In september ben ik in verlof naar Le Tréport geweest bij Mad. Deboyser waar ik goed ontvangen geweest ben gedurende 8 dagen. Le Tréport is een schoon badstadje. Juist was Georges Rouzeeuw in verlof ; tesamen nogal op zwier gegaan. Afgelost in Pervijze door de ruitery zijn wij voor 2 dagen naar Ghyvelde getrokken vandaar voor 6 dagen naar Bray-Dunes waar wij ons gereed maakten om verder Frankrijk in te trekken.

Op 1 of 2 december naar het kamp van Mailly vertrokken. Eerst van Bray-Dunes te voet naar de Franse Moères getrokken waar wij 1 nacht doorgebracht hebben ; vandaar 's anderdaags morgens te voet naar Bergues gegaan waar de trein gereed stond. Dan 2 dagen en 2 nachten gelijk haringen in beestewagens gestoken. De trein is langs Saint-Omer, Calais, Amiens, Meaux, Chateau-Thierry en Châlons-sur-Marne getrokken om in het station van Mailly af te stappen. Hier hebben wij 1 maand goed gedraaid om de Franse aanvalsmethode te leren. Hier heb ik mij erg verveeld en vooral koud weder en veel regen in die kalkachtige streek.

1917

In Mailly onze Nieuwjaar doorgebracht. Van 't Frans leger hebben wij 1 halve fles wijn en 1 fles champagne met 4 gehad, sigaren en biscuits.

3 jan. Terugkeer naar het front, eerst weer voor 4 dagen naar Bray-Dunes achter ons goed, dat wij daar gelaten hadden en dan 4 dagen in Bulskamp. Dan terug naar den sector van Steenstraete en Maison du Passeur gegaan. Hier had men een gemakkelijke dienst : 9 dagen lijn en dan 3 à 4 dagen rust in West-Vleteren en in Stavele altijd voor 6 dagen. In februari ben ik naar C.E.D. gegaan

(centre d'instruction divisionnaire) als leerling vooraleer ik sergeant ben benoemd geworden. Dit duurde 6 weken in Oost-Kapel bij Beveren-IJzer. Daar was ik alle dagen bij Honoré Seys welke daar met zijn colonne automobielen lag. De sector was wat kalmer dan in 1915. In september en in mei ben ik in verlof geweest naar Le Tréport bij Henri Vermeersch welke daar was komen wonen. In juni zijn wij naar de sector van Diksmuide getrokken waar het bijna onuitstaanbaar was vooral gedurende het offensief dat de Fransen en Engelsen in Merkem en Langemark deden. Gedurende die tijd moest ik op patrouille gaan, waar 1 man gebleven is ; in zo'n mitrailleurvuur was ik nog nooit geweest ; gelukkig er doorgeraakt. Mijn kozijn Henri Cornelis is erg gewond. Sergeant benoemd den 17 augustus. Wij gingen in rust naar Bulskamp, Wulveringem, Steenkerke en AveKapelle. 18 dagen dienst en 18 dagen rust. In november afgelost en voor 1 maand in rust naar Leisele gegaan. Daar heb ik verschillende kennissen gezien. Rond den 15de december naar de sector van Lo getrokken. Het regiment is eerst voor 18 dagen in rust geweest in Hoogstrate. Met Kerstdag was ik de wacht in 't dorp. Ik dacht nog eens aan het bal van de "Vrolijke jeugd" in Middelkerke van 1913. Den 30ste december in congé naar Le Tréport vertrokken nog eens bij Henri Vermeersch.

1918

Goed Nieuwjaar doorgebracht in Le Tréport. Daar mijn portret laten trekken, welke ik naar huis opgestuurd heb. In de sector van Lo 3 dagen loopgrachten gedaan, dan de 17de februari naar de B.R.I. vertrokken als instructeur. Eerst 2 dagen aan 't Doortje bij Houtem en vandaar naar Bray-Dunes. 't Was een geheel ander leven dan naar de loopgrachten te gaan. De 1ste april ben ik naar het bruiloftsfeest van mijn beste vriend Joseph Rogier geweest. In de Franse Moëres waar ik mij goed verzet heb. 's Morgens teruggekomen van de bruiloft, wierd ik door onze commandant een opdracht opgelegd als oefening een vijandelijke voorpost in de duinen van Cabourg in te nemen. Van ver stond er een officier te paard deze oefening te volgen. Almeteens kwam die bij onze post en vroeg uitleg over deze oefeningen. Met verwondering stond ik voor Z.M. Koning Albert. Die vertrok weer en volgde verder de uitslag van de oefening. Toen ik in de Compagnie in Bray-Dunes terugkwam had Z.M. de Koning laten weten dat hij de Sergeant die de oefening leidde gelukwensde. Van onze kommandant mocht ik gaan rusten na het bruiloftsfeest van daags voordien. Daarna ging ik 's zondags als ik vrij was Joseph Rogier bezoeken of anders eens naar Malo-les-Bains tegen Duinkerke. Hier heb ik 8 maanden goed leven gemaakt terwijl het regiment veel verliezen had aan 't front in de sector van Merkem. Op het einde van september bereidde men een groot offensief voor en mijn vrees was niet ongegrond dat ik daar ging moeten aan deelnemen. Den 28ste september 's nachts om 2.30 u. ging een kanonschot af in de Belgische Moeren. Op hetzelfde moment begon het van aan de zee totaan de Elzas een spervuur dat tot 's morgens 6 u. duurde en dan vertrok mijn regiment van aan de Hippe naar Jonkershove, in 't Bos van Houthulst op ; veel verliezen. Den 30ste 's morgens moest ik het regiment vervoegen welke reeds door 't bos was aan Stadenreke. Als ik op de gewonnen grond stapte kon ik maar schreden richten of 't lagen lijken zowel van ons regiment of van de vijand. Ik werd naar de 2de Compagnie gezonden, welke reeds 28 doden en 46 gekwetsten had. 't Was verschrikkelijk te zien hoe wij gesteld waren met modder en niet konden geravitalleerd worden. Op het laatste kwamen de vliegers brood en vlees smijten en 't was altijd maar vooruit, maar 't ging nu maar traag meer. Aan Sleyhage moesten wij blijven tot Hooglede en Roeselare gevallen was.

- Hier heb ik water van de Zarrenbeek gedronken door te grote dorst. Na 2 dagen onder een hevig bombardement gezeten te hebben werden wij afgelost door de 4de Divisie, vandaar te voet tot aan de drie grachten waar wij de tram genomen hebben naar Houtem, aan de Dode Man ; daar 3 dagen uitgerust en vandaar naar Diksmuide in de loopgrachten. Mijn bataillon was in derde lijn tegen Oostkerke voor 2 dagen toen wij almeteens 's nachts om 1 u. vertrokken
- 15 oct. naar een onbekende plaats ; wij gingen naar Sint-Jacobskapelle, vandaar naar Woumen, Klerken, Zarren, Esen en verder naar Vladslo, de vijand was achterna, wij achtervolgden hem tot tegen het Fraetsbos, waar ik voorwacht geweest ben. De Duitsers hadden verschillende woningen in brand gestoken. Die dag hadden wij meer dan 20 kilometer in de benen met het ranseltje op de rug, maar 't gaf goede moed te kunnen vooruitgaan.
- 16 oct. Om 5 u. 's morgens vertrokken naar Leke op vandaar naar de Moerdijk op ; de eerste burgers welke ik gezien heb waren op de weg van Koekelare naar Torhout, onze vreugde was niet te beschrijven. Allen hadden goede hoop weldra hunne geliefde wezens te mogen weerzien. In Moere was het niets anders dan vlaggen en 't muziek onthaalde ons daar. De eerste kennis welke ik zag was de pastoor Ghuyot., die onderpastoor in Middelkerke was geweest, vandaar de Moerdijk op, door Eernegem naar Bekegem, waar wij geslapen hebben. 's Anderendaags om 5 u. op weg door Zerkegem, Snellegem, Loppem naar Oostkamp waar ons regiment welke voorop was, op weerstand viel voor het dorp. Mijn compagnie was in tweede lijn, terwijl het derde bataljon trachte vooruit op te rukken, verbleven wij in een park bij het dorp, waar de Duitsers hevig op schoten met obussen en zelfs gas. De burgers vluchten in allerijl weg, 's anderendaags morgens was het dorp ingenomen, mijn compagnie ging recht door het dorp en ik werd op verkenning gezonden in het kasteel van de burgemeester van Oostkamp, waar allen gereed stonden te loeren welke troepen daar gingen binnenkomen. Het pakte mij aan 't hart de vreugde der bewoners te zien dat zij verlost waren. Zelfs kon mijn verkenning bijna niet vooruit, dan het water overgestoken waar gans het bataljon mij vervoegde. Dan zijn wij voortgetrokken tot aan de ijzerweg van Brugge naar Gent, dichtbij het station en dan tot aan de Gentse Vaart, waar de bruggen gesprongen waren. Seffens werd er een brug gemaakt en het tweede linie trok voorop, de vijand achterna. Wij waren in tweede lijn en gingen langs Beernem, Oedelem, Knesselare naar Ursel op, daar hielden wij halt daar de voorwachten van het 4de in aanraking waren in Zomergem. Mijn compagnie is gekantonneerd geweest in een hofstee bij het dorp van Ursel. De kapitein weigerde mij een verlof om naar mijn ouders te gaan.
- 21 oct. 's Morgens om 9 u. ben ik vertrokken uit Ursel naar huis, zonder toelating. Te voet langs Knesselare, Oedelem, Assebroek naar Brugge waar ik op een auto-mobiel gezeten heb tot in Jabbeke. Van daar terug te voet door Ettelgem, Oudenburg, Zandvoorde, Konterdam waar ik Mathilde Tratsaert gezien heb die mij inlichtte dat mijne ouders in de Peter Benoitstraat woonden. Ik liep er bijna naartoe, door het Bosje recht naar die straat. Vooraleer ik daar aankwam vroeg ik naar het nummer en zij wezen het huis aan waar mijn onkel August Everaert woonde. Daar gekomen om 5.15 u. kon ik mijn tranen niet weerhouden als ik tante zag, dan trok ik binnen waar mijn grootmoeder ziek te bed lag, zij verkende mij niet meer. De zuster welke haar bezorgde ging mijn moeder verwittigen, die bijna zot kwam van vreugde en ik niet minder van haar weer te zien. Dan trok ik naar huis waar ik maar mijne vermoeidheid gewaar werd, ik kon niet meer weg. Vader was alleen, mijn broeder Odiel was opgedreven geweest door de vijand als deze weggetrokken waren. Thuis konden zij mij inlichten dat hij in Gent was. Mijn zuster Maria was verwittigd geweest dat ik thuis was en seffens van als zij de deur openstak kwam zij aan mijnen nek gevlogen, wat was zij veranderd, 't was een jonge dochter geworden.

Oh ! dan vroeg ik haar dat zij mijne lieve Lucie ging verwittigen, want reeds wist ik dat zij 'de Oostganie' was. Zij is seffens medegekomen met mijne zuster en het wederzien deed mij paf staan. 't Geluk was te groot na 4 jaar scheiding. En alswanneer mijn vader en nonkel August thuis kwamen was al mijn leed en vermoedheid vergeten na zoveel geluk.

- 22 oct. 's Morgens rap mijn velo opgezet en dan te vluchten naar mijn Lucie in Maria-kerke-bad. Die gelukkige stonden welke wij dan te samen genoten hebben was niet te beschrijven. 's Namiddags met vader wat familie bezocht.
- 23 oct. 's Morgens om 7 u. ben ik per velo terug naar Ursel getrokken waar mijn compagnie nog in dezelfde plaats was, daar kwam ik rond 1 u. aan en 's avonds om 6 u. trok mijn bataljon naar de tweede lijn, een halfuur van Zomergem waar er gedurig nog gevochten werd.
- 24 oct. Het 2de bataljon gaan aflossen in eerste lijn, mijn compagnie lag tegen de gendarmerie van Zomergem. Daar juist aangekomen leg ik mijn ransel neder en ging ik tot bij de schildwachten. Een obus viel juist waar mijn ransel lag welke doorschoten werd. Oh wat was ik tevreden dat aan dit ontsnapt was !
- 25 & 26 oct. Nog altijd onder het geschut met gasobussen. 's Avonds afgelost door het 3de bataljon en in rust terug naar Ursel, welke ook beschoten werd.
- 27 & 28 oct. In rust in Ursel. Den 29ste 's avonds vertrokken om aan te vallen. Mijn bataljon vertrok in tweede lijn en moest de vaart oversteken tot aan het Delieverkanaal.
- 1 nov. Op grote weerstand aan de vaart gevallen, waar wij veel verliezen ondergaan. Onmogelijk de bruggen te leggen. Zelfs gelukt het de vijand terug over de vaart te komen. Het is bijna onuitstaanbaar van het gas. Mijne compagnie is gans uiteengeslagen. Een peleton is omsingeld. Ik werd achter munitie gezonden. Nog nooit ben ik zo afgemat geweest.
's Morgens om 5 u. afgelost door het 5de linie en wij kwamen met 20 mannen van de compagnie terug in Ursel, het peleton welke omsloten was, is er goed uitgeraakt, alleen 1 dode en 2 gewonden achterlatende ; om 5 u. 's namiddags vertrokken naar Sint-Joris-ten-Distel, waar wij verbleven hebben.
- 2 nov. 's Morgens vertrokken naar Oostkamp in rust.
- 3 & 4 nov. In Oostkamp. Den 4de (na 72 uren naar Oedelem vertrokken langs Beernem, waar ik in de meisjesschool gekantonneerd was).
- 5, 6 & 7 nov. In Oedelem. Nieuws ontvangen van het afsterven van mijn grootmoeder.
- 8 nov. Vertrokken in klein verlof voor 6 dagen. Aankomst thuis rond 4 u. waar allen tevreden waren mij voor enige dagen te zien. Maar mijn lieve Lucia was niet thuis, dit deed mij spijt.
- 9 nov. In Middelkerke de puinen van ons huis gaan bezichtigen.
- 10 nov. Met mijne ouders en zuster naar Raversijde getrokken bij mijn nonkel August Cornelis.
- 11 nov. Achter mijn goed getrokken welke in Bray-Dunes stond. Daar kwam ik aan rond 11 u.. Juist als de wapenstilstand getekend was. Mijn vreugde was onbeschrijfelijk, zodanig ben ik blijven haperen dat ik bijna niet terug in Oostende geraakte.
- 12 nov. Doorgebracht bij mijn Lucie, alsook den 13 november. Spijtig dat er reeds 3 dagen vervlogen waren zonder haar te zien. Vandaag had ik ook het geluk mijn broer terug te zien, welke ik bijna niet meer herkende.

- 14 nov. Om 7 u. 's morgens vertrokken met mijn broer naar Brugge, waar ik juist het geluk had mijn regiment te vinden welke van Gent gekomen was. Van Brugge naar Lapscheure vertrokken om de wacht aan de Hollandse grens te leveren. Daar deed ik dienst van officier en was goed geïnstalleerd. Daar gebleven
- 22 nov. tot den 22 november, vandaar naar Sint-Kruis getrokken om 's anderendaags 's morgens naar Wenduine te komen om wacht doen. Daar in het Hotel Thielt gelogeerd.
- 23 nov. 's Namiddags ben ik te voet naar Oostende getrokken, zij waren mij daar niet verwachtende.
- 24 nov. 's Zondags met mijn allerliefste doorgebracht.
- 25 nov. Terug naar Wenduine gegaan. Dan 26ste ben ik met mijn peleton naar De Haan vertrokken, waar ik de dienst moest inrichten. In kwartier in het Hôtel du Coq.
- 27 nov. Terug naar huis gekomen en 's avonds per velo teruggekomen naar De Haan, waar ik gebleven ben tot den 15de januari 1919. Alle weken tenminste ging ik drie maal naar huis en bij Lucie.

1919

- 2 jan. Nieuwjaar in Oostende gevierd. Doorgebracht in Oostende met Valère Pattyn en René Gesquière, waar wij ons verzet hebben tot 's morgens 3 u.
- 15 jan. Met de tram om 9 u. uit Den Haan vertrokken naar Middelkerke. Ik blijf in post in Raversijde aan het pionnierpark. In kwartier bij mijn oom Louis Cornelis, waar ik het niet beter kon op hebben, dicht bij huis, bij mijn verloofde en bij de familie. Daar ben ik gebleven tot den 10de maart vanwaar ik naar de kazerne van Oostende getrokken ben.
- 18 mrt. Om 8 u. 's avonds de trein opgegaan om naar Duitsland te trekken en de Vijfde Divisie af te lossen. Mijn bataljon is in Sevelen. 's Anderendaags 's avonds om 10 u. aangekomen. Het afscheid was lastig na zolang bij allen die ik lief had te hebben geweest. Ingekwartierd bij de bakker Wiegels, waar ik nogal goed was.
- 27 mrt. In verlof vertrokken voor 26 dagen, reeds verlangde ik om weer thuis te zijn.
- 22 april Na zolang gelukkig te zijn geweest ben ik 's avonds om 10.30 . terug in Sevelen aangekomen. Vertrokken uit Oostende den 21ste om 7.35 u. 's avonds, in Brussel om 11.45 u. aangekomen waar ik gebleven ben tot 's anderendaags 6 u. Vandaar langs Leuven, Tienen, Luik, Verviers, naar Aken gereisd waar ik in stad geweest ben van 12 u. tot 3 u. Vandaar om 3.15 u. vertrokken naar Nieuwkerk, daar om 9.15 u. aangekomen en voor de rest 5 km te voet en in Sevelen ingekwartierd.
- 27 mei Reis op de Rijn. Doorgegaan met de trein naar Bingen 160 km over Keulen, per boot teruggekomen tot aan Keulen langs Bonn, Koblenz, de Lorelei, enz. Een zeer aangename en schone reis. In Sevelen was ik nog ingekwartierd bij de bakker Wiegels, Marktplatz. Daar was ik goed. Alle 8 dagen de wacht.
- 15 juni Naar Issum, 5 km verder getrokken en daar in barakken gelogeerd. 's Avonds om 10 u. de wacht opgetrokken tot de 16de 's avonds.
- 17 juni Om 9 u. te voet vertrokken terug naar Sevelen, vandaar de trein op tot aan Moers en vandaar per elektrische tram tot in Homberg aan de Rijn, vandaar te voet door Ruhrort naar Meiderich vertrokken, dat neutrale zone was. In kwartier bij Verscheuren, Lokumerstrasse, 14, dit is 7 km over de Rijn, links van Duisburg.
- 23 juli Naar Mons gekomen, vanwaar ik den 12de augustus in 40 dagen verlof vertrokken ben. De schone dag van mijn verlossing van 't militair leven om weer in de burgermaatschappij te komen.

DE STREEK VAN OOSTENDE EN DE "FERRARISKAART"

Het Cultureel Centrum van het "Gemeentekrediet van België" werd opgericht in 1961 voor een betere kennis van onze gewestelijke en plaatselijke instellingen. Het heeft de integrale publikatie van de 275 bladen van de "Ferrariskaart" op zich genomen en voltooid. Wat verstaat men onder de "Ferrariskaart", ook genoemd : "Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden" ?

Op het einde van het Ancien Régime, meer bepaald van 1771 tot 1778, deed graaf de Ferraris de eerste stafkaart opmaken van het huidige België en het Groot-Hertogdom Luxemburg. Deze kaart bestaat uit 275 gekleurde bladen van 0,90 m. x 1,40 m. ; zij werd getekend in drie exemplaren die thans worden bewaard te Wenen, te Delft en te Brussel (Koninklijke Bibliotheek Albert I, Keizerslaan 4). Zoök is de stad Oostende en haar omgeving, zoals zij er vóór de Industriële Omwenteling uitzag, op één der 275 bladen voorgesteld met een verwonderlijke overvloed aan details. Het Gemeentekrediet van België heeft elk van deze bladen in de vorm van vier kaarten gereproduceerd die, samen met een verklarende legende, onder map worden verkocht, verkrijgbaar in de boekhandel en bij het Gemeentekrediet van België, Cultureel Centrum, Pachecolaan 44, 1000 BRUSSEL (postrekening nummer 052-0606469-97). Deze reproductie is op schaal 1 : 25.000, dezelfde dus als die van de huidige militaire plannen. Prijs : 180 F (honderdtachtig frank). De "map Oostende" omvat de gemeenten Bredene, Leffinge, Middelkerke, Oostende, Oudenburg, Roksem, Snaaskerke en Wilskerke.

E. SMISSAERT

JULIUS L'ABBE, OOSTENDS ACTIVIST

Geboren te Sint-Truiden op 9 december 1874, gestorven te Oostende op 7 januari 1931. Julius l'Abbé werkte bij het Zeewezen te Oostende, o.a. als ontvanger van scheepvaartrechten. Jarenlang was hij actief in het Vlaamsgezinde culturele leven van vrijzinnig Oostende. L'Abbé was een schoolvriend van de activistische onderwijzer Steven Prenau (1866-1929) en werkte veel samen met de Oostendse stadsbibliothecaris Eugeen Everaerts (1880-1975) in het Van Neste-Genootschap, het Algemeen Nederlands Verbond en bij het organiseren van leeskringen. Evenals Everaerts was J. l'Abbé in de Eerste Wereldoorlog activistisch gezind. Wij kunnen in de aan hem gewijde biografische notitie van L. Buning, gepubliceerd in de "Encyclopedie van de Vlaamse Beweging" (deel I, 1972, blz. 49) lezen dat "in het begin van 1915 hij zich bevond bij de kleine groep Oostendse activisten, waartoe o.m. Eugeen Van Oye (1840-1926), Frans van den Weghe (1868-1937), Leo van den Bogaerde, Hendrik Janssens en August Quarin behoorden. Het besluit om van dit groepje een vaste afdeling van Domela Nieuwenhuis Nyegaards "Jong-Vlaamsche Beweging" te maken, viel op 18 juli 1915 ten huize van Julius l'Abbé. Bijzonder op de voorgrond getreden is Julius l'Abbé niet". Archief- en documentatiemateriaal van hem wordt bewaard in het "Archief- en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven" (A.M.V.C.) te Antwerpen onder de vorm van brieven en knipsels. Zijn "beoordelingen in brieven van de persoonlijkheden van Domela en Van Oye zijn kritisch en curieus", noteert Lammert Buning.

E. SMISSAERT

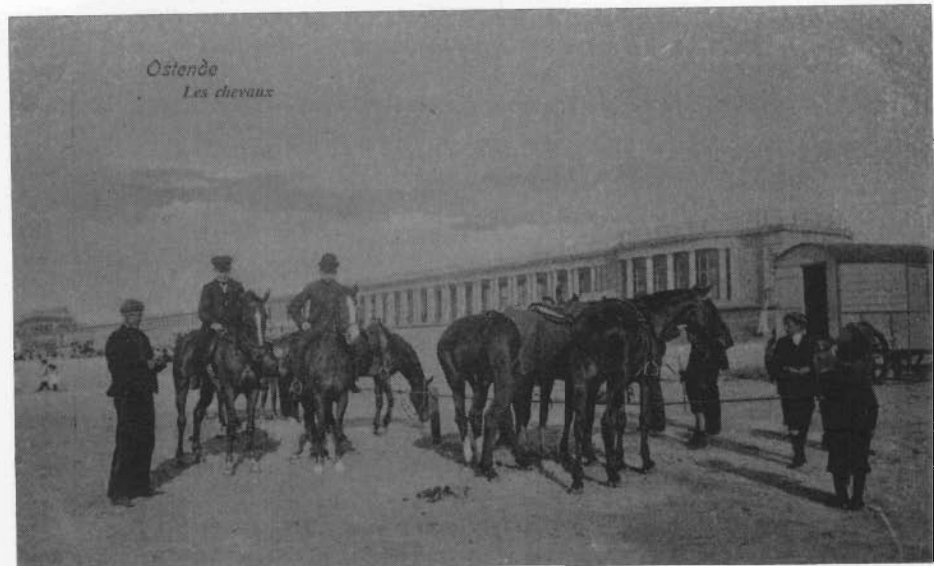

VRAAG

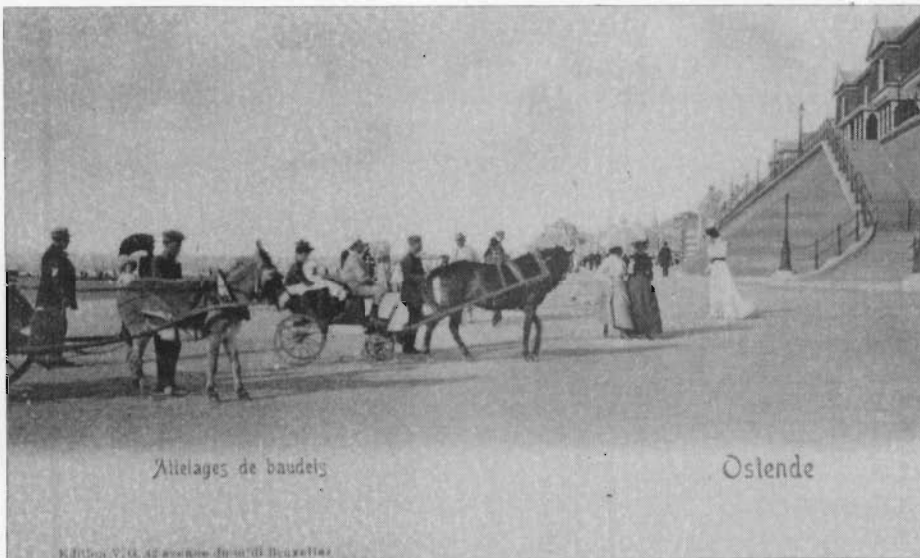
Mevrouw Christine Van Slambrouck, Koornstraat, 92, 8800 ROESELARE, (tel. 051/21.13.56) zoekt gegevens over Raadspensionaris Thomas DE GRYSPPERRE, met het oog op een biografie.

STRANDFOLKLORE

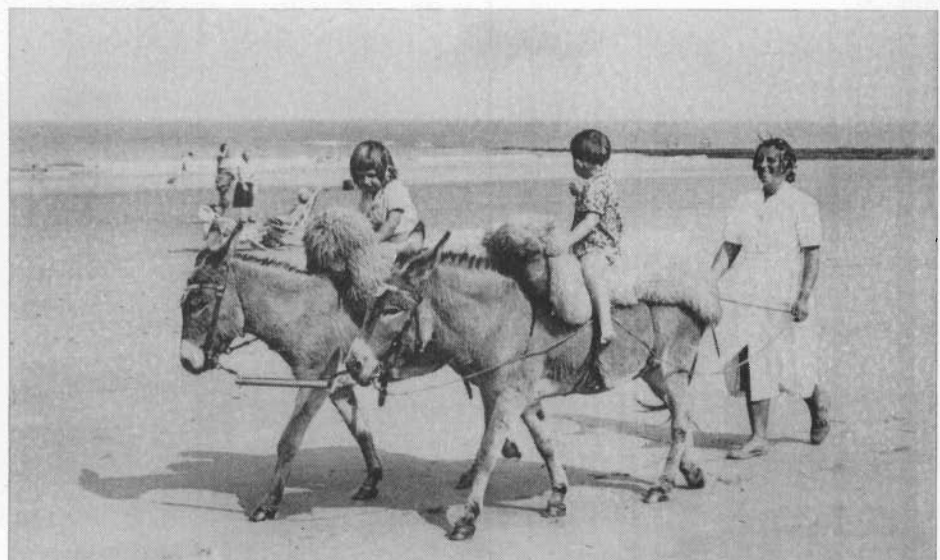
uit de verz. o.v.

Paarden werden voor een strandwandeling verhuurd nabij het Palace-hotel (1910)

De paarden- en ezelwagentjes nabij het koninklijk chalet (1900)

De ezeltjes zetten een honderdjarige traditie verder langs 't hard zand (1950)

Het is algemeen bekend dat onder de vele toeristen die Oostende in de 19e eeuw aandeden, er veel Duitsers waren. Mede door Koning Leopold II die niets onverlet liet om Oostende uit te bouwen tot een befaamd internationaal zomerverblijf met de zeebaden als attractie. Naast financiers, edellieden en diplomaten die er mekaar vonden, waren buitenlandse monarchen geen zeldzaamheid. Zo ook de Duitse Keizer die in de maand augustus 1890 een officieel tegenbezoek bracht aan Leopold II.

Wat echter veel minder bekend is, is het feit dat die aanwezigheid een taalrel veroorzaakt heeft in de Frans-Belgische pers. Vergeten we niet dat we toen in volle Vlaamse Bewegingstrijd waren en dat de gemoederen bij een minste emotionele vonk tot in de Brusselse persorganen en op Waalse Congressen hoorbaar waren.

De bekende Gentse hoogleraar, Paul Fredericq, schreef in 1908 een driedelig standaardwerk "Schets der Geschiedenis der Vlaamsche Beweging". In het boek vond ik op p. 48-49 een sfeervolle en realistisch beschrijving van de feiten die ik graag letterlijk overneem.

"... Staande op de commandobrug van het sneeuwitte oorlogsschip Der Hohenzollern in een uitglinsterende kledij voer de Duitse Keizer de Belgische haven binnen, en hij werd geestdriftig onthaald door de verraste en aangegrepen menigte Belgen en vreemde badgasten. In den beginne was er enige aarzeling ; maar de indruk die de jonge keizer maakte, was zo groots en zo innemend, dat de geestdrift der Duitsers, uit Antwerpen en elders bij honderden naar Oostende toegesnel, eerst losbarstte en daarna de gehele menigte, vissers, burgers en badgasten meesleepte.

Noch soldaten noch politie scheidden de twee vorsten van het volk. Leopold II scheen opgetogen over dat heerlijk onthaal, dat zijnen doorluchtigen gast te beurt viel en de Keizer zelf was zo voldaan, dat hij met kwistige hand ridderorden uitdeelde en hij den Hohenzollern door groot en klein, arm en rijk liet bezichtigen.

's Avonds had een prachtige fakkeltocht plaats op het strand. 's Anderendaags was het zondag en de Keizer leidde zelf de protestantse dienst aan boord, hetgeen veel indruk maakte. Het scheen als het einde van een Germaanse middeleeuwse droom, toen Keizer Willem met zijn sneeuwit oorlogsschip onze kust verliet, kaarslicht staande als een glinsterende Lohengrin op de commandobrug ..."

In Brussel lekte verder uit dat Vlamingen te Oostende met Duitse officieren van de Hohenzollern in het koffiehuis, de Löwenbräu, op de Grote Markt flink aan het feesten waren gegaan onder het zingen van "Die Wacht am Rhein ...".

Ook dit is nu al weer 90 jaren geleden !

Ivan VAN HYFTE

DE VROEGE FOTOGRAFIE TE OOSTENDE

Onlangs zagen we een foto uit de Belle-Epoque enkele mensen op de Zeedijk voorstellend, ter hoogte van het Kursaal.

De foto was getekend "Photographie LÜCKEFETT OSTENDE - BIARRITZ - CANNES".

Het was de eerste keer dat we een foto van LÜCKEFETT zagen. Hoogstwaarschijnlijk was dit een fotograaf die op de Zeedijk de mensen aanpraatte om zich te laten fotograferen. (Zoals dit nu nog trouwens bestaat).

N.H.

FOTO'S VAN MAURICE ANTONY TENTOONGESTELD

Het Oostendse Stadsarchief bezit een mooie verzameling foto's van Maurice ANTONY. Een eerste reeks wordt vanaf heden tentoongesteld in het Heemkundig Museum. Vooral 2 thema's komen aan bod : de wereld van zeevaart en visserij vol couleur-locale ; verder enkele gezichten op lang verdwenen stadshoekjes. Deze eerste selectie is te zien tot na het Paasverlof. Zéker een gelegenheid om uw bezoek aan "De Plate" te vernieuwen.

I. BESTUUR

Maakten deel uit van het bestuur op 31 december 1980 :

De heer A. Van Iseghem	voorzitter
de heer O. Vilain	ondervoorzitter
de heer J.B. Dreesen	secretaris
de heer G. Vermeersch	penningmeester

mevrouwen N. De Taeye-Snykers en J. Valkenburg en de heren F. Edebau, L. Hollevoet, N. Hostyn, J. Klausning, W. Major en E. Smissaert als leden.

a. Deelname aan vergaderingen, werkgroepen, commissies en gouddagen.

- In de loop van het jaar werden 9 bestuursvergaderingen gehouden.
- De kring was vertegenwoordigd door minstens één lid van de raad van beheer op :
  - zes vergaderingen van de Culturele Raad Oostende, door de heer O. Vilain.
  - vier vergaderingen van de Stedelijke Commissie voor Monumenten- en Landschapszorg, door de heer J.B. Dreesen.
  - één vergadering van de werkgroep "'t Bosje" (C.R.O.), door de heer O. Vilain.
  - tien bureauvergaderingen van de Culturele Raad Oostende door de heer O. Vilain.
  - de Gouddag van de Westvlaamse Heemkringen te Izegem op 23-3-80 door de heer E. Smissaert.
  - de Landdag van de Vlaamse Heemkringen te Roeselare op 13-9-80 door de heer E. Smissaert.

b. Algemene vergaderingen.

- Een algemene ledenvergadering ging door op 31 januari 1980. Er waren 91 aanwezigen.
- Een algemene Statutaire Vergadering ging door op 4 juni 1980. Alle effectieve leden waren aanwezig. Er werden geen wijzigingen aan de statuten voorgesteld. De lidmaatschapsbijdrage bleef gelijk aan die van 1979.

2. Secretariaat.

Het secretariaat van de Kring verwerkte tijdens het jaar 286 stukken in de briefwisseling.

a. Leden.

- de Kring telde op het einde van het jaar 438 leden. Dit is een verhoging van 13 leden ten overstaan van 1979.
- voor de ledenwerving en het innen van de lidmaatschapsbijdragen hebben zich voornamelijk mevrouw J. Valkenburg en de heren J.B. Dreesen, O. Vilain en G. Vermeersch ingezet.

b. Necrologie.

In de loop van het jaar ontvielen ons de volgende leden : de heer Leo Coppyn, de heer André Wolf, de heer Michel Mispelon, mevrouw Poppe, de heer Robert Servais, de heer Henri Declerck, de heer Fernand Boehme en de heer Nicolaas Van Beirs.

3. Activiteiten.

---

a. Voordrachten.

Er werden acht lezingen gegeven, te weten :

- donderdag 31 januari 1980
DE OOSTENDSE VISSERSSTOET, voordracht met dias door de heren Dirickx en Vandecasteele. Er waren 91 aanwezigen.
- donderdag 28 februari 1980
DE ADMIRALITEIT VAN OOSTENDE EN DE OOSTENDSE KAPERS, voordracht door de heer W. Debrock. Er waren 95 aanwezigen.
- donderdag 27 maart 1980
TWAALF JAAR OOSTENDSE REVUE, voordracht met film door de heren H. Moerman en Gerard Dangreau. Er waren 110 aanwezigen.
- donderdag 24 april 1980
ENSOR EN DE DOOD, voordracht met dias door de heer Frank Edebau. Er waren 79 aanwezigen.
- donderdag 29 mei 1980
EEN OOSTENDENAAR JAN DE CLERCK; voordracht met dias door de heer Norbert H. styn. Er waren 103 aanwezigen.
- donderdag 30 oktober 1980
HET ONTSTAAN VAN DE VLAAMSE KUSTVLAKTE, voordracht met documentatiemateriaal door de heer Maurice Coornaert. Er waren 72 aanwezigen.
- donderdag 27 november 1980
ASPECTEN VAN HET OOSTENDSE STADSBEELD- EN LEVEN ROND 1830, voordracht met dias. door de heer Daniel Farasyn. Er waren 95 aanwezigen.
- donderdag 18 december 1980
HET OUDE AMBACHT, SIGAREN MAKEN MET DE HAND, voordracht met documentatiemateriaal door de heer Lucien Degraeve. Er waren 52 aanwezigen.

b. Podiumoptreden

Op zaterdag 13 december 1980 werd in het Vossenhol te Stene een OOSTENDSE KLEINKUNST-AVOND gebracht door de Oostendse groep VOEKESJUUS. Deze avond was voorafgegaan door het jaarlijks souper. Er waren 61 aanwezigen.

c. Studiereis.

Op zondag 10 juni 1980 ging een studiereis door naar DE BOSSEN VAN HET BRUGSE VRIJE, dit onder leiding van de heer J.B. Dreesen. Er waren 54 deelnemers.

d. Andere activiteiten.

- Jaarlijkse Veiling.

Op donderdag 31 januari 1980 ging onder de leiding van de heer O. Vilain de jaarlijkse veiling, voorbehouden aan leden, door. Er waren 91 aanwezigen en er werden 109 stukken aan de man gebracht.

- Weekeinde van de toerist.

In de maand juli verleende de Kring zijn medewerking aan het Weekeinde van de Toerist, een initiatief van de stad Oostende. Gedurende gans een weekeinde werd het museum gratis opengesteld voor de toeristen. De heren Vermeersch en Van Duyvenboden, zorgden voor de begeleiding.

- Actie "Ped het Bosje"

De kring verleende zijn medewerking aan de actie bij monde van de heer O. Vilain.

- Themantoonstelling DE ZAAGMOLENS VAN SAS-SLYKENS.

Op initiatief van de heren Dreesen en F. Gevaert werd van 1 januari tot 28 februari 1980 een themantoonstelling georganiseerd met betrekking tot de zaagmolens van Sas-Slykens. Er waren 301 bezoekers.

- Themantoonstelling KUNSTHANDWERK.

Op initiatief van mevrouw N. De Taeye werd van 29 maart tot 13 april 1980 een themantoonstelling georganiseerd met betrekking tot het KUNSTHANDWERK van en door vrouwen. Een twaalftal dames verleenden hun medewerking. Er waren 246 bezoekers.

- Themantoonstelling TRAMS AAN DE KUST.

Op initiatief van de heer G. Vermeersch werd van 1 augustus tot 31 augustus 1980 een themantoonstelling georganiseerd met betrekking tot de trams aan de kust. Er waren 366 bezoekers.

- Themantoonstelling HET BELGISCHE KONINGSHUIS EN OOSTENDE.

Op initiatief van de heer N. Hostyn werd van 1 september tot 30 oktober 1981 een themantoonstelling georganiseerd met betrekking tot het Belgisch Koningshuis en Oostende. Er waren 275 bezoekers.

- Themantoonstelling OOSTENDSE FOTOGRAFEN.

Op initiatief van de heer N. Hostyn werd van 1 november tot 31 december 1980 een themantoonstelling georganiseerd met betrekking tot de Oostendse fotografen. Er waren 315 bezoekers.

- Medewerking aan de tentoonstelling HARMONIES EN FANFARES.

Op initiatief van de heer N. Hostyn en met de inzet van de heer G. Vermeersch en D. Van Duyvenboden werkte de kring mee aan een Oostendse afdeling van de tentoonstelling HARMONIES EN FANFARES, die georganiseerd werd door het Gemeentekrediet van België en het Stadsbestuur van Oostende. Deze tentoonstelling kende meer dan 1500 bezoekers.

Door de heer N. Hostyn werd voor deze gelegenheid een studie gepubliceerd met betrekking tot de Oostendse Harmonies en Fanfares.

- Bezoek van de Heemkring "'t Schorre".

In de loop van de maand mei 1980 mocht de kring het bezoek ontvangen van een flinke vertegenwoordiging van de Heemkring "'t Schorre" uit Stene. De bezoekers werden in het museum rondgeleid door de heer J.B. Dreesen.

4. Museum.

a. Bezoekers.

5.620 bezoekers bezochten in de loop van het jaar het museum. Dit is ten overstaan van 1979 een verhoging van 1.789 personen. Deze verhoging van het bezoekersaantal vindt zijn oorzaak bij het verhoogde bezoek van de leerlingen van de zeeklassen.

b. Aankopen.

Door de kring werden aangekocht :

- een makette van het Kapelletje van Bredene.
- een sierbord van de St.-Sebastiaansgilde.
- een sierbord van de maatschappij Simon Stevin.
- een stel kinderkleding en een stel vrouwenkleding, vroeger gebruikt in de jaarlijkse processie te Oostende.

c. In bewaring gekregen.

Een bronzen Stadszegel van de Koninklijke Stadsharmonie toegekend ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Harmonie.

Twee groepsfoto's van de Koninklijke Stadsharmonie, een getrokken ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan en een ander ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan.

d. Veranderingen en aanpassingen.

Door de zorgen van de heer G. Vermeersch werden de volgende werken en aanpassingen in het museum gerealiseerd :

- de aanmaak van een tentoonstellingskast in glas, gemaakt in het vooruitzicht van een nieuwe afdeling, de Oostende-Doverlijn.
- Het inkaderen van drie gravuren en twee foto's.
- opmaken en plaatsens van drie poppen t.w. een officier maalboot, een douanier en een herbergwaard.
- het herstellen van een makette van een standaard golfbreker op onze kust.
- de opmaak van 9 panelen met foto's van maalboten.
- het herstellen en opmaken van een ouderwetse kinderwagen.
- het stofdicht maken van de glazen plafond.
- opmaak van een galerij vaandels.
- verandering en aanpassing van de afdelingen Schilderijen en de afdeling Wereldoorlog I.

e. Aanwinsten.

De hiernavermelde personen schonken de volgende voorwerpen aan de kring :

Mevrouw Jeannette Remaut	- een erediploma van de oude Rijnwacht
de heer Maurice Declerck	- een kader met glas voor diploma.
de heer Jacques Barrat	- drie foto's ; Leopold III, Kursaal 1930 en Ensor
	- een fototoestel merk Brownie
	- twee krulspelden, krultang- en ijzer
	- een koperen knophouder
	- een handschoenhouder
	- een bottinehaak
	- een sjaal in kant
	- een paar wanten.
	- een palingsteker
de heer Marc Boussy	- een foto van een zeilschoolschip.
de heer Christiaan Brouwer	- een foto aanbouw Cockerillkaai 1899.
de heer Richard Verbanck	- vijf affiches Oostende-Doverlijn.
de heer Raymond Borrey	- vier affiches i.v.m. België.
	- twee projecten i.v.m. de Handelsdokken.
de heer Max Van Danne	- een sierbord van een Patiserie in stad.
de heer Raymond Dillen	- een vaantje van de Halfvastenstoet 1956.
de heer André Van Caillie	- een affiche van de Comp. Int. des Wagons-Lits.
de heer J. Jansoone	- twee foto's m.b.t. Beleg van Oostende en bouw Zee-
de heer Louis Vandecasteele	commissariaat 1898.
	- twee fotocopies van 17de eeuwse Oostendse aktes.
de heer Daniel Dewulf	- tien foto's van de vroegere Kunstkring Oostende.
de heer Baeys	- een exemplaar van de Stedelijke "Verordening over
de heer Willy Six	de prostitutie".
	- vijf postkaarten m.b.t. de stations van Oostende.
de heer J. Brys	- een vaandel van het Onafhankelijksfront, Patriotische
de heer Raoul Servais	militie van Oostende.
	- een mijlpaal gemerkt 133 km 600 van op de Van Ise-
de heer A. Van Iseghem	ghemlaan.

- de Regie voor Maritiem transport
- een pistool Shermuly
  - vier reddingslijnen
  - vier projectielen
  - vier patronen
  - een borstel voor het reinigen pistool.
- de heer René Knockaert
- de heer Willy Deblauwe
- mevrouw Vandermeulen-Demeester
- een vaandel Neringdoeners Hazegras 1921-26.
  - een reeks schoenleesten.
  - drie foto's m.b.t. het bombardement van de Grote markt te Oostende.
- de heer René Van Walleghem
- de heer Frank Edebau
- de heer Guido Geselle
- mevrouw Olga Calmeyn
- Kamer van Handel en Nijverheid
- de heer R. Lombary
- een veelvoudige muizenval.
  - een exemplaar Les Poissons d'Ostende.
  - twee foto's m.b.t. de vroegere vismarkt.
  - een affiche Kursaal 1937.
  - drie gravuren m.b.t. Oostende.
  - een vaandel, eretekens en een diploma van de veteranen van Leopold II.
- de heer Roger Vandenberghe
- de heer Emile Vereecke
- een nieuw ingebonden jaargang De Plate 1979.
  - een tegel m.b.t. de opening van het Stedelijk zwembad in 1976.
- mevrouw Ludwine De Praetere
- mevrouw Velthof-Poitier
- Regie voor Maritiem Transport
- een studie Brugse Almanakken 1683-1850.
  - een boek Ostende et le littoral Belge.
  - vier ronde reddingsboeien
  - een pyrotechnisch apparaat type "man over boord"
  - een makette van de mailboot Prins Albert.
  - een O.L.V.-figuur in porcelein.
  - twee paar schoenen behorende bij een officier van de mailboten.
- de heer Emiel Vereecke
- elf affiches m.b.t. de Oostende-Doverlijn.
  - tien ingekaderde foto's van de Fraternelle 3de en 23ste.
  - tien eervolle onderscheidingen.
- Regie voor Maritiem Transport
- de heer Rolan
- een gala-uniform van een kommandant van mailboten omstreeks 1900.
- mevrouw J. Valkenborg
- mevrouw Gheeraert
- een stel schoenmakerssalaam.
  - een foto van de Karnavalstoet 1937.
  - twee eretekens uit Wereldoorlog I
  - een vaandel van de Maatschappij Leopold I 1882.
- de heer Devos
- de heer Vandecasteele
- de heer Roger Eelbo
- een plan van de stad Oostende in 1919
  - een foto van Toussaint de Schutter
  - een groepsfoto Kursaalorkest 1922
  - een Kursaalprogramma 10 juli 1932.
- de heer Veraert
- de heer Jaxx
- drie foto's ; Hotel Imperial 1914, fietser van 1914, koersfiets van voor 1914.
  - twee koperen vazen.
- de heer Barrat
- een affiche inhuldiging Vismijn 1951
  - een kleurfoto van de Blauw Kasteel hoeve
  - een Shermulyraket met lichtgevende drijvers.
  - een oude kinderoppenwagen.
- de heer Jean Hrys
- de heer Patrick Madelein
- de heer Robert Demaeght
- de heer Gilbert Vermeersch
- de heer Walter Major
- mevrouw Van Glabbeke
- de heer Raymond Borrey
- de heer Roger Eelbo
- een Litho van scheepswerven van de 3de bassijn.
  - zeven affiches van de Oostende-Doverlijn.
  - een exemplaar van de Recueil illustré des ordres de chevalerie et decorations belge.
- de heer De Jonckheere
- de heer Van Wylick
- een kinderwieg.
  - vijf foto's, badende dames 1922, badende duitse soldaten 1918, Amerikaanse destroyers 1926 en kruiser te Oostende.

mevrouw Valkenborg
de heer Raymond Borrey
de heer Louis Vandecasteele

de heer Vanhoecke
mevrouw Szyhlhabel
de heer Walter Major

de heer Robert Demaegdt
de heer Lucien Degraeve
de heer Julien Bérard
de Ridders met zwaarden
de heer Guido Geselle

- twee foto's 50 jaar Stedelijke Harmonie 1954.
- vier meter scheepsreling.
- negen foto's (30 x 40 cm) voorstellende de generaties mailboten tussen 1846 en 1980.
- een stel documentatie i.v.m. de visserij.
- een ouderwets zitbad.
- een foto bestuur Havenarbeidersbond 1932.
- een foto uitvarende mailboot te Oostende.
- drie Livrets van Openbaar boodschapper.
- een houten sigarenpres.
- een eigentijds douane-uniform.
- een vaandel van de Ridders met Zwaarden.
- een kader met een gekleurd diploma van het 3de linieregiment.
- een kader met de foto's van Hunne Majesteiten Koning Leopold III en Koningin Astrid.

f. Zorgden voor het museum.

De heren G. Vermeersch en D. Van Duyvenboden stonden in voor de uitbating. Mevrouw De Taeye en de heren J.B. Dreesen en N. Hostyn zorgden voor het instandhouden en het tot zijn recht brengen van de verzameling. Mevrouw De Taeye en de heren Dreesen, Hostyn, Van Iseghem en Vermeersch vormden de werkgroep Museum.

5. Publicaties.

-----

a. Tijdschrift.

Van het tijdschrift verschenen 9 nummers op de vooropgestelde data in jan., feb., maart, april, mei, sept., octob., novem. en december. In totaal werden er 216 bladzijden gepubliceerd waarvan 16 fotobladzijden. Een inhoudstafel van 26 bladzijden werd opgemaakt door de heer E. Smissaert. Als hoofdredacteur fungeerde de heer O. Vilain en als redactieleden de heren Dreesen, Hostyn, Klausing en Smissaert.

b. Aanwinsten Boekenfonds.

- Jaarverslagen van de provinciale dienst voor Cultuur 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978.
- ingebonden jaargang De Plate nr. 8 (1979)
- drie exemplaren van de Inventaris van de Heemkring. (fotocopy)
- een exemplaar van de Inventaris van de Heemkring (origineel)
- Jaarboeken van Ter Ceure 1977, 1978, 1979 (2delen)
- Fardes briefwisseling 1974, 1975, 1976, 1977 en 1978.
- Notulen van de bestuurs- en statutaire vergaderingen 1974 tot en met 1976 (één boekdeel).

d. Ruilabonnementen.

Werden uitgewisseld met de volgende Heemkringen :

- Ter Ceure, Bredene.
- Het Houtland, Torhout.
- Iepers Kwartier, Ieper.
- Ons Doonkerke, Oostkamp.
- Zedelgemsekring voor geschiedenis en familiekenis.
- Aan de Schreve, Poperinge.
- David Jonckhere, Aartrijke.
- Het Brugs Ommeland. St.-Andries
- Bachten de Kupe, Nieuwpoort.
- Gemeentekrediet van België.

6. Giften.

De kring mocht een geldelijke gift in ontvangst nemen van :
mevrouw Gryspeerd-Messing, Oostende.

De financiële instelling AN-HYP schonk ons 5000 gedrukte kافتen voor het tijdschrift.

Gedaan te Oostende op de 20ste van de Louw, IJs of Wolfsmaand 1981,

J.B. DREESEN
Secretaris

A. VAN ISEGHEM
Voorzitter

DE STUDIE DER VOLKSKUNDE AAN DE UNIVERSITEITEN

De wetenschappelijke fundering van de volkskunde en het uitstippelen van de te volgen methodes is in ons land, zoals overal elders, het werk geweest van de universiteiten. De grootste verdienste in dit verband had Prof. Paul De Keyser (1891-1966), de titularis van de eerste cursus volkskunde aan de Rijksuniversiteit te Gent sedert 1923, later gevolgd door de Leuvense hoogleraar Jan Gessler (1878-1952) te Leuven, vanaf 1937. Te Leuven is sedert een paar jaren, naast de cursus volkskunde, ook een seminarie ingesteld. Het aantal studenten in de volkskunde is te Leuven gestegen tot 60-70, met een dozijn licentiaatsverhandelingen per jaar.

Aan andere instellingen voor hoger onderwijs bestaat belangstelling voor de volkskunde en sedert september 1969 is te Antwerpen het "Centrum voor Studie en Documentatie v.z.w.", Jan De Voslei 51/16, 2020 Antwerpen, geopend. Het bezit de nodige apparatuur, een bibliotheek en documentatie, en het beschikt over wetenschappelijk en administratief personeel om de belangstellenden en de studerende alle mogelijke hulp en bijstand te verlenen. Het project om een volledige sagenverzameling voor het Vlaamse land aan te leggen en de uitgave van een "Nederlandse Volkskundige Bibliografie. Systematische registers op tijdschriften, reekswerken en gelegenheidsuitgaven" (in 1977 verscheen het 24ste boekdeel) verkeren in een zeer gevorderd stadium van afwerking.

Vermelden wij nog de uitgave van een driemaandelijks wetenschappelijk tijdschrift voor de studie van het volksleven : "VOLKSKUNDE", uitgegeven te Antwerpen door het reeds vermelde Centrum voor Studie en Documentatie in 1979 reeds een 80ste jaargang !). In de redactie zetelt Dr. Stefaan Top, buitengewoon docent aan de K.U. Leuven en opvolger van de betreunde K.C. Peeters.

Bron van deze mededeling is het artikel van K.C. Peeters, Moderne methodes en gebruik van technische hulpmiddelen bij de studie van het volksleven in de gedifferentieerde samenleving, in : Handelingen van het 29ste Vlaams Filologencongres (Antwerpen, april 1973), blz. 289-290.

E. SMISSAERT

BLOEMENUURWERK

Ons lid René DELY, Jonckhoflaan, 14, 8430 Middelkerke, zoekt een foto van het bloemenuurwerk in de zomer van 1963, in leen of mits betaling.

O.V.

TEKSTOVERNAME UIT "DE PLATE" IS ALTIJD TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

De laatste

uitgegeven boeken

zijn **ALTIJD**

te verkrijgen bij

INTERNATIONALE BOEKHANDEL

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende - Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen

DE PLATE
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.

10e jaargang, nr. 3 - maart 1981

IN DIT NUMMER :

- blz. 3 : G. BILLIET : Uit de bibliografie van Oostende (5) Antony Valabrègue (vervolg 1) ;
blz. 8 : H. EVERAERT : Historiek van een vaandel ;
blz. 9 : N. HOSTYN : Bij een vaandel ;
blz. 10 : N. HOSTYN : Vergeten Oostendse schilders. XIV. Een dozijn amateurschilders op een rijtje ;
blz. 12 : E. SMISSAERT : Notitie over Frans Van den Weghe ; P.G. Buckinx 75 ;
blz. 13 : N. HOSTYN : Oostendse muziekgeschiedenis. XIV. Charles Gounod te Oostende anno 1880 ;
blz. 14 : Y. VAN HYFTE : Lezersbrief ;
blz. 15 : O. VILAIN : Oud Mariakerke (fotoblz.) ;
blz. 16 : Y. VAN HYFTE : Notariële aankondigingen rond de eeuwwisseling ;
blz. 18 : J.B. DREESEN : Oostendse sprokkelingen IV ;
blz. 19 : R. VERBANCK : Thomas Platter d.j. op doortocht in Oostende ... in 1599 ;
blz. 20 : J.B. DREESEN : Oostende in de Franse tijd.

MAARTACTIVITEIT

De Oostendse Heemkundige kring DE PLATE heeft de eer en het genoegen u uit te nodigen op de voordracht die doorgaat op

donderdag 26 maart 1981 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende. Dr. Colensstraat 6, 8400 Oostende.

Het onderwerp : ZEISPREUKEN VAN DE VLAAMSE VOLKSHUMOR

De spreker : de heer André FRANCHOO

Bij tal van mensen leeft een spreekwoordenschat, wellicht onbewust, waarbij schertsend waarheden gekoppeld werden aan tegenstellingen. 'Ik Hore het wel' zei dove Seppen en er liep een luis over zolder. Deze spreuken worden in andermans mond gelegd en dan ook in die zin benaamd als andermansspreuken of zeispreuken.

Ieder sterveling draagt in zijn diepste wezen een stukje humor en die komt dan zo vaak tot uiting in deze typische volksuitdrukkingen. Bij de benaming van de zeispreker hield men hoegenaamd geen rekening met de maatschappelijke standen. Eenieder kwam er aan de beurt, ook de geestelijkheid. 'Gemak voor d'ere' zei de pastoor en hij sliep bij zijn meid.

Alwie daarvan houdt krijgt de kans deze populaire avond bij te wonen. Een rijke verscheidenheid aan zeispreuken zal eenieder weten te boeien. 'Je moet het leven langs de goeie kant opnemen' zei lepe Pier en hij likte de boter van zijn brood.

De heer André FRANCHOO, Voorzitter van onze zusterveeeniging de Heemkundige Kring Maurits van Coppenenolle te Brugge, is een gekend Heemkundige die reeds verschillende werkes over Varsenaere op zijn actief heeft. Als man van de streek heeft hij steeds een open oor en oog gehad voor het typische in de Westvlaamse volksaard, daarbij weet hij zijn waar uitstekend aan de man te brengen. Kortom een avond die u niet moogt missen. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos en zijn ook niet-leden van harte welkom.

J.B. DREESEN

OUDE NUMMERS "DE PLATE"

Zij die wensen hun verzameling van het tijdschrift "De Plate" te vervolledigen kunnen zich in het Heemkundig Museum nog volgende nummers aanschaffen :

- jaargang 1 : nr. 6 ;
- 2 : nr. 6 ;
- 3 : nrs. 1, 6 en 6 bis ;
- 4 : nrs. 1, 2, 4, 5, 6 en 7 ;
- 5 : nrs. 2 tot en met 12 ;
- 6 : volledig (nrs. 1 - 12) ;
- 7 : nrs. 1, 2, 3, 4/8, 11 en 12 ;
- 8 : nrs. 9, 10, 11 en 12 ;
- 9 : nrs. 1, 2, 3, 4, 5/8, 10, 11 en 12.

De prijs bedraagt 25 per nummer. Verzending per post 30 Fr. per nummer.

G. VERMEERSCH

DE FERRARISKAART

De Map "Oostende" van de Ferrariskaart, uitgegeven door het Gemeentekrediet is sedert de publikatie in 1965 reeds zeer verspreid onder de belangstellenden.

Ten gevolge van de bijdrage van E. Smissaert in de laatste "Plate" merk ik dat een nieuwe generatie klaar staat om zich deze kaart aan te schaffen. Dit is een "must" voor iedere heemkundige. Ik wil er echter de aandacht op vestigen dat men ook foto's kan krijgen van de originele, handgetekende kaart. Dit zijn vergrotingen op formaat 50 x 60 cm. Deze zijn te bestellen bij de Koninklijke Bibliotheek Albert I - Dienst Reprografie - Keizerslaan 4 - 1000 Brussel. Deze foto's zijn veel duidelijker, zeer scherp, maar niet in kleur. Wie het gedeelte "Oostende" wil bezitten moet twee delen bestellen : kant Bredene en kant Mariakerke. Samen kosten beide vergrotingen 370 fr. alle kosten inbegrepen.

Bij volledige Ferraris-uitgave van het Gemeentekrediet is ook een in het Frans gestelde uitleg van iedere kaart, en dit in facsimile naar het oorspronkelijk handschrift.

In het Jaarboek 1971 van Ter Cuere heb ik een gedeeltelijke vertaling gepubliceerd over de streek van Bredene.

De map bestelle men voor de kleurschoonheid, de foto's voor de duidelijkheid.

R. VERBANCK

SINTE MAARTEN (Tijdschrift DE PLATE, 8ste jaargang, nr. 11 november 1979. Oostendse liedjes. Blz. 79/213 artikel van Jef Klausning)

In aanvulling op de tekst van het Sint-Maartenliedjes in genoemd artikel, geef ik bijgaande de tekst van dit liedje zoals het in m'n jeugd jaren gezongen werd in Zandvoorde, Koekelare en Ieper.

Sinte Maartenavond, de torre gaat mee naar Gent
en als me moeder koeken bakt, 'k zit zo geerne omtrent.
'k zit al onder de tafel, 'k krijg een stukje wafel
'k zit al onder de trap, 'k krijg een grote schop
in m'n g...

A. DEVREESE

ANTONY VALABREGUE, AU PAYS FLAMAND (VERVOLG 1)

Kassel

Op de Kasselberg wijst een kleine piramide de plaats aan waar de vernielde Sint-Pieterskerk gestaan heeft, gebouwd door Robrecht de Fries wiens grafsteen er ook lag. Pittoresk is de O.L.V.-kerk, de enige van Kassel. Het oud stadhuis, nu gerechtshof, bevat een klein museum. L'hôtel de la Noble Cour, nu voor de ene helft stadhuis en voor de andere herberg, was vroeger de zetel van de kasselrij Kassel, opgericht door Joanna van Constantinopel.

Naar de Recollettenberg met zijn geweldige houten windmolens, is een mooie wandeling.

Hazebroek

Een landelijk centrum ontstaan in een drassige vlakte waardoor een kanaal werd gegraven. Op een groot marktplein het stadhuis waarin het gerechtshof met arcades. Verder de Sint-Niklaaskerk in rode baksteen met bevallige blanke torenspits. Daarbinnen oude Vlaamse grafzerken. Vroeger bezat de stad textielnijverheid met 'n "lynwaet halle". Ze werd ook herhaaldelijk getroffen door oorlogsellende.

Wandeling naar Morbecque (Moerbeke) (4 km. zuidwaarts). Overal wevers aan hun getouw. Denys de Morbecque streed te Poitiers aan de zijde van de Engelsen (1356) en nam er de Franse koning Jan II gevangen.

Verderop ligt Steenbecque (Steenbeke) en "la forêt de Nieppe" (het Nieppebos), "la forêt la plus voisine du territoire flamand ... sous les ormeaux de la forêt de Nieppe, on n'entend plus guère retentir l'ancien idiome ... les bûcherons, cantonniers, forestiers se sont francisés ... A Steenbecque ... le français a pris aussi l'avantage.". In dat woud stond het kasteel van La Motte-au-Bois (nl. op het gehucht De Walle waar Robrecht de Fries in 1065 een burcht bouwde, tijdens de 14e en de 15e eeuw de voornaamste verblijfplaats der graven van Vlaanderen. Cf. Winkl. Prins Encycl. van Vlaand. dl 4, p. 333 - meer details over de bewoners van het kasteel in Sanderus, Verheerlijkt Vlaandre, 2e deel, p. 170 met een plan van het Castellum ter Walle). Dat kasteel werd bezongen door de Franse dichter Eustache Deschamps (14e eeuw) die in dienst van koning Karel VI deelnam aan de Slag bij Westrozebeke (1382) en die Vlaanderen en de Vlamingen niet in het hart droeg.

Van uit Hazebroek bezoekt A.V., zoals zovele anderen, het klooster van Godevaardswelde op de Katsberg. Moeilijke naam. "... la commune de France qui semble la moins française quand on la cite". De trappisten werken en zwijgen. Rond het dorp bloeit de hoppe.

Belle

"Bailleul s'élève à la limite même de la Flandre flamingante ...". Naïef onwetend merkt A.V. op : "Le nom de la ville paraît bien français". In een noot : "en flamand Belle". In werkelijkheid zijn het Franse Bailleul en het Nederlandse Belle afgeleid van balliolum dat palissade betekent "... le peuple y parle la même langue qu'à Bergues et à Cassel ... Une ville toute flamande ...".

Vriendelijk stadje. Groot marktplein met stadhuis en zwaar belfort. Daarachter de vismarkt, "le Minck pour employer le mot flamand". De Sint-Vaastkerk in composiete, de Sint-Amandskerk in jezuïetenstijl.

Voorzichtig critiqueert A.V. - het pleit voor hem - de Franse nivelleringspolitiek hier gevoerd sinds Lodewijk XIV. Hij vraagt zich af : "... si la préoccupation

de l'unité française n'a pas vraiment trop enlevé de leur caractère aux villes de notre Flandre. Sous Louis XIV ... on chercha à régulariser tout ce qui pouvait présenter une idée particulariste. Des monuments, des parties d'édifices furent détruits ; on jeta bas des perrons d'hôtels de ville, des balcons, des pans de mur imagés et blasonnés, des tourelles où revivait le souvenir des libertés communales. La Flandre du moyen âge, des ducs de Bourgogne et des rois d'Espagne prit une allure française et classique. C'était une loi : les habitants des villes flamandes devaient consentir à certains sacrifices pour entrer dans notre grande famille nationale". (Dat "certains sacrifices" is goed : je eigen taal opgeven met alles wat daarmee samenhangt ! Louter voordelen dus !).

Weer weefgetouwen en ook kankussens. Vooral op de mooie weg naar Meteren. Onder het spellewerken wordt een Vlaams liedje gezongen. Voor één meter kant, de arbeid van een volle week, krijgen ze 5 fr. De koper betaalt 5 of 6 keer die prijs. Maar dat slopend bedrijf zal eensdaags verdwijnen. Het Depuydt-museum in Belle bezit een interessante collectie huisraad.

A.V. wil nog plaatsen vinden met gemagd taalgebruik ... "où le français commence à apparaître, comme la langue courante des villageois ... Je me suis mis à aimer de tout coeur l'honnête et vaillante population flamande, et pourtant je me disposais, avec une sorte de satisfaction et même avec une émotion qui me paraissait légitime à retrouver devant moi des paysans habitués à se servir couramment de notre langue". (A.V. houdt dus van de Vlamingen, als ze maar verfranst zijn. Een liefde met een dodelijke omarming !).

Hij vindt inderdaad een herberg waar de jonge bazin hem moeilijk verstaat maar waar de baas "parlait bel et bien français ... il avait trois enfants qui parlaient flamand comme leur mère". Daar is hij ook getuige van een vrijage op de binnenplaats. Hij spreekt Frans en zij verstaat hem met moeite ; zij spreekt Vlaams en hij verstaat haar maar half. "Ils s'entendent parfaitement", zegt de baas, "elle fera une bonne bazinne". Zulke dingen gebeuren "dans une région habitée par deux populations et deux races différentes". (Die vorm van tweetaligheid bij vrijage wordt bevestigd door Prof. W. Péa - cf. infra o.c. pp. 55 en 59).

Hondschote

Met de "malle-poste" reist A.V. van Sint-Winoksbergen langs het Colmekanaal naar Hondschote. Geen verschil, constateert hij, tussen de Vlamingen hier en die van het Belgische Houtem. Verheugd bekijkt hij het gedenkteken dat aan de overwinning van 1793 herinnert. "Cette glorieuse journée ... sauva la France" (Patriottisch schromelijk overdreven).

Ruime gothische kerk met hoge torenspits : "de Witte Torre". In het stadhuis, met Vlaams karakter, 9 doeken afkomstig van de familie Coppens waarvan een lid getrouwd was met de zuster van Lamartine. (tot député verkozen in Sint-Winoksbergen 1833). De doeken stellen heldinnen voor uit alle landen en alle tijden : Debora, Judith, Jocaste, Lucretia, Jeanne d'Arc ...

Op een historisch paneel vier Vlaamse verzen. Sinds de 13e eeuw ontwikkelde zich de lakenindustrie in deze streek, tot Houtem, Leisele, Killem. Hondschote voerde sajet uit o.a. naar het Oosten en telde in zijn bloeitijd 20.000 inwoners. Het verval tijdens de roerige 17e eeuw dreef verscheidene fabrikanten naar Brugge. Nu lijkt het een ingeslapen stadje.

Automne en Flandre. De Dunkerque à Saint-Omer.

A.V. is weer in Duinkerke geweest, eind september, om de teruggekeerde IJslandvaarders te zien feestvieren. Een lid van het Comité flamand licht hem in over de taalstoestanden. (Wat nu volgt klinkt als een triomfantelijke conclusie verzacht door een nutteloos gebaar van barmhartigheid).

Het onderwijs is uitsluitend Frans .. "C'est le glas du flamand qui sonne". In afgelegen dorpen rond Steenvoorde of Wormhout wordt nog in het Vlaams gepreekt. Tussen Kassel en Hazebroek oefent de geestelijkheid nog invloed uit .. "mais à la longue il (le clergé) devra sentir que la force lui manque et ce sera fini de l'ancien dialecte ...

"Aucune enquête n'a été aussi pacifique, aussi stable, que celle de la France. Dès le début elle fut menée habilement. Les habitants du pays retrouvèrent, sans secousse et sans regret, leur place au foyer français une nouvelle personnalité s'est développée en eux". ("Sans secousse...". Tragische ironie ! Had A.V. b.v. nooit gehoord van de taaldwang in de scholen, met het hatelijk signum ?).

"La population flamingante, encore si compacte en Belgique"(koesterde A.V. de hoop dat die hier ook zou verdwijnen ?) is in twee ongelijke delen gesplitst en aan de grens door een diepe kloof gescheiden "... Les Flamands du département du Nord n'ont plus rien de leurs turbulents ancêtres du moyen âge". Hun opsorping werd bevorderd door de invloed van de vooraanstaande families en door de politiek van de Franse koningen, de hertogen van Bourgondië en de koningen van Spanje. In de stedelijke archieven steken vele Franse teksten, al sinds de 14e en de 15e eeuw. Het openbaar onderwijs breidt zich uit. Alle kinderen zijn tweetalig. Rijsel speelt een belangrijk rol. "Lille, essentiellement française par le langage comme par les moeurs, française bien vite ceux qu'elle attire".

"Cette situation actuelle peut nous engager à laisser généreusement subsister les traditions et les usages d'autrefois. Pour la Flandre comme pour d'autres provinces, il faut mettre en vue, ... sans crainte étroite et mal fondée, ce qui a fait le charme, l'éclat, la gloire des anciennes générations".

"Aujourd'hui, laissons venir à nous les Flamingants. Que la France, comme une mère bienveillante, les accueille, en leur enseignant les progrès, le sens de la vie moderne, nos idées courantes, nos sciences et nos arts". (Mooi en goedkoop pleidooi om te redden wat in doodstrijd lag. Het kwaad was gebeurd. Onvermijdelijk trouwens bij de verpletterende politieke, culturele, sociale overmacht van het Frans. Op "pacifieke" wijze werd het Vlaams, vooral na 1793, volgens de slogan "une république, une langue", doodgedrukt. Zoals het Bretoens en het Baskisch).

Saint-Omer (Sint-Omaars)

Welvarende garnizoensstad ... "n'est point une cité flamingante ..." (V.A. zegt niet dat het dat toch ook geweest is, want het lag in Vlaams Artesië. Tot in de 18e eeuw werd er nog Vlaams gesproken. Overigens bekend hij zelf, en terecht, op p. 38, "l'usage du dialecte flamand s'étendait autrefois jusqu'à Boulogne").

Sta me hier een kleine taal-historische uitweiding toe. Heel het noordwestelijk gebied (nu in Pas-de-Calais) tot aan de Canche was in de Merovingische tijd Germaans, o.m. door 'n belangrijke Saksische inwijking uit Engeland (7e-8e eeuw). In de 8e eeuw liep de taalgrens van Etaples en Montreuil tot aan de Créquoise (ca. 10 km ten oosten van Montreuil) en kronkelde dan noord-oostwaarts over Fruges, Bèthune en Rijsel naar Moeskroen, Ath, enz.

De romanisatie ten westen van de Aa, begonnen in de 9e eeuw, ontwikkelde zich vooral in de 11e en 12e eeuw, eerst bij de hogere standen, en werd bevorderd door het feit dat het Frans als officiële schrijftaal het Latijn verving. Bij de volksmassa hield het Vlaams nog eeuwen stand.

Onze Godelieve van Gistel, ca. 1045 geboren in het Graafschap Boulogne - vermoedelijk in Wierre-Effroy, op ca. 10 km noordoostelijk van Boulogne - was een Vlaamse jonkvrouw. (cf. M. English, Godelieve van Gistel, De Kinkhoren, Brugge, 1944 - Raoul de Puydt, 900 jaar Godelieve in Frans-Vlaanderen, Ons Erfdeel, 14 jg., 1971, nr. 3, p. 175-178). Calais was op het einde van de 13e eeuw nog zo goed als eentalig Vlaams (cf. infra M. Gysseling-P. Bougard, L'onomastique calaisienne ... p. 81, noot 1).

Oostelijk van de Aa - in het huidige Frans-Vlaanderen - werd in de 13e-14e eeuw "het Latijn als officiële schrijftaal door het Nederlands afgelost". Dat gebied bleef dus Nederlands. De verfransing, begonnen na de aanhechting in 1658, vrat eerst de

steden aan : Duinkerke, Grevelingen, Broekburg. Pas onder het republikeins bewind begon tegenover het Nederlands een meedogenloze uitroeiingspolitiek. Over de funeste gevolgen daarvan, cf. het besluit achteraan met 'n summiere bibliografie.

Terug nu naar Sint-Omaars. Majestueuze toren van de Sint-Bertinusabdij, die in puinen ligt. Vergane glorie. De stad ligt aan de Aa, in een moerassig gebied, doorsneden door talrijke waterlopen, en geschikt voor groenteteelt waarvan de produkten op schuiten vervoerd worden.

"La langue flamands a disparu" in die streek. In de wijk Schoubrouck (Schouwbroek), aan de oostelijke rand van het woud van Clairmarais (Klommeres), treft A.V. nog een boerenechtpaar dat Vlaams spreekt. Maar de oudste zoon die in de stad werkt "ne se sert plus que du français". De oude man weet dat de jonge mensen het oude dialect stilaan opgeven en dat de boeren, zijn burenen, dat eensdaags ook zullen doen.

Watten (Waten)

Aan weerszijden van de gekanaliseerde Aa. Vóór de Vlaamse huizen poetsten de vrouwen hun deuren, vensters en koperen pannen. "Le flamand a aussi disparu". Je kunt het terugvinden in Wulverdinge (vlakbij).

A.V. beklimt de heuvel bij het dorp, (nl. de Watenberg, 72 m hoog) "comme un diminutif du mont Cassel". Op de hellingen : beuken, eiken, populieren, wilgen, gebogen door de wind. Een troepje geiten. Boven : een windmolen en de oude toren van een klooster (eigenlijk van de augustijnerabdij gesticht in 1072 door Robrecht de Fries en in 1566 door de Geuzen verwoest. Diederik van de Elzas, gestorven 1168, lag er begraven. Nohal de toren staat afgekeerd op de berg van "Watanum" of "Waetene", in Sanderus, Verheerlijkt Vlaandre, deel 2, achteraan.)

Op de Watenberg een prachtig panorama. In het westen het bos van Eperlecques (Sperleke, waar nog tot in 1748 in het Nederlands gepreekt werd, cf. M. Gysseling, De Verfransing ... p. 63). In het noorden Kapellebroek, Loberge, Broekburg. In het zuiden Sint-Momelijn. Beneden in de vlakke jagers op zoek naar hazen en zeevogels.

Hier eindigt A. Valabrègue het eerste deel van zijn reisindrukken. Voor de kennis van de taaltoestanden in Frans-Vlaanderen, honderd jaar geleden, een subjectieve maar belangwekkende bron van inlichtingen.

Tot besluit erkele opmerkingen over de toestand van het Vlaams aldaar, 80 jaar na Valabrègue. Het als minderwaardig beschouwd dialect voert er een vrijwel uitzichtloze strijd tegen de almachtige cultuurtaal.

Prof. W. Pée die tussen 1919 en 1939 Frans-Vlaanderen geregeld bezocht en er 1935-1939 wetenschappelijk linguïstisch onderzoek deed, verbergt zijn pessimisme niet. Een kort bezoek in 1956 verstevigde zijn indrukken. De administratie, het onderwijs, de industrialisering (enorm in het gebied rond Duinkerke), de sfeer in fabrieken en handelszaken, kortom heel het sociaal leven voltrekt onweerstaanbaar de verfransing. "Het Frans ... wint met iedere generatie veld". De algemeen geworden tweetaligheid - ook in de dorpen - zal uitdraaien op de overwinning van de onmisbare cultuurtaal. Zijn slotbeschouwing luidt: ... over afzienbare tijd zal het Vlaams teruggedrongen zijn tot dicht bij de Belgische grens ... wie de zaken niet met zijn hart maar met een koel hoofd beschouwt, weet dat alleen een wijziging in de politieke houding van Frankrijk het Vlaams aldaar van een gewisse dood kan redden". (cf. W. Pée, o.c. p. 71).

In zijn enquête over de achteruitgang van het Vlaams in Frans-Vlaanderen bevestigt Alex Vanneste de bevindingen van Prof. Pée. Als derde oorzaak - naast onderwijs en administratie - onderstreept hij de bevolkingsexplosie in de steden, uiterst vatbaar voor verfransing, terwijl de bevolking in de dorpen afneemt. Bijzonder suggestief zijn zijn 4 kaarten die de taaltoestand weergeven in 1856, 1900, 1932 en 1971. Duidelijk blijkt dat in de laatste 40 jaar de verfransing sterk toegenomen is. De kuststreek, de westelijke en de zuidelijke rand zijn eentalig Frans geworden. Naar het centrum toe zijn meer dan 20 dorpen, die in 1932 nog als eentalig Vlaams waren opgegeven, in 1971

tweetalig Frans geworden. Meer nog : er zijn geen eentalige Vlaamse dorpen meer. "De Nederlandse taal en cultuur zijn niet dood in Frans-Vlaanderen, maar zij worden sterk op de proef gesteld", meent A. Vanneste. Het is de taak van Vlamingen en Nederlanders het rijk cultuurpatrimonium te bewaren en het uitbouwen van een Nederlands onderwijsnet te steunen (cf. A. Vanneste, o.c. Ons Erfdeel, 1972, nr. 4, p. 41).

Nog leeft er een Nederlands bewustzijn bij een groep Frans-Vlaamse intellectuelen. J. Fermaut en J. Tillie en een redactiecomité van 28 leden hebben in een brochure "Nous, les Flamands de France" hun landgenoten ingelicht over het Nederlands karakter van hun dialect. Zij pleiten voor het onderwijs van de Nederlandse cultuurtaal, zoveel rijker dan het dialect en economisch belangrijk. Welsprekend verdedigen zij hun zaak. "Le bilinguisme est une grande richesse, non seulement pour celui qui veut savoir ce qui se passe dans le monde, mais aussi pour tout Flamand de France qui refuse de se laisser couper de son passé. Nous sommes nos propres ancêtres. Pouvons nous nous désintéresser de nous-mêmes ? Devons nous en outre oublier combien notre passé fut riche ?" (cf. J. Fermaut, o.c. p. 96).

Intussen wordt er Nederlands gedoceerd aan de universiteiten van Rijsel, Parijs, Straatsburg, Metz, Besançon. Werden er Nederlandse leergangen voor lager en middelbaar onderwijs ingericht in Hazebroek, Bambeke, Steenvoorde, Belle, Rijsel (cf. Ons Erfdeel, 14e jg., nr. 1 p. 96).

Bovendien werd bij ministerieel besluit van 14 september 1970 vanaf 1971 het Nederlands toegelaten als leervak voor het Franse baccalaureaatsexamen. (cf. E. Vandewalle, Nieuwe Mogelijkheden voor het Nederlands in Frankrijk, Ons Erfdeel, 14e jg. 1970, nr. 2, p. 104-106).

De vraag blijft echter : zullen al die inspanningen het Nederlands aldaar in zijn dialectvorm vrijwaren of het in zijn cultuurvorm waarborgen ?

(wordt voortgezet)

G. BILLIET

Bibliografie

- M. Gysseling, De vroegste Geschiedenis van het Nederlands : een naamkundige benadering (Naamkunde, 2e jg., 1970, 3-4, pp. 157-180)
id., De Verfransing in Noord-Frankrijk. Ibid. 4e jg., 1972, 1-2, pp. 53-70.
id., -P. Bougard, L'onomastique calaisienne à la fin du 13me siècle. Mededelingen v.d. Ver. voor Naamkunde, Leuven, 38e jg., 1962, pp. 81-132
id., id., id., en 32e jg., 1963, nr. 1, pp. 1-31.
Prof. Dr. W. Pée, Anderhalve Eeuw Taalgrensverschuiving en Taaltoestand in Frans-Vlaanderen, Noord-Holl. Uitgev. Mij, Amsterdam, 1957.
Alex Vanneste, Taaltoestand in Frans-Vlaanderen. Een recent Onderzoek. Ons Erfdeel, 15e jg., 1972, nr. 3, pp. 57-69 en nr. 4, pp. 29-42.
Jacques Fermaut, Joseph Tillie, e.a., Nous, les Flamands de France. Ons Erfdeel, 14e jg., 1970, nr. 1, pp. 93-98.
J. Fermaut, Et l'enseignement du néerlandais ? Ons Erfdeel, 14e jg., 1971, nr. 3, pp. 174-175.

BOEK

In 1980 verscheen bij de Brusselse uitgeverij VOKAER een prachtig kunstboek onder de titel "Belgique. Des maisons et des hommes". Het bevat 28 bedragen over huizen waarin evenveel beroemde landgenoten hun leven doorbrachten. Tussen die 28 vinden we James Ensor en Constant Permeke terug. Beide kunstenaars worden vakkundig gesitueerd, de eerste door F.P. Edebau, de tweede door Roger Avermaete. De nadruk ligt telkens op hun huis, hun atelier. De foto's die het boek illustreren zijn van een adembenemende schoonheid. Prijs : 3.500 Fr.

HISTORIEK VAN EEN VAANDEL

In de twee vorige nummers publiceerden we het dagboek van Henri EVERAERT (1892-1980) uit de Eerste Wereldoorlog. Nu hebben we van hem nog een recente tekst gevonden, opgesteld in 1977, waarin hij de historiek van het vaandel van de oudstrijders van Middelkerke vertelt. Wij menen dit stuk eveneens te moeten publiceren, gezien het in feite een vervolg is van Wereldoorlog I, waarvan nu stilaan alle levende getuigen verdwenen zijn.

O.V.

RELAAS BIJ DE OVERHANDIGING VAN HET OUD VAANDEL AAN HET GEMEENTEBESTUUR VAN MIDDELKERKE, OVER DE WERKING VAN DE OUDSTRIJDERSBOND VAN MIDDELKERKE SEDERT DE STICHTING IN 1919 TOT 11 NOVEMBER 1976.

De Oudstrijdersbond van Middelkerke is gesticht geweest in december 1919 in de puinen van het Hotel de la Plage, Zeedijk, in de overgebleven feestzaal, met als Voorzitter Joseph ROGIER, secretaris Henri EVERAERT. Andere bestuursleden waren Valère COLPAERT, René LOGIER, Joseph DEGRAVE, August DEJONGHE, Arthur DE BOYSER, Henri MYLE en René GESQUIERE. Op 9 november 1920 was er herkiezing van 't bestuur : Voorzitter was Arthur SIMOEN, die na 2 jaar opgevolgd werd door René GESQUIERE. Bij zijn afsterven in oktober 1972 heeft Joseph ROGIER hem vervangen. DE BOYSER had het ambt van secretaris aangenomen. Bij diens overlijden in augustus 1940 heeft Henri EVERAERT, die penningmeester was na het ontslag van Jean LAGA, hem vervangen.

De Oudstrijdersbond was gesticht geweest om de rechten van de frontmakers te verdedigen en te doen naleven.

Op Kerstdag 1920 werd er een feest gegeven door de Oudstrijders zelf met medewerking van enkele oude toneelspelers, onder andere Joseph BOERJAN en Jérôme MUYLLE, met het doel geld te verzamelen voor aankoop van een vaandel. Met giften en een toelage van het Gemeentebestuur heeft de overhandiging plaats gehad op 2de Paasdag 1921. 's Morgens was er een dienst voor de gesneuvelde makers, gevolgd door de wijding van 't vaandel, 's namiddags was er een stoet door de bijzonderste straten van het dorp, waaraan Oudstrijdersbonden van de omliggende gemeenten deelnamen.

Het vaandel was : hoogte 1,80 m en 1,90 m breed omringd door driekleurige franjen. Rondom een groene zijden boord van 8 cm. Aan de bovenkant : driekleurig met in 't zwart het jaartal 1914 en in 't rood het jaartal 1918. Daaronder aan de linkerzijde de oude kerk van Middelkerke vóór 1914-1918 met 3 kruisjes voor de ingang. Daaronder het wapenschild van West-Vlaanderen. In 't midden een staande soldaat met gestrekt geweer met bajonet. Aan de bovenrechterkant : de golvende zee met vissersboot. Daaronder schild met de Belgische Leeuw met rode tong en rode nagels. Heel onderaan in grote letters : oudstrijders van Middelkerke.

In mei 1923 heeft de bond deelgenomen aan de inhuldiging van het monument der gesneuvelden op het Dorpsplein. De Oudstrijdersbond heeft feesten gegeven in het Kurzaal en later in het Hotel du Casino, Kerkstraat. Met medewerking van het Feestkomitee heeft men een grote tombola ingericht om de kas der Oudstrijders te spijsen, die toelagen toestond om de zieke en gehospitalizeerde makers te helpen. Op dat ogenblik was de Heer Notaris REYNAERT van Middelkerke Ere-Voorzitter. Door zijn bemiddeling heeft Prins Leopold, later Koning Leopold III, aanvaard ook Ere-voorzitter te worden van de Oudstrijdersbond van Middelkerke.

In 1928 heeft de Bond grond verkregen van het Gemeentebestuur op het gemeentelijk kerkhof om een Erepark aan te leggen, maar de kosten voor zerken en naamplaten moesten door de Oudstrijders- en Invalidenbonden gedragen worden. In plaats van een kroon bij het afsterven van een lid kwam het Gemeentebestuur tussen voor de som van 300 f. Na de oorlog 1940-1945 werd de Gemeente verplicht de ereparken zelf te onderhouden.

Om de vroegere kosten van dit park te dekken had men een toneelafdeling gesticht, die de naam kreeg "Het IJzerbloempje". Voor de kinderen van 1 tot 10 jaar werd er ie-

der jaar een Kerstfeest gehouden met geschenken. Een kindertonnel hielp de onkosten dekken. Bals werden ingericht gedurende de winter om de kas aan te vullen.

Het bestuur hield zitdagen voor het invullen van formulieren voor frontstreeprente, aanvragen voor vermindering op de Spoorwegen, voor het bekomen van verschillende eretekens en anders aanvragen die de Oudstrijders aanbelangden. Ook nam de Bond deel aan inhuldigingen van omliggende bonden en nam deel aan de vergaderingen der gewestelijke groepering Brugge en aan de provinciale vergaderingen.

Daar de Bond een alleenstaande afdeling was en er moeilijkheden waren om iets te bekomen voor de makers, heeft men die laten aansluiten bij de Nationale Strijdersbond van België op 1 januari 1939.

Met de Oorlog 1940-1945 was alle werking stopgezet, maar in 1941 mochten de Oudstrijders weer aanvragen indienen voor het bekomen van frontstreeprente. Na de oorlog 40-45 besloot het Federaal Bestuur N.S.B. de makers 40-45 op te nemen. In december 1945 zijn deze makers aangenomen geweest in onze afdeling, alsook de politieke gevangenen, weerstanders, weggevoerden en hun weduwen.

Nog regelmatig worden er zitdagen gehouden voor het invullen van formulieren voor eretekens, krijgsgevangenenkaart, strijderskaart, rentenstatuur gemobiliseerden - vermindering spoorwegkaarten, enz.

Dit relaas heb ik opgemaakt na het feest van 11 november 1976, daar ik mijn ontslag gegeven had als Voorzitter en ik alleen nog overblijf van de stichters van de Oudstrijdersbond in 1919.

Middelkerke, de 2 januari 1977.

gewezen secretaris, schatbewaarder, Voorzitter en nu Ere-Voorzitter.

H. EVERAERT (+1980)

BIJ EEN VAANDEL

In mei 1979 mocht "De Plate" het vaandel in ontvangst nemen van de "Vriendenkring der officieren van de Veldtochten 1914-1918 en 1940-1945, afdeling Oostende". Dit kon omdat die maatschappij ontbonden werd.

We ontvingen volgende korte historiek van die Kring :

Gesticht in 1922 na de Eerste Wereldoorlog om te OOSTENDE verwezenlijkt in 1927. Met het doel o.m. de banden toe te halen tussen reserve Officieren en de Officieren in aktieve dienst, uit de Eerste Wereldoorlog.

Na de Tweede Wereldoorlog werden ook de Officieren uit de Veldtochten van 1940-1945 opgenomen.

In die jaren waren er 7 voorzitters, nl. :

De Heer SERRUYS, Reserveofficier	1927
Majoor o.r. DENIS	1953
Luitenant-Generaal WAEGEMANS	1966
Generaal-Majoor o.r. ROBIN	1969
De Heer MILLEVILLE, Reserveofficier	1977
De Heer VEREECKE, Reserveofficier	1977
De Heer PAPPYN, Reserveofficier (Voorzitter a.i.)	1978

N.H.

HET NEEBKUNDIG MUSEUM

Het Neeskundig Museum is toegankelijk iedere zaterdagochtend van 10 tot 12u.

Alle kunstschilders die in deze bijdrage behandeld worden waren amateurs. Allen waren ze lid van de in november 1908 ten huize van Jan DE CLERCK gestichte "Cercle Artistique d'Ostende". En allen stuurden ze werk in naar het "2e Salon des Peintres Ostendais" dat van 11 tot 25 april 1909 in het Kursaal werd gehouden.

Het is trouwens in de catalogus van deze tentoonstelling dat we de basisgegevens voor dit artikel vonden (1).

We zijn ons ervan bewust dat de namen die volgen zeker geen hoogvliegers waren. Maar we hopen met deze bijdrage toch enkele verzamelaars iets meer wegwijs gemaakt te hebben in namen waar elders niets over te vinden is.

G. BARRAT

Woonde in de Van Iseghemlaan 95 (ca. 1909).

Toonde een "Zonsondergang" in olieverf tijdens genoemd salon van 1909.

Pierre-Nicolas BOEL

(Maastricht 1889-)

Leerling van de Maastrichtse Academie, vestigde zich met zijn broer Louis te Oostende (zie artikel over Louis BOEL), en ontpopte zich als vliegtuigpionier.

Louis en P.N. BOEL hadden een huisschildersbedrijf, Hofstraat 8 Oostende.

In het genoemde salon van 1909 toonde hij drie olieverfschilderijen : "Bij volle maan te Oostende", "Bij kalm weer te Oostende" en "Maaneffect op de Maas".

In 1949 werd hij voorzitter van de "Cercle Artistique" die toen onder de Nederlandse benaming "Oostendse Kunstkring" langzaam wegwijnde.

In West-Vlaanderen van mei 1957 verscheen een artikel met foto over P.N. BOEL.

Henri DELAERE

Woonde omstreeks 1909 op de Groentenmarkt 5.

Deelname aan het Salon 1909 met 2 olieverven : "Sous bois" en "Na de regen".

Léon FRANKIGNOUL

Woonde Rogierlaan 65, later Leopoldlaan 30.

Toonde in 1909 een pentekening "Hoekje te Oostende".

In een privéverzameling te Oostende zagen we van hem een "Stilleven met appels en sinaasappels" en een aquarel uit 1931 "Les derniers succès de Maurice Chevalier pour 1 franc !".

In 1913 exposeerde hij volgende werken : "Vruchten", "Interieur te Oostende" en "Weg in Holland" (aquarel) (2).

Jean-Baptiste HONGENAE

Geboren te Oostende op 17 februari 1864.

Woonde in de Veldstraat 50 (nu Jules Peurquaetstraat).

Toonde in 1909 twee olieverven : "Stilleven met groenten" en "Stilleven met vis".

Alphonse MAEROUDT

Geboren te Oostende op 21 mei 1850.

Werknemer bij de loodsdiensten ; woonde Nieuwpoortsesteenweg 5.
Toonde volgende schilderijen in het Salon van 1909 te Oostende : "Warande te Torhout"
en "Maagdeveld te Torhout".

Henri PIRON

Woonde Sint-Jorisstraat 5.
Stelde tentoon in het Salon van 1909 met : "In de Vrije Polder te Oostende", "Zons-
ondergang te De Panne", "Aurore - De Panne" en "Landschap in Vlaanderen".

Désiré SERRUYS

°Oostende 3 september 1859.
IJzerstraat 1.
Toonde drie portretten tijdens genoemd salon.

Gustave THABERT

Woonde in de Langestraat 24.
Toonde 3 aquarellen in het "2e Salon des Peintres Ostendais" : "Strand te Heist",
"Vloed" en "Strand te De Panne".

Henri VERBEKE

°te Kortemark op 5 februari 1882.
Woonde Amsterdamstraat 64, later Rogierlaan 39.
Toonde in 1909 een "Stilleven met vruchten" (olieverf).

Arthur VERNEAU

Woonde Leon Spilliaertstraat 33.
Toonde in 1909 een "Chrysanten" (olieverf).

Norbert HOSTYN

Noten :

1. Cercle Artistique. 2° Salon des Peintres Ostendais.
(tentoonstellingscatalogus), Oostende (Kursaal), 1909.
2. Cercle Artistique d'Ostende. Exposition des Beaux-Arts 1913. Catalogue.

ZOEKERTJE

0. Vilain, Rogierlaan 38, Oostende (tel. 70.92.05) zoekt voor zijn persoonlijke verzameling volgende bestaande prentkaarten : Frère-Orbanstraat, Gistelsesteenweg, IJzerpanorama (uitg. Marco), binnenzichten Kon. Atheneum, het Quarantaine-gebouw, de Rotary-stoet (1927).
Let wel : geen foto's, enkel prentkaarten worden gezocht.

O.V.

NOTITIE OVER FRANS VAN DEN WEGHE, STICHTER VAN EEN AFDELING VAN HET "ALGEMEEN
Nederlands VERBOND" TE OOSTENDE

Geboren te Sint-Jans-Molenbeek op 8 februari 1868, overleden te Eindhoven (Nederland) op 8 maart 1937. Promotie in 1890 tot doctor in de Germaanse filologie aan de Rijksuniversiteit te Gent, achtereenvolgens leraar aan de athenea te Brussel, Luik, Mechelen en Oostende. In Oostende gaf F. van den Weghe tevens les aan het Zeevaartinstituut en richtte er een afdeling van het "Algemeen Nederlands Verbond" op. De beginjaren van het A.N.V., door Hippoliet Meert in 1895 te Brussel opgericht, stonden in het teken van de behartiging der belangen van de Nederlandse taal. Waar aanvankelijk het accent op de taal werd gelegd, kregen de stambelangen de voorrang vanaf 1905. Tijdens de Eerste Wereldoorlog aanvaardde Van de Weghe de prefectuur ad interim van het Oostendse atheneum. Als activist liep hij na de oorlog 5 maanden gevangenisstraf op, maar werd op 8 augustus 1919 voorlopig in vrijheid gesteld. Hij week naar Nederland uit, vestigde zich te Roosendaal en werd in 1920 door het Belgisch gerecht tot tien jaar dwangarbeid en één jaar hechtenis veroordeeld. Frans van den Weghe gaf privélessen om in zijn onderhoud te voorzien en publiceerde in 1924 een pamflet : "Ben ik een landverrader ?", een oratio pro domo waarin hij zijn houding tijdens Wereldoorlog I trachtte te rechtvaardigen. Onder zijn naam verscheen, posthuum in 1940, "Een keus uit zijn gedichten", verzameld en ingeleid door Julius Péé, de kenner van de zeer geëngageerde schrijver Multatuli. Alle gegevens voor deze summiere notitiekrabbel werden door mij geput uit het artikeltje dat Janine Beyers-Bell schreef voor de "Encyclopedie van de Vlaamse Beweging", deel 2 (1975), blz. 2017. Van Frans van den Weghe bewaart het "Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven" (A.M.V.C.) te Antwerpen brieven, documenten, handschriften, knipsels en necrologia.

E. SMISSAERT

P.G. BUCKINX 75

Gaarne sluiten wij ons aan bij het huldebetoon gebracht aan de sympathieke keurdichter Pieter Geert BUCKINX (1903°), een erkend grootmeester van de poëzie, woonachtig te Laken, thans Bestuurder van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde te Gent.

Hij brengt de laatste jaren in de lente steeds zijn verlof door te Mariakerke. Een voortreffelijke neerslag hiervan vinden wij terug in zijn jongste dichtbundel "Voorjaar aan zee". Zijn poëtische produktie is naar omvang eerder gering maar munt kwalitatief uit !

Reeds nu staat het vast dat sommige van zijn gedichten blijvend weerstand zullen bieden aan de tand van de tijd, wat zeldzaam is. Het tweemaandelijks tijdschrift voor literatuur en beeldende kunsten "'t Kofschip" gaf zopas een huldenummer uit aan de 75-jarige fijnzinnige dichter P.G. Buckinx en aan de 80-jarige kunstschilder Felix De Boeck ; prijs : 175 fr. : (068-0651800-84 van de "Kofschip-Kring" v.z.w., Zeepstraat 80, 2850 KEERBERGEN).

E. SMISSAERT

EEN VRAAG IN VERBAND MET DE FAMILIENAAM OSTYN

Onlangs kregen we -en vraag om inlichtingen uit de U.S.A. Zij kwam van afstammelingen van Oostendse OSTYN's die tussen 1930 en 1950 naar Amerika uitweken. De uitwijkelingen waren scheepsbouwers of bedrijvig geweest in de scheepsbouw.

Kan er enig verband bestaan tussen de OSTYN's die in de vorige eeuw uitweken en de OSTYN's die op de foto voorkomen die verscheen in het Plate-tijdschrift van november 1980 op bladzijde 80/187. Wie weet meer ?

Het optreden van Charles GOUNOD op vrijdag 13 augustus 1880 was in feite de eerste echte belangrijke muzikale gebeurtenis in het Kursaal II, dat op 22 juni 1878 ingehuldigd werd : GOUNOD was de eerste "grote" muziekkunstenaar die in het Kursaal een concert kwam geven. De eerste van een lange rij waarvan Aram KATSJATOERIAN (+ 1978) voorlopig de laatste was. Voor GOUNOD was het wellicht niet meer dan één concert van de vele, in geen enkele biografie meer vermeld ; voor Oostende betekende het een der schitterendste hoogtepunten uit haar muziekleven.

Charles GOUNOD was 62 jaar oud en zijn muziek alom geliefd toen hij te Oostende een concert van eigen werk kwam dirigeren. Vele van zijn composities hadden al lang de weg naar de harten der melomanen gevonden : Zijn opera's "Faust" (1859), "La Reine de Saba" (1862), "Mireille" (1864) & "Roméo et Juliette" (1867), zijn "Messe à Sainte Cécile" (1855) en niet te vergeten, zijn sublieme lied "Le Soir" (1841).

GOUNOD's concert te Oostende kaderde in een reeks optredens van de meester in andere grote Belgische Steden, o.a. te Antwerpen. Het was tegen die GOUNOD-feesten dat Albrecht RODENBACH in zijn "De Heer Gounod in België" van leer trok.

Het GOUNODconcert in 't Kursaal had plaats onder het "bewind" van dirigent Emile PERIER, die overigens persoonlijk met GOUNOD bevriend was. GOUNOD arriveerde enkele dagen eerder dan de 13e te Oostende. Voor het concert was het Kursaal letterlijk uitverkocht. De concertzaal zat eivol. GOUNOD zelf zat in de zaal toen PERIER de overture "OBERON" van C.M. VON WEBER dirigeerde. Daarna begeleidde PERIER GOUNOD tot aan de lessenaar, dit onder een donderende ovatie. GOUNOD dirigeerde zelf zijn "Marche de la Reine de Saba". Vervolgens was het weer de beurt aan PERIER om GOUNOD's "Calme" en "Grande Fantaisie de Faust" te dirigeren. GOUNOD trad terug en leidde het orkest in zijn "Entre-acte de la Colombe" en zijn "Marche Funèbre d'une Marionette". Beide nummers kenden een overgetelijk succes en werden gebist. Geleid door PERIER traden enkele Oostendse meisjes naar voor om GOUNOD een bloemenkroon aan te bieden. Een groepje kinderen schonk hem een boeket in naam van de vreemdelingen te Oostende. GOUNOD nam ze bij de hand en kustte ze. Met enkele fragmenten uit "Philémon et Baucis" werd het memorabele concert beëindigd.

In "La Feuille d'Ostende", de katholiek gezinde krant die zich meer dan eens belachelijk maakte door allerhande opmerkingen over het Kursaalleven, verscheen een ongemeen giftige maar subtiel verwoorde kritiek op het concert (22 augustus 1880).

Nadien trok GOUNOD naar Nieuwpoort waar hij bij Mr. MOLS-BRIALMONT verbleef. Hij werkte er aan de partituur van zijn nieuwe opera "Le Tribut de Zamora", die op 1 april 1881 in de Opera te Paris in première ging en overigens maar een flop werd.

In juli 1885 logeerde GOUNOD nog eens te Nieuwpoort. Tijdens dat verblijf bracht hij een bezoek aan het toen kort geleden geopende "Hospice Roger de Grimberghe" te Middelkerke.

Daarmee zijn dan enkele vergeten zomerdagen uit het leven van GOUNOD ingevuld.

Norbert HOSTYN

VRAAG

WIE HEEFT EEN OUDE FOTO VAN DE BRUSSELSTRAAT VOOR HET KUNSTBOEK JAN DE CLERCK ?

VOOR NOVEMBER '81 WORDT DE UITGAVE VAN EEN KUNSTBOEK JAN DE CLERCK VOOROPGESTELD. GRAAG HADDEN WE DAARIN EEN FOTO VAN DE BRUSSELSTRAAT OPGENOMEN, TOESTAND VOOR 1940. WELK PLATE-LID KAN ONS DIE BEZORGEN ?

N.H.

81/65

Ingevolge het toesturen van onze kalender kreeg een van onze leden een brief waar een lid, dat sinds jaren onze stad heeft moeten verlaten, wegens de evacuatie in de jaren 1940/45, enige herinneringen aan de jaren 1914/1918 ten beste gaf.

Hieronder geeft hij het essentieelste uit die brief :

"De kalender is mooi en bijzonder de inleiding op de omslag geschreven door Omer Vilain. De liefde voor zijn stad is schoon en oprecht, proficiat !
Verder heb ik eens het zichtje op Petit Paris, van de maand juni, onder de loupe gehouden. Dat zicht is dus de hoek van de Nieuwpoortse Steenweg en de Koninginnelaan en dat huis op de hoek, met het torentje, dat was een café in de tijd dat ik de stad bewoonde en dat heette het "Chateletje". Daar was een Club van de leugenaars, de heren gingen daar liegen om ter meest en die het hardst kon liegen werd kampioen. Ik heb dat altijd horen zeggen.

Ik heb binst den oorlog 1914/1918 school gelopen in de Koninginnelaan en in de Hipodroomstraat. Eerst ben ik in de galerijen naar school geweest, daar de Conscience-school was ingenomen door de Duitsers. Als speelplaats hadden wij dan het parkje waar ze nu dat monster van een zwemkom gezet hebben, wij waren in de galerijen langs achter, de voorkant was ingenomen door de Duitsers. Zij kwamen daar repetitie houden met hun blaasinstrumenten en dan was voor ons het leren opgeschort en mochten wij gaan spelen. Met de winter zijn wij daar niet kunnen in blijven, onze onderwijzeres is gestorven, zij had daar een longontsteking opgedaan, het was zo een schoon meisje. Dan zijn wij op de hoek van de Velodroomstraat in de Koninginnelaan, dichtst naar de zee geweest op de mansarde. Beneden waren er Duitsers en wij op het derde onder het dak. Vandaar zijn wij naar het Carolinenhof gegaan, een villa waar later de wezen waren, jongentjes denk ik. Daar heb ik meer dan twee jaar geweest en op het einde van de oorlog zijn wij weer verhuisd naar de Square. Dat was voor de jeugd een avontuur.

Zo van het ene huis naar het andere verhuizen. Maar van leren kwam er dan toch niet veel in huis, maar anders was die periode voor mij en voor ons allen een plezierige tijd en er was een saamenhorigheid onder de kinderen die na de oorlog verdwenen is.

In die tijd, oorlogstijd, waren wij allen even rijk. Met den oorlog hadden wij schrik als er bommen gesmeten werden. Maar eens dat voorbij speelden wij onbezorgd.

Maar de oorlog was gedaan en de vluchtelingen van over de grens en het water kwamen terug, daar hadden de mensen niet zoveel te kort gehad als de thuisblijvers.

Zij waren goed gekleed en geschoeid. Wij niet, wij droegen klakkersbotiënen, dat waren houten zolen, in de zomer was het bovenste in lijnwaad en in de winter in stof van een dikke overjas en wij waren nog fier op de koop toe, het kletste goed op straat. Ik denk daar nog dikwijls aan.

Ik weid hier uit en dat komt met al die herinneringen uit mijn schooltijd die ik in dat kwartier gesleten heb..."

get. ANGELE (Buizingen 26/1/1981)

DE OOSTENDSE COMPAGNIE

En Oostendenaar die al jaren in Indië verblijft bracht ons op de hoogte dat in "The Quaterly Review of Historical Studies", vol. XV (1975-76) n° 2, p. 90-94 een historische bijdrage verschenen was over "Ostend East India Company in Bengal during the reign of Nawab Shuja-ud-din Khan (1727-1739) ; a short history" door Miss Jayati Ray. De auteur is bibliothecaris van de Commercial Library of Calcuta en heeft vooral informatie geput uit Indische Archieven. De bijdrage wordt gevolgd van 33 referenties. Een exemplaar van dit tijdschrift berust in het fonds "Ostendiana" van de Stadsbibliotheek.

O.V.

Oud Mariakerke

(uit de verz. O.V.)

Het Albertpark aangelegd rond de eeuwwisseling. (Thans A.S.O.-terrein).

Het bruggetje van het Albertpark met de eerste hotels van Mariakerke-Bad op de achtergrond.

Het gekende lusthof "A ma campagne" in de Aartshertogstraat.

NOTARIËLE AANKONDIGINGEN ROND DE EEUWISSELING ...

Wanneer je de geschiedenis van Oostende anno 1900, bestudeert, kun je niet omheen een persoon als Koning Leopold II. Gebouwen, namen, eigentijdse souvenirs en prentkaarten herinneren ons aan de man die het allemaal groot(s) zag. Zijn "politique de grandeur" heeft trouwens navolgers gekend ...

Bij opzoekingswerk vond ik in onze Stadsbibliotheek een uiterst aanbevolen werk dat iedereen, die wat meer wil weten over de economische kronkels van de vorst, die tot in Oostende nawerkten, zou moeten lezen. "Etude sur la situation de l'Etat indépendant du Congo" heet het (M.967.C). Je leest er ondermeer over de meedogenloze uitbating van Leopold II van zijn eigen Congostaat. Dit lokte heel wat kritiek uit, zelfs van internationale zijde.

Tot een hoogleraar aan de Brusselse Universiteit, Félicien Cattier (auteur van het vermelde werk) op 23 juli 1904 belast werd een onderzoek in te stellen naar de kaachten tegen de koninklijke uitbatingsmethodes. Pas in november 1905 werd het rapport gepubliceerd.

Vooraf het Kroondomein van de soeverein is juridisch een bijzonder eigenaardige gelegenheid. De exploitatie ervan, door middel van belastingen onder de vorm van handenarbeid, heeft wegens zijn gestrengheid, de bevolking gedecimeerd. De winsten, vooral van rubber, werden met de grootste discretie aangewend : 70 miljoen frank dienden om belangrijke immobiliënaankopen in alle delen van ons land te financieren. Vanaf p. 219 worden 2 steden in detail behandeld : Brussel en Oostende. De gegevens heb ik tot een schema verwerkt en de verkopersnamen zijn wellicht interessant voor plaatselijke naam- en stratenstudie.

Volledigheidshalve dient aangestipt dat deze lijst verre van volledig was. Het uniek werk van de Brussels historicus, Liane Ranieri, "Leopold II, urbaniste" (1973) diende als een welgekomen aanvulling. De oppervlakte en de verkopers van de betrokken eigendommen werden echter niet vermeld, wat bij F. Cattier wel het geval was.

Hierna volgt de gedetailleerde lijst van de verkopeningen te Oostende tussen 1901 en 1906.

	Data van akteverlening	Aard van verkoop en kadastrale indicaties	Verkopers	Oppervlakte	Aankoop-prijs
1	24 oktober 1901	2 terreinen, hoek Koninginnelaan en -	?	?	711.425 Fr.
2	24 oktober 1901	stuk grond	Compagnie Internationale des Wagons Lits	39 a 76	540.000 Fr.
3	24 oktober 1901	stuk grond	Octave Van Rysselberghe-Vereecken	4 a 69	171.425,60 F
4	10 januari 1902	huis in Wellingtonstraat	Aimé Jolyt	7 à 20	29.000 Fr.
5	28 februari 1902	Bouwgrond	Marie en Juliette Merlé	2 a 32	30.000 Fr.
6	15 maart 1902	stuk grond	Jules Cas-teleyn-Dierickx	41 a 15	400.000 Fr.
7	15 mei 1902	huis in Wellingtonstraat	Henri Zwaenepoel	1 a 95	13.500 Fr.

8	24 juni 1902	2 villa's in Wellingtonstraat	Louise-Pauline Robert	5 a 20	50.000 Fr.
9	23 augustus 1902	stallingen en terrein in de Wellingtonstraat	Louis Gryspoerdt	2 a 85	25.000 Fr.
10	23 augustus 1902	bouwgrond in de Warchaustraat	Hektor Goffin	2 a 13	16.031,25 F
11	23 augustus 1902	2 huizen : - Warchaustraat 31 - Chaletstraat 4	?	?	31.000 Fr.
12	12 september 1902	2 huizen : Warchaustraat 39 en 41	Jules Van-	2 a 68	27.000 Fr.
13	12 september 1902	herenhuis Warchaustraat 43	Aimé Jolyt	3 a 73	55.000 Fr.
14	27 september 1902	bouwgrond	Joseph De-roy en Auguste Maekelberghe	1 a 32	19.000 Fr.
15	27 september 1902	huis in Wellingtonstraat	?	?	23.500 Fr.
16	27 september 1902	bouwgrond	Société des Terrains Plaideau-Duvivier	3hala	158.229 Fr.
17	19 december 1903	bouwgrond	Charles van Iseghem	93ca	4.697 Fr.
18	23 april 1904	bouwgrond	Société des Terrains Plaideau-Duvivier	1ha17a	88.380 Fr.
19	8 november 1904	terreinen voor paardenwedrennen	?	?	100.000 Fr.
20	9 november 1904	{ villa met terreinen : Torhoutsteenweg en Koninginnelaan stallingen	{ ? Square Clementina en Stephanie	{ ? ?	{ 873.000 Fr.
21	8 november 1904	hotel en 2 huizen in Langestraat, Capucijnestraat en Louisastraat	?	?	100.000 Fr.
22	22 september 1904	bouwgrond	Jean-Baptiste Crocq	1a62	23.000 Fr.
23	10 december 1904	huis	Léonie Salkin	1a58	38.000 Fr.

24	17 april 1906	huis in Wellingtonstraat n° 21	?	?	23.000 Fr.
25	16 juni 1906	huis Wellingtonstraat n° 25	?	?	23.000 Fr.

Na al deze bouwpromotoren en verkooplustigen te hebben laten defileren, gist de auteur naar de bedoelingen van deze transacties en meent dat het ging om de verfraaiingswerken te Oostende gemakkelijker te bekostigen. Hoogstwaarschijnlijk werd de grondig vernieuwing aan het paleis in Laken, de bouw van het Jubelpark en het Koloniaal Museum van Terwuren ook bekostigd met de gelden van het Kroondomein. Bij het lezen van dit boek dacht ik aan de zinnen die we te noteren hadden op de middelbare school : "Koning Leopold zuivert de Congostaat van slavenhandelaars" en "De Belgische staat schiet grote bedragen voor aan de koning die financiële zorgen heeft". Waar is de waarheid ? Voor de vorsers is er dus nog genoeg werk aan de historische winkel.

IVAN VAN HYFTE

OOSTENDSE SPROKKELINGEN IV

DE LEGOBLOK

is de naam die de kubusachtige woonwijk, nieuwgebouwd tussen de Nieuwe Stad en de Zilverlaan, kreeg in de Oostendse volksmond. Na den ceden Blok, de nieuwen blok, de apenplaat, de bunkers krijgen we nu de legoblok.

DE EERSTE BRADERIE

ging te Oostende door in 1933 en was een initiatief van de Handelaarsbond van de Kapellestraat, Witte Nonnenstraat en Sint-Sebastiaanstraat.

DE LAATSTE OOSTENDSE MANDENMAKERS

waren Charles Desmidt, Sint-Franciskusstraat 22
Janssens, Sint-Franciskusstraat 57
en Laroy, Kaaistraat 37.

HET HOTEL DU NORD

staat op de Groentemarkt. Onmiddellijk na de eerste wereldoorlog was er een Ecole Moyenne gevestigd. In de twintiger jaren werd het de groentegroothandel COULIER achteraf overgenomen door een zekere BRUTIN. Deze laatste was vooral bekend voor zijn massa's buitenlandse bloemkool die hij voor "drie voor een frank" aan de man bracht. Na wereldoorlog-II werd het een hotel.

DE LAATSTE OOSTENDSE SIGARENMAKER MET DE HAND

De zeer geslaagde voordracht van ons geacht medelid Lucien DEGRAEVE in december laatstleden over het onderwerp "Een oud ambacht, sigarenmaker met de hand" bracht er ons toe navraag te doen naar de laatste Oostendse sigarenmaker. Het antwoord kregen we van ons aller Fernand Monteny, beter gekend als De Witten van de Kaaie. De heer Janssens baatte tot 1920 een tabakfabriek uit in de Schippersstraat. Het fabriekje was gelegen in de ruimten die nu nog zijn ingenomen door een reeks garages tussen de Cirkelstraat en de Langestraat. Buiten het verwerken van tabak allerhande, was het huis gespecialiseerd in het maken van pruintabak en het rollen van sigaren.

J.P. DREESEN

(cf. De Plate - september 1980)

Allen die belangstelling hebben voor de geschiedenis rond het beleg van Oostende (1601-1604) zijn mej. Suzanne Ponjaert dankbaar voor haar bijdrage over T. Platter.

Velen betreurden het echter dat ze niet de volledige tekst voor ogen kregen. Onze konfrater Daniël Farasyn was zo bereidwillig mij een fotocopie te bezorgen van de gedrukte publikatie. Ik heb de oude Duitse tekst vertaald. Platter schreef geen letterkundig werk, en mijn vertaling is dit uiteraard ook niet.

Ik heb bevonden dat mijn interpretatie afwijkt van deze van mej. Ponjaert. In hoofdzaak moet er op gewezen worden dat Platter niet binnen Oostende is geweest.

R. VERBANCK

THOMAS PLATTER d.J.

De 13de september, de maandag, zijn wij uit Brugge afgereisd langs een schone weg tussen lieflijke, hoge, rechtopstaande elzebomen, in rechte lijn geplant zoals langs een touwtje - net als langs de weg uitgaande van Gent, tegenaan Brugge een hele tijd zulke zeer lieflijke wandeling schaduw onder de bomen heeft - tot we aan veel kleine vestingen kwamen die langs de weg stonden, slechts een buksschot van elkaar verwijderd. (te Jabbeke was er o.a. een kleine schans - NOOT). Ze zijn slechts van aarde met vlechtwerk (holzenen Wellen) van takken en wortels, ongeveer tien stappen in het vierkant, zoals men er veel aantreft tussen Gent en Brugge. Ze zijn 5 schoenen (voet) dik, weinig meer dan manshoogte, met er in 10, minder of meer, soldaten. Binnenin een verwaarloosde hut. Daar houden ze zich op om de vrijbuiters van de weg te verdrijven. Doch dikwijls worden ze zelf overweldigd, geslagen of gevangen genomen want ze zijn niet in staat weerstand te bieden. Zo zijn we samen binnen de vesting Oudenburg gekomen, die een kleine 3 mijl van Brugge ligt, aan het kanaal dat van Brugge tot binnen het kamp voert.

Deze vesting ligt aan het kanaal dat daarom rond Oostende het geleed van Oudenburg genoemd wordt, is tamelijk goed gesloten, ook met grachten omgeven en goede wallen, maar binnenin bevindt zich geen goed onderkomen. Daar hebben wij nog iets gedronken waarop mijn gezelschap zich dadelijk naar Nieuwpoort begaf, langs Snaaskerke en Leffinge. Ik ben echter met een soldaat, die ik tot dit doel had aangevraagd, door de vesting Zandvoorde naar het Spaanse kamp voor Oostende getrokken, en heb dit-zelfde (vesting Zandvoorde-Noot) goed bekeken. Ze ligt vlak bij Oudenburg.

Te dien tijde lagen niet meer dan 5000 Spanjaarden, Walen en Duitsers in dit kamp en men had reeds een vesting - voor zo ver ik mij herinner Albertus genaamd - opgebouwd. Ze was hoofdzakelijk opgeworpen met aarde, en daaronder vlechtwerk van takken, rondom omgeven van grachten. Wanneer ik op de Wallen rondwandelde kon ik de stad Oostende zo goed zien alsof ik erbij ware want de afstand tot Oostende was maar een paar buksschoten. (??)

Men bouwde op dit ogenblik wel huizen binnen deze vesting en in het bijzonder was men aangevangen deze te bouwen waarin aartshertog Albertus zijn onderkomen zou vinden. Van buitenuit kon men deze huizen niet zien, ze waren zeer laag zodat men ze vanuit Oostende niet kon beschieten.

Dan gingen wij naar een andere (vesting) waarvan de aardeaanleg ook reeds was begonnen en die - voor zo ver ik mij kan herinneren, Isabella genoemd werd. Er stonden reeds ettelijke grote stukken (geschut) op deze vesting waarmee men wel in de stad Oostende kon schieten. Niettegenstaande er op beide vestingen veel grof geschut stond, schoten beide partijen toch niet naar elkaar omdat, naar men zei, daartoe nog geen bevel gegeven werd door Zijne Hoogheid. Men bouwt echter en vestigt zich in beide gedeelten omdat de mogelijkheid bestaat voor een langdurige belegering.

Te dien tijde was de graaf van Freising de Duitse, en de heer van Ryvas (Rivies) de Spaanse bevelhebber in dit kamp te velde, en velen werkten aan de vestingen, vrouwen en mannen, en ik heb veel Duitsers aangesproken. Het was een wonderlijk werken en prutsen (zablen), en zoals meermaals uit dergelijke belegering voortspruit, vond men daar net zoals in een stad schone huizen (lees : barakken), rijke looplieden, en, wat men in een voorname stad niet zou kunnen bekomen, waar voor zijn geld (umb einen rechten pfenning). Zoals in een stad was er geen tekort aan voortreffelijke (köstliche) bediening en goede herbergen want ze werden goed voorzien door het (nabije) kanaal van Brugge en Nieuwpoort.

Na een avondronk in het kamp ben ik langs een modderige weg, die ook tussen Oudenburg en het kamp zeer verzonken lag (gezien het rond Oostende overal moerassig is), door het dorp Leffinge en (fort) Nieuwendamme in de stad Nieuwpoort aangekomen en heb mijn intrek genomen in (het gasthof) De Papagey. Ligt vanuit het kamp of Oudenburg eveneens 3 mijl.

(Vertaling R.V.)

OOSTENDE IN DE FRANSE TIJD

VERDEDIGINGSWERKEN EN KAARTVERBETERINGEN (1794-1814)

Het Koninklijk Museum van het Leger en van de Krijgsgeschiedenis bezit een zeer volledige dokumentatie over de activiteiten van het Franse Geniekorps te Oostende en dit vanaf de verovering van de stad door de Franse republiek in 1794 tot op het einde van het Franse keizerrijk.

Op basis van deze dokumenten schreef C. LEMOINE-ISABEAU-collaborateur scientifique au Musée Royal de l'Armée-een uitgebreid artikel dat verschenen is in het Belgische tijdschrift voor militaire geschiedenis, nr. XIX-6 van juni 1972 onder de titel : OSTENDE A L'EPOQUE FRANCAISE

TRAVAUX DE DEFENSE ET DE CARTOGRAPHIE (1794-1814).

Het artikel bevat een tiental bladzijden tekst en is verlucht met twee stadsplannen, twee plannen van Oostende en de onmiddellijke omgeving en twee plannen die betrekking hebben op het fort ROYAL (het later fort Wellington) en het fort IMPERIAL (ons huidige fort Napoleon).

Bij het artikel hoort een eerste bijlage waarin de auteur een overzicht geeft van de algemene- en detailplannen en 47 detailopnamen.

Bijlage II geeft een brief weer geschreven door PASQUET, toenmalig directeur van de versterkingen te Ieper, aan de Eerst-aanwezige Inspecteur-Generaal van de Geniet te Parijs met betrekking tot het bezoek van Bonaparte aan Oostende.

Als conclusie van deze 20-jarige Franse militaire bezetting van Oostende geeft de auteur de volgende punten weer :

- De versterkingen van Oostende waren ten tijde van Jozef II ontmanteld geworden en de stad had als enige verdediging een symbolische stadsmuur die uitsluitend diende om het smokkelen tegen te gaan.
- bij de binnentreckende Fransen was het geld zeldzaam en was de stad als bolwerk van geen onmiddellijk belang, zodat de Franse Genie zich bezig hield met weinig kostende onderhoudswerken.
- belangrijke konstkuties ontstonden slechts onder het Consulaat, toen Bonaparte plannen maakte om een inval op Engeland te wagen (er is nooit niets nieuws in de geschiedenis).
- de door de Franse genie uitgevoerde werken waren de volgende :
  - het in orde brengen van de bestaande versterkingen in het noorden van de stad.
  - het bouwen van een reeks versterkingen ten zuiden van de stad.
  - het plaatsen van een nieuw verdedigingsstelsel op de sluis van Sas-Slykens.

het aanbrengen van een verdediging aan de ingang van de haven. Oorspronkelijk was dat een batterij op het oostershoofd (batterie Napoleon ou du Musoir), later werden dat de gekruiste vuurmogelijkheden van onderscheidelijk fort Napoleon aan de oostkant van de haven, en het fort Royal (dat als fort Wellington door de Engelsen werd afgebouwd) ten westen.

het delven van een spuikom om de erg verzande haven open te houden.

Inzake kaartwerk brachten de Fransen niet veel nieuws. Slechts op het einde van het keizerrijk begonnen ze met enkele originele opmetingen. Voordien baseerden zij hun werken uitsluitend op een stadsplan van 1747 dat dus nog uit de Oostenrijkse tijd dateerde en op de kaart van graaf FERRARIS.

Een interessant stukje over een periode die meestal op het gebied van realisaties voor Oostende weinig gekend is of overschat wordt. Aanbevolen voor kenners en geïnteresseerden.

J.B. DREESEN

OOSTENDE

=====

De wind zingt door het dennenbosch.

Ik hoor het Donkozakkenkoor.

Waar zijn de boomen ? Zee of mos ?

De baren loopen elkander vóór.

Gebruikt den verrekijker. Groot
is de einder en het oog is klein.

Onwezenlijk verdwijnt de boot.

Waar gaat de reis, mijn kapitein ?

Miss Dollar uit Los Angelès

leest in Paris-Midi

(haar kleed is groen, heur haar is ros)

den koersuitslag van Chantilly.

De baadster heeft de krab gezien
en durft niet meer in 't water gaan.

Van zeven uur tot kwart na tien :
dinermuziek in L'OCEAN.

Permeke's visschers, rood en bruin,
doen sloopje varen in en uit.

De zon springt op het stukje duin.

De maalboot nadert, wuift en fluit.

En 's avonds op de Place des Armes
speelt de fanfare van Waulsort.

Door Babel's straten, arm in arm
gaan al de maskers van Ensor.

A.W. GRAULS

Overgenomen uit "BALANS. Algemeen Jaarboek der Nederlandsche Kunsten, 1930-1931".
Antwerpen, "De Sikkel", s.d., p. 123.

TEKSTOVERNAME UIT "DE PLATE" STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE.

De laatste
uitgegeven boeken

zijn **ALTIJD**
te verkrijgen bij

INTERNATIONALE BOEKHANDEL

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen

DE P L A T E
(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "De Plate", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.

10e jaargang, nr 4 - april 1981

IN DIT NUMMER :

- blz. 2 : J.B. DREESEN : Oostendse brouwerijen ;
blz. 3 : G. BILLIET : Uit de bibliografie van Oostende. (5) A. Valabrègue : Au pays flamand (2) ;
blz. 6 : E. SMISSAERT : De inventaris van de "Raad van Vlaanderen" voltooid ;
blz. 7 : N. HOSTYN : Vergeten Oostendse schilders. XV. Edouard Dubar ;
blz. 10 : A. KREUZHAGE : de walvis van Oostende te Frankfurt, anno 1836 ;
blz. 11 : E. SMISSAERT : Oude Oostendse almanakken in het bezit van de Gentse Universiteit ;
blz. 12 : N. HOSTYN : Oostendse muziekgeschiedenis. XII. Het festival Massenet, 1883 ;
blz. 13 : D. FARASYN : Houdt Oostende rein ... anno 1782 ;
blz. 16 : O. DEFOOR : Hôtel du Nord ;
blz. 17 : H. DEWIT : Over Lovenaars en Florijnen ;
blz. 20 : J. BELLAERT : Villa Maritza, 1885-1981.

APRILACTIVITEIT

De Oostendse Heemkundige Kring "De Plate" heeft de eer en het genoegen U uit te nodigen op een voordracht met dia's die doorgaat op

donderdag 30 april 1981 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colensstraat, nr 6, 8400 Oostende

Het onderwerp : SCHELLEN IN HET VOLKSLEVEN

De spreker : de heer René VAN WALLEGHEM

Schelpen zijn sedert de alleroudste tijden door de mens gebruikt als sieraad, gebruiksvoorwerp, betaalmiddel, mythologisch of religieus object. Uit de schelpen van sommige plaatkieuwigen en slakken snijdt men parelmoeren voorwerpen. Kleine kaurischelpen, de zogenaamde geldkauri's (cypraca moneta) dienden vroeger als betaalmiddel. Sommige zeer grote horens worden als trompet gebruikt. Ook worden schelpen gevist voor het verwerken tot metselkalk, kunstmest en kippegrit. Dit veelvuldig gebruik van schelpen heeft zijn sporen nagelaten in het volksleven.

Ons geacht lid de heer René VAN WALLEGHEM is een gekend schelpenverzamelaar. Zijn collectie behoort tot de mooiste van de streek. Bovendien behoren sommige soorten in zijn bezit tot de meest volledige die er te vinden zijn. Hij beperkt zich niet alleen tot het verzamelen van schelpen maar wijdt zich met een even grote ijver aan de Studie van de rol die de schelpen in het leven van de mens speelden. Het is over dit onderwerp dat hij ons vanavond met woord en beeld zal onderhouden. Een avond waarvoor elke kustgewoner belangstelling heeft. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos en zijn ook de niet-laden van harte welkom.

J.B. DREESEN

OOSTENDSE BROUWERIJEN

In de laatste tijd mochten we enkele nog niet vermelde brouwerijen in en om het Oostende van vóór Wereldoorlog I of juist erna noteren.

Brouwerij VAN WYNENDAELE in de Christinastraat. De eigenaar was de broer van Dr. Van Wynendaele in Gistel, die aldaar ook een brouwerij uitbaatte en tot in 1940 gebrouwen heeft. In hoeverre deze brouwerij te vereenzelvigen is met BRASSERIE DU CENTRE (2) kon ik nog niet achterhalen. Er bestaat ook een mogelijkheid dat Van Wynendaele het huis met de glanzende steentjes en de opschriften "Brouwershuis" en "Brouwerij Het Kruis" in de Christinastraat 86 bewoonde ?

Brouwerij KESTELOOT op de Noordstraat, Oude Vuurtorenwijk. Of deze brouwerij iets te maken had met Soc. Coop. DE VUURTOREN, Noordweg, vermeld in (2) kon niet achterhaald worden. Brouwerij KÄLTER, Wellingtonstraat, was een Engelse brouwerij die omstreeks 1925 de Brouwerij van Casteleyn (1) (2) had overgenomen.

Brouwerij BILLIOUW, Prinses Elisabethlaan Sas-Slijkens. Had vijf dochters (meldenswaardig feit ?). Brouwerij BRYN en DEVRIENDT, Kapellestraat, 5, Bredene.

Ook noteerden we enkele aanvullingen.

De brouwerij CNUUDE-DEMOOR (1) en zie ook opmerking bij (2) lag niet op de Torhoutse Steenweg, maar aan de Karel Janssenslaan in het gebouw waarin achteraf Dr. Lauwereyns woonde. Onze gesprekspartner ging daar als kind achter "een halve klute" gist om "zakpodding en knuddels" te maken.

De brouwerij Gabriel JEAN, Polderstraat 3 op het Hazegras (1) (2) (dat later SAFCO) zou worden) had in zijn (open) kelder steeds een vat bier met kraan beschikbaar liggen voor de dorstige politiedieners die in de buurt op ronde waren. Als het vat leeg was, klopten ze even op de voordeur en rapporteerden het feit aan madame die "stande pede" een nieuw vat liet aanslaan. Waarschijnlijk een kwestie om zich een goedkope bewakingsdienst te garanderen.

De brouwerij VALCKE (1) (2) was de eerste Oostendse brouwerij die bier van lage gisting brouwde.

Ook enkele rechtzettingen.

DESWAEF Frères, Wellingtonstraat, 12 (2) waren geen brouwers maar ("biermarchands" (bierstekers zoals men ze in het Brusselse noemde) die de depot van WIELEMANS hielden.

DEMEUNINCK, Plantenstraat 32 (3) was geen brouwer maar een "biermarchand", die de depot VANDENHEUVEL hield. Na Wereldoorlog I associeerde hij met ROGIERS (3) om hetzelfde depot open te houden. Na de dood van Demeuninck associeerde ROGIERS met DEVOS (3) nog altijd om bieren VANDENHEUVEL te verdelen. Na Wereldoorlog II concentreerde DEVOS zich op de verkoop aan cafés en leverde ROGIERS nog uitsluitend aan privépersonen.

P. VANDESANDE, Sint-Franciscusstraat (2) was een "biermarchand" maar brouwde niet zelf. Opgetekend voor en na in de Lentemaand van 1981 uit de mond van personen die het nog konden weten.

NOTEN.

(1) DE PLATE, nr 1/3de jg, blz 6. Brouwerijen, vraag door Frans VERBANCK

(2) DE PLATE, nr 2/3de jg, blz. 3. Oostendse brouwerijen door Omer VILAIN

(3) DE PLATE, nr 4/3de jg, blz. 4. Oostendse brouwers door John BRYN

(4) DE PLATE, nr 3/5e jg, blz. 2. Over de Aviso en de Boeleveer door J. KLAUSING

(5) DE PLATE, nr 10/8ste jg., blz. 2. Over de Oostendse brouwerijen door R. STANDAERT.

- - - - - J.B. DREESEN - - - - -

ROUWBEKLAG

Op 8 maart 1981 overleed ons trouw lid, de heer Emiel VEREECKE, rustend zeeloods, Sinds jaren was hij lid van "De Plate" en we mogen gerust zeggen dat er waarschijnlijk geen enkel lid zoveel het Heemkundig Museum bezocht als Emiel Vereecke. Bijna iedere zaterdag-ochtend bracht hij een bezoek en bezorgde hij ook enkele interessante stukken aan het Museum. Zijn heengaan laat een leemte na. De herinnering aan de gemoedelijke zeeman die Oostende en de kust liefhad blijft ons dankbaar. Aan de familie bieden we onze oprechte rouwbetuigingen aan.

A. VAN ISEGHEM
Voorzitter "De Plate"

A. VALABREGUE. AU PAYS FLAMAND - CROQUIS DE BELGIQUE (VERVOLG 2)

AU PAYS DU HOUBLON

A.V. komt hier met de trein toe uit Hazebroek, juist in de hoppetijd. Poperinge, dat drie grote kerken telt : Sint-Bertinus, Sint-Jan en O.L. Vrouw, leeft van de hoppe. (Het verwondert mij sterk dat onze auteur, groot bewonderaar van plastische kunst, geen woord rept over het indrukwekkend interieur van de Sint-Bertinuskerk, met o.a. die prachtige stukken zoals de biechtstoelen, de predikstoel, het doksaal-portaal met een unieke apostelengalerij).

Het stille benepen landbouwstadje herinnert hem helemaal aan Hazebroek of Belle. Hij logeert in het bescheiden Hôtel du Grand Cerf. Weer is de Fransman getroffen door het taalverschijnsel. "Ici le flamand règne d'une façon absolue". Al spreekt de burgerij ook dikwijls Frans. Affiches en bestuurlijke akten zijn in het Vlaams. Maar naar de uithangborden te oordelen is Vlaanderen tweetalig. "Les professions élégantes, la marchande de mode, le tailleur, usent du français". Kleine winkels en geringe lieden spreken Vlaams.

De diligence van Roesbrugge houdt stil vóór 't hotel. Melkboeren lopen voorbij met emmers aan een juk (zoals in Frans-Vlaanderen). Kijk, "détail particulier à toute la Belgique" : hondenkarretjes. De arme dieren opgetuigd als muilezels, vervoeren kolen, brood, groenten. Beroofd van hun vrijheid, steeds onder de dreiging van de zweep, lopen ze te hijgen, aangeblaft door gelukkiger rasgenoten. Vrouwen in zwarte kapmantels trekken naar het lof.

Toch steekt er wat leven in Poperinge. Zijn fanfare, gesticht door een rijke kasteelheer uit de omtrek, is beroemd in heel België. Ze zijn pas naar Boulogne geweest. Hun successen, hun repetities, hun aubades voor de weldoener brengen vertier in het stadje.

A.V. maakt kennis met een tweede gast in het hotel : een handelsreiziger in kleurstoffen die zich in een licht rijtuigje verplaatst. Hij klaagt over de slechte gang van zaken. De goede tijden zijn voorbij : de lage hoppeprijzen en de Duitse concurrentie betekenen een ramp voor de streek. In Aalst is de toestand niet beter.

's Anderdaags gaan ze het oogsten bekijken. 's Morgens ziet A.V. groepen pluksters optrekken, in armzalige bonte kledij. Op klompen of blootsvoets met de schoenen in de hand om ze te ontzien. Ze zijn gehaast want ze worden per dag gehuurd. De meesten hebben de nacht doorgebracht, in de buurt van het station, in schuren, hangars, droogovens. Dat is de landelijke ellende hier in België.

A.V. en zijn gezelschap komen aan de hoppevelden, waar het plukken begonnen is. De ranken met de welriekende bloemen krullen op naar de toppen, 7 tot 8 m hoog. Hele families zijn aan het werk. Mannen halen de staken uit de grond, manden worden opgestapeld, vrouwen zonderen de bellen af van het loof, dat voor het vee zal dienen.

De handelsreiziger die hier bekend is, brengt A.V. naar het veld van een welvarende hoppeboer, een klant van hem. Die kweekt de mooiste hoppe van Poperinge. Elk jaar wordt zijn oogst opgekocht, op voet, door Engelse fabrikanten van pale ale. De teelt vraagt veel zorg. De boer heeft winst-gevende jaren gekend en de crisis deert hem nog niet. Al telt Poperinge 17 brouwerijen, hier wordt geen exportbier gebrouwen.

Overal in het stadje heerst hoppedrukke. Overal zweeft de hoppegeur. Vroeger werd de oogst hier gevierd maar de kermissen verdwijnen omdat de verdiensten te gering zijn.

Ypres

Het is een dode stad. Bijna Frans van uitzicht, meent A.V., zodat hij zich er niet vreemd voelt. Wat een grandioos gebouw zijn de hallen, symbool van vroegere econo-

mische macht. Zijn bewondering voor "cette vraie cathédrale du peuple" (maar vooral van de lakenhandelaars) beslaat meer dan de helft van zijn Iepers opstel.

In 1620 werden de hallen uitgebreid door het "Nieuwerk", een gracieuze renaissanceconstructie. Geen enkel modern beursgebouw heeft zoveel grandezza als de Ieperse hallen. Sterk geschonden door de beroerten tijdens voorbije eeuwen werden ze onlangs gerestaureerd. Vooral door de stuwkracht van minister Alfons Vandenpeereboom, gewezen burgemeester van de stad. Met liefde en kunstzin werd het interieur vernieuwd. Vooral de schepenzaal is prachtig gedecoreerd o.m. met grote historische doeken van Guffens en Sweerts, twee kunstenaars uit de Antwerpse School. Ook in andere delen van de hallen hangen imposante schilderijen die herinneren aan belangrijke momenten uit de geschiedenis van Ieper.

Andere monumenten van architectonische betekenis zijn het oud kasselrijgebouw en het oud Vleeshuis, beide aan de Grote Markt. Ook de Sint-Maartenskerk, "une des merveilles de l'architecture ecclésiastique" getuigt van Iepers vroegere rijkdom. In de kapel van O.L.V. van Thuyne heeft A.V. het rijkgestoffeerde wonderbeeld gezien en een oud schilderij dat vertelt van het fameuze beleg van 1383 door de Gentenaars, gesteund door de Engelsen. Van de Sint-Pieterskerk erkent hij de eerbiedwaardige ouderdom maar apprecieert de overdreven pathetiek van de calvarieberg (buiten) niet. In België overdrijven ze daarmee, zegt hij.

Ieper is na het beleg van 1678 door Lodewijk XIV 35 jaar Frans bezit geweest. Niet zonder welgevallen noteert A.V. dat het Franse gezag ondergaan werd "presque sans résistance".; le Grand Roi avait pour lui le prestige que donne ^{une} suite de victoires" (Inderdaad : overwinnen is altijd gelijk hebben).

In historisch opzicht is Ieper een boeiende stad. "C'est presque Bruges", besluit hij, "c'est un centre d'études pour un érudit, une cité chère à tout poète".

A travers Bruges

Wie bespiegeling en rust zoekt, kan het best van Brugge genieten. Het contrast met het mondaine Oostende is opvallend want Brugge is een soort van archaische agglomeratie. Het moderne leven is er beperkt tot één lange rijke winkelstraat die naar het centrum leidt (bedoeld is de Zuidzand- en de Steenstraat).

Je moet er enkele dagen verblijven om intens zijn charme te ondergaan en het liefst logeren in een afgelegen straat vol kloosterstilte.

In de buurt van de O.L.V.-kerk en de Sint-Salvatorskerk begin je het dode Brugge aan te voelen. Vóór de ingang van een winkeltje stap je op een grafzerk en ook tegen de buitenmuur van de O.L.V.-kerk staan grafstenen. Hier wonen de oude voor-
aanstaande families in hun patriciërshuizen, gevuld door de indolentie van renteniers die economisch leven. In Brugge wordt geen geld geïnvesteerd in industrieën.

Geen enkel monument vertoont een levendig uitzicht. De hallen zien er streng uit. De kolossale torens van de O.L.V.- en de Sint-Salvatorskerk doen stroef aan.

Het centrum is de Grote Markt met de hallen, vierkant en massief, als een burcht, nors en zelfs een beetje triest. De donker gekleurde bakstenen verraden hun ouderdom. Het belfort geeft aan het geheel een zekere bekoorlijkheid en tilt spitsbogen en kantelen boven de eenzaamheid van de stad. De markt lijkt op die van Arras. Die laatste bezit meer harmonie in de huizenbouw maar minder levendigheid en minder koloriet.

Heel anders is het enge oude Burgplein - vroeger afgesloten door versterkte poorten - met zijn bevallig stadhuis, de H. Bloedkapel, het Justitiepaleis, de oude Griffie. Hier lag het bestuurlijk feodaal centrum, veilig afgezonderd van het rumoerige volk.

Overal in de stad onderga je een sterk architectonische indruk. In de glorie tijd werd veel gebouwd om te pronken. Zoals in alle steden die internationale faam genieten : Brugge in de 15e eeuw, Oostende op onze dagen.

In geen andere stad in België staan zoveel oude huizen bij elkaar. De renaissance en de 17e eeuw hadden een voorkeur voor allegorische reliëfs. Je vindt niet zoveel erkervormige gebouwen zoals in onze Franse steden, maar meer woningen met een bevallige gevelverdeling tussen twee verticalen, vaak bekroond met een fijn drielobbig boogelement. De overheid moedigt nieuwbouw in dezelfde lokale traditie aan, om de harmonie te behouden.

De Rozenhoedkaai, zeer gezocht door artiesten, zou veel charmanter zijn was het water er niet zo vuil. Ook het kanaaltje langs het Sint-Janshospitaal, beroemd door de werken van Memling, is pittoresk. Maar de aangevreten muren van gotische constructies onderaan, keukens, washoekjes, zaaltjes, waartegen waterplanten klotsen, rotten en schilferen af.

Een ander attractiepunt is het Minnewater (waaraan A.V., misleid zoals velen, galante avonturen koppelt). Dat stuk van de Reie overschouw je het voordeligst van op een brug bij een toren (aan de Begijnenvest). Over het water hangen treurwilgen en in de achtergrond rijst de geweldige O.L.V.-toren. Maar het stilstaand water en de leegheid van het dok maken het geheel erg troosteloos.

Het begijnhof vlakbij (dat A.V. niet schijnt te bekoren) heeft iets typisch Vlaams. Niettegenstaande een zekere gebondenheid bewaren de begijnen nog wat individualiteit in eigen meubels, eigen keuken en salon. Ook hier merk je het verval van de stad. Er zijn geen dertig bewoonsters meer. Veel minder dus dan in Gent waar zelfs nieuwe gebouwen werden opgericht.

Het begijnhof associeert A.V. met het volksgeloof waarvan hij een treffende uiting gezien heeft in de H. Bloedkapel waar de relikwie devoot gekust werd.

Overall, ook in de armzaligste straatjes, zie je kantwerksters aan het werk, gezeten op een stoel en opgeslorpt door het eentonig spel van de klosjes. Schrijnend is de armoede van de arbeiders in Vlaams België, vooral in Brugge, stad van grote fortuinen en diepe ellende. 's Zondags worden in de kerken - ook bij huwelijken en begrafenissen - broodbonnen uitgedeeld aan honderden behoeftige vrouwen in lompen. Een stoet van lichamelijke miseries. Hoe ver^{weg} is de bloeitijd van Brugge. Bij de wallen vind je nog oude getuigen : stadspoorten en windmolens.

Gelukkig brengen de kunstwerken vertroosting. Je kunt gemakkelijk de evolutie van de kunst in Brugge volgen. Ze ontplooit zich parallel met de opbloei van de stad. Ze verkwijnt ook met haar verval. Onder de Bourgondische hertogen telde de stad talrijke schilders die opdrachten kregen van de inheemse aristocratie en van vreemde zakenlieden. Maar die kunstenaars waren geen Bruggelingen : Van Eyck; Memling, P. Pourbus, J. Provoost, G. David, L. Blondeel. Zij waren voorafgegaan door frescoschilders, beeldsnijders, miniaturisten waarvan de stadsarchieven de namen bewaren.

Het zijn niet allemaal eersterangswerken die in de kerken hangen. Sommige schilders geven meer blijk van techniek dan van originaliteit, zoals De Deyster, Herregodts, Garemin, Van Oost. De rijkste kerken zijn die van O.L.V. en Sint-Salvator, maar ook Sint-Jacob is wel voorzien. De verschillende museums, de talrijke schilderijen, het smeedwerk, de houtsculptuur, de graveerkunst, dat alles scheidt zoveel problemen van authenticiteit.

Wat 'n meesterwerk van marmer, koper, goud, email is het grafmonument van Karel de Stoute en zijn dochter Maria van Bourgondië door Pieter De Beckere (O.L.V.-kerk). Hoe schitterend is de Schouw van het Brugse Vrije naar een ontwerp van Lanceloot Blondeel. Het stedelijk museum bergt het klassiek tijdperk van de Vlaamse kunst dat met Van Eyck begint. Het stadhuis bezit een collectie fijne historische doeken.

Bij al die overvloed gaat de voorkeur van A.V. naar Pourbus en Memling. Van de eerste beschrijft A.V. met grote kennis "De Aanbedding der Herders", met de prachtige portretten van de schenkers Josse De Damhouder en zijn vrouw Louise de Chantraines. Merkwaardig zijn ook de portretten van Jan Fernaguut en zijn vrouw Adrienne De Buck. Ieder personage naast een open venster met een aardig doorkijkje op een bedrijvig hoekje van Brugge.

Memling, over wie A.V. de jongste gegevens betreffende zijn afkomst meedeelt, was een vriend van godvruchtige lieden die kerken en gasthuizen begiftigden. Hij schilderde in de beroerde tijd na de dood van Karel de Stoute, wat zijn werk wellicht beïnvloed heeft. Memling, heel anders dan de geïerde, hooghartige, gecomplici-

ceerde Van Eyck, mist mannelijke en dramatische kracht. Maar hij is veel menselijker, inniger, frisser.

Zijn grootste kwaliteiten komen tot uiting in "Het mystieke Huwelijk van de H. Catharina" (Sint-Janshospitaal) met zijn realistische en mystieke elementen. Weergalozе portretten zijn dat van een dochter van Willem Moreel, voorgesteld als Sibylle, en dat van de jonge Maarten Nieuwenhove. Zijn voornaamste werk is wellicht "De Aanbidding van het Kind Jezus", dat treft door de delicate fysionomie van de personages. Tenslotte ontleedt A.V. zorgvuldig het bekende Ursulaschrijn waarop de lieve melancholische artiest zo roerend de argeloosheid van de maagden uitbeeldt.

Een reis naar Brugge, zo besluit onze Provençaal, is een bedevaart naar Memling. Hiermee bevestigt A.V. wat C. Busken Huet in : "Het Land van Rubens" (1879) schreef : "Het is om Memling dat men te Brugge komt".

(wordt voortgezet)

G. BILLIET

DE INVENTARIS VAN DE "RAAD VAN VLAANDEREN" VOLTOOID ! HAAR BELANG, OOK I.V.M. OOSTENDE...

De "Raad van Vlaanderen" was het hoogste gerechtshof voor het graafschap Vlaanderen, in eerste aanleg, met uitsluiting van alle andere rechtbanken, bevoegd voor de zgn. voorbehouden gevallen en voor de geschillen tussen steden, kasselrijen en heerlijkheden onderling en tegen particulieren. Tevens was hij het hoogste hof van beroep in Vlaanderen. Tegen de senténties van de Raad kon tot in 1521 beroep worden aange tekend bij het Parlement van Parijs ; na 1521 was het de Grote Raad van Mechelen die deze bevoegdheid overnam. De Raad van Vlaanderen was sedert 1498 definitief te Gent gevestigd, waar hij tot het einde van het Ancien Regime bleef (27 november 1795). Het archief van de "Raad van Vlaanderen" is bewaard gebleven ; het vulde bijna twee zalen van het Gerard de Duivelsteen, zetel van het Rijksarchief te Gent. Jan Buntinx vatte het als levenstaak op een zeer indringende, overzichtelijke inventaris daarop te maken. In 1964 werd het eerste deel van deze inventaris (een zeer bruikbaar werkinstrument voor historici en andere vorsers) aan de drukker gegeven, in 1979 rolde het negende en laatste deel van de persen, uitgegeven door het Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën, Ruisbroekstraat, 2-6, 1000 Brussel. Delen 8 en 9 bevatten de exhaustieve index van persoons- en plaatsnamen, alsook het zaakregister, wat geen woordenboek, ook geen glossarium is : het is bestemd voor een zo ruim mogelijk publiek, niet alleen voor specialisten in een of andere tak van de geschiedenis, kunst- of rechtsgeschiedenis, maar ook voor alle vorsers, die zich interesseren aan geschiedenis en heemkunde. "Oostende" wordt op bladzijden 425-427 van deel 9 in de index vermeld : over de stad zelf ; stedelijke instellingen en ambtenaren ; centrale en vreemde instellingen ; kerken, kloosters en andere godsdienstige instellingen ; neringen, gilden en eden ; sommige inwoners, van en over wie processtukken bewaard zijn. Ook over "Zandvoorde" zijn documenten voorhanden (zie bovenvermeld deel 9 van de inventaris, blz. 640) : pastoor, dismeester, watering, polder, Klein Polderke...

E. SMISSAERT

OOSTENDSE FOTOGRAFEN VOÛR 1914

Aan de lange lijst van fotografen die voÛr 1914 te Oostende werkten kunnen we nog een naam toevoegen, deze van Joseph PIRE.

Over deze fotograaf is ons verder niets bekend.

We vonden zijn stempel "JOSEPH PIRE OSTENDE" op een familiefoto van omstreeks 1896.

A. VAN CAILLIE
81/79

"Le goût de la peinture me vint vers les treize ans ; alors, deux vieux peintres d' Ostende, Van Cuyck et Dubar, saumurés et huileux, m'initièrent professoralement aux "poncifs décevants de leur métier morne, borné et mort-né" Aan het woord was James ENSOR (1).

DUBAR & VAN CUYCK : de allervroegste leermeesters van ENSOR dus, en door deze ietwat in het belachelijke getrokken. En toch heeft ENSOR mijns inziens allicht meer te danken aan hén dan dat wat hij zelf wou toegeven.

Lange tijd zweefde rond VAN CUYCK en DUBAR een dikke kunsthistorische nevel, waar alle ENSOR-publicisten maar al te graag zo vlug mogelijk om heen trokken. Eerder al trokken we in "De Plate" en elders het mistgordijn rond het complexe probleem van VAN CUYCK's op (2). Complex ja, want we vonden er niet één van die naam maar liefst een hele familie kunstschilders. Nu is het dus de beurt aan DUBAR. Ook van deze laatste hebben we nog geen vastomlijnd beeld : gegevens van her en der tot een voorlopige, alsnog onvolledige biografische nota samengepuzzled.

X X X

In de registers der Burgerlijke Stand van Oostende vonden we gegevens over 2 generaties voorouders van Edouard DUBAR.

Zijn grootouders aan vaderszijde heetten Gilbert-Joseph DUBAR & Marie-Aimée-Josèphe BOULANGER. Deze hadden een zoon Ignace-Vincent-Joseph DUBAR die op 29 april 1799 te Oostende huwde met Thérèse-Amélie-Joseph ROSELT. Ignace V.C. DUBAR was "gezondheids-officier" te Oostende en lid van chirurgische & geneeskundige genootschappen van Amsterdam, Brussel, Gent, Bordeaux, Tou louse & Douai.

Ignace V.C. DUBAR ontpopte zich als een felle anti-orangist in het Oostende van toen. In het locale blad "Courier Maritime" dat hij in 1820 samen met SCHELDEWAERT uitgaf, schreef hij felle artikels in die zin (3). Zijn meer wetenschappelijke aanleg kwam tot uiting in zijn "Ostéographie de la baleine échouée à l'est du port d'Ostende le 4 novembre 1827" dat hij in 1828 bij LAURENT te Brussel uitgaf. Dit was een wetenschappelijke beschrijving van de walvis die in november 1827 te Oostende aanspoelde, geïllustreerd met litho's door François BOSSUET, toenertijd professor aan de Oostendse "School voor Teeken- & Bouw-kunde".

Edouard-Julien-Joseph DUBAR werd op 2 augustus 1803 te Oostende geboren als zoon van Ignace DUBAR & Thérèse ROSELT. Hij huwde Thérèse RACKMANN en op 1 mei 1826 werd te Oostende hun dochter Adèle-Thérèse DUBAR geboren. Ze huwde met Joseph-Philippe DANIELS en overleed alhier op 20 april 1917.

Edouard DUBAR woonde in de Kapellestraat, achtereenvolgens in de nummers 3, 25 & 29. Hij overleed te Oostende op 27 mei 1879. Hij kan dus héél goed de jonge ENSOR omstreeks 1873 enig artistiek basisondericht verschaft hebben.

X X X

Onze hypothese is dat Edouard DUBAR zijn carrière als kunstschilder begon, of althans ondermeer als kunstschilder.

We menen hem te mogen vereenzelvigen met de man die enkele malen tentoonstelde tijdens de Brusselse Salons :

1836 : Een baken bij ondergaande zon

1839 : Gezicht op de Vlaamse Kust

Maar bewijzen kunnen wij dit nog niet.

Omstreeks 1858 had Edouard DUBAR een kleine drukkerij in de Kapellestraat 3. Aan de drukkerij was een zaak gekoppeld waar ondermeer prenten en speciaal Oostende-souvenirs werden verkocht. Op latere datum vinden we de winkel van DUBAR in de Kapellestraat 25 terug.

En rond 1868 ontpopte E. DUBAR zich verder als fotograaf. In de Oostendse Louisastraat was het atelier "PHOTOGRAPHIE E. DUBAR & DANIELS" gevestigd (4). DANIELS, de vennoot van DUBAR was uiteraard diens schoonzoon.

Wat kunnen we nu zo allemaal aan DUBAR toeschrijven ???

- Eerst en vooral wellicht de twee schilderijen die in de Brusselse Salons te zien waren en die me via de catalogi gekend zijn (zie hoger).
- Wellicht ook de prettige aquarel getiteld "L'huître d'Ostende qui tue la rose" in bezit van "De Plate" en afgebeeld als pl. 34 van het "Oostends Oesterboek" door mezelf geschreven in samenwerking met Raoul HALEWYCK (Oostende, 1978). Deze aquarel houdt verband met het verschijnen van op cirkelvormig gesneden bladen papier gedrukte Oostende-souvenirs, die opgeplooid, bedrukt met een oester-motief, er als een oester met een lijfje uitzagen (5). Bij het ontvouwen openbaarde deze souvenir enkele Oostendse stad- & strandgezichtjes. Voor het verschijnen van deze "Huîtres d'Ostende" bestond er iets dergelijks, maar met een roos als frontispice (Rose d'Ostende). De aquarel zou dus een allusie zijn op de souvenir nieuwe versie (oester) die de oude versie (roos) verdringt. Een geslaagde aquarel, vol speelse fantasie en goedlachse parodie.
- VERBOUWE vermeldt verder in zijn "Iconografie van Oostende" een aquarel van DUBAR, die in november 1859 in de Galerie LE ROY te Brussel geveild werd (VERBOUWE, 680).
- En wat te denken van de litho's VERBOUWE 737-741 ???
  - 737 N° 8 LE PHARE
  - 738 N° 7 L'ESTACADE
  - 739 N° 9 LA PLAGA A L'OUEST
  - 740 N° 10 LES BAINS
  - 741 N° 12 LE KURSAAL

komt daarbij ook nog de niet bij VERBOUWE vermelde

N° 11 HOTEL DE VILLE ET CASINO,

allemaal getekend "J. DANIELS-DUBAR EDITR."

Ware het te ver gezocht te veronderstellen dat deze niet-gesigneerde litho's (J. DANIELS-DUBAR is expliciet enkel als uitgever vernoemd), door Edouard DUBAR getekend zijn ?

- Een argument daarvoor ware misschien de litho VERBOUWE 759 : "OSTENDE VUE GENERALE DES BAINS" getekend E. BRAUD (en niet E. BRAND zoals VERBOUWE opgeeft), maar gedrukt bij Simoneau & Toovey te Brussel. BRAUD is in geen enkel naslagwerk te vinden. Maar schudden we de letters van zijn familienaam eens door elkaar. Juist ... DUBAR ! VERBOUWE 759 is naar mijn mening dus een litho van E. DUBAR, en stylistisch trekken die zeer sterk op deze hoger vermeld (VERBOUWE 737-741).

Samenvattend kunnen we dus stellen dat de litho's VERBOUWE 737-741, de litho "N° 11 Hotel de Ville et Casino" en de litho VERBOUWE 759 wellicht door Edouard DUBAR getekend zijn.

- Van BRAUD/DUBAR is nog meer grafisch werk gekend : Een album "Types de l'armée belge en 1865", bevattende 30 litho's met karikaturale voorstellingen van diverse personages in het Belgisch leger. Deze litho's zijn allen getekend BRAUD del. et lith., en werden gedrukt bij de Gebroeders RATINCKX te Antwerpen op bestelling van de uitgever, niemand minder dan DANIELS-DUBAR uit Oostende.

De Oostendse Stadsbibliotheek bezit een exemplaar van dit zeldzame album. Stylistisch gezien komen deze 30 litho's zeer sterk overeen met al het andere dat we nu al kennen van BRAUD/DUBAR. In deze karikaturen menen we al een echter preensoriaanse sfeer te snuiven. E. DUBAR was mijns inziens dan ook echt wel méér dan een kleur- en fantasieloos schildertje, zoals ENSOR zelf en ook nog diens allerlaatste biograaf R.L. DELEVOY ons hem willen voorstellen. (DELEVOY noemt hem dan nog abusief André DUBAR) (6).

Tot besluit nog een laatste reeks litho's die we met zekerheid aan DUBAR kunnen toekennen : namelijk het titelblad en de 99 litho's van het album "Souvenir des bains d'Ostende" door DANIELS-DUBAR uitgegeven. Deze litho's die tegenwoordig meer als losse exemplaren verkocht worden, hebben als maten ca. 27 cm. breed op 34,5 cm. hoog en zijn genummerd van 1 tot 99. De ene zijn met lithografisch krijt in houtskoolimitaite getekend, de andere met de pen en lithografische inkt, en dan van kleur voorzien. In het overgrote deel van deze karikaturale litho's worden een heer en een dame met elkaar geconfronteerd (in badpak), terwijl de tekst onderaan enkele voor die tijd gedurfde toespelingen op sex en aanverwanten bevat.

De prenten zijn dus genummerd van 1 tot 99 en de volgende zijn gesigineerd BR of BRAUD : 5, 18, 26, 30, 44, 46, 96. De andere sluiten er stylistisch bij aan.

Heel wat van die prenten (die ook in kleinformat bestaan), zijn te zien in het Heemkundige museum.

X X X

Tot daar wat betreft DUBAR : veel veronderstellingen, veel vraagtekens die nog dienen uit de weg te worden geruimd.

Portretten van DUBAR kennen we wel :

- een grote, door hemzelf bijgekleurde portretfoto in het Stadsarchief - Oostende

Deze was te zien tijdens de tentoonstelling "Vroege fotografie te Oostende" in ons Heemkundig Museum (october-december 1980).

- een kleine groepsfoto waarbij we DUBAR in een "charette" op de Zeedijk zien. Deze foto is afgedrukt bij een van onze bijdragen over de Vroege Fotografie in Oostende.

Norbert HOSTYN

nota's :

1. J. ENSOR, Mes écrits, 5e uitg., Liège (Ed. Nationales), s.d., p. 205 ("Ma vie en abrégé")
2. N. HOSTYN, De familie HAMMAN & hun aanverwanten. Een familiekundig overzicht (2), in 't VVF Streepje, 9, 2, maart 1979.
N. HOSTYN, Vergeten Oostendse kunstschilders III : Michel T.A. VAN CUYCK, in De Plate, 7, p. 78/71-72 & 94-95.
N. HOSTYN, Vergeten Oostendse kunstschilders VIII : Andere leden van de familie VAN CUYCK, in De Plate, p. 80/16-17 & 32-33.
N. HOSTYN, De Oostendse kunstschilder M.T.A. VAN CUYCK, in Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis, CXVI, 1979, 1-2, p. 93 ev.
3. W. MAERVOET, De Oostendse Pers (1818-1914), in Ostendiana II, Oostende, 197, p.132.
4. N. HOSTYN, De fotografie te Ostende tot 1914, in De Plate, 9, p. 80/23-25, 156 &
5. zie "Oostends Oesterboek" blz. 3.
6. R.L. DELEVOY, Ensor. (Mercatorfonds), 1980.

DUBAR

Naar aanleiding van dit artikel over kunstschilder DUBAR wordt in het Heemkundig Museum een kleine tentoonstelling ingericht over deze kunstenaar. De tentoonstelling DUBAR loopt tot half mei.

G. V.

DE WALVIS VAN OOSTENDE TE FRANKFURT ANNO 1836- EEN GETUIGENIS UIT HET DAGBOEK VAN
ALBERT KREUZHAGE

Van Professor Doktor Volker SCHUPP Van de Albert-Ludwigs-Universität te Freiburg ontvingen we een uittreksel uit Albert KREUZHAGE's onuitgegeven "Tagebuch der Reise nach Baden und dem Schwarzwald" (1836 ; verschijnt in het najaar '81 bij de uitgeverij THORBECKE te Sigmaringen in een wetenschappelijke uitgave van Prof. Dr. V. SCHUPP). In september 1836 bezocht KREUZHAGE het geraamte van de in 1827 te Oostende aangespoelde walvis (1). Het skelet dat door heel Europa rondreisde maakte in 1836 te Frankfurt sensatie !

Ziehier de tekst van A. KREUZHAGE :

Auszug aus : Albert Kreuzhage Tagebuch der Reise nach Baden und dem Schwarzwald
(erscheint voraussichtlich im Herbst 1931 im Verlag Thorbecke, Sigmaringen)

Donnerstag 29. Sept.

Im vollen Regen fuhren wir vormittags nach Frankfurt, das den stärksten Kontrast durch sein reges Treiben und die Menschenmenge auf den Strassen mit dem stillen und langweiligen Wiesbaden machte, dessen grosse neue Häuser wie leere Kasten oder abgestreifte Hüllen aussehen, während die Frankfurter Häuser sich lebendig ziegen, Seele und Regsamkeit zu haben scheinen, so wimmelt alles von Menschen. In dem prächtigen Hotel de Russie auf der breiten und schönen Zeil fanden wir Logis, obwohl mit Mühe, da die letzte Messwoche die vielen Fremden hier noch festhält. Wir hatten nichts Eiligeres zu thun, als das grosse Walfisch-Gerippe zu sehen, was jezt hier gezeigt wird. Ich hatte so viel Abenteuerliches und Unglaubliches davon gehört, dass ich höchst erwartungsvoll hinging. Aber alle meine Erwartungen blieben weit hinter der Wirklichkeit zurück. Wie wir in die Bretterbude traten, worin das Gerippe in seiner natürlichen Lage und Verbindung aufgestellt ist, blieb ich vor Erstaunen stehen. Der ganze Raum der Bude, etwa 100 Fuss lang und einige 20 Fuss hoch, war in seiner Länge und Höhe mit dem ungeheuern Gerippe ausgefüllt, das auf Gerüsten frei lag. Vorn der Schädel, den Rachen geöffnet, 22 Fuss lang, drunter stand ein Sopha und ein Tisch, worauf ein Buch zum Einzeichnen des Namens lag. Wir fanden darin unter unzähligen Namen die eigenhändigen Namen Carls des zehnten, des Herzogs und der Herzogin von Angoulême, des Herzogs von Bordeaux und fast aller damals berühmten Männer Frankreichs, als es 1829 in Paris zuerst gezeigt wurde. Auch Louis Philipp d'Orléans, seine Frau und Madame Adelaïde hatten sich damals eingeschrieben. Dann König Wilhelm der Niederlande mit seinem Hofe. Über dieses ganze geräumige Einschreibkabinett wölbte sich der gigantische Oberkiefer des Tieres und bedeckte es ganz, während die herabhängenden Seitenknochen des Unterkiefers es in zwei ungeheuren länglichen Bögen umgaben. Dann kam der kleine Hals des Tieres, an diesem schloss sich die enorme Wölbung der Bauchrippen an, einem gewaltigen Fasse vergleichbar. In dieser Wölbung befand sich in der Mitte ein sehr geräumiger Fussboden, zu dem man in der Wölbung mit sieben Stufen hinaufstieg, und hier einen langen Tisch mit Bänken zu jeder Seite fand, wo 24 Menschen bequem sitzen konnten. Hier sass ein zahlreiches Orchester und musizierte. Von der Bauchhöhle an lief dann die ungeheure Wirbelbeinsäule des Rückgrats bis ans Ende der Bude noch gegen 40 Fuss lang, und hieran schlossen sich die Schwanzflossfedern, gegen 3 Fuss lang und 21 Fuss breit, wie ein weitgedehnter gewaltiger Fächer. Die Länge des ganzen Tieres ist 95 Fuss und seine Höhe 18 Fuss. Es wurde im Jahre 1827 bei Ostende während eines Sturmes auf den Strand getrieben, wo man es für einen gestrandeten Dreimaster hielt. Als man es untersuchte, war es schon stark in Verwesung begriffen. Doch erhielt man noch 66 Tonnen Speck. Gegen 60.000 Kilogramm Fleisch mussten aber vergraben werden. Das Gewicht des ganzen Tieres war 250000 Pfund. Der berühmte Cuvier war der Meinung, dass das Tier - dessen Gleichen an Grösse noch nie gefangen war, vor Alter gestorben sei, und dass dieses Alter mindestens acht oder neun Jahrhunderte betragen

haben müsse, etwas, wofür allerdings der ungeheure Umfang und die äusserst fest Textur der Knochen - weit fester wie beim Menschen - spricht, da solches nur bei langsamen Wachstum und sehr hohem Alter, nach allen bekannten Gesetzen der Osteologie möglich ist. So hatten wir denn einen Zeitgenossen des Kaisers Friedrich Barbarossa, oder vielleicht gar Karls des Grossen vor uns, der bis vor kurzem gelebt hatte, und zeigte, dass die Natur auch jezt noch gigantische Geschöpfe hervorzubringen vermag, welche die antediluvianischen Mammuts und Ichthyosauren und Mastodonten an Grösse noch weit übertreffen.

(1) Zie "De Plate", november 1977, p. 4-6.

OUDE OOSTENDSE ALMANAKKEN IN BEZIT VAN DE GENTSE UNIVERSITEIT

Catalogi van almanakken behoren tot de uitzonderingen. Daardoor zijn almanakken en kalenders niet zo bekend bij het lezerspubliek. Coms vinden de almanakken een plaats in de catalogi van periodieken, maar meestal niet. Het belang van almanakken voor vorsers en historisch belangstellenden kan als volgt geduld worden. Almanakken bevatten naast kalenders ook ordonnanties, data van feestelijkheden en markten, uren van vertrek van schepen en diligenties, enz. Vooral van belang voor de historici en sociologen zijn de kronieken die erin voorkomen en die vermelden wat er in het afgelopen jaar zoal voorgevallen is. Bij de opname van deze "Inventaris van almanakken en kalenders (bewaard in de Centrale Bibliotheek van de Rijksuniversiteit te Gent)", samengesteld door F. Vandenhole en gepubliceerd te Gent, in 1979 in boekvorm, door de Centrale Bibliotheek, heeft men zich beperkt tot publikaties die ofwel de woorden "almanak" of "kalender" in de titel dragen, ofwel een almanak of kalender bevatten. Deze inventaris bevat 1509 titels, waaronder 965 Belgische (472 Gentse en 169 Brusselse), 210 Franse en 123 Nederlandse. Voor Oostende komen drie almanakken voor, één uit het einde van de achttiende eeuw en twee uit de jaren twintig van de vorige eeuw :

Den Oostendschen weg-wyzer ... (signatuur of boekwerk : 182 A 326) :
P. Scheldewaert : 1794.

Almanach voor de districten van Brugge, Oostende, Thielt, Thorout (signatuur : P 7866)
- Brugge, Wve Bogaert en Zoon : 1821
- Brugge, Bogaert-Verhaeghe : 1823.

E. SMISSAERT

N.V.D.R. Dit artikel kan als aansluiting beschouwd worden van de bijdrage van O. V. "Oostendse almanakken of jaarboeken", verschenen in "De Plate", december 1973, p. 8).

VEILINGPRIJZEN

Op een verkoop te Brussel haalden enkele Oostendse werken volgende prijzen :

I. VAN ISEGHEM : "Eléments de numismatique ostendaise" (1903) - 4.000 F. ;
E. VLIETINCK : "Cartulaire d'Ostende" (1910) en "Het oude Oostende en zijn driejarige belegering" (1897; 2e herdruk) - 3.500 F. ;
J.N. PASQUINI : "Histoire de la ville d'Ostende et du port" (1843) - 10.000 F.
Op die prijzen moet men nog 25 % toeslag bij rekenen.

O. V.

HET HERMUNDIG MUSEUM

is geopend gedurende het Paasverlof (4 tot en met 20 april) van 10 tot 12u en van 15 tot 17u. (de dinsdag niet).

G. V.

"Une solennité musicale se prépare pour jeudi : M. J. MASSENET, l'auteur d'Hérodiade vient diriger ses oeuvres au Kursaal. Ce concert extraordinaire aura lieu à 3 1/2 heures, afin de permettre à nos hôtes d'un jour d'y assister. A coup sur, le Kursaal sera trop petit, jeudi prochain." Met deze verwachtingsvolle bewoordingen werd het concert dat Jules MASSENET (1842-1912) kwam geven aangekondigd in "L'Echo d'Ostende" van zondag 5 augustus 1883.

MASSENET was veertig ten tijde van zijn optreden te Oostende en had al mooie successen geboekt met om. "Marie-Magdeleine" (1873), "Herodiade" (1881), "Scènes Pittoresques" (1873) en "Scènes Napolitaines" (1882). Andere meesterwerken als "Manon", "Werther" en "Thaïs" moest hij nog schrijven (1884) (1892) (1894).

Tijdens zijn verblijf alhier logeerde MASSENET in het "Hôtel du Grand Café". Het concert had plaats op donderdag 9 augustus 1883, 's namiddags en was net als enkele jaren voorheen met het Gounodconcert, het absolute hoogtepunt van het Kursaalseizoen. Van 3 uur af stroomden de melomanen het Kursaal binnen. Eens te meer zat de concertzaal stampvol. MASSENET zou zelf het Kursaalorkest dirigeren. Vooraan op het programma stonden de "Scènes Napolitaines". De criticus van "La Saison d'Ostende" getuigde van "Fête", het laatste deeltje uit deze orkestsuite : "Il faut avoir vu le compositeur conduire lui-même cette dernière partie de cette première oeuvre, pour se faire une idée de la puissance d'entraînement de l'étonnante virtuosité qu'il communique à son orchestre tout entier. Impossible de rendre mieux les accents vigoureux, le rythme si franc que couronne l'oeuvre."

Er werd vervolgd met "Dernier sommeil de la Vierge" en met "La Sévillanne". Na de pause dirigeerde MASSENET zijn geliefde "Scènes Pittoresques", een suite die tot vandaag de dag repertoire heeft weten te houden. Ook nu was het succes enorm. Nemen we nu weer "La Saison d'Ostende" over : "Les bravos s'éteignent à peine qu'un silence religieux s'établit immédiatement dans la salle ; le compositeur lève son archet, nous voilà aux premières mesures de cet adorable prélude 'Hérodiade, qui, comme nous le disons plus haut, a posté la réputation du jeune maître à son apogée."

De "Marche Héroïque de Szabadi" besloot Oostende's "Festival Massenet".

Na het concert schreef MASSENET een dankbrief aan Emile PERIER, de vaste dirigent van het Kursaalorkest. Hij dankte voor de medewerking aan het concert en feliciteerde hem voor de excellente prestatie van zijn muzikanten. "Zelden", zo schreef MASSENET, "had hij een zo artistiek en gedisciplineerd gezelschap gezien". Het Oostendse Kursaalorkest kon inderdaad niet vergeleken worden met de meeste andere Kuuroordorkestjes, die er enkel waren om de zomergasten wat verstrooiende muziekjes aan te bieden. Het Kursaalorkest was een ernstige groep musici, die naast de klassieke ontspannende muziek, meer dan eens bewezen grote, moeilijke bladzijden de baas te kunnen.

Aan de orkestleden zelf schreef MASSENET het volgende :

"Messieurs les artistes de l'Orchestre du Kursaal d'Ostende.

"Messieurs,

"Je ne veux pas vous quitter seulement avec quelques mots de remerciements. Je tiens à me rappeler à votre souvenir et à vous écrire combien j'ai été sensible à la belle exécution que je vous dois.

"Croyez, chers Messieurs, à mes sentiments dévoués et reconnaissants et recevez encore toutes mes félicitations, dont une grande part revient aussi à votre excellent et digne chef M. Perier.

" J. Massenet".

Norbert HOSTYN

Anno 1782 ... Op het strand zijn nog geen lege colablikken noch roestende niveadozen, geen etens-, noch papierresten te vinden. Er zijn nog geen toeristen. Op het "strange" ligt er alleen verdwaald wrakhout en rijshout uit katteien of dijk uitgesploeld.

Op de zeedijk, toen amper 6 m. breed, ligt er geen hondenpoep. De zeedijk is nog niet uitgegroeid tot wandeldijk, afgezoomd door een rij buildings van beton en glad. De zeedijk ligt er verlaten in zijn elementaire functie van zeewering en militaire voorwal.

De Langestraat en aanpalende straten zijn nog geen Montmartrewijk, bedot met klodden verzopen papier. Het is een rustige straat die alleen bevuild wordt wanneer het vee dat langs de Westpoort de stad wordt ingejaagd onwetend huppelend de dood te gemoet gaat in het stedelijk slachthuis op het oosteinde van de Langestraat waar nu de Anglicaanse kerk oprijst.

De Visserskaai kent geen frietkramen, geen viswagens, geen "creme-à-la-glace" karren, geen restanten van vieze vettige zakjes van garnaalpellen of halfverpletterde platiekvormen waaruit haringstaarten en ajuinschillen uitpuilen. De Visserskaai zoals wij die nu kennen is nog een vereenzaamde breedkronkelende dijk tussen de oude Vuurtoren en de Kaaipoort.

De tabernakels van onze huidige consumptiemaatschappij, de veel te kleine oranje vuilbakjes, die onmogelijk al het overbodige van onze wegwerpvelvaart kunnen slikken hangen nog niet ten allen kanten aan palen omgeven van "ex voto's" in de vorm van boordevolle papierenzakken van Delhaize of van de G.B. of van plasticenzakken van ik weet niet welke firma's.

De 18e eeuwse reinigingsdienst kent geen KUKOwagens, noch borstel- of sproei-machines. Hij is gereduceerd gebleven tot enkele vuil- of mestkarren, waarin korven of kisten vuil worden gekipt en tot enkele beerwagens die de producten uit de "privaeten" of uit de "secreten" afvoeren naar het "strontschip", producten in dank afgenomen door polderboeren en vooral door de vele kleine zandboertjes uit het Oostendse ommeland.

De slogan "Houdt Oostende rein" kent men in 1782 evenmin. Er wordt nog geen beroep gedaan op de medewerking van de stadsbewoners en toeristen om het leefmilieu - een nog onbekend term - prettig te houden, om het hygiënisch en esthetisch uitzicht van de stad te verzorgen ten bate van de toeristische activiteit.

En toch lezen wij dat het stadsbestuur in dit jaar 1782 genoodzaakt wordt op te treden tegen de verregaande vervuiling waaraan de stad ten prooi is gevallen. Op 10 mei 1782 beslist het Collegie een nieuw reglement uit te vaardigen, dit aan het publiek kenbaar zal worden gemaakt door de traditionele "affixien van billietten" en door publicatie "ter puye van den Stadhuyse ende by klinkinge rond de stad".

Waarom deze nieuwe verordening ?

In de eerste alinea van dit reglement staat summier de verklaring hiervoor aangeduid in volgende bewoordingen.

"De actuele tydsomstandigheden vereysshende eene verdobbellinge van sorge ende wachzaamheyd voor den onderhoud der Policie der Suyverheyd ende Properteyt der straeten ende publieke Plaatsen deser stede, zoo is 't dat den Heere ende Wet onder-vonden hebbende hoe vruchteloos tot nu toe geweest hebben alle de ingespannen mid-delen ende serieuselyk daer als nu willende in voorsien, hebben gestatueert ende geordonneert, gelijk sy statueren ende ordonneren mits desen de naervolgende Pointen en Artikelen".

Wat is er te Oostende gaande dat de "verdobbellinge van sorge voor de "Suyverheyd ende Properteyt der straeten" noodzakelijk maakt ? Eenvoudig en kort gezegd, een plotse en tot hiertoe ongekende welvaart.

Het kleine Oostende, dat niet verder reikt dan van de Van Iseghemlaan tot de Jozef II straat, van de Schippersstraat tot de H. Serruyslaan kent een fantastische drukte. In de nauwe straten is het een gewriemel van karren en wagens, van sjouwers en pakjesdragers, van kooplui en ambachtslieden. Men hoort er zowat alle Europese talen weerklinken. Oostende is blijkbaar een cosmopolitisch handel- en verkeerscentrum aan het worden.

Het is onbegonnen werk de scheepsmasten te tellen die met gereven zeilen in een kluwen van touwage boven het havengebied uitpijlen. In de eerste bassin liggen de logge handelsschepen tegen elkaar gedruimd hier om te lossen, daar om te laden. In het open visserstijdok vinden de sloepen geen plaats meer om aan de Stenen Kaai of aan de Houten Kaai aan te leggen. In de geul liggen schepen in twee, drie rijen langs beide oevers aan het pilotagewerk of aan dukdalven gemeerd en dit van aan het Plankier aan het Pompegat tot aan de sluizen van het Sas-Slijkens. Zelfs in de monding van de Gouweloze in de geul hebben schepen een ligplaats moeten opzoeken.

De Oostenrijkse neutraliteit in de Amerikaanse Vrijheidsoorlog, waarin alle W. Europese, maritieme staten betrokken zijn heeft Oostende tot de enige neutrale haven van W. Europa gemaakt. Het statuut van vrijhaven in juni 1781 door keizer Jozef II aan de stad verleend, heeft de stroom van vreemdelingen en handelsgoederen naar de stad toe doen aanzwellen. De stad, de haven is te klein om deze massa mensen en producten te kunnen opvangen. Vorige zomer is men begonnen met de vestingen te slopen en bezuiden de Katharinakreek en de eerste bassin een nieuwe "enveloppe" te graven waarin binnen in de "Nieuwe Stad" moet groeien. In de Katharinekreek is men een tweede vlotdok diepte en vorm aan het geven. Ten alle kanten ploetert men in het slijk. Men weet niet waar de goederen op te stapelen. De bestaande pakhuizen aan de Kaai en in de stad zitten boordevol. Wanhopig zenuwachtig hollen vreemde zakenlui om een kantoortje, zelfs in een kelder, een achterplaats of een zolderkamer te vinden. Alle prijzen halen rekordcijfers. Op deze trend pikken de olijke Oostendenaars in. Kelders worden uitgegraven, woningen opgetrokken of gerenoveerd, pakhuizen en stallingen opgetimmerd, achterplaatsen in elkaar geflanst om die maar aan vreemden aan steeds hogere prijzen te kunnen verhuren. Ten alle kanten worden de straten geobstrueerd door bergen aarde, steengruis, houtresten en opgestapelde bouwmaterialen. Het ganse stadsgebied schijnt een reusachtige, ordeloze bouwwerf te zijn geworden waar men noch draaien noch keren kan.

Om orde op zaken te stellen, om het permanent latent gevaar voor het uitbreken van een of ander "pernicieuze siekte" om de alomheersende verkeershinder op te heffen, om aan de stadsbewoners en vooral aan de vreemde zakenlui een hygienisch veilig en een ordentelijk verzorgd stadsbeeld voor te schotelen is een nieuwe reglementering een "must" geworden.

Gedrukt bij P.J. Vereecken, stadsdrukker in de Weststraat, telt deze nieuwe stedelijke verordening niet minder dan 12 artikelen.

Blijkbaar ligt de verkeershinder, veroorzaakt door de toenmalige nieuwbouw- en verbouwingswoede die de zoveelste renovatie voor gevolg moet hebben, het stadsmagistraat het zwaarst op de maag. Vier van de twaalf artikelen zijn aan dit kernprobleem gewijd. Hier volgen zij :

"Het word wel expresselijk verboden aan allen de gone eenige Huyzen, Pakhuyzen ofte andere gebouwen doen bouwen ofte repareren, van 's Heeren straete ofte andere publieke plaatsen te belemmeren met Materialen ofte andere effecten, nemaer sal een ieder gehouden syn het selve op syn voorland te doen rangeren, sonder dat de publike waterlopen daer door sullen worden verstopt, en op de voet, dat den geseyden Geemploeyerden het sal ordonneren op pene van t'elkens ende over ieder contraventie te incurreren eene boete van dry ponden parisysen."

"Alle de gonne die bouwen ofte doen bouwen sullen gehouden syn het steengruis ende andere decombers fil à fil te doen wegvoeren sonder de selve op straete ofte andere publieke plaatsen te mogen laeten liggen, langer dan dry dagen, op pene, dat den vierden dag de selve t'hunnen dobbelen koste sullen worden vervoert, door die het behoort."

"Gelijk ook niemand eenige steengruys ofte aerde, 't sy van uytgedolven Kelders, Citernen ofte andersints, en sal vermogen op straete ofte andere publieke plaetsen te werpen, ten sy de selve seffens doende vervoeren, op pene, dat ingeval het selve steengruys ende aerde binnen de tweemaal vier-entwintig uren niet en sal wesen geweest, het selve t'hunnen dobbelen koste sal worden vervoert door die het behoort."

"Alle de aerde, steengruys ende diergelijke, het welke actueelijk voor menigte huysen is liggende sal door de inwoonders der selve huysen binnen de termyn van acht dagen moeten geweest worden, op pene, dat dien tyd overstreken synde het selve t'hunnen dobbelen kosten sal worden vervoert, de selve Inwoonders over dese kosten geheel ten laste van alle die, de welke sy vermeynen daer inne te moeten contribueren als, naer Raede."

Maatregelen worden eveneens getroffen om het nachtelijk verkeer veilig te stellen, dit bij het 9e artikel.

"Het word insgelijks aen een ieder verboden bij nachte ende ontyde op s'Heeren straeten ende publike plaetsen te laeten staen eenige carren, waegens, voituren, vaten ofte andere koopmanschappen die de passagie ofte repassagie souden kunnen generen, nemaer sal een ieder gehouden syn de selve carren, waegens, voituren ende andere koopmanschappen in hunne huysen ende pakhuysen te plaetsen ofte de selve in afgelegene plaetsen te doen setten alwaer die geen hinder aen het Publik en kunnen veroorsaeken, op pene van voor iedere contraventie te incurreren eene boete van 24 pond parisyse."

Tegen sommige fabrikanten, die, met de "properteyt" der stad een loopje nemen, wordt in het zevende artikel opgetreden, in volgende bewoordingen.

"Het word ook wel serieuselyk ende expresselyk aen alle Brouwers, Zoutzieders en diergelijk verboden eenigte Houille-aeschen, vuyligheyd der pannen ofte diergelijke op 's Heeren straeten te werpen ten sy het selve seffens ende sonder uytstel te vervoeren ofte te doen vervoeren op pene dat het selve aldaer langer als eenen dag liggende 't hunnen dobbelen koste sal worden vervoert."

Dat afvalproducten in de 18e eeuw nog enig economische en finantiele waarde bezitten, wordt in het achtste artikel aangetoond.

"Alle het mest dat door Particulieren op 's Heeren straete ofte andere Publike Plaetsen sal geleyt worden sal door den Pagter seffens 't synen profyte mogen vervoert worden, sonder dat den Eygenaere sal kunnen of mogen pretexteren het selve aldaer maer geleyt te syn in afwachtinge dat syne of andere carren of waegens het sullen komen wegvoeren en indien het selve aldaer geleyt is buyten de uren hierboven gefixeert sal den gonne het aldaer geleyt heeft boven het verlies van het selve mest nog incurreren eene boete van ses ponden parisyse."

Het eerste en het tweede artikel van deze, straks 200 jaar oude, verordening zullen om hun actualiteit wellicht de huidige stadsbewoners het meest interesseren. Eind september 1980 werden zij met een gelijkaardige opdracht belast, die terug gaat op een politiereglement dd. 1 maart 1971 en op nog in vroegere tijden getroffen beslissingen van de gemeenteraad.

Omhuld in tijdsgebonden gebruiken luiden deze twee artikelen als volgt.

"Dat allen ende een iegelijken Burger ende Inwoonders alle dagen, uytgenomen de Zondagen ende Heyligdagen, gehouden sal zijn van den eersten April tot den lesten September 's morgens met het slaen van de seven uren ende van den eersten October tot den eersten Maarte 's morgens met het slaen van den acht uren de voorlanden, gote ende straete voor elk hunne respectieve Huysen ende Erven die sy bewonen sal hebben daer te vaegen, suyveren ende vuyligheyd, soo van binnen s'huys als andersints op te hopen ; opdat de vuyl-carren die seffens souden kunnen wegvoeren op pene van voor ieder contraventie te incurreren eene boete van drie ponden parisyse."

"Het word op de selve boete aen een ieder serieuselyk verboden gedurende het restant van den dag eenige vuyligheyd op de straeten ofte andere publike plaetsen te werpen, sullende alleen naer den voorseyden tyd gepermitteerd syn het selve vuyligheyd te werpen in de vuylcarren als sy passeren sullen."

Het Oostendse magistratuur van 1782 kent zijn "pappenheimers" en beseft zeer goed dat de nieuwe reglementering onthaald zal worden op weinig vleidend protest van wege de onderhorige burgers, protest dat de heren van de Wet niet, maar de beambte belast met het toezicht op de "Policie der Suyverheyd ende Properteyt der straeten" wel ten gehore zal krijgen.

Om deze enkele stadsfunctionaris in zijn delicate opdracht enigzins te beschermen wordt in het derde artikel voorzien, dat :

"Een ieder sal gehouden syn te respecteren den geemployeerden van de Policie, actueelijk, Johannes Ghyon, ende te gehoorsaemen aen de orders die hij hun sal geven soo van wegens den Heere ende Weth, als van wegens d'Heeren van de Comité der nieuwe gebouwen die met den opsicht der Properteyt der Straeten ende Publike plaetsen deser stede belast sijn, sonder hem in het minst te injurieren ofte tegen te spreken, op pene van 't elkens te vervallen in eene boete van ses ponden parisyse ende zal aen het rapport van den geseeyden geemployeerden ten dien Pointe alle geloof gegeven worden."

Het magistratuur kent ook het superieure middel om, buiten "wedden en gagien" om, het rendement van een stadsbediende maximaal te stimuleren in praktijkvormen die nu niet meer zouden geduld worden. Daarom staat in een slotartikel vermeld.

"Ende om den voorseyden geemployeerden des te meer aen te wakeren tot het volbrengen van syne plicht ende eene waekende oog op den onderhoud der geseeyde Policie te houden sal den selven profiteren de helft van alle de boeten die hij sal geexploiteert hebben en in de welke de contraventeurs jegens de selve Properteyt der straeten, etc. sullen gecondemneert ende de wederhelft in profyte van den Heere, als naer oude gewoonte."

Met de publicatie van dit reglement op 24 mei 1782 wordt een aanvang gemaakt aan een grootscheepse kuisbeurt en opfleuring van het Oostendse stadsbeeld. De bedreiging een fikse boete te moeten betalen bij niet naleving van het reglement is zeker niet vreemd aan de "goodwill" die de bevolking ter dier gelegenheid betoont.

Te oordelen naar de bijna niet bij te houden aanvullingen, verbeteringen, wijzigingen, die in de loop der jaren aan dit politiereglement worden aangebracht, moet het resultaat van dergelijke verordening wel altijd tijdelijk zijn geweest. Periodische aanpassingen aan steeds evoluerende situaties zijn nu eenmaal noodzakelijk.

Eén bepaling van dit reglement blijkt echter constant terug te keren. Voorlanden en goten blijven aan de goede zorgen toevertrouwd van de stadsbewoners. Zo was het in 1782 en in vroegere jaren. Zo is het heden ten dage nog.

D. FARASYN

HOTEL DU NORD

(De Plate, maart 1981). In verband met het door de heer J.B. DREESSEN ondertekende artikel in het jongste nummer van de Plate, over het Hotel du Nord op de Groentemarkt, volgen hier nog enkele gegevens.

In dit gebouw was gedurende de Eerste Wereldoorlog "de Amerikaanse winkel" gevestigd. U weet dat Amerika in 1914/18 een uitgebreide "Voedselvoorzieningsactie" op touw heeft gezet ten bate van de burgerbevolking.

Deze levensmiddelen die doorgaans bestonden uit : spek, smout, bonen, cerealen en dergelijke kwamen uit Amerika en werden periodiek aan de bevolking toebedeeld. Ik herinner me echter niet meer of we daar ook "zegeltjes" moesten voor hebben, zoals voor al de andere koopwaren. Want alles, maar dan ook alles, was in die tijd gerantsoeneerd.

En al waren spek en smout meestal rans, toch waren we blij er mee.

In de eerste oorlog de "Amerikaanse winkel" en in de laatste oorlog de "haring" deden het. Gelukkig maar.

O. DEFOOR

In de jongste tijd zijn heel wat penningen geslagen geworden die plots van de markt verdwenen en voor groot geld bij zogezegde verzamelaars nog te koop waren. In dat verband lazen we een interessant artikel in het tweemaandelijks tijdschrift "Jean ELSEN" van december 1980. De uitgever gaf ons de toestemming het bewuste artikel over te nemen waarvoor onze oprechte dank. Een abonnement op dit tijdschrift, belangrijk voor numismaten kost 250 Fr. per jaar (te storten op rek. 000-0631217-24 van Jean Elsen, 65 Tervurenlaan, 1040 Brussel).

HET STUK VAN 25 LOVENAAR. BEDENKINGEN VOOR HET SLAPEN GAAN

Op 1 juni 1980 geeft Leuven haar eerste metalen munt uit sedert 1489, een evenement, dat naar verluidt tranen van ontroering in de ogen van de Leuvense numismaten moet doen opwellen. De Lovenaars staat naar het schijnt te trappelen van ongeduld. Men fluistert dat agenten van de Schatkist de stock zullen in beslag nemen, het kan dus zeldzaam worden, bestellingen stromen binnen van overal te lande en nochtans ... De uitgifte van gelegenheidsmunten, ruilpenningen, takens of hoe je het ook noemen wilt is een recent verschijnsel, dat een paar jaar geleden in Nederland zijn oorsprong vond. Op korte tijd werd de markt er overspoeld met stukken als de 100 schilling van Nijeveen, de realen van Grave, de carolusgulden van Nijmegen, een ganse serie van Ravenstein, de munten van Over Betuwe, de koperen, de zilveren en de gouden hand van Westervoort, de denarius van Denekamp, de 2 stuiver van Hoogzand en meer konterfeitsels van hetzelfde allooi. Te veel van het goede echter, want de markt boven de Moerdijk raakte weldra oververzadigd en de Nederlanders beginnen al braaklust te krijgen bij het zien van een dergelijk assortiment.

"Geen nood" zegden blijkbaar de mensen, die daar hun brood mee plachten te verdienen, wat de Nederlanders doet braken kan de Belgen misschien nog doen kwijlen. We zien nu hoe de eerste Belgische gemeenten, onder impuls van onze Nederlandse broeders, hun eerste onzekere stappen op dit glorieuze pad zetten : Leuven geeft 25 Lovenaars uit en Damme 100 en 25 uilenspiegels, andere steden maken zich klaar.

Deze nieuwe mode betekent in feite een culminerend punt in de evolutie van de fantazienumismatiek.

Tot in de vijftiger jaren vervulden zowel munten, medailles als tokens een welbepaalde functie in de maatschappij ; de munten dienden als instrument voor de handel, hun slag-aantal staat in functie van de staatseconomie en wordt nauwkeurig gecontroleerd. De medaille ontstond meestal op initiatief van een gemeenschap, stad, land of vereniging om een heugelijk feit te herdenken of eventueel om als prijs te dienen. De medailleur nam zelf het initiatief voor de creatie van een zeker aantal medailles, die hij ook zelf in de handel bracht : kunstmedailles, herdenkingsmedailles van populaire personaliteiten e.d. Tokens dienden als vervangmiddel voor geld in gemeenschappen waar geen echt geld kon of mocht circuleren.

Vermits medailles in de regel zeldzamer zijn dan munten en esthetisch gezien ook mooier, zou men logisch kunnen verwachten dat ze meer gegeerd zouden zijn dan munten ; ieder numismaat weet echter dat dit niet het geval is. De reden hiervan ligt waarschijnlijk in het feit dat een verzamelaar steeds neiging heeft om series samen te stellen ; munten lenen zich daar perfect toe, penningen over het algemeen niet. Het belang, dat door de verzamelaars gehecht wordt aan het officiële slag-aantal van munten, is de laatste jaren enorm toegenomen, het aantal vervaardigde exemplaren van een medaille is daarentegen zelden bekend en zolang het slagmateriaal in bruikbare staat verkeert kunnen er exemplaren bijgemaakt worden.

(1) Nota van de Plate. In de zomer van 1980 werden stukken van 25 "Oostendse florijnen" geslagen, die enkele toeristen als souvenir meenamen, maar het gros verdween in handen van speculanten. Zo zag men op sommige ruilbeurzen dat die stukken reeds tegen 100 en 200 F. i.p.v. 25 F. verkocht werden. Nu is de belangstelling terugge- lopen en zitten heel wat personen die meenden "te beleggen" met een overschot dat ze niet meer kwijtraken.

Voor de mensen die wilden profiteren van de formidabele expansie van de numismatische markt, de laatste twee decennia, was het dus klaar als een klontje dat er meer te verdienen viel met de productie van munten dan met medailles. Munten slaan is echter een exclusief voorrecht van wettige regeringen, daarom werden een aantal machthebbers van mini-staatjes onder de arm genomen. Die werden over het algemeen bereid gevonden, in ruil voor een percentje op de winst, aan deze firma's toelating te geven munt te slaan in naam van hun landje. Andorra was de eerste in deze reeks.

Ook regeringen in ballingschap en eigenaars van rotsklippen buiten de territoriale wateren mochten erbij. Zo verschenen er luxueuse gouden en platina munten van landen waarvan we het bestaan niet eens vermoeden. Daar mini-staatjes en regeringen in ballingschap niet in onbeperkte hoeveelheden aangetroffen worden, poogden enkele firma's waarvan de Franklin Mint het prototype is, toch de medaille te commercialiseren. Om haar een kans te geven werden twee elementen, die een rol spelen bij het succes van het muntverzamelen, overgeheveld naar de medaille : het slagaantal wordt door de firma die de medaille laat slaan gegarandeerd en series over een bepaald onderwerp worden ter intekening aangeboden. De koper verplicht er zich toe de ganse reeks af te nemen waarvan de totale koopsom als bij wonder nooit op de folders vermeld wordt, na een kleine vermenigvuldiging blijkt deze dan ook gewoonlijk astronomisch hoog uit te vallen.

Een medaille, zelfs in een serietje en met gegarandeerd slagaantal bleef toch nog altijd maar een medaille, er diende nog een laatste stap gezet te worden : een medaille met koopkracht, een munt dus. Met allerlei kunst- en vliegwerk wordt dan getracht die dingen als betaalmiddel te laten gebruiken, al was het maar voor een paar uur om toch maar de "muntwaarde" die erop voorkomt, te rechtvaardigen. Die mag natuurlijk niet identiek zijn met die van 's lands munt.

Het grote verwijt dat we zowel de medailles als de fantaziemunten maken is dat ze niet ontstaan zijn uit de behoeften van een gemeenschap. Het zijn objecten geworden, die speciaal gecreëerd worden om te profiteren van onze neiging tot verzamelen, net als de sleutelhangers en stickers, en die dikwijls de numismatische productie, die wel uit de behoefte van een gemeenschap is gesproten, parasiteren. Het is niet zo gemakkelijk voor een buitenstaander het onderscheid te maken tussen bij voorbeeld een medaille die de Stad Brussel laat uitgeven om haar duizendjarig bestaan met meer luister te vieren en een medaille die door een handelsfirma te koop wordt aangeboden en waarop staat dat Brussel haar duizendjarig bestaan viert. Om het even wie kan medailles voor een dergelijke gelegenheid laten slaan.

Verder wordt er handig gebruik gemaakt van onze neiging te speculeren. De brave burger, wiens krant hem, gestaafd met wat recordprijzen, juist weer eens verteld heeft wat voor een goede belegging de numismatiek wel is, neemt in het bankagentschap een folder op. In mooie kleuren en sterk vergroot staat er een serie medailles of fantaziemunten op te prijken "in platina, in muntgoud, in sterlingzilver, van de schoonste artistieke kwaliteit, in proof, van het hoogste vakmanschap, genummerd, gegarandeerd, streng gelimiteerd" en noem maar op, met daarbij ook nog een beroep op de patriotische gevoelens van de klant of op zijn toebehoren tot een of andere groep (Vlaamse beweging, Sportliefhebber). De brave burger begrijpt dat men geen numismaat moet zijn om te kunnen beleggen in numismatiek en in plaats van een obligatie koopt hij een serie penningen. Wij mogen wel zeggen dat deze folders over het algemeen meesterwerkjes van sfeerschepping zijn. Wij kunnen het de handelaars echter niet verwijten dat ze op een handige manier de potentiële klanten hun waar proberen aan te smeren. Reklame maken is geen zonde. Wat we hun echter wel verwijten is dat ze hun waar veel te duur verkopen. Wat baat het te garanderen dat een medaille in zuiver zilver is als ze dan tegen vijf maal of zevenmaal haar metaalwaarde aan de man wordt gebracht. De productiekosten van een medaille kunnen goed geraamd worden. Als men zelf een medaille laat slaan dan kost een stempelkoppel rond de 11.000 F, het uitponsen en klaarmaken van de metalen plaatjes is ook geen dure operatie maar, met het "hoge vakmanschap" en de "grote kunstwaarde" kunnen we natuurlijk alle richtingen uit. Wij geven toe dat deze producten technisch wel in orde zijn doch wat hun waarde als kunstwerk betreft hebben wij toch onze twijfels. Wij kunnen bij voorbeeld met de hand op het hart verklaren dat de series 150 jaar Belgische onafhankelijkheid, die door Europe Mint worden uitgegeven, artistiek gezien stuk voor stuk fameuze floppen kunnen genoemd worden.

De banken spelen ons inziens een zeer dubbelzinnige rol in de distributie van deze stukken. Ze verdelen volop de reclamefolders waarin dergelijke waar als goede beleggingen wordt aanprezen, ze stellen de stukken ten toon en hebben een percent op de verkoop. Wanneer echter onze brave burger terugkomt in de bank, om de serie die hij kocht in de plaats van obligaties, terug te verkopen, dan krijgt hij te horen dat de bank die dingen wel verkoopt doch niet terugkoopt tenzij dan aan de metaalwaarde. Hij kan dan gaan leuren met zijn stukken tot hij ze tenslotte met verlies van de hand doet. Toch is het mogelijk dat een of ander fantaziestuk na verloop van tijd, langs een der krankelwegen van het collective onderbewuste van de numismaten, het brengt tot een gezocht stuk. Een aantal fantaziestukken uit de 19e eeuw halen thans tamelijk hoge prijzen, de 5 F van Bouillon en de serie van Moesnet bij voorbeeld. Wij twijfelen er ook niet aan dat binnen tweehonderd jaar al deze stukken als venerabele antiquiteiten zullen beschouwd worden. De mensen, die zich lieten vangen hebben dus nog hoop.

De verkooptechniek voor de "munten" van Leuven is er duidelijk op gericht door de verspreiding van een groot aantal bronzen exemplarende behoefte te creëren om door de aankoop van de drie andere gouden en zilveren exemplaren het serietje te vervolledigen (voor de prijs van 29.975 F). 25 F is niet duur te noemen voor de bronzen penning, toch ramen wij de winst, die op deze stukken alleen zal gemaakt worden al op een miljoen en het zou interessant zijn te weten te komen met welke kluit de stad Leuven in het riet zal gestuurd worden voor de ganse operatie.

Vermits een stad als Leuven zich al aan dergelijke praktijken laat vangen kunnen wij er niet aan twifelen dat weldra de serie van 100 Brugse metten tot één Brugge met, de vlieger van Zaventem, de 5 cubes van Bouillon, de souverain van Laken, de piet van Sint-Niklaas, het stuk van 1 miljoen kiekens van Brussel (inflatiegeld) en de 10 kotsen van de muntunie van Kleine Spouwen en Grote Spouwen weldra in onze portemonnee zullen zitten.

Harry DEWIT

LAATSTE OOSTENDSE MANDENMAKERS

(De Plate - maart '81)

In de Kaaistraat heb ik geen Laroy gekend, wel een Savoye. Dit was een oude firma die reeds vermeld stond in de gidsen voor het jaar 1884.

Charles Desmidt werd opgevolgd door zijn schoonzoon, de gekende keurturner Arthur Defer. Bij deze laatste heb ik pakmanden gekocht tot diep in de jaren 60. Een braver mens liep er niet onder de zon.

Na de oorlog heb ik ook nog manden betrokken van een zekere Bousse. Ik herinner mij zijn adres niet meer, maar ik meen dat hij woonde in de J. Peurquaetstraat. Hij was waarschijnlijk de zoon van die andere Bousse die in de gidsen van 1909 vermeld staat als wonende in de Cirkelstraat. Ook Janssens en Ch. Desmidt (toen Zuidstraat) worden in dezelfde gidsen vermeld.

Thuur Defer (specialiteit : rieten visbennen voor de afslag en het vislossen) zal wel de allerlaatste geweest zijn te Oostende. Pakmanden voor de vismijn werden na de oorlog ook geleverd door mandenmakers uit Eksaarde, Brugge, Stalhille en Jabbeke. Het moet geen vette stiel meer geweest zijn want aan een oude mandenmaker uit Brugge betaalde ik steeds vooraf om hem toe te laten wissen te kopen. Hij leverde dan de manden naarmate hij ze klaar kreeg.

R. VERBANCK

ONZE LEDEN

Op de 438 leden die "De Plate" in 1980 telde hernieuwden in 1981 slechts 16 hun lidmaatschap niet. Daarentegen kwamen er 32 nieuwe leden onze rangen vervoegen.

G. V.

VILLA MARITZA 1885-1981 : VAN VILLA ROSENDA TOT SYMBOOL

De wankel geworden toekomst van zeedijkvilla MARITZA (Albert I-Promenade, 76) die in extremis van de voorlopige Monumentenlijst is weggelaten, mobiliseert alle Oostendse hens aan dek.

Een opmerkelijke vaststelling.

Wanneer het halve stedenbouwkundige bestand stilletjes is opgelost, mag de mobilisatiekracht van een gevel minstens merkwaardig worden genoemd. De "publieke verontwaardiging" over een eventuele afbraak van MARITZA wordt dan ook gevoed uit bijzonder uiteenlopende bronnen : VILLA MARITZA wordt minder stilletjes een symbool.

Een eerste bron van Oostendse verontwaardiging betreft de schrapping van een voorlopig monument, in lokale monumentenzorg-kringen gevoeld als een aanslag op bescheiden goederen.

Een verontwaardiging in crescendo blijkbaar, na de analoge gebeurtenissen rond het patrimonium van het Sint-Andreaslyceum en de recente verwikkelingen rond Bosje en Station.

De Oostendse zeedijkvilla, van mindere stedenbouwkundige grootorde dan bijvoorbeeld beide laatste, dreigt als spreekwoordelijk laatste druppel bijzondere krachten te ontwikkelen.

Ook al staat hier slechts een zeedijkgevel op het spel. Gezichtsbedrog ? De appreciatie van de MARITZA-gevel onthult nog maar eens de keerzijde van de nieuwbouwmédaille, samengevat door het begrip "De Oostendse eigenheid".

VILLA MARITZA (geboren ROSENDA rond 1885) is een fraaie dochter van de 19de eeuwse Koningin der Badsteden... en Zeedijken. 20ste Eeuws Oostende, meer een fan der Economische Gedachte, promoveerde haar zeldzaam geworden kleindochters onvrijwillig tot symbolische architecturale waarde.

Om deze waarde te bestendigen, nooit weg in een progresserende stad, werd "de Oostendse eigenheid" fictief verzameld door de stedelijke werkgroep voor Monumenten- en Landschapszorg, en ter bescherming voorgedragen aan de betreffende Rijksdienst. Het Europese Monumentenjaar 1975 was aan Oostende goed besteed.

16 Oostendse monumenten in spe waaronder VILLA MARITZA werden weerhouden ter klassering als monument, wat in een eerste stadium wordt bekrachtigd met een Ministerieel Besluit, in dit geval 13.12.79. Ten aanzien van een Koninklijk Besluit slechts een voorlopigheid goed voor één (proef)jaar dat ingaat met de datum waarop dit M.B. in het Staatsblad verschijnt, in dit geval 14 maart 1980.

VILLA MARITZA, ondertussen op 13.11.80 om onduidelijke redenen van deze lijst geschrapt, springt per 14 maart 1981 dan ook over de sloot.

Een extra-atletische lenigheid, vindt het tegenkamp en goed voor een tweede bron van Oostendse verontwaardiging, met MARITZA's controle op doping centraal (en de uitslag in de plaatselijke pers).

De 16 Oostendse monumenten die samen met VILLA MARITZA tot 14 maart 1981 waren beschermd, blijven ondertussen met 15. (1)

15 Verwittigde zijn er wel 30 waard, zo hoopt de Oostendse monumentenzorg en zo verwittigt de derde Oostendse verontwaardiging. De bron betreft "de Oostendse eigenheid" die "... moet primeren op het private belang...", een nobel credo dat Oostende installeert als het torenhoge tegendeel en VILLA MARITZA als symbolisch houvast van de vertwijfeld geachte communis opinio.

Een architecturaal credo ook, referend naar "het verlies van de Oostendse eigenheid", een onherroepelijke verstoring van het web van vertrouwdheid die desnoods leiden zal tot verweer en reeds aan de orde is bij een vierde Oostendse verontwaardiging, in dreigende hoofdletters gesteld : "men heeft genoeg kapot gemaakt !...". Waarmee VILLA MARITZA is geïnstalleerd als grens.

(1) zie bijlage graag.

Tot zover de Oostendse verontwaardiging. VILLA MARITZA als bymbolische architecturale waarde, democratisch houvast en lokale olie op het vuur, redder van de Oostendse eigenheid en bewaker van de grenzen.

VILLA MARITZA is een symbool : specifieke stedenbouwkundige, architecturale, kunsthistorische en historische argumenten liggen niet op tafel, (daar liggen de tegenargumenten : deze vertegenwoordigster van de Oostendse eigenheid zou vooruitgang verhinderen, de nieuwe homogeniteit verstoren en geen regionale architectuur vertegenwoordigen) een vaststelling die de polemische kracht van VILLA MARITZA kort samenvat.

Symbolisch geladen wordt eender welke 19de eeuwse Maritza al vlug "de laatste parel". In hoever deze kwalificatie met de 19de eeuwse realiteit strookt is een moeilijk onderwerp. Die realiteit is er niet meer. VILLA MARITZA naar stedenbouwkundige, architecturale, kunsthistorische of historische waarde schatten vergt dan ook enige reconstructie.

Te starten met een beknopte historische reconstructie.

- a. Het verschijnen van VILLA MARITZA kadert in de westelijke urbanisatie van Oostende.

Tussen 1881 en 1906 explodeert de vissersstad onder koninklijke impuls tot een mondaine, cosmopolitische, aristocratische Koningin der Badsteden... en Zeedijken : de strandboulevard is het stedelijk, residentieel en mondain forum van een dubbelzinnige stad : "Ostende : rolls royces et chaloupes...". (2). Terwijl westelijk, aristocratisch Oostende explodeert, weet oostelijk, proletarisch Oostende niet van welk hout pijlen maken.

In (mondaine en) architecturaal-stedenbouwkundige functie van deze strandboulevard is VILLA MARITZA op de terreinen gebouwd die de stedelijke explosie hebben mogelijk gemaakt : de zogenaamde Domaniale Gronden, 22 ha vrijgekomen uit de stadsontmanteling (1865-1872), en in 1874 ter verkaveling aangekocht door de Luikse notaris Louis Delbouille.

Oostende's eerste promotor-avontuur. (3)

- b. De initiële benaming "VILLA ROSENDA" (4) gaat minstens terug tot 1887 editiejaar van A. Stracké's "Almanach du Commerce et de l'Industrie", waarin VILLA ROSENDA voorkomt op de stedelijke adressenlijst evenwel opmerkelijk zonder corresponderende naam der eigenaar zoals elders. Als zijnde "E. Pêcher, rentier" wordt deze wél vermeld in de gegevens van de "Almanach d'Ostende, publication mensuelle no 11 mai-juin 1905".

De overlevering als zouden VILLA MARITZA's oorspronkelijke bouwheer en (onbekend gebleven) bouwmeester van Russische nationaliteit zijn geweest (5), behoort in cosmopolitisch Oostende tot de ruime mogelijkheden maar moet vooralsnog legende blijven (en kan zijn ingegeven door de Russische (?) klanken van "Maritza").

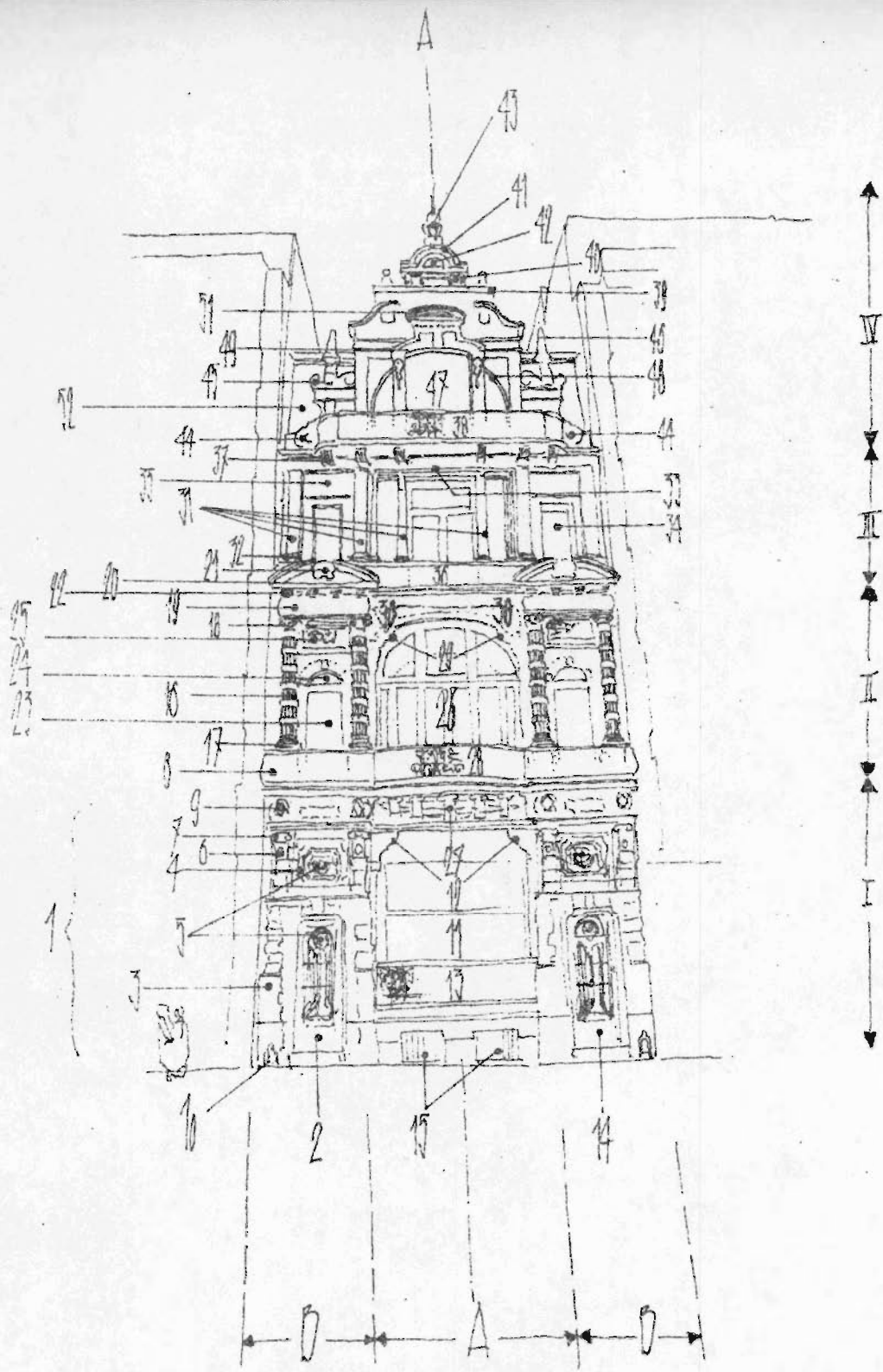
---

(2) "La Ville au deux Visages", H. Vandeputte in "Ostende et le Littoral Belge", Brussel 1929

(3) waarvan gedetailleerde beschrijving in "Historiek van de eerste gebouwen langs de Oostendse Zeedijk, 1830-1878", D. Farasyn, uitg. De Plate, 1979

(4) een primeur van de heren M. Constandt en D. Farasyn, historici, waarvoor dank ; een nieuw gegeven dat perspectieven opent voor verdere historische studie

(5) Een nuttige wenk van de heer N. Hostyn, kunsthistoricus, waarvoor dank

- c. Een precieze bouwdatum is niet voorhanden en moet door interpolatie worden teruggezocht uit twee gegevens.
 Enerzijds VILLA ROSENDA's aanwezigheid op het "Nouveau Plan d'Ostende édité par le Moniteur de la Belgique Balnéaire" uit 1893, waarop het betreffende perceel als bebouwd wordt weergegeven. (6)
 Anderzijds haar afwezigheid op een kadastraal plan uit 1884 waarop het perceel nog niet verkaveld lijkt. Een afwezigheid die wordt gestaafd door een archief-foto uit 1881 van het gehele perceelblok, te weten tussen Wenen(Kommelberg)straat en Koninklijk Chalet vóór de aanleg van de Nieuwe Chalet(Parijs)straat. (7).
 Wat alvast de datering tussen 1884 en 1893 brengt. Verder helpen de bouwdata der buurpercelen (tussen 1884 en 1888) waarbij kadastraal kan worden vermoed dat VILLA ROSENDA in 1885 reeds is gebouwd. (8)
 Het ontbreken van huidige gevelinscripties en de ruime "eclectische" stijl-datering laten niet toe deze vermoedens hard te maken, zodat de datering 1885 moet gelden als benaderend. Als oorspronkelijk kan de villabenoaming "ROSENDA" dan wél gelden.
- d. Gedaantewisselingen heeft VILLA ROSENDA in haar nagenoeg eeuwlang bestaan tot hiertoe niet ondergaan.
 Afgezien van de naamwissel met "MARITZA" (waarvoor evenmin een precieze datum is aan te wijzen), vermeld op de huidige gietijzeren naamborden die inderdaad de gevel slechts zijn opgeschroefd terwijl de initiële inscriptie verwerkt bleek in het natuursteenparement, getuige de sporen van een half verzonken natuursteenbord, in de borstwering van de tweede verdieping.
 Verdwenen zijn ook de beide gietijzeren gevelornamenten boven de zijtraveeramen van dezelfde verdieping, die wellicht de bouwdatuminscripties respectievelijk "ANNO" en "1885" (?) hebben bevat.
- e. Evenzeer verdwenen is de 19de eeuwse zeedijkarchitectuur, en meer bepaald de specifieke woonarchitectuur.
 Enkel VILLA MARITZA kan nog getuigen van volgende historische feiten :
1. de 19de eeuwse, westelijke urbanisatie van Oostende, die zich na de stadsontmanteling vastbijt op zee en strand. Een activiteit die niet enkel de basis zal leggen voor de 20ste eeuwse zeedijk-urbanisatie, maar ook een strandboulevard zal creëren waaraan de huidige zeedijkfunctie van (zomer)-slagader toe te schrijven is.
  2. De creatie van zeedijkvilla's in functie van deze strandboulevard ten behoeve van het individueel-aristocratisch toerisme. De creatie kortom, van dubbelzinnig, 19de eeuwse Oostende ("la ville au deux visages") waaraan het predicaat "Koningin der Badsteden" toe te schrijven is.
  3. de 20ste eeuwse, westelijke rerurbanisatie van Oostende met VILLA MARITZA als doordenker (de even simpele als nuchtere vaststelling dat ze er in de 20ste eeuw nog is) en zichzelf kwalificeert als "redder van de Oostendse eigenheid" (onder het motto : hoe minder, hoe waardevoller).

(6) Archief "De Plate", Heemkundige Kring Oostende

(7) Stadsarchief Oostende

(8) Buurpercelen o.m. "Hotel Beerblock"-nieuwbouw, 1888 ; "Villa des Dunes" (!), 1884 en "Villa Irène", 1884

Uit het kadastraal plan waarvan sprake (Provinciaal Kadaster Brugge, Schetsen en Relevés Oostende-Oost 1884, nr 47) kan worden afgeleid dat VILLA ROSENDA is gebouwd op een perceel (177i, sectie C) dat van het Beerblock-perceel is afgesplitst rond 1885 onder vrij onduidelijke omstandigheden.
 Informatie van de heer D. Farasya, historicus, waarvoor dank.

OUDE ZEEDIJKARCHITECTUUR

De Zeedijk, gezien van aan de hoek van de Kesselbergstraat, met de sierlijke dijkvilla's, het Koninklijk Chalet en de duinen, waar later de Kon. Galerijen zouden gebouwd worden. Naast de hoek ziet men villa Rosenda (nu Maritza). (foto circa 1895)

Enige getuige van Oostend's grootheid uit de Belle-époque: villa Maritza.

Terug naar "de laatste parel", met een architectuurhistorische reconstructie in vogelvlucht.

VILLA MARITZA als creatie van de laat-19de eeuwse architectuur laat zich inpassen in de historisch-klassieke réveil die er filosofisch aan de orde is. Een réveil die ook door de historisch-klassieke bouwstijlen gestalte wordt gegeven. (9) Architectuur lijkt er gedegradeerd te worden tot gevelarchitectuur. Architectuur in het platte vlak, aan de hand van een grootscheepse recuperatie van historische bouwstijlen. Het geheel binnen de perken gebracht van de gevelafmetingen. En wat buiten wordt beloofd, wordt binnen niet noodzakelijk aangetroffen. Ook VILLA MARITZA lijkt een vrucht van deze historiserende architectuur, al liggen de zaken wat een (meerduidige) zeedijkvilla betreft, minder simplistisch.

- a. Het 19de eeuwse woonhuis-in-metamorfose blijkt stappen te zetten in de richting van een academisch-monumentale bouwkunst op kleine, "menselijke" schaal, en voor kleine(re) beurs. Zowat "menselijk monumentalisme" in zover deze term door de beugel kan.

Hiermee introduceert de 19de eeuwse zeedijkarchitectuur het zeedijkgezicht, dit geheel volgens de specifieke aristocratische en would be-aristocratische zeedijkcultuur van zien en gezien worden. Het monumentale, met gevel- en binnenterassen opengewerkte zeedijkgezicht geeft architecturaal gestalte aan de woon- en promenadefunctie van de zeedijk, die in haar 19de eeuwse gedaante van strandboulevard was gepromoveerd tot een volwaardige stadsstraat.

- b. Dit zeedijkgezicht geeft ook gestalte aan het klassiek-monumentaal plan dat doorgaans is opgebouwd volgens eenzelfde symmetrie-as die in de gevel aan de orde is.

Deze symmetrie- en perspectief-as met de zeehorizont als poëtische gezichtseinder, doorloopt de gebruikelijke enfilade van salons in hiërarchische volgorde (voor-midden-achter, en nog steeds gebruikelijk in de imiterende burgerarchitectuur) wat de centrale- of midentravee betreft.

De zijtraveeën, voor zover aanwezig als bij MARITZA, worden bestemd als circulatie- en dienstruimtes.

Het geheel repeteert zich over minstens twee verdiepingen (woonruimtes) en maakt enkel uitzonderingen voor de slaapverdieping (met de specifieke creatie van "boudoirs"), de zolderverdieping (logies hulppersoneel) en de half verzonken kelderverdieping (keukenruimte huispersoneel) wat de specifieke bel-étage oplevert. De horizontale hiërarchie (voor-midden-achter) is dus ook verticaal doorgevoerd.

Specifiek voor de 19de eeuwse zeedijkarchitectuur is dan evenwel de creatie van het bel-étage terras ("binnenbuiten") en de (gevelbrede gevelterrassen ("buitenbinnen" ?) die de woon- en promenadefunctie van de zeedijk openbaren.

- c. Deze Belle Epoque-zeedijkarchitectuur spant al evenzeer de historisch-klassieke bouwstijlen voor haar karretje, wat kunsthistorisch "eclecticisme" heet, of althans onder die noemer wordt samengebracht.

Een ruim en vaag begrip.

Bovendien is eclectische VILLA MARITZA vormgegeven door (een bijzonder) pluralistische school die knipoogt naar neo Italiaanse renaissance, neo-barok, Second Empire, neoclassicisme en neo-Vlaamse renaissance, om zichzelf te regenereren met aarzelende art nouveau.

Een mondjevol.

Dat even wordt doorgebeten. . . . .

(9) De architectuurrevolutie die zich eind 18de eeuw aankondigt (in het werk van E.L. Boullée, C.N. Ledoux, S.J. Soane, F. Gilly...) vindt in de 19de eeuw geen respons. Historiserende architectuur is een contradictorische expressie voor een eeuw die een sociaal-industriële revolutie in haar mars heeft. In die zin moeten haar expressies worden gezien als het vergulden van een bittere pil. Ook in Oostende (of : vooral in aristocratisch Oostende) zullen pioniers van enige architectuurvernieuwing pas rond 1900 voet aan wal krijgen, zij het dan nog een "decoratieve voet". (zie o.m. werk van de Oostendse architect C.L. Pil (1867-1949).

1. Architecturale scheppingskracht wordt in de 19de eeuw ondergeschikt aan historisch-archeologische correctheid. Althans in den beginne, wanneer deze klassieke, Grieks-Romeinse inspiraties zonder creatieve commentaar worden eigengemaakt.
De overtocht gebeurt rechtstreeks, als zijn neoclassicisme, dan wel onrechtstreeks, (via Frankrijk als neo-Louis XVI) ;
  2. Vanaf 1830 wordt nationaal bewust meer persoonlijke koers gevaren, richting Romantisme en geïdealiseerde Nationale Glorie. Een koers die eerst de (klerikaal-katolieke) neogotiek als haven zal vinden, en vanaf 1860 de (humanistische) neo-Vlaamse renaissance, met arch. H. Beyaert (1823-1894) - zie beeltenis 100 F.-biljet- als niet onbekende vertegenwoordiger;
  3. In het laatste kwart van de eeuw wordt de koers helemaal "persoonlijk", in de hoop een persoonlijke 'stijl' tegemoet te varen. De laat-19de eeuwse navigatie is minder puriteins, maakt syntheses en wordt eclectisch.
Wat de tijd gescheiden heeft, brengt dit laatste kwartje bouwkunstig samen. Het is er dan ook druk.
Deze creatieve euforie, die uiteindelijk zal resulteren in de (aanvankelijk decoratieve) art nouveau, laat zich onderscheiden in twee scholen.
  4. Enerzijds een zuivere school, die de neoklassieke tradities voortzet, uit één stijlbron put en de synthese maakt van alle betreffende stijlgegevens. Vaak wordt hierbij regionaliserend tewerk gegaan.
Men neme : neo-Italiaanse (Franse, Duitse, Hollandse...) renaissance, neo-barok, neo-rococo...
  5. Anderzijds een pluralistische school die de synthese maakt van zowat alles wat architecturaal te synthetiseren valt, puttend uit zowel klassieke als nationale scholen, en uit zowel exotische (Egyptische, Byzantijnse, Assyrische, Moorse...) als persoonlijke bronnen.
Bekomen tegenstrijdigheden wat tijdsbestek of herkomst betreft, worden geduld. Het gezichtsveld is bijzonder ruim, wat een ornamentenalfabet creëert, gaande van interpretaties van meubel- en interieurornamenten en kunstnijverheid (bv. Franse Second Empire) over architectuurprofielen tot en met de adaptatie van schilderkunstornamentiek (bv. J.L. David-neoclassicisme). Een alfabet dat de creatie van ongehoorde woorden en niet zelden complete volzinnen zal opleveren.
- d. Aan het woord is VILLA MARITZA.
De orde die MARITZA binnen haar veelzijdigheid respecteert is opmerkelijk : deze orde is kunsthistorisch chronologisch : MARITZA's zeedijkgezicht verjongt naar boven toe.
De vier hootenivo's krijgen achtereenvolgens gestalte door neo-Italiaanse renaissance, neo-barok, neoclassicisme en neo-Vlaamse renaissance. De aarzelende art nouveau-decoraties getuigen van enige regeneratie. (De nieuwe art nouveau-ideëen over lichtinval en ruimtelijke structuur kwamen bij het openwerken van de zeedijkgevel (het zeedijkgezicht) niet uit de lucht gevallen, zie MARITZA's introductie (1885 !) van het bow-window in de zolderverdieping).
Een chronologisch mondjevol. Een schets in bijlage bijt met de lezer mee en is de referentie van de hieronder gebruikte cijfervolgorde.
- e. Monumentaal zeedijkgezicht in natuursteenparement, op een klassiek enfilade-plan met A. Hoofdtravee met symmetrie-as in de gevel en perspectief-as in het plan.
B. Zijtraveeën in spiegelsymmetrie.
- I. Gelijkvloerse verdieping met bel-étage : neo-Italiaanse renaissance. Mediterane inspiraties vormgegeven door de zijtraveeën in bossage (rustica) (1) d.w.z. ruwe bekappingstechniek van natuursteenmassieven of -parement (zie Romeinse architectuur, renaissance en maniërisme), met links privé-inkom (2) naar achterliggende zijtravee met hal en trappenhuis.

De bossage wordt voortgezet in een deurkader vanaf de dubbele gevelplint (3) en een raamkader rond het bovenlicht (4) dat net als het deurkader is afgedekt met een schouderboog (of "spiegelboog" naar analogie met het betreffende meubelornament).

Vensterglas is er beschermd met deur- en raamgrilles (5) in Second Empire. Het deurkader wordt voortgezet met geblokte pilasters (6) en consoles (7) met neo-ionische voluten die het hoofdstel (kroonlijst met architraaf) dragen. Op de architraaf zijn de niet-oorspronkelijke gietijzeren naam-borden geschroefd, resp. "VILLA" en "MARITZA".

Het geheel als basis voor het verdiepingsterras (8) dat supplementair uitkraagt op twee gebeeldhouwde consoles (9) met de figuratieve voorstelling van ernstige bouw dame (Rosenda ?) en ironisch lonkende bouwheer (E. Pêcher, rentier ?). Eenzelfde leuke noot in de vormgeving van een onachtzaam detail tegen het zeedijk-nivo : gietijzeren voetkrabbers (10) (zand ?, slijk ?, zeedijkpoep ?) met vervlochten zwemmende dolfijnen : bij het voetenvegen herinnerd worden aan Oostende ?

Het bel-étage terras (11) vult hier de volle middentravee en is afgedekt met een samengestelde schouderboog (12). Dit binnenterras (tegenwoordig afgesloten en ingepalmd door het achterliggende bel-étagesalon) is afgeschermd met een gietijzeren terrasbalustrade (13) in Second Empire. Deze gehele linkertravee is spiegelsymmetrisch met de rechtertravee, met dienstinkom (14) die via een achterliggende gangtrap directe toegang geeft tot de half verzonken kelderverdieping, verlicht door beide (plat afgedekte) kelderramen (15).

II. Eerste verdieping : neo-barok.

De neo-barokkracht wordt gestalte gegeven door de spiegelsymmetrische zijtraveeën, begrensd door beide gecanneluurde gordelzuilen (16), een neo-barok attribuut waarvoor illustratief kan verwezen worden naar de barok-uitbreiding van het Gentse Stadhuis, Hoogpoortgevel. Deze gordelzuilen zijn onderaan gevat in gietijzeren basementen (17) rustend op plint en sokkel, en bovenaan gevat in gietijzeren kapitellen (18) in Second Empire met neo-ionische voluten die de onbewerkte architraaf (19) dragen, bekroond met gebroken segmentfronton (20) met leeuwgrotesk (21) (nationalisme ? zie ook neo-Vlaamse renaissance) en kroonlijst (22) met tandconsoles.

Deze neo-barokke zijtraveeën vatten de met linteel afgedekte zijramen (23) samen, het half rond bovenlicht (24) met geblokte rondboog en het gietijzeren bas-relief (25) in Second Empire met een figuratieve variëte van de hoorn des overvloeds, zegt U wel.

Ook op deze verdieping vulde een binnenterras (26) de volle middentravee, en komt supplementair in volle zeedijk-lucht met het gevelterras (11) dat is uitgekraagd op een ringconsole (27) en afgeschermd met een Second Empire-terrasbalustrade (28), gevelbreed voortgezet over de zijtraveeën. Dit binnenterras, al evenzeer afgesloten en ingepalmd door het achterliggende verdiepingssalon, is afgedekt met een samengestelde korfboog (29) waarvan het gevelparement is bekapt met florale art nouveau-friezen (30), een eerste duidelijk persoonlijke ingreep.

III. Tweede verdieping : neoclassicisme

Het horizontaliserend ritme is vormgegeven door de alternering van pilasters en halfzuilen (31), allen vervat in gietijzeren basementen (32).

Een plat afgedekte raamnis (33) vat het middentravee-raam samen, dat door de halfzuilen verdeeld in 1 hoofd- en 2 zijramen, terugliggend tegenover het gevelvlak. Het omgekeerde gebeurt met de zijtraveeramen (34) die in reliëf worden geplaatst door de raamlijsten, voortgezet in een natuursteenpaneel (35) dat oorspronkelijk de bouwdatuminscripties verwerkt in

een bas-reliëf moet hebben bevat (zie hoger graag, ook wat betreft de huidige sporen van de initiële villa-inscriptie "VILLA ROSENDA" op de borstwering (36)).

Zes segmentconsoles (37), steunend op de pilasters, de halfzuilen en axiaal op de zijtravee, dragen het gevelterras van de zolderverdieping(38).

IV. Zolderverdieping met topgevel : neo-Vlaamse renaissance.

Het maniërisme van de Neo-Vlaamse renaissance (met reminiscenties aan het grafische werk van H. Vredeman de Vries, de zogenaamde Floris-stijl, zie Stadhuis Antwerpen) binnen de perken van een topgevel.

De in- en uitgezwenkte top is hier onderbroken door een kroonlijst (39) en een autonoom uitgewerkte topbekroning (40) op pilasters, en bestaat uit een halfrondd hoofdgestel (41) met een terugliggend, verguld boogveld (42) en is bekroond met een vergulde gevelspits (43).

Ter beëindiging van de zijtraveeën is de topgevel aangezet met voluten (44) liggende voluten (45) en één ovlisk (46).

De voortgezette middentravee (47) introduceert aarzelend een "splinter-nieuw" art nouveau-bow window (48) (Zie ter illustratie werk van de Brusselse arch. P. Hankar (1859-1901)), hier nog gecamoufleerd door een segmentboog (49) dat als kader voortgezet (nog) autonomie wil suggereren. Dit prille art nouveau-attriboot onderbreekt een dubbelewaterlijst (50) en is bekroond met een segmentfronton op een tandlijst (51).

Het mansardedak (51) tenslotte, met leien afgedekt, is ingesneden door het zadeldak achter de topgevel.

- f. Tot zover dit kunsthistorisch intermezzo en deze uitgebreide gamma Belle Epoque-smaak. De laat-20ste eeuwse toeschouwer staat kunsthistorisch perplex na het doorslikken van de hier gepresenteerde "architectuurcocktail", een term uit de naoorlogse kunstgeschiedenis.

En van hetgeen de 20ste eeuwse kunstboeken voor een halve bladzijde vult daar bouwde 19de eeuws Oostende een complete zeedijk van vol.

Over de intrinsieke kwaliteiten van 19de eeuwse architectuur lopen de meningen duidelijk uiteen. Het laat zich raden hoe deze lopen over zoiets als zeedijkarchitectuur, die slechts de gepopulariseerde ("lagere") vormen kan presenteren van de officiële ("hogere") kunst.

Een kwalificatie die aardig wordt geïllustreerd als literatuur zich distancieert van lectuur en meer recent, muziek van zogenaamde muziek. Eenzelfde idee over concupitie ligt vervat in de mening van de vroeg-20ste eeuwse architectuur over de eigen kinderen, die de CIAM-ideeën zouden hebben gecommmercialiseerd. (10)

Anderzijds is het gebrek aan referentiemateriaal- of het wezen de iets verderopgelegen zeedijkvilla's "Yvonne", "Simonne" en "Francine" (11), dames die al evenzeer uit de kontekst zijn gelicht- aanleiding om VILLA MARITZA maar meteen als die "laatste parel" te beschouwen.

Groot is de verwarring evenwel bij een panoramische aanblik van de 19de eeuwse Oostendse zeedijk, te reconstrueren aan de hand van een collage der archieffoto's. (12). Talloze Maritza's dingen hier om de gunsten, en het staat elke laat-20ste eeuwse toeschouwer vrij deze te weigeren, dit geheel volgens de tradities der naoorlogse kunstgeschiedenis.

-
- (10) CIAM staat voor "Congrès Internationaux d'Architecture Moderne", internationale architectuurcongressen waarbij te Athene anno 1932 congressaal werd overgegaan tot de verbanning van het stedelijk leven in stedelijke eilanden van resp. wonen, werken, verkeer en ontspanning. Zowat het credo van de Economische Gedachte.
- (11) resp. Albert I Promenade 83, 84 en 88, werk van arch. Antoine Dujardin (1848-1933)
- (12) Partieel te zien in o.m. "Oostende in oude Prentkaarten", Y. Vyncke, Zaltbommel, 1974.

Deze uitgebreide gamma Belle Epoque-architectuur mag dan al uiteenlopende reacties loswerken (het vergaat andere architectuur niet anders), ze is daarom niet minder de volwaardige expressie van tijd en kontekst waarin ze kon opgroeien. Al is de ons gepresenteerde "architectuurcocktail" de al dan niet op smaak gebrachte versie van de (minder zoete ?) officiële kunst. De hoeveelheid suiker kan bezwaarlijk ter zake doen.

Aan de orde is het vakmanschap waarmee de 19de eeuwse architectuur in het algemeen en VILLA MARITZA in het bijzonder is bereid.

Van dit vakmanschap kan MARITZA getuigen met volgende feiten :

1. de aanwending van natuursteen heeft MARITZA met haar 19de eeuwse zusters gemeen, en mag in een bijtens noordzeeklimaat getuigen van enige aanwezigheid des geestes (en 'n rijke beurs). Dit ten aanzien van de bouwfysische kwaliteit van de gepleisterde eclectische baksteengevels (o.m. in de Oostendse binnenstad) die hun architecten het predicaat "stukadoorgotiekers" opleverde, evenwel ook niet min.
2. de artisanale natuursteentechnieken heeft MARITZA met haar zusterlijk gezelschap al minder gemeen. Afgezien van het feit dat de arbeidsintensieve techniek van natuursteen op een bijzonder vakmanschap beroep doet, treedt VILLA MARITZA hier duidelijk op het voorplan. Zie de specifieke bossagetechnieken, gecanneluurde zuilen, beeldhouwwerk van de kopconsoles (Rosenda & rentier) in het niet eenvoudige blauw-wit hardsteen-materiaal en de bekapping van de florale art nouveau-friezen.
3. de constructieve vernieuwing die tot uiting komt in de combinatie van natuursteen en het "nieuwe" gietijzer, en de oplossing van dragende elementen, zie de uitkraging der gevelterrassen.
4. de architecturale vernieuwing bij de introductie van het zeedijkgezicht, het openwerken van de gevel die architecturaal gestalte geeft aan de woon- en promenadefunctie van de zeedijk. Zie de creatie van gevel- en binnenterrassen, de introductie van de perspectief (symmetrie)-as naar zee.
5. de stedenbouwkundige vernieuwing bij de creatie van de strandboulevard (en de specifieke noord-zuid woonassen naar zee). Ook al kan in verband met de westelijke urbanisatie van Oostende die wellicht evenzeer "de Oostendse eigenheid" geweld aandeel, heel wat wordtn aangemerkt.
Net zoals het een bijzondere speling van het lot moet zijn dat aristocratische MARITZA door de huidige Oostendse verontwoording als democratisch houvast wordt geïnstalleerd.

Tot zover deze reconstructie van "de laatste parel".

Oostende zal met haar laatste parel (alias VILLA MARITZA) architecturaal niet vallen of staan. De realiteit is minder spectaculair.

De Oostendse architectuurtoekomst ligt al ruim 30 jaar vast in (Algemene) en Bijzondere Plannen van Aanleg, die de "grootschalige groei" nog steeds legaliseren. De zogenaamde "afbraak van Oostende" is slechts de systematische voltrekking van dit 30 jaar oude voornis.

Geen kruid, ook geen monumentaal kruid (monumentalis vulgaris ?) beschermd bij eender welk Besluit bleek ooit ongewassen tegen de Economische Gedachte. Die tot eigen schade en schande zoals blijkt, economie niet kan onderscheiden van architectuur.

J. BELLAERT
architect

(1) Bijlage

Ontwerpen van lijst van voor bescherming vatbare monumenten, stads- en dorpsgezichten.

Ministerieel Besluit van 13 december 1979 (Belgisch Staatsblad, 14 maart 1980)

Architectura minor : de woonhuizen :

1. Vlaanderen 17 (T. Van Hille, architect)
2. Van Iseghemlaan, 12A
3. Van Iseghemlaan, 78
4. Christinastraat 67 (C.L. Pil, architect)
5. Albert I Promenade 76, alias VILLA MARITZA
6. Luifel aan woonhuis, Kaaistraat 5
7. Kiosk, Wapenplein (T. Van Hille, architect)

Architectura maior

8. Postgebouw, Serreyslaan (G. Eysselinck, architect)
9. Koninklijke Gaanderijen (Ch. Girault, architect)
10. Koninklijke Stallingen, Koninginnelaan
11. De Smet de Naeyerbrug (A. Chambon, architect)
12. Stapelhuis, haven
13. Douanegebouw, haven
14. Koninklijk Stapelhuis en 1 Halfportaalkraan, haven
15. Ruitersstandbeeld Leopold I (J. de Lalaing, beeldhouwer)
16. id. Leopold II (A. Courtens, beeldhouwer).

De fotostencil op p. 22 werd geschonken door het VORMINGSINSTITUUT. Onze oprechte dank hiervoor. In het VORMINGSINSTITUUT-OOSTENDE lopen er buiten de cursus "ANTIËK" nog een massa programma's die U waarschijnlijk ook interesseren. NU informatie vragen 059/70 67 37. VORMINGSINSTITUUT OOSTENDE - TAALOPLEIDING - ONDERNEMERSOPLEIDING BIJSCHOLING - VOLMAKING - LEEFTIJD.

MANUSCRIPT EN BOEK

Door de Protestantse kerk werd ter gelegenheid van een door hen georganiseerde tentoonstelling een catalogus uitgegeven "Manuscript en boek tot en met Beleg van Oostende".

De catalogus kan men bestellen mits storting van 150 F. op rek. nr 000-0909894-34 van Alfons LAUREYS, Olmenlaan, 2, B 8230 OUDENBURG

INDEX DE PLATE

De jaarlijkse inhoudstafel van "De Plate" opgemaakt voor het jaar 1980 door Emiel SMISSAERT, zal voor einde april aan de ondertekenaars toegestuurd worden. Wie de index wenst kan die nog bestellen mits overschrijving van 100 F. op rek. nr. 750-9109554-54 van "De Plate" Oostende.

NIEUWS OVER ONZE BESTUURSLEDEN

- Ons bestuurslid Emiel SMISSAERT is op zaterdag 4 april in het huwelijk getreden met Mej. Chantal OPSOMER. Onze hartelijkste wensen naar het jonge paar en we wensen hen veel jonge "Plaatjes".
- Jef KLAUSING heeft begin april een sprongetje gedaan tot Oostende. Hij laat alle leden groeten en is inmiddels reeds terug in Bangladesj. Tot september Jef ?
- Het is met genoegen dat we ons bestuurslid Walter MAJOR ontmoet hebben. Wij hopen dat zijn convalescentieperiode goed verloopt en we hem spoedig terug in ons midden mogen begroeten.

A. VAN ISEGHEM

TEKSTOVERNAME UIT "DE PLATE" IS ALTIJD TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

De laatste
uitgegeven boeken
zijn **ALTIJD**
te verkrijgen bij

INTERNATIONALE BOEKHANDEL

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen

D E P L A T E .
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige Kring "De Plate", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.
10de jaargang, nr 5 - 8, mei - augustus 1981

IN DIT NUMMER :

- blz. 2. : J.H. KLAUSING: Berichten uit Bangladesh;
- blz. 3. : G. BILLIET :Uit de bibliografie van Oostende (5) A.Valabrègue (verv. 3.)
- blz. 6. : W.VERLONJE : Medailles en Oostende ;
- blz. 7. : O. VILAIN : Kustfolklore : De Troubadour;
- blz. 9. : R. VERBANCK : 1940 ; Duits soldatenbordeel te Oostende ;
- blz.10. : N. HOSTYN ; Vergeten Oostendse schilders : Henri Permeke (deel 1) ;
- blz.12. : N. HOSTYN ; Uit het Stadsarchief ;
- blz.13. : Y. VAN HYFTE : "Ostend was near reduced...";
- blz.14. : N. HOSTYN : Architecten van Oostende XVI: aanvullingen;
- blz.15. : N. H. : Een document uit de Franse Tijd ;
- blz.16. : F. MENU : Honderd jaar "Nut en Vermaak" (deel 1) ;
- blz.23. : E. SMISSAERT : Een bloemlezing gedichten over toerisme ;
- blz.24. : M. DUBOIS ; De Zeevaartschool te Oostende ;
- blz.27. : N. HOSTYN : Oostendse muziekgeschiedenis XIII. Jozef WIENIAWSKI ;
- blz.28. : D. FARASYN : Over het bestaan van de "Sint Jorisgilde" te Oostende ;
- blz.29. : W. SAMYN : Historiek van de Oorlogsvrijwilligers.

MEI- ACTIVITEITEN

Het bestuur van de Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen u uit te nodigen op een

OOSTENDSE FILMAVOND

met voorstelling van documentaires over onze stad van H. STORCK, ingeleid en van commentaar voorzien door Norbert HOSTYN stadsconservator.

op donderdag 21 mei 1981 om 20u 30.

in de conferentiezaal van de V.V.F.Oostende, Dr. Colensstraat 6. 8400 OOSTENDE.

Zoals altijd zijn ook niet leden van harte welkom en is de toegang vrij en gratis.

Mededeling : De oorspronkelijk voorziene lezing over "Oostende Vrijhaven 1781" kan niet doorgaan wegens ziekte van mevrouw Houdtman-Desmet. Wij wensen haar een spoedige en volledige beterschap en hopen haar op een latere datum over dit onderwerp te horen.

JUNI- ACTIVITEITEN

1) PLECHTIGHEID JAN PIERS

Het bestuur van "De Plate" nodigt haar leden uit op de plechtigheid ter gelegenheid van de overhandiging van de ambtskledij door Ere - Burgemeester Jan PIERS. De plechtigheid gaat door op zaterdag 13 juni om 11 u. in de Toneelzaal van het Feest- en Kultuurpaleis. Bij deze gelegenheid zal een film "20 Jaar burgemeesterschap Jan Piers" voorgesteld worden.

2) JAARLIJKSE STUDIEREIS

De Oostendse Heemkundige Kring "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen u uit te nodigen voor deze uitstap die doorgaat op

zondag 14 juni 1981.

en die ons dit jaar naar het oostelijk verlengstuk van onze provincie, Zeeland - Walcheren, brengt.

Praktische schikkingen.

We starten om 08u 30 stipt vanuit de Dr Colenstraat 6 van voor het lokaal van de V.V.F. Na een vlotte rit over Hardenburg steken we in Breskens de Schelde over om rond 11 uur in Middelburg toe te komen.

Hier nemen we eerst en vooral de tijd om even een drankje te nutten in het restaurant "de Abdij", naast de bijzonder fraaie abdij die omstreeks 1120 - 1130 gebouwd werd.

Om 10u 30 is het dan tijd voor een rustige stadswandeling langs de monumenten van Middelburg onder leiding van een gids, waarna we even verpozen op de Grote Markt.

Het middagmaal wordt ons vanaf 12u 30 geserveerd in het restaurant "de Schouwborg".

De namiddag vullen we op met een bezoek aan het ZEEUWS MUSEUM, waarna we doorgaan naar VEERE het zeer mooie stadje met een roemrijk verleden. We doen er een kleine wandeling en nemen de tijd voor een consumptie.

Met een korte blik op DOMBURG, WESTKAPELLE en VLISSINGEN trekken we terug de Schelde over, huiswaarts, waar we zoals altijd even voor het avondmaal toekomen.

De prijs voor de reis, hierin zijn begrepen bus, overtocht, gids en toegang museum, bedraagt 300 fr te storten op postrekening 000-0507753-55

J.B.DREESEN

OOSTENDE

en dit vóór 31 mei 1981 met de vermelding "WENS" of "WENS NIET DEEL TE NEMEN AAN HET MIDDAGMAAL".

De prijs voor het middagmaal bedraagt ongeveer 20 gulden (dienst en B.T.W. inbegrepen) en is ter plaatse te betalen, bij voorkeur in guldens. Het aantal plaatsen is beperkt tot 50.

Elk zegge het voort.

J.B.D.

BERICHTEN UIT BANGLADESH.

Het heeft mijn vrouw en mij oneindig veel genoegen gedaan ter gelegenheid van Kerstmis en Nieuwjaar opnieuw een hoop wensen te mogen ontvangen in het verre Bangladesh van vrienden en vriendinnen van DE PLATE. Wij hebben ze stipt beantwoord met een paspoort kaartje en bijhorende zegels.

Er zijn beslist onder de schrijvers die NIETS ontvangen hebben. De reden is zeker niet dat wij die mensen vergeten of verwaarloosd hebben. Maar sommige kaarten zijn verloren geraakt en nooit aangekomen. Andere kaarten werden verstuurd zonder vermelding "Luchtpost-Air Mail": einde Maart heb ik nog VIER kaartjes en/of brieven met wensen ontvangen, die begin december verstuurd werden. Die personen zullen zeker reeds hun bedankje hebben van ons, tenware... en dat is een derde reden, dat de postbode die de brievenbus ledigt voorzichtig de postzegels afweekt om ze verder te verkopen... Het is menselijk in een land waar de koelies amper 30 fr. per dag hard werken verdienen. Aan allen die van goede wil geweest zijn en die we niet kennen of die geen antwoord hebben gekregen : onze warme dank.

Jef KLAUSING.

Ostende.

Dadelijk wordt A.V. getroffen door de ontelbare cabines op het strand "... la plage d'Ostende... une des merveilles de Belgique... sans contre-dit la première du continent".

Op de prachtige dijk "une circulation tourbillonnante de curieux... chatoient perpétuel de toilettes claires". Somptueuze hotels en protserige gebouwen. En een cosmopolitisch gezelschap dat hier in dure genietingen zijn rijkdom komt uitstallen. Dikbuikige Duitse en Hollandse miljonairs, extravagant geklede vrouwen overladen met juwelen. Een profusie van genoegens staat ter beschikking: zwemmen, zeetochtjes, regatten, kinderbals, Parijse operettes, wedrennen met prijzen tot 50.000 fr, zwemwedstrijden b.v. onder een boot door, voor de excentrieke Engelsen, bloemengevechten zoals aan de Côte d'Azur. De kursaal, een oors gebouwd met koepels, is het centrum van de genietingen. Dat paroxysme met de uitdagende wansmaak van de parvenu wordt hier aanvaard. Weinig Fransen, maar des te meer gasten uit het Noorden: Belgen, Hollanders, Duitsers, Engelsen, Denen, Russen.

De peperdure eerstrangshotels zijn voor de gefortuneerde aristocratie... (Voor een zitkamer in het Hôtel de la Plage moest 100 fr daags betaald worden, zegt Busken Huet). Maar, beweert A.V. (en hier wijkt hij af van Edg. Auguin die "les prix à Ostende inabordables vond -cf. Plages belges IV in; De Plate, 1960, december) "on aurait tort de croire Ostende inabordable au petites bourses". Wat restaurants, cafés, huur van appartementen of huizen betreft, de prijzen zijn, volgens onze Provencaal, niet waanzinnig hoog.

Oostende, dat een beetje op een Hollandse kuststad lijkt, heeft een regelmatig stratennet maar geen monumenten. Het enige bezienswaardige in de S.S.-Pieters en Pauluskerk is het grafmonument van koningin Louise. "On aime sa place d'Armes" met zijn stadhuis. In de "cercle" daarbinnen verdiepen ernstige lezers zich in kranten en tijdschriften. (Hun opvolgers zitten nu, ongeveer op dezelfde plaats, in de stadsbibliotheek).

Het alleedaagse Oostende vind je in de bedrijvigheid rond de dokken. Op de "Groenselmarkt" met zijn piramiden van fruit en groenten voor de seizoenbevolking. En vooral op de Grote Markt met de bonte drukte rond de kraampjes waarin alles te koop ligt: stoffen, juwelen, Delfts porselein, schelpen, "tout le bric-à-brac vulgaire auquel se trompe souvent l'étranger". Onthutsend volgt daarop: "mais dont la vue prouve tout au moins que le sentiment de l'art est général en Flandre" (Vreemde kunstzin!). Je ziet er spekslagers hun worsten uitduwen, Hollandse kazen op grote weegtoestellen, handelaars in rook-, snuif-, en pruimtabak. Meiden met een juk lopen voorbij (alweer), soepverkoopsters, 'n scharensliiep, hondenkarretjes, de witte wagen van de melkerij van Snaaskerke.

Ook de mijn (onze vroegere "cirk") interesseert hen. "C'est le Minck à Dunkerque, c'est la minque à Ostende". Als de klok luidt komen visvrouwen en handelaars toegelopen. Wissers gocien bennen vis om. De verkoop bij afslag begint met een radde roeper. Van vis schijnt A.V. niet veel kaas gegeten te hebben want hij merkt op: "... de ces cabillauds qu'on appelle en Belgique des églefins" (Schelvis - toch duidelijk te onderscheiden van een kabeljauw - is in het Frans: aiglefin of aigrefin).

A.V. ontmoet vissers uit Trouville die al jaren geleden naar Oostende getrokken zijn omdat hun bedrijf ginder niet lonend was. Hier gaat het beter.

Samen zijn ze ruim vierhonderd man. Sommigen bezitten hun eigen logger, anderen zijn eigenaar met z'n drieën of vieren. Hun gezinnen zijn hier ook. Ze komen bijeen in een herberg op de kaai, opgehouden door 'n vissersweduwe met vier kinderen. Zo helpen ze haar. 't Zijn eerlijke kerels, graag gezien. Ze staan ingeschreven op het Frans consulaat.

A.V. heeft gelijk. De registers van de alhier getuigen van die Normandische aanwezigheid. Voor de jaren 1878, 1879 en 1880 tel ik respectievelijk 10, 10 en 7 geboorten uit 20 gezinnen; met de getuigen bij de aangifte in totaal 60 valwassenen, allen gehuisvest in Trouville. Typisch detail: in 14 gevallen wordt het kind aangegeven door de vroedvrouw omdat de vader op zee is. Bij 11 geboorten is dat de jonge Jeanne Verstraete (22j. in 1878).

Bij die vissersfamilies tref je veel broers en zusters aan en traditiegetrouw huwen ze in eigen kring. Zo zijn er de (naar alle waarschijnlijkheid) gebroeders: Doevre, Elie, Legrix, Roussel, Pouette (die laatsten met twee zusters), Croix, Daussy en Sénégal, allen met één zuster. En er zijn de gezusters Milon en Moulin, allen met één broer. Om een idee te geven van de verwantschap: Gustave Elie is getrouwd met Delphine Pouette, Eugène Roussel met Julie Pouette; Louis Daussy met Julie Petit, haar broer Victor met Gabrielle Daussy. Al die vrouwen zijn van Normandische afkomst. De jonge schipper Thomas Pouette heeft echter zijn zinnen gezet op de Oostendse Marie Monteny bij wie hij twee kinderen krijgt (Delphine 17.5.1878, Gustave 7.09.1879). De jonge visser Eugène Michel heeft er in die korte tijd drie - in die vruchtbare tijden geen uitzondering - (Eugène 1.1.1878, Marie 27.7.1879 en Léontine 11.11.1880). Die steekproef over die drie jaren bevestigt dus de geloofwaardigheid van A.V.

Vooraleer Oostende te verlaten maakt A.V. een paar excursies. Naar de sluizen van Sas-Slijkens (een attractie in die tijd!), naar de oester- en mosselbanken. De Oostendse oesters komen eigenlijk uit Harwich en Colchester. Ze ontwikkelen zich hier in putten die, dicht bij de sluizen gelegen, elke dag bij vloed, vers zeewater krijgen.

Buurttams brengen je naar Mariakerke ("... un satellite d'Ostende"). Middelkerke "... station modeste ... point de kursaal, point de casino... vie de famille..." en naar Blankenberge dat heeft willen wedijveren met Oostende. "Une grande rue, où se succèdent d'élégants magasins, mène droit à la plage, en aboutissant au pied d'un escalier qu'il faut monter pour arriver près de la mer". (Bedoeld is: de Kerkstraat. Hoe nuchter en banaal klinkt dat tegenover de lyrische stijl van E. Auguin, cf. Plages belges III; De Plate, 1980, november).

Blankenberge geniet de voorkeur van de Bruggelingen. Er is hier een visserskwartier. De vissersboten moeten nog op het strand getrokken worden. (Onbegrijpelijk! Er was toch een haven sinds ca. 1870! Cf. Auguin, ibid.) De vis wordt er nog bij afslag op straat verkocht want er is geen mijn. (Dat moet dan genoteerd zijn vóór 1887, datum van de ingebruikneming van de vismijn, cf. Elie Bilé, Blankenberge, 1971, p.95.)

Furnes

Nergens heeft Valabrègue de droefgeestigheid van 'n stad zo intens aangevoeld als hier. Ligt dat aan de aftakeling der gebouwen, het gras in de straten, de algemene verwaarlozing? De Grote Markt, met de Sint-Niklaastoren, het stadhuis, het gerechtshof met zijn belfort, het Spaans paviljoen en de Hoge Wacht, is een zeldzaam geheel. Maar... "tout paraît vieilli, décrépît et suranné". Hij overnacht in een hotel waar hij bij het souper de enige gast is.

's Anderdaags wandelt hij rond de stad en geraakt beter gestemd. Hij waardeert de bevallige vensters en de sierlijke pui aan het stadhuis. Bij de deur hier hangt een affiche die de kermis aankondigt. In het Vlaams. Hierbij maakt onze welgedane Fransman, die van taaldiscriminatie geen besef heeft, bedenkingen die zijn totaal onbegrip van de taaltoestanden bewijzen.

Het is of hij zich nog in Frans-Vlaanderen waant.

In Veurne, zegt hij, is men voorstander van het Vlaams. Dat is hier de officiële bestuurstaal. Ze willen mordicus de streektaal bewaren met 'n "résistance qui passe en Belgique pour être foncièrement rétrograde". Het gemeentebestuur, trouw aan het verleden, "garde encore je ne sais quel orgueil qui ne convient plus guère à la situation présente". (Foei, Valabrègue! Alsof hij wil suggereren: kijk naar het lichtende voorbeeld van Frans - Vlaanderen en gooi het Vlaamse roer om! Wij moeten het hem vergeven. Hij was tenslotte geen ... kardinaal Mercier).

A.V. bezoekt het interieur van het stadhuis en het gerechtshof en zijn oordeel wordt milder. Sint-Walburga valt in puin. Als 'n symbool van de stad. Onze Provençaal schijnt er zich niet van bewust te zijn dat de onafgewerkte kerk slechts uit koor en kruisbeuk bestaat, want hij merkt op: "on cherche vainement la nef". De talrijke pathetische beelden moeten devote zielen sterk impressioneren. Dat is ook het enige dat hem treft in de Sint-Niklaaskerk. De herinnering aan Spanje waart hier rond. In Veurne denk je meer aan Filips III en Filips IV dan aan Leopold II.

Vooraf in de 17e eeuw heeft de stad veel te lijden gehad van de Franse troepen. Vauban zelf vroeg aan de koning de losbandigheid van de soldaten te beteugelen. Ook de boetprocessie met zijn bijbelse "gesproken" tafereel draagt een Spaans stempel. Dat is de hoofdgebeurtenis van het jaar waarvan de voorbereiding heel Veurne wekenlang bezig houdt.

Vóór zijn vertrek beleeft A.V. twee voor hem ongewone scènes. Huisvrouwen komen met emmers aan een juk water halen aan de publieke fontein bij Sint-Walburga. Dat gebeurt twee keer per week op 'n vast uur. "Ce qui montre bien que cette ville est encore arriérée." En op het kanaal naar Nieuwpoort zie hij twee aken voortgezeuld door vrouwen, haveloos en blootsvoets. Waarom hier geen paarden of muilezels ingespannen? Het doet hem denken aan de slavenarbeid van de lijfeigenen in de middeleeuwen.

Nieuwpoort.

Door de resten van fortificaties en grachten en door de zware Tempelierstoren wekt Nieuwpoort dadelijk de indruk van een militaire stad die vroeger een belangrijke rol heeft gespeeld. Nu telt ze geen 4.000 inwoners meer en is ze economisch uitgestorven.

Zoveel levendiger was Nieuwpoort vroeger en A.V. voegt erbij -niet zonder overdrijving- "Une pépinière de matelots et de corsaires, un refuge des flottes espagnoles, un port de commerce qui a tant de fois excité l'envie de la France, de la Hollande et de l'Angleterre." Met

een licht schokje lees ik : " Ostende lui a tout ravi, voisine insatiable". Nieuwpoort probeert iets van het Oostends badsucces af te nemen maar het strand ligt veraf.

In het stadhuis is een collectie schilderijen te zien (ook door E. Auguin vermeld, cf. Plages belges II, De Plate, 1980, oktober). Verder zijn er de vervallen halle met belfort en de kerk. Het carillon van het belfort hangt nu in de kerktoeren. De rijk gecostumeerde O.L.V.-beeldjes in de kerk laten Spaanse invloed zien. Ook een aantal grafstenen verraden hoe intens de Spaanse aanwezigheid was. In Nieuwpoort werd ook een gedeelte van de bevoorrading voor de fameuze Armada bijeengebracht. Farneze had daarvoor zelfs een nieuw kanaal laten graven van Nieuwpoort naar Antwerpen. (Met de Vara roep je hier uit : Hoe bestaat het ? Wanneer werd dat kanaal dan gedempt ?).

"Nieuport-Bains est une création artificielle" met een mooie dijk en luxueuze hotels. Maar er komt geen kat. (Wat Auguin bevestigt). A.V. verkliest het droefgeestige Nieuwpoort waar het leven voortkabbelt. Melzware koeien komen uit een weide. Melkmeisjes gaan rond. Naast bedrijvige kantwerksters zit een oude visser netten te boeten. Twee honden trekken een karretje fruit voort. Filosoferend mijmert A.V.: je kunt hier serene rust vinden "après l'activité qui dévore et la fatigante course aux sensations et aux idées".

Met die verzuchting van alle tijden - en moderner dan ooit - besluit Antony Valabrègue zijn "Belgische schetsen". Ze zijn niet zo levendig als "Plages belges" maar vormen onbetwistbaar een lezenswaard tijdsdocument.

G: BILLIET.

MEDAILLES EN OOSTENDE.

Op de onlangs gehouden tentoonstelling (dec. 1980-jan.1981) in de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel : "De medaille in België van 1951 tot 1976" kwamen een vijftal medailles voor met de betrekking tot Oostende.

Nml.

- n° 298. Jozef Sebrechts en Jeanne Van Caillie. Door Octaaf Rotsaert
- Naar links gekoppelde bustes van man en vrouw. Op de afsnede Oct. ROTSAERT.
- DILECTIS/PARENTIBVS JOSEPHO M.A.A./SEBRECHTS/QVONDAMMEDICO CHIRURGO NEC NON
IN/ LOVANIENSI VNIVERSITATE PROFESSORI BRVGIS/XXVIII MARTII
MCMXLVIII DEFVNCTO ET JOANNAE E.C./VAN CAILLIE/NVNS PATRIA OSTENDANA VIVENTI
/FILII AC FILIAE/GRATO ANIMO DEDKAVERE/A.D.MCMLX

1960, Fisch, 65mm, brons

- n°303 Zeiltocht Oslo-Oostende. Door Antoine Vriens
-Naar links zwemmende dolfijn waarop een zeemeermin zit.
Onderaan langs de rand. A.VRIENS.GO

MERCATOR

- Driemaster naar links. Onderaan langs de rand A.V. 1960, Fonson, 69mm, brons.
n°331. Maildienst Oostende-Dover. Door Joseph Witterwulghé
3/4 naar rechts varende pakketboot waarop REINE ASTRID
Rechts langs de rand dalend J.WITTERWULGHE Afsnede "OOSTENDE-DOVER"
[1961], Fisch, 45mm, brons.

- n°752 James Ensor Door Harry Elstrøm

a) James Ensor. Naar rechts gekeerd hoofd. Links langs de rand dalend
ELSRØM OOSTENDE, onderaan monogram HE [1975], Fisch, 62mm, brons.
b a., maar keerzijde vrij [1974] Fisch, 40mm, verzilverd brons, 115mm, brons.
W. VERLONJE

KUSTFOLKLORE : DE TROUBADOUR.

In de tijd dat er straatzangers waren, kende onze kust gedurende het seizoen ook de troubadours, meestal afkomstig uit de zuidelijke landen, die op dijk en strand liederen zongen en ook soms hun kleine vliegende blaadjes aan hun badgasten verkochten.

Een heel bijzondere figuur tussen die troubadours, was wel de Italiaan BRANDINI JESSE. Men vindt van hem prentkaarten, die hij zelf liet drukken, maar ook op kaarten van Nels en Star treffen we hem geregeld aan.

Uit de weinige documentatie die we over hem bezitten lezen we o.a. in "Knocke-Zoute Gazette" van 15.8.1920 dat de grote kindervriend die Brandini Jesse was door een grote menigte ter gelegenheid van de 70ste verjaardag was gevierd geworden. Hij liet de kinderen dans- en turnoefeningen uitvoeren, terwijl hij hen op zijn gitaar begeleidde. Geregeld zong hij terwijl kinderen een rondedans deden. Op een souvenir-kaart van 1922 lezen we dat er ook een boek van hem te koop is onder de titel "140.000 kilomètres faits à pieds autour du monde en parlant seulement l'italien".

In 1926 laat hij een prentkaart drukken met zijn foto "Souvenir de la plage belge - 1926 : obole des enfants à leur grand ami troubadour". Op de keerzijde is een tekst gedrukt, waarvan het begin luidt : "A mes admirateurs, par les journaux, comme par mes conférences, par mes livres de voyage, et par des millions de prospectus, vous savez que j'ai été forcé en 1890 à parcourir en 10 ans - comme le Juif Errant - toute la terre. Rentré en 1901 en Italie, après avoir accompli ce tour de force..."

Op een souvenirkaart van 1928 lezen we dat hij in 1904 toen hij terugkwam van zijn wereldreis te Blankenberge een conferentie hield in het Kursaal. Tevens deelde hij mede dat op zijn 73ste verjaardag de kinderen hem zouden vieren en dat dit door het ciné-journaal "The Blue Eagle" zou opgenomen worden.

Op de kaart van 1930 staat hij afgebeeld als de jongere troubadour, met als onderschrift "Le troubadour en route pour aller donner sa conférence au Casino-Kursaal de Blankenberghe, le 12 juillet 1904". Op de keerzijde vertelt hij dat hij gezworven heeft door Noord- en Zuid- Amerika, Afrika, Azië (Siberië van Moskou tot Vladivostok en zo tot Japan). Van Nieuw Zeeland kwam hij terug om aanwezig te zijn op de Wereldtentoonstelling in 1900 te Parijs. Vandaar terug naar Rome, om naar de Noordkaap te vertrekken. Vier jaar later was hij terug in ons land. Op dezelfde kaart lezen we dat hij op de Wereldtentoonstelling van 1930 in Antwerpen en Luik conferenties zou geven over zijn wedervaren als globe-trotter.

Een heel interessant document is een vliegend blaadje van 1931.

Naast zijn portret laat hij zijn persoonlijke mening kennen over de 4 hoofdvereisten om tot een beschaafde wereld vol liefde te komen.

1. Een Volkerenbond.
2. De kennis van het Esperanto.
3. Het algemeen stemrecht, zowel voor mannen als voor vrouwen.
4. Eenzelfde onderwijs, zoals bij muziek, ook voor de handenarbeid, kosteloos voor alle kinderen, met hoofddoel een attest van burgerrecht te bekomen.

Brandini Jesse was toen 81 jaar en kan als een voorloper van de veel latere idealistische hippies genoemd worden, al schreef hij dit 50 jaar geleden.

KUSTFOLKLORE: DE TROUBADOUR

SAISON D'ÉTÉ A LA MER

Le Troubadour en route pour aller donner sa conférence au Casino-Kursaal de Blankenberghe, le 12 Juillet 1904

OBOLE DES ENFANTS A LEUR GRAND AMI TROUBADOUR

Mén petit ami donnez aussi votre obole à votre vieux troubadour, pour l'aider à écrire un livre, qui sera édité lors de l'Exposition Internationale de Liège en 1930

Ostende Le Troubadour Italien

Een laatste kaart vonden we nog van een jaar later met "Troubadour, l'ami des enfants sur le littoral 1932 à l'âge de 82 ans - souvenir".

Op de keerzijde staat een volledige Italiaanse tekst met een boodschap tot alle leden van de aardse familie beginnende met "Cari Fratelli...".

Verder weten wij niets meer over Brandini Jesse. Heeft hij nog lang geleefd ? Is hij aan onze kust overleden ? Of waar ?

Wellicht kan iemand uit de omgeving van Knokke-Heist ons daar meer over zeggen, want aldaar verbleef hij veel. Ook bij Moeder Siska ging hij geregeld zingen, want een zijner liederen was "Les Laiteries Siska au Zouté". Wij eindigen dan ook met de tweede strofe uit dit naïeve lied :

"Quoique je sois vieux
J'ai le coeur encore jeune
Malgré mes blancs cheveux que j'ai sur mon caillou
Le vie en plein air moi je t'adore
Dans tous les pays je me crois chez vous
Dans les hautes montagnes où je respire
Mon salon à moi c'est le trottoir
Mes tableaux sont les boutiques
J'ai tous les bancs comme dortoirs,
Et les agents comme domestiques".

O. VILAIN.

1940 - DUIJS SOLDATENBORDEEL TE OOSTENDE

Toen de Duitsers zich in 1940 voorlopig te Oostende kwamen vestigen zochten ze naar een geschikt lokaal om er een soldatenbordeel in te richten. Zo vonden ze in de Langestraat, dicht bij het kursaal, de bar, "La Pergola". Ik denk niet dat ze er veel veranderingen hebben moeten aanbrengen.

Tot onze eer dient gezegd dat de vrouwen die er werkten geen inheemse waren, maar afkomstig uit Noord-Frankrijk. Geregeld moesten ze zich aanbieden in de Sint-Jozef kliniek ten einde hun handelsregister te laten nazien.

Ze waren ook allen klant bij een jonge dameshaarkapper die na de oorlog te Oostende grote bekendheid verwierf. Tijdens het lange opkalefateren kwam het vaak tot confidenties en vertelden wat over hun motieven. Eentje verklapte dat ze serieus verloofd was en werkte om vlug haar uitzet te verdienen. Een andere vrouw was getrouwd maar hare Poilu zat in gevangenschap, terwijl een andere, niet gehuwd, veel geld wilde om haar uitbesteed kind een fatsoenlijke opvoeding te geven.

Soms werden ook getwist terwijl ze onder de droogkap zaten en verweet ene de andere dat ze onder de prijs werkte. Die brédageprijs bleek 50fr te zijn. Ik ben geen expert ter zake, maar jaren na de oorlog was te Amsterdam de algemene eventjes-binnen-en-buitenprijs 6 gulden (toen 72 fr.). Geruime tijd was deze tarief niet aan de index gekoppeld, maar dit was waarschijnlijk omdat het aanbod de vraag ruim overtrof.

R. VERBANCK.

Het lag voor de hand dat in onze artikelenreeks de figuur van Henri PERMEKE vroeg of laat aan bod ging komen. Vergeten was hij zeker en hetgeen over hem gepubliceerd werd is bedroevend weinig.

Immers, wie kende zijn schilderijen, tenzij een handvol specialisten en de aandachtige bezoekers van het PERMEKE-Museum te Jabbeke waar een marine van hem te zien is?

Mijn collega Willy VAN DEN BUSSCHE, Conservator van het Jabbeeks Permeke - Museum was me echter voor. In de zomer van 1980 pakte hij in genoemd museum uit met een puike studie-tentoonstelling rondom de figuur van Henri PERMEKE. De resultaten van zijn vorscherswerk publiceerde Willy VAN DEN BUSSCHE in een 34 bladzijden dikke gestencilde catalogus, getuigend van gedegen vakkennis.

Onafhankelijk van VAN DEN BUSSCHE verrichte ik met het oog op een bijdrage voor "De Plate" mijn eigen research overeen, maar V.D.B. vond zaken die ik niet vond en het omgekeerde is ook waar.

Met het artikel dat volgt wil ik de figuur van Henri PERMEKE aan het grote lezerspubliek van "De plate" leren kennen.

De tekst houdt de chronologische volgorde aan. In een eerste deel komt de periode aan bod vóór PERMEKE'S aankomst te Oostende.

1849 : Henri-Louis PERMEKE wordt op 25 augustus 1849 te Poperinge geboren.

Zijn vader, Pierre-Jacques PERMEKE (1810-1880) was glaswerker en huisschilder. Hij woonde op de Grote markt te Poperinge en later in de Hospitaalstraat 27 aldaar.

Zijn moeder heette Nathalie VAN HAELEWYN.

In het tijdschrift "De Vlaamse Stam" (2,3, 1966, p. 240) publiceerde Ph. VAN HILLE de kwartierstaat van Constant PERMEKE. Daarin leren we dat Henri's voorvadersen blikslagers, loodgieters, landbouwers en stoelen-draaiers waren.

Het gezin PERMEKE-VANHAELEWYN telde 12 kinderen, oa. nog een Louis, een Leopold en een Edouard.

Een zuster van Henri trouwde met de vader van de gekende Iepers-Oostendse fotograaf Maurice ANTONY (1883-1963)

Over Henri's jeugd en jongelingsjaren is weinig met zekerheid geweten : met afwisselend succes zou hij tal van beroepen hebben uitgeoefend.

1870 : "Landschap" (olie op doek; 24,5 x 45; privéverzameling)

1874 : In dat jaar wellicht vat Henri PERMEKE zijn studies aan aan de kon. Academie voor Schone Kunsten te Brussel.

Tot omstreeks 1878 woonde hij in de Molenstraat 33a te Sint-Joost-ten-Noode

1875 : Op 2 september 1875 richt Henri PERMEKE een brief aan het Poperingse Gemeentebestuur om een subsidie voor zijn studies te bekomen (VAN DEN BUSSCHE, p. 3)

Hij liet niet na her en der aan te dringen om méér subsidies te bekomen (VAN DEN BUSSCHE, p. 5-6)

"Stilleven - de dood" (olie op doek; 56,5 x 42,5; privéverzameling)

1876 : Stichting van "L'Essor" te Brussel op 4 maart 1867. Deze vereniging wilde de leerlingen en oudleerlingen van de Academies voor Schone Kunsten verenigen. PERMEKE was stichtend lid. Andere leden waren : A. BAERTSOEN, F. CHARLET, J. DILLENIS, L. HERBO, L. CAMBIER, J. DEGREEF, J. DELVILLE, R. WYTSMAN, F. VAN LEEMPUTTEN, J. DELALAING, F. KHNOPFF e.a.

- 1877 : "Het strand te Oostende"
 "Het kursaal te Oostende in opbouw"
 "Landschap" (olie op paneel; 44,5 x 58; privéverzameling)
 "Poperinge na de hoppepluk" (olie op doek; 57 x 123; (Poperinge, Gemeentebestuur)
- 1878 : Een brief van PERMEKE (gedateerd 26 augustus 1878) vertelt dat hij toen in Amsterdam verblijft.
 In die brief is een ook sprake van de aankoop van "Gezicht op de Stad Poperinge" door de Stad Poperinge à 1.200 Fr. (VAN DEN BUSSCHE, p. 6).
 In 1878 zou Leopold II zijn schilderij "Oostende bij regenweer" gekocht hebben naar aanleiding van een tentoonstelling van "L'Essor" (L'Echo d'Ostende, 20 juli 1907)
- "Scheldegezicht te Burcht" (olie op paneel; 43,5 x 57 cm; privéverzameling)
 "Broeltorens te Kortrijk" (olie op doek; 49 op 68; Oostende, Museum voor Schone Kunsten)
 "Oudenaarde tijdens de overstroming van 1877". Hij wint er een bronzen medaille mee te Sydenham.
- 1879 : Wellicht dat jaar voltooit PERMEKE zijn studies aan de Brusselse Academie. Begin 1879 verhuist hij naar Burcht, een Scheldedorp nabij Antwerpen.
 Burcht was toen ter tijd een geliefd oord bij vele Belgische landschappers : Franz Courtens, Alfred Verwee, Euphrosine Beernaert, Camille Van Camp...
 Deelname aan het Salon 1879 te Brugge met "Oudenaarde tijdens de overstroming van 1877" & "Haven te Maassluis" (cf. Cercle Artistique Brugeois. Explication des ouvrages de peintures, ... , exposés dans les Salles des Halles de Bruges le 7 décembre 1879).
 Genoemde catalogus wermeldt PERMEKE inderdaad woonachtig te Burcht, en vertelt ook dat hij reeds een medaille heeft gewonnen te Sydenham.
- "Stilleven met bloemenvaas" (olie op doek; 20 x 25; privé - verzameling)
- 1880 : Deelname aan het Salon 1880 te Brussel met "De Schelde bij hoog tij"
 "Strandgezicht" (olie op paneel; 25 x 50 cm)
 "Havengezicht te Nieuwpoort" (olie op doek; 25 x 40; privéverzameling)
- 1882 : Deelname aan de 6e jaarlijkse tentoonstelling van l'Essor" in het Palais voor schone kunsten, Regentschapstraat te Brussel (7 januari - 8 februari) met vier schilderijen :
 157. Le pont Léopold à Bruxelles
 158. Le bassin de l'Arsenal
 159. Déchargement sur l'Escaut
 160. Le pont du rivage
- 1883 : Op 3 september 1883 huwt Henri PERMEKE te Burcht met Stefanie BUYTAERT, dochter van Petrus-Augustinus BUYTAERT (1811-1876), Gemeentesecretaris van Burcht, en Maria-Francisca BOEYE (1802-1884). Ze had één broer, Martin, die onderwijzer was.
 Kort na zijn huwelijk vertrok Henri PERMEKE alleen op reis naar Italië.
- 1884 : "Landschap in Italië" (olie op doek; 45 x 66 cm).
- 1885 : Henri PERMEKE is eindelijk terug uit Italië en vestigt zich met zijn vrouw te Antwerpen, Zilvermidstraat 13.

1886 : Op 2 augustus 1886 wordt hun zoon Constant PERMEKE geboren (100 jaar geleden in 1986 !!!)

Op een niet gekend tijdstip in of na 1886 komen ze opnieuw te Burcht wonen, Kerkendam 3.

Vader PERMEKE had inmiddels een woonboot-atelier gekocht die hij de "Artis Amor" doopte.

(vervolgt)

Norbert HOSTYN.

X X X

Uit het Stadsarchief :

Twee Oostendse advertenties uit de 18e eeuw.

Hierbij de tekst van twee 18^e eeuwse advertenties, waarvan het Oostendse Stadsarchief exemplaren bezit. De eerste betreft de aanbesteding van de bouw van een magazijn nabij de handelsdokken. De andere adverteert de openbare verkoop van een grote hoeveelheid textiel. Ze dateren respectievelijk uit 1780 en 1787, de laatste bloeiperiode van Oostende vóór de Franse revolutie. Het is de tijd van grote economische expansie, de tijd van de Vrijhaven met een belangrijke goederen-traffic te Oostende. Een bloei die zo schitterend weerspiegeld werd in het onvindbare schilderij van Balthasar SOLVYNS : "Gezicht op de haven en de Stad Oostende" (VERBOUWE, 373)

ADVERTENTIE.

Norbert HOSTYN.

Men laet weten van wegen BURGMEESTER ende SCHEPENEN der Stede ende Port van Oostende, dat sij op Saterdag den 29 deser loopende maend July 1780 's namiddags ten twee uren t'hem-lieden Collegiale Vergaederinge, in eene aenneminghe, publyckelyk aen den minst-biedende, zullen exponneren het maecken tusschen de twee Bassins, ende leveren van de noodige Materialen van een Magazyn, lanck tusschen mueren twee hondert twee-en-vyftig, breed dertig voeten en half, ende hooge seventhien voeten acht duymen en half in brycken ; de kappe de welke zal moeten gedeckt worden met Schaillien naer proportie ;alles ingevolge het Plan, Besteek, ende Condition dan-of zynde, ende berustende ter Greffie der geseyde Stad, alwaer sy, door de gonne gaedinge hebben, van nu af konnen geexamineert worden.

ADVERTENTIE VAN DE VENDITIE.

Men sal Vercoopen op Woensdag den 6 February 1787, om twee uren na-middag ten Comptoire Principael van Syne Majesteyts Regten binnen Oostende; Eene groote partye Wolle Stoffen, bestaende in hondert twee stucken Satyn-Turk, schoone qualiteyt, Twaelf stucken Witte Baeyen, Twee en dertig Halve Stucken Duffelt ofte Bath Coat-ings van verscheyde Conleuren; 't welck bovenstaende vrey van alle Regten aen de Koopers sal geleverd worden

Elck segh 't Voorts.

OOSTENDSE BROUWERIJEN.

De naam van de Engelse brouwerij waarvan sprake in het aprilnummer van "De Plate" (blz 2) is niet Kalter maar Calder. De brouwerij was eigendom van de N.V.:Calder's Belgian agencies, een vennootschap gesticht met Engels kapitaal waarvan de Heer Calder de voornaamste aandeelhouder was.

R. LUST.

"OSTEND WAS NEAR REDUCED TOT A HEAP OF RUBBISH NOT FOR THE LAST TIME
IN ITS HISTORY ... " (WINSTON CHURCHILL)

Deze veelbetekende, historische woorden die Churchill ooit eens over onze stad geschreven heeft, laten niet onmiddellijk vermoeden dat achter de Engelse Staatsman ook een groot historicus schuil ging. Zelfs niet dat achter deze uitspraak een episode uit Oostendes geschiedenis stak die m.i. steeds weinig aandacht heeft gekregen van onze plaatselijke historici : het beleg van 1706.

Wij hebben "klassieke toppers" die het in navorsingswerk nog steeds doen : het grote Beleg (1601 - 1604) de Oostende Compagnie, de Belle Epoque ..., maar een naam als Marlborough of De la Motte kom je minder tegen. Churchill heeft er twee werken over geschreven "Marlborough, his life and times" en besteedt uitvoerig aandacht aan onze stad, gebeurtenissen en de briefwisseling die het Beleg voorafging (o.a. p133 - 135, 441, 443, 445 - 446, 452 - 453, 660 - 663).

Als je daarbij waet dat de hertog van Marlborough, John Churchill heette, kun je vlug gissen naar de motieven van het werk.

De feiten nog even vlug op een rijtje plaatsen is wellicht niet overbodig. In 1700 sterft de Spaanse koning Karel II, zonder rechtstreekse erfgenamen. De twee pretendentes waren Filips van Anjou, kleinzoon van Lodewijk XIV (die hebben we nog meermaals gehoord als het om gebiedsuitbreiding gaat !) en Karel, tweede zoon van de Oostenrijkse keizer. De zonnekoning valt in 1701 met zijn leger onze gewesten binnen (op 6 februari ziet Oostende 600 Fransen binnenmarcheren), maar de legers van de Oostenrijkse keizer o.l.v. Prins Eugeen van Savoje - Willem III van Engeland - o.l.v. Marlborough - en de Staten van Holland verjoegen de Fransen.

In vertaling laat ik Churchill het Beleg vertellen (p.134 c.v.)
"... Overkirk leidde het beleg van Oostende. Admiraal Fairborne blokkeerde de haven met een eskadron gevechtsschepen van de hoofdvloot en kleine vaartuigen van de kustvloot met daarbij de "torpedo" schepen Blast en Salamander. De burgers van Oostende sloten aan bij het Franse garnizoen en gedurende drie dagen werden de stad en versterkingen het doel van hevige bombardementen zowel vanuit het land, als vanuit zee totdat volgens verslagen van tijdgenoten "de stad in een hoopje puin was herschapen". Dit zou niet de laatste keer zijn in haar geschiedenis (!) op de 2^e dag (4 juli 1706) vormde een Nederlands bataljon, voorafgegaan door een stormtroep van 50 Britse grenadiers, een bruggehoofd in de vijandelijke linies en na een krachtige uitval gaf het belegerde Oostende zich over. Het Franse garnizoen, gerandeerd dat het niets zou doen, kwam naar buiten zonder tekenen van eer en de meeste Spanjaarden voegden zich bij de geallieerden. Twee oorlogsschepen van de Bourbons, met respectievelijk 70 en 50 kanonnen en een aantal kleinere boten, samen met vele legereenheden, 90 kanonnen en veel munitie werd buitgemaakt bij het fort. De verliezen van de geallieerden bedroegen 500 man.

Oostende ontnam de vijand een tot dusverre nuttige haven voor hun schepen en kapers. De Oostendse kaper Pol Bestenbustel wist bij het Beleg de Engelsen te ontlopen.

Het gaf Marlborough een basis dicht bij het leger, dan voorheen de Nederlandse rivieren en hij had de hoofdhaven voor de invoer van het Engelse laken naar de heropende markt van Blegië in handen ...".

Tot zover W.Churchill. Als anekdotische aanvulling heb ik even J. Bovens

nageslagen die in zijn 2^e deel van zijn gekende beschrijving vanaf p.5 tot p.15 er ook uitvoerig of ingaat . Hij vertelt van de zwarte zusters die de stad op bevel niet mochten verlaten om zich in te laten met de zieken. Van een trommelaar die, alvorens het beleg begon, de stad vroeg tot tweemaal toe zich over te geven, maar onverrichterzake moest terugkeren. Van de magistratuur die alle burgers aanmaande zich voor 2 maanden te voorzien van graan. Van vrouwen en kinderen die op schepen met have en goed gevlucht waren op het einde van de haven maar als antwoord kregen dat zij als eerste inbrand zouden geschoten worden indien zij zich niet wilde overgeven aan de wettige koning Karel, III. Of van de kap van de stadstoren met zijn 8 kunstige uurwijzers die afgebrand was... . De menselijke drama's en het onnoemelijk leed laat zich zo raden. Wat voor ellende, ongeluk en diepmenselijke noden heeft dit vissersdorp vanaf zijn bestaan al niet meegemaakt. Je vraagt je steeds af waarom en hoopt dat Churchill's gevleugelde zin nooit meer bewaarheid wordt.

IVAN VAN HYFTE.

X X X

ARCHITECTEN VAN OOSTENDE-BELLE-EPOQUE - XXVI : Aanvullingen

(door N. HOSTYN.)

Alphonse BALAT

(Gocheneëe, 1818 - Elsene 1895)

Was architect van het Kon. Hof onder Leopold II en deed tal van verwezenlijkingen te Brussel en Laken. Vooral gekend voor het gebouw van het Museum voor Schone Kunsten te Brussel.

Tekende de plannen voor een gedeelte van het Kon. Chalet te Oostende.

Aimé DE DONCQUERS (cf. De Plate 1978/89-99)

Woonde omstreeks 1897 in de Rogierlaan 21 te Oostende (cf. A.STRACKE. Almanach... 1897).

Adolphe DEPAUW

Wat A. DEPAUW concreet allemaal te Oostende heeft gebouwd is me voorlopig nog niet gekend. In elk geval was hij op dinsdag 17 juli 1894 aanwezig in de tentoonstelling van de "Cercle des Beau-Arts" en onderhield Leopold II zich met hem tijdens diens bezoek aan de tentoonstelling. Ze spraken over zijn aan gang zijnde werken.

(cf. L'Echo d'Ostende, 22 juli 1894)

Antoine DUJARDIN (cf. De Plate, februari 1977)

- tekende de plannen voor een (gesloopte) zeedijkwilla te Middelkerke

- tekende de plannen voor het huis van Dr. Van Wynendaele te Gistel.

Dit huis bestaat nog, en is te zien op enkele oude Gistelse prentkaarten.

- Tekende de plannen voor de Velodroom te Oostende (1895-1896), die gelegen was nabij de Hypodroom, niet ver van de Nieuwpoortsesteenweg.

Félix LAUREYS (zie De Plate 78/105-106)

- Tekende de plannen van het Tweede Kursaal, samen met NAERT (1877-78).

Over de constructie van dit Kursaal volgt later eens een meer uitgebreid artikel.

- De storens van het station werden gesloopt in 1956 (zie De Zeewacht, 29/6/1956).

A. MENESSION

Volgens de Duitse architect STUBBEN, die in de 19e eeuw een artikel schreef over de Oostendse architectuur, heeft deze architect, na Antoine DUJARDIN, de meeste Zeedijkvill's op zijn naam staan.

EEN DOCUMENT UIT DE FRANSE TIJD. In het Oostends Stadsarchief steekt de volgende gedrukte lijst met 100 namen van belaste stadsgenoten, opgesteld op 30 Ventôse XII (21 maart 1804). We oordeelden het nuttig deze historisch interessante lijst te publiceren.

N.H.

DEPARTEMENT DE LA LYS.

ARRONDISSEMENT DE BRUGES. CANTON D'OSTENDE.

LISTE DES CENT PLUS IMPOSÉS DU CANTON D'OSTENDE.

N°	Noms et prénoms	Domicile	N°	Noms et prénoms	Domicile
1	Adamson, Jacques	Ostende	51	Macloet, jean	Ostende
2	Balbaert, Michel	idem	52	Muscar, arnoud	idem
3	Baes, livin, oncle	idem	53	Myngher, égide	idem
4	Baes, Livin, neveu	idem	54	Neven, denis	idem
5	Bellerocche, henri	idem	55	Nyssens, charles	Breedene
6	Blacke, jean thomas	idem	56	Nyssens, cornil	idem
7	Boote, J.	idem	57	Nyssens, joseph	idem
8	Busso, françois	idem	58	Ocket, pierre	Ostende
9	Carpentier, charles	idem	59	Ocket, louis	idem
10	Claeys, constantin	idem	60	Ocket, joseph françois	idem
11	Clercq, élie	Breedene	61	Perleau, alexandre	idem
12	Declerck, salomon	Ostende	62	Pullinck, françois	idem
13	Declerck, jacques	idem	63	Quyo, pierre	Steene
14	Debael, françois X	idem	64	Reubens, jacques	Ostende
15	Declerck, jean	idem	65	Rossels, J.P.	idem
16	Declerck, charles	idem	66	Rodange, P.L.	idem
17	Dezwelg, lucas	idem	67	Rosseel, emmanuel	Breedene
18	Dejaegher, françois	idem	68	Serruys, jacques	Ostende
19	Deknuyt, antoine	idem	69	Serruys, J.B.H.	idem
20	Deridder, jacques	idem	70	Serruys, joseph	idem
21	Debrauwer, jacques	idem	71	Smedt, gregoire	idem
22	Bekuyper, P.J.	idem	72	Spillaert, jacques	idem
23	Decock, joseph	idem	73	Snys, Jean	idem
24	Deconinck, ignace	idem	74	Thuys, emmanuel	idem
25	Delmot, charles	idem	75	Tribon, louis	idem
26	Donche, antoine	idem	76	Vancuyl, fils	idem
27	Degrutter, J. père,	idem	77	Vandenabeele, pierre franc	idem
28	Devette, J.	idem	78	Vandercruyssen, constantin	idem
29	Delacroix, guillaume	idem	79	Vandamme, jean baptiste	idem
30	Denys, M.	idem	80	Vanderheyde, balthazar	idem
31	Engelbrecht, pierre	Breedene	81	Vandonny, françois	idem
32	Flandrin, françois	Ostende	82	Vanhalme, jean	idem
33	Fostrel, jean	idem	83	Vanhes, jean	idem
34	Gausсен, barthelemi	idem	84	Vaniseghem, W.J.V.	idem
35	Gregoire, guillaume	idem	85	Vaniseghem, josse	idem
36	Huys, jean	idem	86	Vaniseghem, andré	idem
37	Huylman, pierre	idem	87	Vaniseghem, joseph	idem
38	Huyze, françois	idem	88	Vanmidelem jean	idem
39	Janssens, jacques	idem	89	Vanmorsel, theodore père	idem
40	Keith, george	idem	90	Vanmorsel, theodore fils	idem
41	Laneris, jacques père	idem	91	Vanoutryve, françois	idem
42	Lauweryns, andré	idem	92	Vanrvestyn, françois	idem
43	Lauweryns, charles	idem	93	Vancoustre, ignace	idem
44	Lantzwert, jean baptiste	idem	94	Verdonck, jean fils	Breedene
45	Lantzwert, philippe	idem	95	Vercoustre, joseph	Ostende
46	Leap, jean	idem	96	Weert, francois	Breedene
47	Leap Louis	idem	97	Weert, pierre	idem
48	Lenoir, jacques	idem	98	Wielaert, jean baptiste	idem
49	Lefevre, pierre	Breedene	99	Willems, jean baptiste	idem
50	Leparcq, martin	idem	100	Vanmorsel, henri	Ostende

1. De Bredense periode

De toneelkring "Nut en Vermaak" wordt in maart 1880 te Bredene-Slijkens gesticht op voorstel van Frans Maes - Montangie en Frans Deleger, beiden lid van de Bredense liefdadigheidsmaatschappij "Zonder naam, niet zonder hart".

De kring stelt zich tot doel, bij middel van vertoningen, stoffelijke hulp te verlenen aan de noodlijdenden van de gemeente en tevens bij te dragen tot het geestelijk vermaak en de zedelijke ontwikkeling van de bevolking.

Het herenhuis waar beide heren dit idee uitwerken, bestaat heden nog en was oorspronkelijk de wasserij van Frans Maes-Declercq gelegen aan de Prins-Albertlaan, 70.

De statuten worden opgesteld op een algemene vergadering die op 18 november 1880 gehouden wordt in het lokaal van Pieter Wets - Vernieuwe. Het bestuur zal bestaan uit Frans Maes - Montangie, voorzitter, Frans Deleger, toneelmeester, Damien Soete, schrijver, Ernest Marysael, schatbewaarder en Pieter Vansteene.

De overige aanwezigen op deze vergadering zijn Felix Lams, Jos Maertens, Lodewijk Tanghe, Pol Tanghe, Gust Vanpraet. Als beschermende leden worden uitgeroepen : Felix Lams, Karel Lams, Jos Maertens, Frans Maes - Declercq en Karel Marysael. Treden toe als werkende leden : Jan Eereboudt, Frans Maes - Montangie, Karel Vanheule, Pol Vanpraet en Medard Wancket.

De kring verwerft verder een vijftigtal ereleden die een jaarlijkse bijdrage betalen. Het bedrag van deze bijdrage zal bepaald worden naargelang de toestand van de kas en bedraagt in 1880 zes frank.

Frans Maes-Declercq, de erevoorzitter en vader van de 1e voorzitter is geen ongekende te Bredene. Gentenaar van afkomst, richt hij immers de eerste wasserij-blekerij op te Bredene-Slijkens.

De eerste vertoning door Nut en Vermaak heeft plaats op 19 december 1880 in de zaal van Pieter Wets - Vernieuwe. Op het programma van die eerste vertoning staan vier eenakters : Dienst voor dienst, toneelspel, De armoede in de werkmanswoning, dramatische alleenspraak, Jan pak vast, kluchtige alleenspraak en Een varken met twee hespen, kluchtspel.

Deze vertoning wordt gevolgd, gedurende dit eerste toneelseizoen, door nog drie andere.

Omdat uitbreiding nodig is, verhuist de kring in 1888 naar lokaal Den Hert bij Kamiel Versluys, gelegen aan de Prins-Albertlaan.

Ook daar worden geregeld vier vertoningen per jaar gegeven.

In 1890 wordt het 10-jarig bestaan van de kring gevierd.

Bij die gelegenheid stuurt het Hof te Brussel op 23 maart een telegram met gelukwensen :

"De Koning gelast mij Zijnen oprechten dank te betuigen aan de Heeren leden der Maatschappij, die op hunne vereeniging, op de gezondheid Zijner Majesteit en der Koninklijke Familie gedronken hebben.

De adjudant des Konings van Dienst."

In 1892 wordt Valentin Dekeyser, pas benoemd tot onderwijzer te Bredene - Slijkens, lid van Nut en Vermaak.

De eigenaar van herberg Den Hert overlijdt in 1894. Daardoor wordt het lokaal gesloten en staat de kring op straat. Door toedoen van Valentin Dekeyser bekomt Nut en Vermaak een nieuw lokaal. Het wordt herberg De Casino, aan de Prins-Albertlaan 85.

Deze herberg, gelegen naast het kerkplein van de Sint-Jozefkerk, wordt uitgebaat door Prudence van Dycke, weduwe van Hendrik Luca.

Om deze herberg geschikt te maken voor het toneel worden heel wat werken uitgevoerd. Zo wordt de scheidingsmuur der bovenkamer weggebroken, wordt de achtergevel opengebroken en wordt, boven de achterplaats, een verlenging bijgebouwd op pijlers.

Deze zaal zal pas in 1937 afgebroken worden om, na de bouw van de brug over het tussendok dat vanaf 1905 de Oostendse haven met het kanaal naar Brugge verbint, de Prins Albertlaan recht te kunnen trekken.

Op zondag 27 januari 1895 wordt de nieuwe toneelzaal plechtig ingespeeld. Op het programma : Luppe Paaskazak, luimig toneelspel met zang, Een reisje naar Oostende, blijspel met zang in 3 bedrijven, verassing en tenslotte dansfeest.

De verrassing wordt medegedeeld door de voorzitter : Nut en Vermaak zal voortaan gemengd toneel opvoeren.

Dit is voor die tijd en voor een amateurgezelschap vooruitstrevend en zelfs gewaagd te noemen.

Zo komt op zondag 17 februari 1895, voor de tweede opvoering van het seizoen, Louise Vanhoucke, echtgenote Gunst, op het podium. Het programma voorziet immers drie stukken met een vrouwenrol: Voor't varken, blijspel (8 heren, 1 dame), T.K. en P.K., blijspel (3 heren, 1 dame) en Dat komt van beloven, blijspel met zang (3 heren, 1 dame). De rest van het programma is : Door de misdaad gestraft, dramatisch tafereel, en tenslotte een dansfeest.

De toegang tot de zaal is in die tijd gratis voor de ereleden en hun rechthoudend gezin. De andere toeschouwers betalen 1 frank per persoon zonder onderscheid. Kinderen beneden 12 jaar mogen echter niet binnen. De vertoningen beginnen doorgaans om 18.30 u.

In 1895 wordt Valentin Dekeyzer tot toneelmeester bevorderd en wordt Alfons Maes sr., geboren op 31 januari 1884 te Bredene (Molendorp) als zoon van Frans Maes - Motangie, werkend lid.

In 1896 komen twee andere dames op de planken : Leonie Desmedt en Georgine Deconinck.

Op 8 maart 1896 speelt Nut en Vermaak voor de eerste maal op verplaatsing. In de toneelzaal Het Blauw Huis bij R. Hursel te Gistel worden 4 eenakters opgevoerd. Het orkest staat onder de leiding van Gustave Dorchain.

In 1897 wordt de toneelzaal De Casino merkkelijk vergroot zodat 80 personen meer plaats kunnen nemen.

Om ook de dames van de spelers wat te gunnen, wordt vanaf 1898 jaarlijks een feestje georganiseerd.

Het eerste feestje grijpt plaats op 25 april 1898 en begint om 16 u 30 met een koffiëpartij voor de vrouwen, gevolgd door een prijsbolling, een eenakter en een dansfeest.

Alfons Maes jr., komt in 1898 bij het bestuur van Nut en Vermaak als ondervoorzitter.

Vanaf 1900 is Gustave Dorchain, die reeds in Gistel met Nut en Vermaak kennis te maken, de vaste orkestleider van de kring.

Hij wordt aan de piano bijgestaan door J. Demarest.

Voor de opvoering op 27 oktober 1901 van De dochter van de muzikant, zorgt het huis Deraedt uit Roeselare voor kostumering en grime. Dit is het begin van een lange samenwerking met de familie Deraedt.

Op 20 december 1902 overlijdt Louise Vanhoucke, de pionierster van het dames-toneel bij Nut en Vermaak en in 1903, op 82-jarige leeftijd, de erevoorzitter Frans Maes - Declercq.

Het 25-jarig bestaan van de kring wordt tijdens het toneelseizoen 1904 - 1905 gevierd.

Op 19 september 1904 neemt Nut en Vermaak deel aan de toneelwedstrijd uitgeschreven door "De Vlamingen" in de Koninklijke Vlaamse Schouwburg te Brussel en behaalt er een tweede prijs met Het blinde kind en Een haastig woord.

De spelers zijn Jeanne Dérodés, Oscar Deconinck, Valentin Dekeyser, Marie Lefèvre en Alfons Maes.

Maar Nut en Vermaak moet weeral verhuizen!

Met een luisterrijke openingsvertoning onder de regie van Bollen wordt op 6 november 1904 de Vlaamse Schouwburg van Bredene-Slijkens ingehuldigd. Deze Vlaamse Schouwburg is het lokaal van J. de Meester - Vandewalle en is gelegen aan de Prinses Elisabethlaan waar later de rokerij Ostendia zal gevestigd zijn.

Een krant uit die tijd beschrijft de zaal : Een echte schouwburg in 't klein, met gordijn, mooiversierd met allerhande opschriften. Meer nog, we ontwaarden twee beeltenissen van een toon- en letterkundige, namelijk : Peter Benoit die zijn volk leerde lezen, en Hendrik Conscience, die het leerde lezen in onze heerlijke Nederlandse taal.

We vragen ons tenslotte af waar men te Sas -Slijkens die mooie toneelschermen vandaan haalt.

In de Geschiedenis van Bredene van Robert de Beaucourt de Noortvelde tenslotte lezen wij :

Men kon zich moeilijk het Sas voorstellen zonder in de geest er de stenen molen bij te voegen. Deze is onlangs ook verdwenen, en zijn plaats is thans ingenomen door een reeks sierlijke huizen. In de onmiddellijke nabijheid verheft zich ook de toneelzaal der welgekende maatschappij "Nut en Vermaak" welke jaarlijks enige druk bezochte vertoningen geeft.

De toegangsprijs voor de vertoningen hangt af van de plaats : balkon : 1,50 F ; orkest : 1,25 F ; parket : 1 F ; gaanderij : 0,75 F en parterre : 0,50 F.

In 1904 is het bestuur samengesteld uit o.a. Alfons Maes sr, Hector Marussael en Pieter Vansteene.

In 1905 huldigt de kring, ter gelegenheid van een jubelvertoning, de overblijvende stichters : Frans Deleger, Frans Maes - Montangie, Domien Soete en Pieter Vansteene.

Deze jubelvertoning heeft plaats op 12 februari 1905. De heideboeren, drama met zang in 4 bedrijven en Schrik van soldaten, blijspel met zang in 1 bedrijf, worden opgevoerd.

Langzamerhand raakt de Bredense maatschappij echter ook in Oostende bekend. Het programmablaadje van 28 oktober 1906 meldt : "De toeschouwers van Oostende zullen de gelegenheid krijgen om over rijtuigen te beschikken die naar de stad zullen vertrekken na de vertoning."

De ouderdomsdeken en medestichter van de kring, Pieter Vansteene, overlijdt op 19 maart 1907.

Op 10 november 1907 reist het gezelschap naar Ieper om deel te nemen aan het toneelfestival ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de maatschappij De Vlaamse Ster.

De reis heen en terug, met een middag- en avondmaal en een overnachting met ontbijt kost 8 F.

Nut en Vermaak presenteert er Tortelduiven, geprimeerde komedie in 1 bedrijf; De dochter van de muzikant, drama in 3 bedrijven en Meisjesgrillen, geprimeerd blijspel in 1 bedrijf.

Daarnaast doet Valentin Dekeyser mee aan diverse wedstrijden voor monologen. In 1907 wordt hij bekroond met De Blinde van Jan van Beers en in 1908 te Middelkerke met een tweespraak uit Roze Kate van Nestor de Tière.

Ondertussen heeft Alfons Maes, sr., die na het koninklijk atheneum, geneesheer had willen worden, het wasserijbedrijf van zijn vader overgenomen. Op 24 mei 1910 treedt hij in het huwelijk met Maria-Louisa de Meester. Uit dit huwelijk zullen 7 zonen spruiten waaronder de latere voorzitter Alfons Maes jr.,

In die jaren wordt Nut en Vermaak, behalve door Valentin Dekeyzer, ook nog geleid door de beroepsregisseurs Jan Bollen van de Koninklijke Schouwburg van Brussel en prof. R. Depauw - Vantrappe van het Koninklijk Conservatorium van Gent. Ook geeft Nut en Vermaak, ten koste van grote financiële opofferingen, haar vertoningen met de medewerking van beroepsartiesten die te Brussel, Gent of Antwerpen onder de besten aangeschreven zoals Jeanne Bérode, Henriette Cabanier, Irma Deveirman, en Marie Lefèvre.

Ter gelegenheid van de opvoering op 16 oktober 1910 van Moederhart, drama in 4 bedrijven, en Een haastig woord, blijspel in 1 bedrijf, schrijft een Oostendse krant: Wat we hier kregen was geen ongezone drakenkost, geen overdreven moorden en brandhistories, alsof moorden en branden een sport zouden zijn, maar het was een groep uit het dagelijks leven, het dramatisch leven, dat we zo vaak rond ons zien. Moederhart van N. de Tière is een van die vele stukken van deze vruchtbare schrijver, die de toeschouwer moeten ontroeren, zonder het te doen vervallen in een overdreven sentimentaliteit. Of het goed weergegeven was, bewees de volledige stilte in de goed gevulde schouwburzaal. Geen gerucht klonk er, tenzij nu en dan een onwillekeurig ontsnapte zucht. Het volk hing aan de lippen der meesterlijke spelers. Iets dat ons bijzonder trof was de zorg, die er besteed was aan het blijspel. Terwijl de meeste maatschappijen het blijspel aanzien als een quantité négligeable, had Nut en Vermaak er aan gehouden dat pareltje weer te geven zoals 't moet.

In 1911 bevestigt het programmablaadje ten behoeve van de Oostendenaren dat de vertoning zal gedaan zijn om 22u30, d.w.z. vóór het vertrek van de laatste tram naar Oostende.

Oscar Deconinck wordt op 1 december gevierd om zijn 25-jarig lidmaatschap.

De laatste vertoning voor het uitbreken van de eerste wereldoorlog, wordt op 15 februari 1914 gegeven.

Meteen wordt ook het Bredense tijdperk van Nut en Vermaak aafgesloten.

Nut en vermaak die als een kleien kring begon, heeft in de eerste 34 jaren van haar bestaan een steeds stijgende bloei gekend en haar medewerking verleend aan tal van liefdadigheidsvertoningen, zowel binnen als buiten de gemeente.

(Vervolgt)

Filip MENU.

LIJST VAN DE TONEELSPELERS VAN NUT EN VERMAAK 1880-1980 MET DE JAREN WAAROP ZE OPTRADEN.

Dany ALLARY 1965	D. BOËHME 1938
Patrick ANDRIES 1975	Irma BOGAERT 1926-1936, 1947
P. ARDAEN 1925	B. BOLLE 1907
M. ART 1934	H. BONNEL 1938
A. ASAERT 1928-1931	R. BONNEL 1939, 1945
Annie BARRAT 1959 - 1960	G. BORNY 1927
Cés. BENS 1919	Hilde BOUTEN 1980
Claire BENS 1919	Arlette BRACKX 1973-1974
Jeanne BÉRODÈS 1904-1906	Monique BRAEM 1967-1969
M. BÉRODÈS 1905	Pierre BROUCKE 1946-1948
BILLIAUW 1909	Mariette BROWN 1959-1965, 1967-1972
BLANPAIN 1920-1921	F. BRÜNING 1951
BLONDEEL 1925-1926	Henriette CABANIER 1904

R. CABOOTER 1933-1935
 M. CARETTE 1926-1927
 CASPEELE 1925
 L. CASTELEYN 1905
 Willy CASTELEYN 1958-1959
 G. CATRY 1926-1929, 1931
 L. CEUNINCK 1900
 CLAESSENS 1896
 Irma CLAEYS 1913-1914, 1920-1922
 Hilda CLARYSSE 1969
 Bl. CLINCK 1934
 Nadine CONSTANDT 1979
 H. COOLS 1956
 Alex COOPMAN 1948
 Frans COOPMAN 1947
 Fred COOPMAN 1931-1939, 1945-1950, 1952
 A.G. COPPIJN 1908, 1910
 Gustave COPPIJN 1903-1913, 1920-1922
 Maria COPPIJN 1903-1904, 1906-1913
 Ran. COPPITERS 1905
 Terc. COPPITERS 1905
 Dominique CORDY 1974-1979
 Henry CORDY 1958, 1974, 1977, 1980
 Katrien CORDW 1974
 Peter CORDY 1974
 A. CORNILLIE 1956
 M.J. CORNILLIE 1955
 Nancy CORNILLIE 1958
 Pieter CORTEILLE 1925
 A. COULLIER 1907
 Th. CUYPERS (mevr) 1921
 Redgy DANSERCOER 1938-1939, 1945-1948
 Jackie DAVID 1961-1962
 J. DE BACKER 1905-1908
 Liliane DEBOI 1945-1947
 DE BOOS 1900, 1921
 Walter DE BRUYNE 1946-1965, 1967-1980
 Olivier DE BUCK 1980
 DECAESTECKER 1922
 DECKMIJN 1923-1924
 Lucienne DECLEER 1952-1954, 1956-1957
 P. DECLEER 1900-1912
 Suzy DECLEER 1950-1954
 W. DECLEER 1952
 Jeaninne DECOCK 1956
 A. DECONINCK 1895-1896
 B. DECONINCK 1908
 C. DECONINCK 1909
 Georgine DECONINCK 1895
 Jan DECONINCK 1905, 1907-1908, 1921
 Oscar DECONINCK 1895-1896, 1900-1909,
 1911-1914, 1920-1923
 A. DE COO (mevr) 1919, 1921
 Piet DECRAEMER 1969

A. DECUYPER 1912-1913
 P. DEFER 1931-1936
 Simonne DEFER 1936, 1938-1939
 Octaaf DEFOOR 1926-1939, 1945-1952
 René DEFOOR 1948
 Monique DEFRANCE 1953-1955, 1957-1958
 Nicole DE GOLS 1971
 Eliane DEGROOTE 1972-1973
 Jeanne DEGROOTE 1949-1950, 1952
 S. DEGROOTE 1926-1928
 Yvonne DEGROOTE 1950-1951
 DE HAESE 1931
 DEKEMPENEER 1921
 Valentin DEKEYZER 1895-1896, 1900-
 1904, 1906-1914, 1920-1927,
 1929.
 K. DELEANDER 1927-1935
 Els DELAFONTAINE 1964
 Alfred DE LANDTSHEER 1901-1914, 1920-
 1923
 Emiel DE LANDTSHEER 1895, 1900-1903,
 1905-1914, 1920-1923.
 Jeroom DELTOMME 1952-1954, 1962
 K. DELVIGNE 1938
 Aline DEMEESTER 1905, 1911
 André DE MEESTER 1946, 1952-1954,
 1976-1977, 1980
 Jules DEMEESTER 1905
 R. DENUWELAERE 1936-1937
 Erna DENYS 1969
 Leopold DEPAEP 1955
 F. de PAEPE 1929
 Rachel DEPAUW 1908-1911
 Gwenny DEPREZ 1975-1978
 Rita DEPUYT 1967-1971
 Alf. DERAEDT 1901-1903, 1922-1924,
 1929
 Eug. DERAEDT 1903-1905, 1908, 1912-
 1914, 1920-1927, 1929, 1931
 Julia DERAEDT 1925-1930
 Ch. DERIDDER 1896, 1900-1905
 M. de RIDDER 1905
 DEROUSSE 1909-1910
 Ernest DESMEDT 1935-1936
 Leonie DESMEDT 1895-1896
 DESMET 1934-1935
 DEURBROECK 1905
 Irma de VEIRMAN 1906, 1909-1911
 B. DEVOS 1934-1936
 Jenny DEVOS 1952-1954
 Joh. DEVOS 1953-1954
 Julienne DEVOS 1953
 DEVRIENDT 1905
 Is de VRIESE 1922-1928

A. de WUFFEL 1927
 Fern. DEWULF 1927
 Geert DEWULF 1977-1978
 Edmée d'HOEDT 1947-1949
 Germaine d'HONDT 1923-1926, 1931
 DHOOGHE 1921
 Aug. DIRICKX 1925-1927, 1929-1936
 Marie-Louise DUFAIT 1945-1946
 DUMONT 1904-1906, 1908
 Etienne ENGELS 1964
 G. EYSSELINCK 1947
 Antoon FEYEN 1968
 Kris FEYEN 1969, 1972
 Michel FEYEN 1963-1965, 1967-1975
 Marie GALLET 1907-1909
 Theo GELDHOF 1902-1907
 Belinda GESELLE 1974-1977
 Redgy GESELLE 1975-1980
 Walter GESELLE 1947-1964, 1967, 1974-1978,
 1980
 Mauria GEYSEN 1924-1927
 Michèle GHAYE 1971-1975
 Christine GLIBERT 1980
 Lina GOETGEBEUR 1934, 1936-1937
 GOETHALS 1907
 Andréa GOETHALS 1952
 GRUNEWALD 1924
 An^g_{le} GUNST 1901-1902
 J. GUNST 1901-1902
 K. GUNST 1900, 1905
 HEIRMANS 1905
 Jan HESPEL 1919, 1921, 1931-1939
 Annemie HILDERSON 1972
 HUYGHE 1931
 Jenny HUYS 1958-1959
 R. HUYVAERT 1905
 JACOBS 1910
 J. JACOBS 1920-1921
 Jan JACOBS 1895-1896, 1905-1913, 1920-1923,
 1925
 Martin JANS 1919
 Bl. JANSSENS 1919, 1921-1922, 1927
 G. JANSSENS 1919
 Louis JANSSENS 1961-1962
 L. KEMPENEERS 1922
 G. KERCKAERT 1912-1914, 1920
 Th. KERCKAERT 1904
 KETERS 1907
 Flory KOCH 1964, 1965, 1967
 LAGAE 1922
 Huguette LAGAE 1974
 Noël LALEMAN 1960-1962
 Gerard LAMOOT 1945-1952
 Carlos LANCKRIET 1950-1954
 Marie LEFEVRE 1904-1908
 S. LEMA 1938

G. LESCRAUWAET 1908-1910
 LINGIER (mevr) 1950, 1955-1956
 Edward LONCKE 1959, 1961-1965, 1967-
 1976
 H. LONCKE 1913-1914
 Arthur LOONTIENS 1935, 1945-1957
 V. LOONTIENS 1927
 LOYEN 1902-1908
 H. LUCA 1910-1911
 J. LUCA 1895-1896, 1900-1902
 R. LUCA 1913
 Albert LUSYNE 1927, 1931-1939
 M. LUSYNE 1934
 Els MADELEYN 1969
 Mariette MAERTENS 1952-1958
 Nadine MAERTENS 1970-1973
 Alfons MAES, sr 1900-1914, 1919-1931
 Alfons MAES, jr 1945-1965, 1967-1978
 Jan MAES 1936-1938
 Paul MAES 1968-1973
 Peter MAES 1969, 1971
 Willy MAES 1947-1950, 1961-1964
 Gust MAJOR 1947
 P. MALDEGEM 1929-1930
 Frank MARES 1980
 MARLEIN 1905
 MARTENS 1922
 Gaby MATHYS 1959, 1961-1962
 Albert MENU 1952-1965, 1967-1980
 Bernard MENU 1978
 Daniël MENU 1960, 1969-1970, 1973-1975;
 1977
 Filip MENU 1960, 1971-1978, 1980
 Norbert MENU 1978, 1980
 Stafaan MENU 1969, 1973-1975, 1977
 Betsy MENY 1946-1951
 Linda MOLLEMAN 1976-1979
 Nicole MORLION 1978, 1980
 Juvenal MYLLE 1895
 NAARDT 1909 MONTENY 1927
 A. NAESSENS 1919, 1921
 C. NEEFS 1925-1927, 1929, 1931
 Karel NEELS 1980
 H. OUVRY 1909
 Linda PANESI 1974, 1980
 Georgette PARREIN 1947-1948
 Georges PEENE 1906-1910
 B. PEPARS 1920-1921
 J. PERVOST 1904-1906, 1925
 PHILLIPS 1925
 L. PIERETS 1952
 G. PIETERS 1924-1925
 J. PILAËIS 1919, 1921, 1925-1927
 Nicole PITTEY 1980
 J. PLOVIE 1910-1911, 1914
 Henriette PODOOR 1949

R. POPPE 1895-1896, 1900-1907
 POTHARST (mevr) 1919
 PYPE 1909
 Raymond PYSON 1953-1956
 RAEMDONCK 1912
 Arnold RAES 1954-1958
 Hugo RAES 1960-1964
 Leo RAES 1958, 1961-1962, 1964-1965
 Maurits RAES 1957-1962
 Geertrui RAES 1957-1958, 1973-1976, 1980
 ROBERT 1936
 Lucienne RODENBACH 1952-1958
 S. ROELANT 1938
 Tony ROELS 1968-1980
 C. ROMAN (mevr) 1922+1923
 H. ROMMEL 1936
 J. ROMMEL 1900-1904
 Charles ROMMELAERE 1911, 1913, 1919-1921
 Oscar ROOS 1925
 Roger ROOSE 1952
 Valère ROOSE 1946
 Herman SALENS 1963-1964
 Ern. SAMYN 1900-1901, 1906
 G. SAVONIE 1912
 Edmond SAVONIE 1900-1901, 1905-1907, 1909-1910
 Karel SAVONIE 1907
 A. SCHIETS 1927
 L. SCHIETS 1928-1931, 1933
 M. SCHIETS 1926
 Rita SCHOONAERT 1946-1947
 SEYS 1914
 Gisèle SIMOENS 1949-1951
 L. SIMON 1924
 Yvonne SIMON 1957
 SPILLIAERT 1907
 M. STEEGHERS (mevr) 1911-1912, 1923, 1925-1926, 1933
 STEVEN 1920-1921
 A. STEVENS 1921
 STEVENS 1920-1921
 Agnes STINDERS 1932-1935
 Luc SURMONT 1975-1980
 Maurice TEETAERT 1964
 Georgette THÉRY 1957-1958
 Bart TOMMELEIN 1969
 Jef TOMMELEIN 1969
 J. TROISPONT 1932
 Nelly TROISPONT 1931-1937
 Germaine VAN ACKER 1912-1914
 VANACKER 1922-1923
 Ch. VANBEVER 1909-1910
 VAN CAMPO 1921
 A. VAN COILLIE 1905

Jérôme VAN COILLIE 1901-1903, 1905, 1908-1910, 1912
 Josephine VAN COILLIE 1900-1907, 1909 1911
 Leon VAN COILLIE 1900-1902, 1904-1914, 1921-1929, 1931
 Marie VAN COILLIE 1900-1902, 1904-1905
 X. VAN COILLIE 1906
 Yves VANDAMME 1969-1972
 Gustaaf VANDENBERGHE 1900, 1907, 1909, 1912
 Walter VAN DEN KIE OOM 1958-1964, 1967
 Yvette VAN DEN KIEBOOM 1958-1959, 1961-1962
 VANDERBEKE 1923-1924
 Adr. VANDERBEKE 1945-1946
 A. VANDER ESPT 1945
 Irma VAN DE VOORDE (mevr) 1931-1938
 Jeanne VAN DE VOORDE 1936, 1938-1939
 Is VAN DE WALLE 1907, 1909-1912
 Monique VANDEWALLE 1958
 VAN DE WAUWER 1922
 Walter VAN EECKE 1960
 Edward VAN EYCKEN 1961
 Jean VANHAVERBEKE 1975
 VAN HEMELRIJK 1927
 H. VANHOOREN 1925-1926
 Louise VANHOUCKE 1895-1996, 1900-1902
 A. VANHOUTTE 1919
 Marc VAN MIDDELEM 1975-1979
 Roza VAN MOL 1947-1963, 1966, 1974-1980
 Jan VAN MULLEM 1901-1902, 1921
 VAN NEUVILLE 1929-1930
 Simone VAN PARIJS 1969
 VAN ROOSE 1933
 B. VAN STEENE 1912
 Pieter VANSTEENE 1903
 Herman VAN SYNGHEL 1969
 VANTHOMME 1925
 C VANTOMME 1926
 D. VAN TORRE 1912, 1922-1923
 R. VANTRAPPE 1906-1914, 1921-1922
 Roland VANTHYGHEM 1947
 José VERAERT 1952-1953
 VERBAUWEN 1920
 Marcel VERBERCKMOES 1938-1939
 Jozef VERBURGH 1934-1936
 Marie-Thérèse VERBURGH 1945-1948
 E. VERCAUTER 1927
 VERDONCK 1905
 Josiane VERDONCK 1950, 1960-1964
 Simone VERDONCK 1960-1965
 Marcel VERDREN 1955
 VERGOTE 1920-1921
 J. VERGOTE 1920-1921

Rob. VERGOTE 1921-1924
 V.VERGOTE 1912
 Leopold VERHOEVEN 1952-1954, 1956-1957
 Ann. VERHULST 1977-1978
 J. VERHULST 1905
 M. VERHULST 1927
 Pol VERHULST 1905
 VERLEYE 1911-1913
 Emmy VERMAUT 1958-1961
 Monique VERMAUT 1959-1961
 Alphonsine VERMEERE 1900-1903
 Dennis VERMEERSCH 1974
 Marleen VERSCHEURE 1975-1980
 Jef VOORDECKER 1929, 1935-1939
 Nadine VOORDECKER 1968-1976
 Danny WETS 1972-1973
 A. WILLEMS 1926
 WILLEMS 1927
 Agnès WILLEMS 1969, 1973, 1975, 1980

Noot : Wie aanvullingen, verbeteringen of vragen heeft betreffende deze lijst kan contact opnemen met Filip MENU, Plantenstraat 28, 8400 Oostende.

X X X

Een bloemlezing gedichten over het thema "Toerisme"

 Ter gelegenheid van de derde Poëziedag van Blankenberge 1980, in samenwerking met de "Kofschip-Kring v.z.w.", verscheen in september 1980 de bloemlezing "Reisoogst" (Kofschipcahier 1980). Samenstellers: Gie Luyten en Ton Luiting. Deze bundel bevat gedichten en korte verhalen van gekende en jongere dichters, met illustraties, rond het thema "toerisme" in de ruimste zin van het woord. De bloemlezing "Reisoogst" kan men bekomen mits storting van 300 B.F. op banknummer 431-9114461-20 van de "Kofschipkring v.z.w.", Vinkenlaan 11, 1730 Zellik. Op zaterdag 6 september 1980 werd dan de jaarlijkse Poëzieprijs uitgereikt te Blankenberge. Zee, zon en toerisme, - het onderwerp van de gedichten die in aanmerking kwamen voor een prijs. Twee gedichten delen samen de eerste prijs, waaronder "Dichterlijke toerisme" van Pieter Aerts uit Tienen. Beide bekroonde gedichten werden inmiddels reeds voorafgedrukt in het tweemaandelijks tijdschrift voor literatuur en beeldende kunsten "t Kofschip", jaargang 8 nummer 5, oktober 1980, blz. 2.

Emiel SMISSAERT.

X X X

OOSTENDSE BIBLIOGRAFIE : MONOGRAFIE JACKY DE MAEYER.

Onlangs verscheen bij ARTE & BIBLIO PRESS (Genève-Paris-Antwerpen) een drietalige monografie (Nl-Fr-Eng) over de gekende Oostendse beeldhouwer Jacky DE MAEYER (°1938). DE MAEYER is de auteur van het gekende beeld "Levensboom" op de strooiweide aan de Stuiverstraat.

De teksten werden geschreven door ons bestuurslid Frank EDEBAU en door Marcel VAN JOLE. Achteraan een biografie en een uitgebreide bibliografie betreffende de kunstenaar. Verzorgde kleurendruk. Kostprijs : 250 Fr.

Norbert HOSTYN.

(ARCHITECT PIERRE VERBRUGGEN)

De wereldtentoonstelling voor Koloniën, Zeevaart en Vlaamse kunst had plaats te Antwerpen in 1930. De Stad Oostende was hierop vertegenwoordigd met een afzonderlijk paviljoen, ontworpen door de architect R. Grosemans (1). Het opmerkelijk gebouw was asymmetrisch van opbouw en de gevel was bezet met een witte bepleistering.

Samen met de paviljoenen ontworpen door de Antwerpse architect Léon Stynen (Paviljoen voor Decoratieve Kunsten en Paviljoen Firma De Beukelaar), was het één van de meest moderne konstrukties van de tentoonstelling in tegenstelling b.v. met het Engels paviljoen van architect Sir Edwin Luytens.

In ditzelfde jaar besliste het Ministerie van Transport twee architectuurwedstrijden uit te schrijven voor het bouwen van twee zeevaartscholen, respectievelijk te Antwerpen en te Oostende.

De architect Josse van Kriekinghe won de wedstrijd voor het gebouw te Antwerpen (2) terwijl architect Pierre Verbruggen laureaat werd met zijn ontwerp voor Oostende (3).

Deze wedstrijd voor een nieuwe Oostendse Zeevaartschool kreeg veel belangstelling vanwege de architecten. Onder de deelnemers bevond zich ook de Antwerpse architect Léon Stynen (ontwerper van het kursaal van Oostende na W.O.II.). Zijn voorstel was een bijna geheel transparant gebouw, waarin men duidelijk de invloed kon weervinden van de Van Nelle fabriek te Rotterdam, ontworpen door de architecten Bünkman en Van de Vlucht (4). Zijn ontwerp werd niet weerhouden bij de eerste ronde van de jury; de voorstellen van de architecten Damman, Duym, Van Nueten en Verbruggen daarentegen kwamen in aanmerking voor de eerste plaats. Na een twee proef besliste de jury de eerste prijs met uitvoering toe te kennen aan architect Pierre Verbruggen, lid van de S.C.A.B. (Société Centrale d'Architecture de Belgique).

In het tijdschrift "L'Emulation" (Revue d'architecture et d'urbanisme) van januari 1932 geeft men een bespreking van deze vier ontwerpen. Benevens verschillen in de architecturale verschijningsvorm kreeg men ook totaal verschillende voorstellen wat betreft de inplanting van het gebouw.

Op 23 mei 1931 wordt officieel de eerste steen gelegd van deze nieuwe Staatsmarineschool door de heer M. LIPPENS, de toenmalige Minister van Verkeerswezen.

Het algemeen volume van het gebouw wordt gekenmerkt door een asymmetrisch concept.

De gevel aan de inkomzijde bezit wel een zekere dualiteit. Het vertikaal bouwvolume aan de linkerzijde komt visueel over als een verbindingselement tussen de verschillende niveaus. Wanneer men de verschillende functies gaat analyseren komt men tot de vaststelling dat het hier niet gaat om een trapkonstruktie, maar om een louter plastisch element in de gevelopbouw. De trap daarentegen is gelegen recht tegenover de inkomdeur (5).

Wanneer men de inwendige struktuur van het gebouw gaat bekijken stelt men vast dat er twee hoofdelementen zijn : het onderwijs en het verblijf van de studenten.

Op het grondniveau (totale oppervlakte 922 m²) heeft men 4 klassen voor elk dertig leerlingen. Deze lokalen geven aan de ene kant uit op een gang, aan de andere zijde op een groot terras. Dit liet toe de lessen te geven in open

DE ZEEVAARTSCHOOL

Paviljoen Oostende - 1930

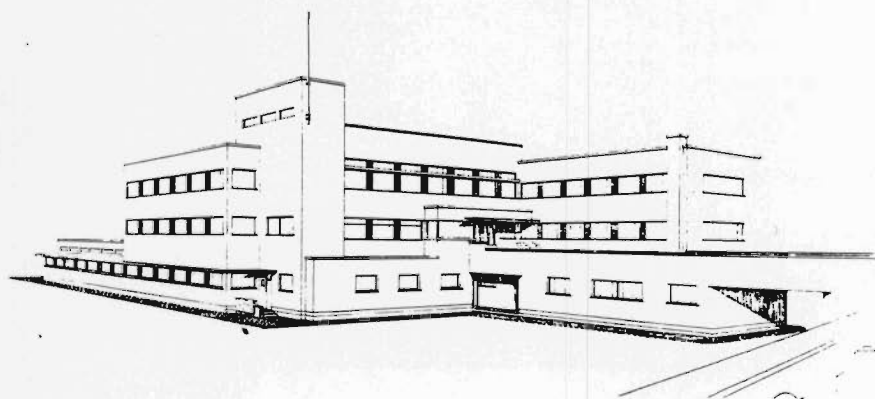
Antwerpen

architect R. Grosemans

Zeevaartschool

huidige toestand

Oorspronkelijke toestand

(uit "La Cité nr. 8 - 1931)

lucht. Op dit niveau had men nog de technische ruimtes, de keuken en de eetplaats voor het internaat. De toegang tot het gebouw gebeurde op het niveau van de weg bij middel van een passerelle (zie tekening). Naast de inkomdeur had men een lokaal, voor de administratie en de centrale trapruimte, alsook een bibliotheek, een lerarenzaal en een gedeelte van het internaat. Tevens voorzag de architect een uitbreidingsmogelijkheid van 3 klaslokalen op dit niveau. Het eerste verdiep bevatte drie slaapzalen met de daarbij horende sanitaire voorzieningen. Op het dakverdiep bevond zich een ziekenzaal en een ruim terras.

Het gebouw is opgetrokken in gele bakstenen, waarbij het voegwerk zeer belangrijk is. De horizontale voeg werd diep aangebracht met grijze cement, terwijl de verticale voeg met geel gekleurd cement werd opgevuld. Deze verticale voeg lag daarbij nog in hetzelfde vlak als de baksteen, waardoor men een geaksentueerde horizontale gevel bekam. Deze manier van voegen kwam uit Nederland en werd op het einde van de jaren twintig en in de jaren dertig in Vlaanderen zeer veel toegepast.

Architect Verbruggen kende zeer goed de architectuurrealisaties van onze Noorderburen, vooral het werk van de Hilversumse bouwmeester W.M. Dudok (6). In Nederland kreeg deze manier van voegen zelfs de naam van "Dudokvoeg".

In 1933 kreeg architect P. Verbruggen voor deze zeevaartschool de jaarlijkse fel begeerde architectuurprijs Van de Ven (7).

De jury van dat jaar bestond uit de architecten Blockx, Bourgoies (ontwerper van het stadhuis van Oostende na W.O.II.), Carpet, DeLigne, Haché, Moutschem en Leclercq. In verschillende tijdschriften werd dit werk besproken (8).

Later kreeg de Zeevaartschool nog een uitbreiding aan de linkerzijde, waardoor de gezochte asymmetrie verloren is gegaan. Wel kan men vaststellen dat men dezelfde bouwmaterialen en vensteropeningen heeft overgenomen waardoor men toch van een eenheid kan spreken.

Samen met woning Depuydt van de architect J. De Bruyker (9), is deze school beslist het beste wat men bouwde te Oostende in de jaren dertig.

Marc DUBOIS.
assistent St-Lucas Gent

Noten :

- (1) La Cité - nr. 2 - blz. 32 - 1931.
- (2) Bâtir - nr. 16 - blz. 605/607 - 1934.
- (3) Tekhne nr. 5 - blz. 109 - 1930.
- (4) Bontridder, Albert. : "Gevecht met de rede - Léon Stynen : Leven en werk" 1980 - Uitgave Comité Léon Stynen.
- (5) La Cité, volume IX - nr. 8 - 1931.
- (6) Verbruggen P. : "Oeuvres recentes de l'architecte W. Dudok", L'Emulation - nr. 4 - blzn. 93/114, april 1932.
- (7) Le puy d'architecture E.J. Van de Ven 1928/1969" La Maison nr. 5 - 1968.
- (8) "Ecole de Marine de l'Etat, Ostende" La Cité, 11 ste jaar - nr. 4 - 1933.
"Bâtir, - nr. 4 - 1933.
- (9) DUBOIS, M. "Woning Dokter Depuydt te Oostende" in tijdschrift De Plate nr 5/8 - 1980.

"M. Joseph Wieniawski, qui depuis tant d'années donne des concerts à Ostende, a aquis pour ainsi dire, droit de cité parmi nous." (La Saison d'Ostende, 2 september 1883).

De Poolse pianovirtuoos en toedichter Jozef WIENIAWSKI (°Lublin, 23 mei 1837 - - Brussel, 11 november 1912) was inderdaad regelmatig te gast in het Oostends kursaal, hetzij alleen, hetzij samen met zijn broer, violvirtuoos en toedichter Henryk WIENIAWSKI (°Lublin, 10 juli 1835 - Moskou, 2 april 1880)zoals bijvoorbeeld in de zomer van 1867.

Jozef WIENIAWSKI was sinds 1876 de gevierde pianoleraar aan het Brusselse Conservatorium en deed veel concerttours waarop hij nu en dan muziek van landgenoten promoveerde, onder andere composities van MONIUSZKO.

Medio augustus 1880 kwam hij te Oostende uitblazen na een concerttournee door Duitsland (L'Echo d'Ostende, 15 augustus 1880).

Ter illustratie het programma van zijn optreden in het Kursaal op 3 september 1883, concert gegeven met medewerking van de zangeressen Victoria VERHEYDEN en Julia VAN DAELE.

Het programma geven we hier zoals we het vonden in "La Saison d'Ostende" van 2 september 1883 :

Au Casino, à 9 heures du soir Grand concert de Joseph WIENIAWSKI, avec le concours de Mesdemoiselles Victoria VERHEYDEN et Julia VAN DAELE, cantatrices qui ont obtenu le prix de S.M. la Reine des Belges, au concours du Conservatoire royal de musique de Bruxelles.

PROGRAMME :

1. A. Fantaisie, (1 ^{re} partie)	Mendelssohn.
B. Etude, (arrangement d'Adolphe Hensel)	Moscheles.
C. Thème varié pour piano, exécuté par Joseph WIENIAWSKI.	
2. Air de l'opera les Mousquetaires de la Reine chanté par Mlle Victoria VERHEYDEN.	Halévy.
3. A. Polonaise - Rêverie	Muniuszke.
B. Scherzo dramatique exécutés par Joseph WIENIAWSKI.	Chopin.
4. A. Le rêve du prisonnier	Rubinstein.
B. Sérénade de l'opera Gil Blas chantés par Mlle Julia VAN DAELE.	Semét
5. A. Mazourka, (ré mineur)	WIENIAWSKI.
B. Valse caprive, d'après Schubert, (Soirées de Vienne)	Liszt.
C. Erlkönig, Ballade, (transcrite pour piano par Liszt.) exécutés par Joseph WIENIAWSKI.	Schubert.
6. Méré Grand, Duo chanté par Mesdemoiselles V.VERHEYDEN et J. VAN DAELE.	Meyerbeer.
7. Marche de l'opéra Taunhauser, (transcrite pour piano par Liszt) exécutée par Joseph WIENIAWSKI.	Wagner.

Piano de la maison Erard.

Norbert HOSTYN.

Bibl. : Grove's Dictionary of Music and Musicians, 5e uit. (door E.BLOM), London (MACMILLAN & Co Ltd.), 1966.

OVER HET BESTAAN VAN DE "SINT JORISGILDE" TE OOSTENDE

De Sint-Jorisgilde hoort samen met de Sint-Sebastiaansgilde tot de oudste schuttersgilden van de stad. Wij vinden ze beide terug in de 15e en 16 eeuwse stadsrekeningen die op het A.R.A. te Brussel worden bewaard.

De Sint-Jorisgilde kende zelfs tijdens de 15de eeuw een groter aantal leden dan de Sint-Sebastiaansgilde. In de stadsrekening van 1403-1404 staat vermeld; "Item als die van Sinte Jorisghilde harenpapegay scoten ghegheven 25 lb.par." De Sint-Sebastiaansgilde kreeg voor haar schuttersfeest slechts 15 lb. par. toegewezen. In de 16e eeuw veranderde de situatie. De gilde van Sint-Sebastiaan won aan belang, de Sint-Jorisgilde boerdeachteruit. Tijdens de beroerde jaren, eind 16e-begin 17e eeuw is er natuurlijk geen sprake meer van hun festiviteiten.

De Sint-Sebastiaansgilde duikt weer op in de stadsrekeningen van 1614-1615. Van het bestaan van de Sint-Jorisgilde wordt er, naar mijn annotaties, geen gewag gemaakt.

Ten titel van inlichting geef ik U enkele vb. op van financiële tussenkomst van stadswege ten bate van bestaande gilden of ambachten. In 1664 wordt het bestaan vermeld van de gilde van Sint-Sebastiaan, van Sint-Hubrecht en van de "Rhetorique".

In 1676 wordt een nieuwe schuttersgilde opgericht, de gilde van Sint-Andries en Sint-Barbara.

In 1678-1679 komt de Sint-Yvogilde er nog bij. Van het bestaan van de Sint-Jorisgilde is er geen spoor terug te vinden.

In de eerste 30 jaren van de 18e eeuw komen er in de rekeningen wel presentwijnen voor geschonken aan de Sint-Sebastiaansgilde, aan de Sint-Andries en de Sinte Barbaragilde en aan de gilde "van de busse".

Deze laatste zou de Sint-Jorisgilde kunnen zijn, zekerheid daaromtrent heb ik niet. Vermits de stadskas er in 1731-1732 niet schitterend voor stond besloot het magistratuur geen presentwijnen meer uit te schenken o.m. voor de drie gilden. Deze zijn niet bij name genoemd. Ik vermoed dat dit de Sint-Sebastiaansgilde is, de Sint-Barbaragilde en Sint-Andreassgilde en de gilde van de Rhetorique of de gilde van de busse of de St.Jorisgilde, zo die toen bestond.

Alle gilden werden tijdens de Franse bezetting opgedoekt.

Wat de Sint-Jorisgilde betreft, deze werd opnieuw opgericht op 17 juli 1854. Als vergaderzaal had deze maatschappij het "Hotel Sint-Denis" in de Kappellestraat. De Sint-Jorisgilde kreeg in 1890 bij haar 35 jarig bestaan de titel "Kon.Maatschappij" toegewezen en gaf zich zelf een nieuw vaandel.

Op 2 oktober 1954 tenslotte vierde de gilde haar 100 jarig bestaan. Of deze maatschappij nu nog steeds bestaat is mij niet bekend.

Duidelijke bewijzen van het bestaan van de Sint-Jorisgilde tijdens de 18e eeuw kan ik uit mijn persoonlijke aantekeningen niet halen. Misschien is er hiervan een spoor terug te vinden in de inventaris van het "Fort Napoleon" of bij het bestuur van de gilde.

Daniel FARASYN.

X X X

Rouwbericht.

We vernemen het overlijden van ons toegewijd lid, de Heer Jozef BOUQUILLON. Hij ontviel ons op 1 mei j.l. Wij bieden de familie BOUQUILLON-HARTMANN onze oprechte gevoelens en deelneming aan.

A.V.

HISTORIEK VAN DE OORLOGSVRIJWILLIGERS 1914-18 en 1940-45.

De "Oorlogsvrijwilligers 1914-18 en 1940-45" vieren dit jaar hun 55-jarig bestaan. Bij die gelegenheid wordt een nieuw vaandel ingehuldigd. Voorzitter Werner SAMYN bezorgde ons een historiek van zijn vereniging die we hieronder laten volgen.

Meteen past die bijdrage in de al lang geleden aangekondigde reeks "Oostendse Maatschappijen".

(A. VAN ISEGHEM).

HISTORIEK.

De Oorlogsvrijwilligers 1914-18 afdeling Oostende en omliggende werd gesticht op 21 maart 1926 onder de dynamische leiding van Robert Elleboudt en de makers Candaele - Melis - Verhulst - Natan - Lamoot.

De 1ste voorzitter was een blindeinvalidie, maar na een jaar verliet hij Oostende.

- In 1927 werd hij opgevolgd door Robert Elleboudt en onder zijn dynamisch beleid groeide het ledenaantal tot boven de 120.

De bestuursvergaderingen hadden plaats in het café Albert, gelegen Werfstraat en de Algemene Vergaderingen hadden plaats in het Hotel du Lion aan de Vindicativekaai.

- In het jaar 1929 sloot de Afdeling Oostende en omliggende aan bij de Nationale Federatie. De Nationale voorzitter was toen de Heer De Witte van Gent en de Secretaris-Generaal de Heer Vandenbossche uit Brussel.

- In 1936 werd ons 10 jarig bestaan gevierd en dat in de tegenwoordigheid van de Heer Burgemeester Henri Serruys. De afdeling Oostende en omliggende bloeide. Het kon niet beter.

- In 1940 brak de Wereldoorlog-II uit en de vijand bezette ons land. Maar een Belg laat zich niet gemakkelijk plooiën, en na de 18- daagse veldtocht nam jong en oud in het geheim dienst tegen de bezetter. Alzo onstond de Weerstand, die op zijn beurt zijn slachtoffers kende. Sommigen werden gevangen genomen met het gevolg concentratiekampen, anderen moesten onderduiken, terwijl nog anderen moesten vluchten om de strijd verder te zetten.

- In 1944 naderde het einde van de oorlog en toen de Geallieerden geland waren, meldden de Oorlogsvrijwilligers zich aan om de strijd verder te zetten en de vijand het land uit te jagen en zo verder uit Holland en tot in Duitsland. Zelfs voor de strijd tegen Japan waren wij kandidaat. Daarna kwam het einde van de oorlog en alles werd terug normaal.

- In 1946 sloten de Oorlogsvrijwilligers 1940 - 45 zich aan bij hun oudere makers van 1914 - 18 en de afdeling Oostende bloeide terug verder met een 120 - tal leden.

- In 1951 bestonden wij 25 jaar maar het werd om onbekende reden pas in 1955 gevierd met een groot banket in het Kursaal in tegenwoordigheid van de Heer Brugemeester Adolf Van Glabbeke.

Van bij het begin was onze afdeling zeer bedrijvig, wij hadden onze jaarlijkse souper en wij gaven ook een jaarlijks bal in het Hotel Place d'Armes en dit ten voordele van de Sociale Dienst.

- In het jaar 1958 sloeg het noodlot toe en verloren wij onze Voorzitter stichter Robert Elleboudt.

Op de Algemene Statutaire Vergadering die daarop volgde werd de Heer Gilbert Natan voorgesteld, maar die weigerde echter en tenslotte werd de Heer Bernard Christiaens verkozen, met in zijn bestuur de Heren Natan - Verhulst - Candaele - Lamoot - Samyn - Boeringer en Morraux. Onze vereniging had terug een kapitein en bloeide verder.

Beide Voorzitter hebben steeds de belangen van de Oorlogsvrijwilligers in het V.O.S.M.O. verdedigd.

- In 1967 sloeg het noodlot nogmaals toe en opnieuw verloor Oostende een dynamische voorzitter.

In de Algemene Statutaire Vergadering die daarop volgde werd de Heer Gilbert Natan tot Voorzitter verkozen met in zijn bestuur de Heren Candaele - Verhulst - Lamoot - Samyn - Boeringer - Morraux - Verhaeghe - Goegebeur en De Roost. Helaas schone dingen blijven niet lang duren.

- In 1968 verloren wij slag op slag enkele bestuursleden o.a. de Heren Verhulst en Lamoot, namen ontslag : Verhaeghe - Morraux en Candaele.

- In 1970 op de Algemene Statutaire Vergadering sloten zich aan bij het bestuur de Heren Declerck - Bruynoghe - Tyberghein - Questier - De Groote - Beuten - Everaerd en Vercarre.

Ons ledenaantal groeide opnieuw tot boven de 100 en zo waren we terug op peil zoals in 1926. Ons schip had terug de goede vaart.

- In 1975 verloren wij onze Vaandrig De Roost. Hij werd opgevolgd door de Heer Vercarre. Om persoonlijke reden nam de Heer A. Declerck ontslag.

- In 1979 begon de gezondheid van onze Voorzitter Gilbert Natan hem parten te spelen. Hij nam ontslag, nadat wij zijn gouden jubileum hadden gevierd van 50 jaar bestuurslid. Hij werd benoemd tot Ere-Voorzitter voor het leven.

- In 1980 volgde de Heer Samyn Werner hem op als Voorzitter met in zijn bestuur 1ste Ondervoorzitter Raymond Goegebeur -

2de Ondervoorzitter & Penningmeester Urbain Questier.

Secretaris Gerard Tyberghein

Ceremoniemeester en Hulpsecretaris Gilbert De Groote

Vaandrig August Vercarre

Kommissarissen Henri Beuten, Joseph Everaerd, Gaston Bousse, Georges Bossant en Rudy Bogaert.

Door dynamische werking van deze bestuursleden groeide ons ledenaantal tot bij de 200, Oostende bloeit terug op zijn normaal peil en wij hebben de wind in de zeilen.

Helaas op het einde van 1980, verloren wij onze Vaandrig August Vercarre. Hij werd opgevolgd door de Heer Gaston Bousse.

Werner SAMYN.

X X X

LAATSTE NUMMER.

Dit is het laatste (winter) nummer. "De Plate" verschijnt met het nr9. in september. Aan alle leden een goede vakantie.

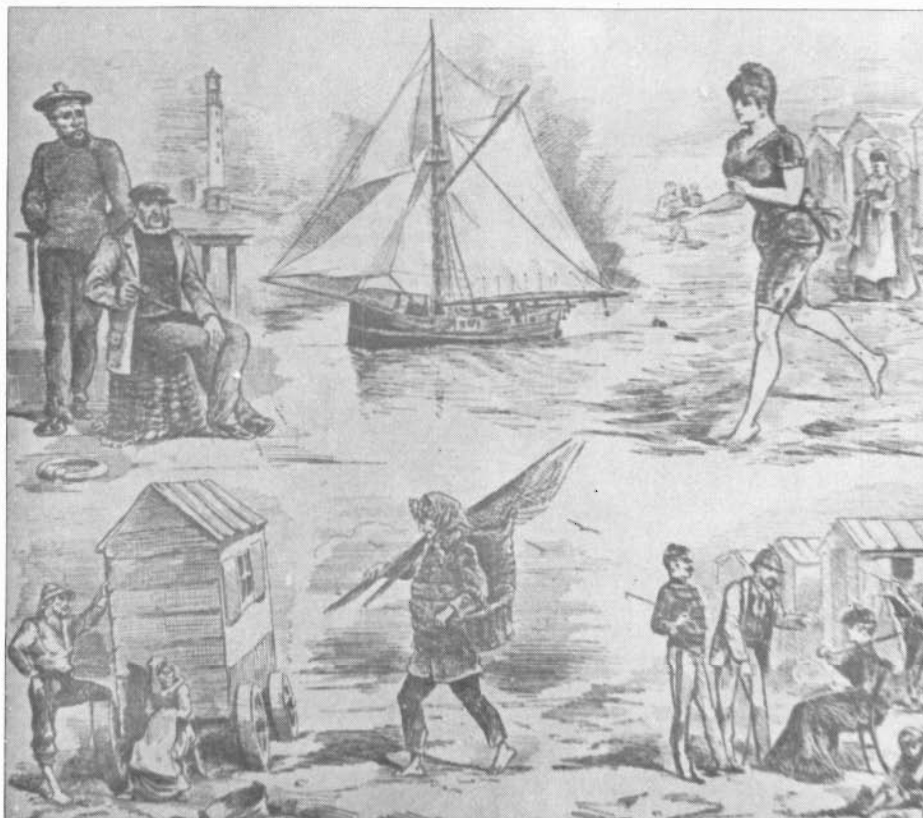

TEKSTOVERNAME UIT DE PLATE STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE.

de Plate

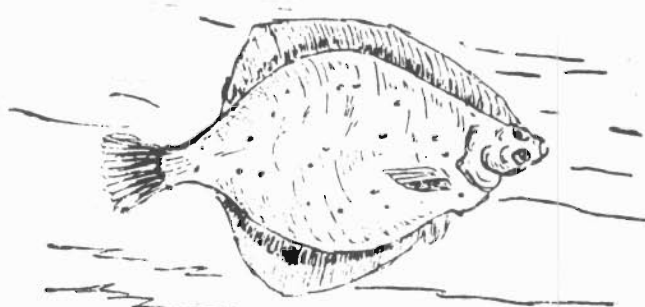
okt 87

Tijdschrift (verschijnt 9 maal per jaar)

Redactie: DE PLATE

c/o O. VILAIN
Rogierlaan 38 - bus 11
8400 Oostende

A. VAN ISEGHEM

AN&HYP
SPAARKAS KREDIETEN

ALLE VERZEKERINGEN
HYPOTHEKEN

STOCKHOLMSTRAAT 47 a

8400 OOSTENDE

Tel. 70 35 73

Plaatsingen op korte termijn
bij

AN HYP

SPAARKAS KREDIETEN

Kantoor Oostende: Wapenplein 8
8400 Oostende

geven U:

- ★ voordelige rente
- ★ vrijstelling van roerende voorheffing (tot 30.000 fr. intrest)
- ★ onmiddellijk volledig opvraagbaar
- ★ ongevallenzekeringsverzekering

Een vriendelijk onthaal en een persoonlijke service zullen U te beurt vallen.

Privé parking voor klanten

Elke dag open van 9 tot 12.30 uur en van 14 tot 17.30 uur

Op zaterdag van 9 tot 12 uur

Ook onze agenten in de stad staan steeds tot uw dienst.

D E P L A T E .
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige kring "De Plate", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN

Rogierlaan 38, bus 11.
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.
10e jaargang, nr 6 september 1981.

INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER ZIE LAATSTE BLADZIJDE.

SEPTEMBER-ACTIVITEIT.

De Oostendse Heemkundige kring "De Plate" heeft u eer en genoegen u uit te nodigen op de voordracht met dia's die doorgaat op
donderdag 24 september 1981 om 20.30 uur.

het onderwerp : Kunstschilder Emile BULCKE

de spreker : de heer Norbert HOSTYN, Conservator van de Stedelijke
Musea, Oostende.

Emile BULCKE is voor ons op de eerste plaats de man van de burgemeesterportretten in de raadszaal van het Oostends Stadhuis.

Deze indrukwekkende portrettengalerij werd door meester BULCKE geschilderd toen hij al meer dan 70 jaar oud was. Daarom zijn dit nu niet direct de beste werken om over BULCKE's talent te oordelen. Met de spreker volgen we de jonge BULCKE naar de Academies van Brugge, Brussel en Parijs, we volgen zijn carrière te Brussel en Oostende. We maken kennis met zijn immense oeuvre: stilleven, vissers, landschappen, marines, maar vooral met zijn portretten. Meer dan 1.000 portretten heeft BULCKE geschilderd, veelal knap maakwerk op bestelling, maar ook tal van bezielde doeken zijn vrouw of kind voorstellend. Daarvan is het portret van zijn dochtertje Dinah volledig in harmonieën van rode kleuren een onbetwist hoogtepunt.

We horen ook het tragische verhaal van zijn echtgenote Augusta KOCKENPOO en zijn dochtertje Dinah, we leren de verbitterde ouders BULCKE kennen, we maken ook kennis met zijn ongelooflijk huis te Schaarbeek; de inhoud daarvan werd het basisfonds van onze kring.

Norbert HOSTYN schreef een 50 blz dikke monografie over de kunstschilder. Ze is de avond van de voordracht te verkrijgen à 400 fr.

Aansluitend wordt in het Heemkundig Museum een tentoonstelling rond de figuur van Emile BULCKE opgebouwd. Ze is te bezichtigen elke zaterdag, dit tot eind oktober.

J.B.D.

HEEMKUNDIG MUSEUM

Het Heemkundig museum is nog open iedere dag van september van 10 tot 12 u en v
van 15 tot 17 u. (de dinsdag niet).

We kunnen onze leden niet genoeg aanraden geregeld een bezoek te brengen aan hun museum, want er zijn altijd nog zaken die ze niet gezien hebben of die tot de nieuwe aanwinsten behoren.

Antony Valabrègue, Au Pays flamand... (Aanvulling 1)

N.B. De ontbrekende bladzijden uit de tekst van "Au pays flamand", gesignaleerd in de eerste bijdrage, De Plate, febr. 1981, kan ik nu hieronder bespreken. De heer R. Verbanck was zo vriendelijk mij een fotocopie daarvan te bezorgen waarvoor ik hem nog ~~sen~~ van harte bedank. Ter wille van de duidelijkheid herneem ik mijn tekst over Sint-Winoksbergen en Kassel. Daartussen had A.V. het hoofdstuk "Moeurs et Traditions" ingelast dat ik hier nu ook behandel.

Bergues (Sint-Winoksbergen)

'n Heel stil vervallen stadje. Eertijds hoofdplaats van een kasselrij met 33 steden en dorpen. ~~Het~~ station is gebouwd te midden van een bastion van de versterkingen van Vauban. Prachtig is het ~~ong~~ gerestaureerde belfort, in Vlaamse renaissance uit de 16e eeuw. De nachtwachter vlakbij kondigt nog de uren aan in het Vlaams.

De stad heeft zich ontwikkeld rond de abdij gesticht door Sint-Winok (665), op de Groenberg, waar nog twee ongelijke torens rechtstaan, de Witte en de Blauwe toren. Relieken van Sint-Winok, ~~vereerde~~ stadspatroon, in de Sint-Maartenskerk (17e e.), flink gestoffeerd met doeken van Vlaamse meesters (o.a. O. Venius, Jan van Reyn, R. Van Hoecke).

Moeurs et Traditions.

In 1853 werd in Duinkerke het "Comité flamand" opgericht met het doel eigen geschiedenis, zeden en tradities te bestuderen. Tot de stichters behoorden Ed. de Coussemaker (zie verder) en Lod. De Baeker (1814-1896), auteur van "Les Flamands de France" (Gent, 1850). Een bijzonder ijverig lid was ook de Kasselse historicus M. De Smyttere (1800-1885). Het genootschap, dat weldra veel aanhangers teldt, gaf Annales en een Bulletin uit en publiceerde ook een kritische bibliografie over Frans-Vlaanderen. Aan de hand van een enquête, geleid door de Coussemaker, werd een kaart opgemaakt (1856-1857) van de verspreiding van het Vlaams en van de gemengde en verfranste gebieden. Weldra ondervond de culturele beweging tegenwerking van de wantrouwige officiële administratie maar de actie werd voortgezet. In Duinkerke werd ook "La Société Dunkerquoise" gesticht met als voornaamste studieobject de lokale geschiedenis.

Laat me toe hier de merkwaardige figuur en het werk van Edmond de Coussemaker bondig te belichten.

Die buitengewoon verdienstelijke man stamde uit een vooraanstaande familie van Nederlandse afkomst. Hij werd op 19 april 1805 geboren te Belle waar zijn vader (licentiaat in de rechten van de Leuvense en doctot in de geneeskunde van de Leidse universiteit) vrederechter was. De begaafde Edmond deed zijn humaniora in Belle en in Dowaaï. In die laatste stad kreeg hij ook zijn eerste muzikale opleiding die voortgezet werd in Parijs waar hij rechten studeerde (1825-1830). Door zijn familiërelaties had hij hier toegang tot de hoogste kringen.

In Dowaaï deed hij stage als advocaat (1831) en breidde er zijn muziekstudie uit. In 1836 huwde hij met Maria Mignard de la Mouillière uit Broekburg en begon hij zijn loopbaan van magistraat. Eerst werd hij waarnemend vrederechter in Belle, daarna vrederechter in Sint-Winoksbergen (1843), rechter in Hazebroek (1845), vervolgens in Duinkerke (1852) en ten slotte in Rijsel (1858) waar hij stierf op 10 juni 1876.

Algauw ontplooidde E. de C. een ongemene bedrijvigheid. Als componist schreef hij o.a. een aantal kerkelijke en wereldlijke gezangen en als musicoloog deed hij opzoeken ~~over~~ Hu(g)balde (een theoreticus uit Vlaandrens vroegste muziekgeschiedenis, 9e-10e eeuw) en over de middeleeuwse muziek waarover hij veel publiceerde. Ook als archeoloog en historicus was hij zeer actief. Het resultaat van 20 jaar archivale opzoeken legde hij vast in "Troubles religieux du XVIIe siècle dans la Flandre maritime", een vierdelig

werk met een overvloed van bewijsstukken (Brugge, 1875-1886). Het meest bekende is E. de C. als filoloog en folklorist door zijn "Chants populaires des Flamands de France" (eerste uitgave Gent, 1856, 419 blz. tekst, met platen en muziek - zie verder.)

Het was in zijn huis in Duinkerke, waar hij rechter was, dat op 10 april 1853 het "Comité flamand de France" gesticht werd. De leuze was "Moedertaal en Vaderland" en het doel: alle uitingen van Vlaamse cultuur te verzamelen en "le maintien de la langue flamande dans les arrondissements de Dunkerque et d'Hazebrouck". De stichters wens- ters wensten daarbij goede Franse staatsburgers te blijven. Na enkele maanden telde het comité 140 nieuwe werkende leden waaronder ook buitenlanders zoals: Joz. Alberdingk Thijm, J. Kervyn de Lettenhove, Jules de Saint-Genois, H. Conscience, Pr. Van Duyse, F. Snellaert, C. Serrure, de gebroeders Grimm, A. Hoffmann von Fallersleben. E. de Coussemaker - geen echte strijdersfiguur ~~waarschijnlijk~~ ~~voorgem-~~ de L. De Baeker, maar een overtuigd verdediger van de moedertaal - bleef voorzitter tot aan zijn dood, d.w.z. 23 jaar lang. Hij was lid van meer dan 25 geleerde genootschappen van Frankrijk en corresponderend lid van een groot aantal Europese academiën. De diploma's daarvan worden bewaard in het ~~Depuydt-museum~~ te Belle. Ver- bijsterend is het feit dat na zijn dood de duizenden boeken en documenten van zijn bibliotheek in verscheidene veilingen verspreid werden in Belle en Brussel. (cf. L. Verbeke, Vlaanderen in Frankrijk, Davidsfonds, Leuven, 1970, pp. 49-57 en voor- al R. Debevere, Edmond de Coussemaker (1805-1876), een belangrijk Frans-Vlaming, Ons Erfdeel, 12e jg. nr 2, pp. 105-113; nr 3, pp. 87-94; nr 4, pp. 100-105.)

Terug nu naar de uiteenzetting van A. Valabrègue.

Het is moeilijk zo gaat hij verder, de huidige situatie van het Vlaams te beoor- delen. De plattelandsbevolking houdt ervan als van haar natuurlijk uitdrukkings- middel. Hij voegt er volgende relevante opmerkingen aan toe. "Les Flamands de Fran- ce ne comprennent pas toujours le dialecte qui a été organisé de nos jours en Bel- gique et qui se rapproche, dans ses formes, du hollandais. Cette langue, en deve- nant officielle et littéraire, s'est éloignée de ses origines populaires (A.V. be- doelt hier de taal van de heroplevende literatuur in Vlaams België vooral bevorderd door de Van Nu en Straks-Beweging); le flamand qu'on parle aux environs de Dunker- que est resté, pour ainsi dire, plus classique. Un livre imprimé en Belgique offrira sans aucun doute maintes difficultés à un villageois que voudra en faire la lecture". Bovendien is hier geen Vlaamse litera- tuur ontstaan. "Cette abstention prouve combien l'influence de l'éducation fran- çaise s'est insinuée chez eux de toutes parts." (Inderdaad, hoe kan een taal zich uiten als ze systematisch gewurgd wordt!).

In de 17e eeuw, vervolgt A.V., was er Mich. De Swaen van Duinkerke, een waar- achtig dichter. Verder: Abraham de Conynck van Belle, Andries Staven van Kassel, Modewyck van Sint-Winoksbergen. De hele poëzieschat "de nos Flamands" ligt in de liederenverzameling van De Coussemaker en in enkele hier en daar verspreide stuk- ken. Aan die bundel besteedt A.V. grote aandacht (9 blz.). Ik sta er ook wat langer bij stil.

Terecht beschouwde E. de Coussemaker zijn werk "als een bijdrage tot de kennis van de Nederlandse beschaving". Het is een verzameling van 150 volksliederen (d.w.z. anoniem en onpersoonlijk, volgens de opvatting van E. de C.) met de oorspronkelijke zangwijze, een Franse vertaling en aantekeningen, voorafgegaan door een inleiding. Van dat boek bezorgde P. Bayart een tweede uitgave met belangwekkende notities (Rijsel, 1930) en de werkgroep Malegijs, Kemmel-Steenvoorde, een anastatische druk, 1976, die hier vóór me ligt.

De inleiding is bijzonder lezenswaard. E. de C. zet erin uiteen waarom hij dat werk aangevangen heeft. Volksliederen drukken het intieme leven van een natie uit. De tijd dringt om die documenten, "précieux souvenirs de notre antique et naïve Flandre" te verzamelen. Hierbij merkt hij op: "Les derniers vestiges de la civilisation flamande dans le Nord de la France sont près de s'engloutir dans l'oubli..." (p. IV).

"La langue flamande disparaît de jour en jour du sol de notre Flandre. La langue française, la seule qui soit permis d'enseigner dans les écoles primaires, s'étend de plus en plus sa domination. Ses envahissements sont tels que, dans quelques années, les personnes sachant lire et écrire le flamand seront rares, se qui ne laisse pas que d'être regrettable à plus d'un point de vue..." (pp. VI-VII). (Die pessimistische woorden zijn - zoals we weten - in vervulling gegaan).

"L'enseignement du flamand n'a-t-il pas encore un avantage incontestable, celui de donner une grande facilité à apprendre les autres langues du Nord, et le français lui-même? (Een argument dat we nog op onze dagen horen in Frans-Vlaanderen)."... pourquoi n'enseignerait-on pas dans la Flandre la langue flamande du moins au même titre que l'anglais, l'allemand ou l'italien? Cette exclusion, dont elle est l'objet, est irréfléchie et déraisonnable, ceux qui l'ont prononcée n'ont pas envisagé le coté utile et pratique du flamand" (p. VII).

"La langue flamande; qui dans notre Flandre est restée stationnaire, a fait, en Belgique, depuis environ un demi-siècle, un pas vers le Hollandais... (De geschreven taal van de aanhangers der Vlaamse Beweging had inderdaad een algemeen Nederlands karakter en sloot vanzelfsprekend aan bij die van het Noorden). Ceci est tellement vrai que les Flamands de France lisent très bien les écrivains belges et hollandais des XVIIe et XVIIIe siècles, et qu'ils ont de la peine à comprendre les livres modernes. Sous ce rapport, on trouvera dans nos chants des expressions qui sont hors d'usage aujourd'hui chez les Belges, nos plus proches voisins, aussi bien dans la langue parlée que dans la langue écrite..."(pp. XXII-XXIII).

Wat nu zijn liederen betreft - waarvan er vele, zoals te verwachten was, ook bij ons bekend zijn - E. de C. heeft ze opgetekend uit de mond van het volk in de arrondissementen Duinkerke en Hazebroek. Ze werden hem voorgezongen door kantwerksters en leerlingen van de zondagsscholen in Belle, Kassel en Steenvoorde. Hij heeft ze in 13 categorieën ingedeeld, alle voorzien van een korte commentaar. Hier en daar neemt hij een variatie op, b.v. een Rijnlandse bij lied 34. Verder geeft hij nog musicologische beschouwingen over de melodie, de harmonie, de tonaliteit en het ritme van de liederen.

Nu volgen we weer A.V.

Die "Chants populaires" treffen hem door hun natuurlijkheid en hun eigen Vlaamse aard. Hij haalt er een tiental aan (in de Franse vertaling). Sommige kerstliederen doen denken aan doeken van de Vlaamse Primitieven.

B.v. lied 13. Fris en naïef klinken volgende regels:

Maria geeft hem suikerpap
en Joseph brengt den windelap...
Daer Joseph werkt den heele nacht
en wascht de luyers in den gracht.
Nu maekt hy hier, dan raept hy hout,
want met den winter is het kout...

van lied 32, "tGodsdeel of den Rommelpot" (pot met errond een varkensblaas waardoor een rietje werd getrokken) vinden we een voorstelling bij Adr. Van Ostade.

"Geeft wat om den rommelpot,
't is zoo goet om hutsepot..."

Sommige verzen hebben de waarde van een gezegde. Zo de beginregels van lied 38.

"Waer is erkerke sonder sanck,
of kermis sonder keelgeklanck..."

De Spellewerksters vieren hun patrones, Sinte-Anna, met grote vreugde en treuren als die feestdag is (zeven Sinte-Annaliedjes heeft E. de C. opgenomen)

Uit lied 97 citeer ik:

Kindertjes, steekt yulder keelegatje op,
om te roepen; zymmer al iow!
Zymmer al iow! We moeder al zyn!
Hemme geen bier, we drinken al wyn...

En uit lied 98 :

Sint'Annadag is deure,
'k ben myn geldetje kwyt;
nu zit ik hier en treure
met kleynen appetyt...
Myn kussen aen de galge,
myn boetjes aen 't Perlorin (Fr. pilori = galg)
'k Wilde dat g'heele dage
Sint'Anna mogte zyn.

Van de zeven "Zeevaertliederen" vermeldt A.V. lied 64 en noemt het "une sorte de poésie nationale" van de Ijslandvaarders? Het was zeer populair in Duinkerke en vertelt bijzonderheden over de afvaart, de reisroute, de vangst en de terugkeer. (J.Fil-
liaert - die ook naar E. de C. verwijst - beschrijft uitvoerig dat "socialisme" der
Ijslandvaarders" in zijn net-zoveel-vlijt en piëteit geschreven "De laatste Vlaamsche
Ijslandvaarders", Lambooy, Tiaat, 1944, 2de uitg., pp. 94-99. De eerste verzen:

In 't jaer zeventien hondert,
gy moet niet zyn verwondert,
wy gaen al naer Nieuwpoort,
om te slaen een akkoord...

suggereren het aanwervingskantoor in Nieuwpoort waar in 1727 een "Compagnie van
Vischvaert" opgericht was.

Lied 92 betreft de "Vinkenieren" met hun wedstrijden. "Est-il chose plus flaman-
de?" vraagt A.V.

Plaisante vinkenieren,
den koelen mey komt aen,
de bruyloft van de dieren;
laet ons naer 't veld toe gaen...
Net en lym meê genomen,
met de pille al op den hoed (pille = lokvoggl)
regt naer de groene boomen.
Liefhebberd, schep goed moed!

Natuurlijk zijn er ook hekel-en spotliederen. Over de steedse maniertjes van de
Duinkerke meises gaat lied 132 (vooral gezongen door de kantwerksters van Belle):

Te Duynkerk' gaet het al verkeerd;
de meysjes zyn in 't fransch geleerd...
De meysjes dragen al zyden roks.
De knechten dragen maer leeren broeks...
De meysjes dragen markynen schoens.
De knechten dragen maer houten schoens...

Dat doet een beetje denken aan het schimpdicht van de Amsterdammer Roemer Visscher
(1547-1620) op de "Amsterdamse dochters" die de Brabantse mode volgen:

"De meiskens van de courtoisie
stellen op Brabants haar fantasie..."

Plezierig (en beroemd) is 'Carillon van Duynkerke" (lied 80):

Een kalemanden rok,
een wit mantlyntje d'rop,
En weet ye waer da'k weunen?
Al in Sint-Gillis dorp.
Een lynwaden kazakje,
een biezeboomen rok;
En zou 'k daermeê niet lachen?
De fruytpan op zyn kop.

Overbekend (ook bij ons) is het "Reuzelied" (44). (De verminkte tekst, meent E.deC. in
de commentaar, gaat terug op Scandinavische tradities en het lied wordt in het eer-
ste deel gezongen op de wijs van "Creator alme siderum").

Be-poëzie een land ligt in zijn liederen, besluit A.V. Ze mogen niet verloren
gaan. De kamergeleerde moet naar de ziel van het volk luisteren als naar een bron
van eeuwige jeugd.

(wordt voortgezet)

G. BILLIET.

BOEKENNIEUWS

Biografisch woordenboek van Nederland (BWN)

Na jaren van gestadige en intensieve arbeid kon deel I van het nieuwe "Biografisch Woordenboek van Nederland" (BWN) ter perse gaan. Aan dit werk dat 680 bladzijden met 493 trefwoorden omvat, hebben 215 auteurs meegewerkt. De uitgave wordt door uitgeverij Martinus Nijhoff B.V. verzorgd. Via radio, pers en mededelingen in periodieken is in ruime kring in Nederland de aandacht op de verschijning gevestigd. BWN I kwam in de laatste dagen van 1979 van de pers, onder eindredactie van J. Charité, te's -Gravenhage en werd opgenomen in de (Nederlandse) "Rijks Geschiedkundig Publicatiën" (buiten de series). De prijs is mij niet bekend; er mag aangenomen worden dat die eerder aan de hoge kant uitvalt, wat trouwens steeds het geval is voor een referentiewerk dat niet commercieel is. Voor het tweede deel is intussen een niet onbelangrijke hoeveelheid kopij persklaar; wanneer het boek zal klaar zijn en voor verkoop en distributie zal beschikbaar worden gesteld, is nog niet geweten noch beslist. Mogelijk en wellicht een aanvullende bron voor hen die aan Belgische vorsching, op nationaal of regionaal vlak, doen en geconfronteerd worden met Nederlandse onderdanen en vreemdelingen, die, althans vóór 1914, veelvuldig in België verpozing zochten en vonden, ook te Oostende en aan de Belgische kust.

DE ZWEEDSE COMPAGNIE.

Voor belangstellenden in de geschiedenis van de 18e eeuw, signaleer ik, dat de tekst van het doctoraat van Christian Koninckx over de Zweedse Compagnie uiteindelijk in boekvorm uitgegeven werd, en wel in de Engelse taal, de internationale wetenschappelijke taal. Hier volgt de accurate titelbeschrijving.

KONINCKX (Christian), The first and second charters of the Swedish East India Compagny (1731-1766). A contribution of the maritime economic and social history of North-Western Europe in its relationships with the far East. 8500 Kortrijk Damstraat 15), Van Ghemert Publishing Compagny, 1980, 543 p., 1.200 B.F. Christian Koninckx onderzocht er o.m. de relaties met de "Oostendse Compagnie" (al dan niet een voortzetting hiervan?), wat ik in "De Plate" van 1980 kort behandelde in een kleine notitie. De auteur, Chr. Koninckx, is thans tewerkgesteld bij de Centrale Bibliotheek van de Vrije Universiteit Brussel, waar hij trouwens afstudeerde.

EEN DOCTORAAT OVER DE HISTORISCHE ONTWIKKELING VAN ONZE KUSTVLAKTE.

Op woensdag 4 maart 1981 verdedigde Mevrouw Cécile Baeteman, houder van een diploma van licentiaat in de aardrijkskundige wetenschappen, uitgereikt door de Vrije Universiteit Brussel; een oorspronkelijk proefschrift en een stelling ter verkrijging van de wettelijke graad van doctor in de wetenschappen aan dezelfde universiteit. Onderwerp van het proefschrift: "De Holocene ontwikkeling van de westelijke kustvlakte (België)".

EEN GESCHIEDENIS VAN ONZE MOEDERTAAL.

Het boek "Geschiedenis van de Nederlandse taalkunde" (Den Bosch, Malmberg, 1977, 413 bla.), onder redactie van D.M. Bakker en G.R.W. Dibbets, heeft de bedoeling niet alleen aan alle neerlandici, zowel beginners als vaklieden, maar ook andere belangstellenden een overzicht te geven van de voorgeschiedenis en de huidige stand van het onderzoek op diverse deelgebieden: grammatica, lexicografie (woordenboeken), filologie, plaats- en persoonsnaamkunde, en dialectkunde. Als zodanig verenigt dit boek de functies van studieboek en naslagwerk. De geïnteresseerde lezer kan, mede met behulp van de bibliografische aantekeningen aan het eind van elk hoofdstuk, zelf zijn weg vinden naar een dieper gaande informatie. Om de lectuur te vergemakkelijken is een alfabetische lijst van vaktermen met hun verklaring toegevoegd.

E. SMISSAERT.

POTENTIELE KIEZERS TE OOSTENDE.

Kiesgerechtigheid ging lange tijd samen met betalen van belastingen. In het Oostends Stadsarchief steekt een namenlijst van stadsgenoten die anno 1818 minstens 50 guldens belasting betaalden en aldus kiesrecht hadden.

Voor mensen met historische of familiekundige belangstelling is die namenlijst niet zonder belang.

Norbert HOSTYN.

LISTE ALPHABETIQUE;

Des Habitans de la ville d'Ostende, qui payent au moins 50 florins de Contributions directes et qui peuvent être nommés Electeurs.

NOMS et PRÉNOMS

DEMEURES

ADAMSON, Jacques	Rue archiduchesse, n° 26
BAILLON, Jacques	- d'église, n° 12.
BARGÉE, Jacques	- de la chapelle, n° 13.
BAHAEGHEL, Dominique	- quai de l'empereur.
BELLEROCHÉ, Henry.	- idem n° 5.
BUSSO, Charles	- St.-Sebastien, n° 3.
BAUWENS, Jacques	Marché aux Herbes, n° 2.
BORGHEERS, Philippe	Rue St-Georges, n° 9.
BRASSEUR, Jean-Baptiste.	- de l'église, n° 18.
COONEY, Jean (père).	Place d'armes, n° 19.
CONNEY, Jean (fils).	Idem dito
CORNEAU, Henry.	Rue du quai, n° 50.
DE BRAUWERE, Pierre.	- longue, n° 36
DELERUE, Charles.	- soeur blanches, n° 39.
DE CLERCK, Salomon.	- de l'église, n° 4.
DE BAL, François.	- de la chapelle, n° 30.
DERIDDER, Jacques.	- de l'église, n°, 15.
DESWELGH, Luc.	- du quai, n° 53.
DE KNUYT, Antoine (père)	- de la comédie, n° 16.
D'HONDT, Joseph.	- du quai, n° 52.
De VETTE, Jean.	- dito, n° 13.
DE BONINGO, Cornil.	- St.-George, n° 8.
De BROCK Philippe.	Nouveau marché, n° 9.
De JAEGHER, Louis.	Rue Longue, n° 78.
De KEYSER, Jean.	- de l'église, n° 35.
De KNUYT, Antoine (fils)	- de la comédie, n° 19.
De LA CROIX, Guillaume.	Nouveau marché, n° 6.
DELMOTTE, Charles.	Rue Albert, n° 1.
DELMOTTE, Nicolas.	- St.-Joseph, n° 26.
DEPOTTER, Charles.	Quai de l'empereur, n° 10.
De RUDDER, François.	Rue longue, n° 37.
De VISSCHER, Jean.	- lait battu, n° 15.
DEVOS-NEVEU, Jacques.	- de la chapelle, n° 49.
DOBBELAERE, Jean.	Quai de l'empereur, n° 3.
DUVIVIER, Jean.	Place d'armes, n° 9.
DE CLEIR, Charles.	Rue du quai, n° 11.
FREYMAN, Jean.	Quai des pêcheurs, n° 15.
GUILLAUME.	Rue longue, n° 43.
GILLEGOT, Jean.	- St.-François, n° 33.
HAMMAN, Thomas.	- d'ouest, n° 45.

NOMS et PRÉNOMS

DEMEURES.

HENTJENS, Jean.
 HOFLAND, Bernard.
 HUYSE, François.
 JANSSENS, Michel.
 JACOBS, Louis.
 LIPPENS, Bernard.
 LANTZWEERT, Jean-Baptiste.
 LANTZWEERT, Philippe.
 LAMS; Etienne.
 LANERIS, Jacques.
 LENOIR, Jacques.
 LAUWERS, Charles.
 MASSART, Lévin.
 MEYNS, Henry.
 MONTAIGNE, Pierre.
 MASSÉZ, Prosper.
 NÉDONCHELLE, Pierre.
 NIERINCK, Cornil.
 OCKET, Louis.
 OCKET, Jean,
 PAUL, Martin.
 PERLAU, Alexis.
 PRUYSSENAERE, Michel
 PIETERS, François
 RYCKEWAERT, François
 RYCX, Antoine
 RYCX, Guillaume.
 SERRUYS, Edouard.
 SERRUYS, Jacques.
 SERRUYS, J.B.H.
 SERRUYS, Charles.
 SERRUYS, Jean.
 SPILLIAERT, Jacques
 SUYS, Pierre
 THUYS, Emanuel
 VAN HALME, Jean.
 VAN KEYZERSWEERT, Cornil.
 VAN AUTRYVE, François.
 VALCKE, Casimir.
 VAN DAMME, Jean Baptiste.
 VAN DEN ABEELE, Joseph.
 VAN HES, Jean.
 VAN ISEGHEM, André.
 VAN ISEGHEM, Jean.
 VAN CLEEMPOEL, Jacques.
 WILLAERT, Jean Baptiste.
 WIELAND, Auguste.

Rue des Batteliers, n° 8.
 - Albert, n° 19.
 - St.-Thomas, n° 5.
 - longue, n° 61.
 - de l'église, n° 16.
 - soeurs blanches, n° 21.
 - du quai, n° 6.
 - St.-Joseph, n° 32.
 -
 - St.- François, n° 44.
 - longue, n° 33.
 - St.- Thomas, n° 17.
 - dde la chapelle, n° 1.
 - idem n° 25.
 - du quai, n° 51.
 - idem n° 28.
 - St.-Georges, n° 4.
 - St.-Joseph, n° 15.
 - St.-Thomas, n° 16.
 - du quai, n° 19.
 - soeurs blanches, N° 12.
 - des capucins, n° 34.
 - d'ouest, n° 44
 - St.-Georges..n° 14
 - de la chapelle, n° 54
 - des capucins, n° 31.
 - du singe, n° 2.
 - longue, n° 69
 - l'église, n° 13.
 Marché aux herbes, n° 15
 Rue du quai, n° 2.
 Marché aux herbes, n° 10.
 Rue de l'église, n° 29.
 - St.-Thomas, n° 12.
 - d'ouest, N° 4.
 - lait battu, n° 54.
 - soeurs noires, n° 4.
 - du quai, n° 66.
 - St.- Thomas, n° 20.
 - de la bride, n° 5.
 - idem, n° 7. t
 Marché aux herbes, n° 1.
 Rue St.-Thomas, n° 7.
 - lait battu, n° 33.
 - d'ouest, n° 46.
 Marché aux herbes, n° 7.
 Rue fortune, n° 17.

Arrêté la présente Liste par nous Bourguemaitre et Echevins de la Ville d'Ostende;
 En l'Hotel-de-ville, le 10 Décembre 1818.

PAR ORDONNANCE

BOURQUEMAYTRE.

LE SECRETAIRE:

DURDU.

Charles, Delmotte.

Kranten bundelen een massa gegevens over het dagelijks leven. Voor een plaats als Oostende, waar het archief vernietigd werd, is de pers daarom van onschatbare waarde. (1). Het probleem van deze informatie is, dat de vorser veelal geen aanknopingspunt heeft om een gebeurtenis of figuur op te sporen. Om deze moeilijkheid op te heffen, loopt er in de Stadsbibliotheek van Oostende een project, met als doel de inhoud van de Oostendse kranten op steekkaarten te brengen. Als eerste in de reeks werd l'Echo d'Ostende gekozen. De opgenomen informatie wordt niet beperkt tot het plaatselijk nieuws, de nummers worden gelezen van voor- tot de aankondigingsbladzijde. Dit leverde ongeveer 12.000 steekkaarten op voor de periode van 1865 - 1880.

Waarom precies l'Echo d'Ostende gekozen werd, komen we later op terug. De Steekkaartenkatalogus valt uiteen in drie delen: een trefwoorden-, andere gemeenten-, en personenkatalogus.

In het trefwoordenregister worden de gegevens gerangschikt onder een grotere noemer : bvb. Krant onder Pers, Pers onder Media; terwijl ook verwijzingen naar andere trefwoorden verwerkt zijn : bvb. bij Justitie wordt men gewezen op het trefwoord Criminaliteit. De vorser wordt aldus geholpen een ruimer inzicht te krijgen in de problematiek van zijn onderwerp.

In de personenkatalogus worden alle in de krant voorkomende namen opgenomen en in alfabetische volgorde geklasseerd. Hierop werden twee uitzonderingen aangenomen. De ellenlange lijsten van lotelingen komen onder Militatia-Loting en de mensen die te Oostende optreden komen onder Toerisme-Vermakelijkheden Algemeen in de trefwoordenkatalogus. Indien deze laatsten een zekere bekendheid genoten of Oostendenaars waren, komen ze terecht in het personenregister. (2)

In de trefwoordenkatalogus werden steekkaarten verwerkt op de voornaamste beroepsactiviteiten die de gebruiker doorverwijzen naar het personenregister. Dit klassemant op persoonsnamen zal o.i. nuttig zijn voor de vorsers in het algemeen, maar ook voor de genealogen in het bijzonder.

Er is wel een beperking : l'Echo d'Ostende richtte zich namelijk tot de begoede klasse. Daaruit volgt dat slechts uitzonderlijke personen vermeld worden die niet tot deze klasse behoren en dit enkel bij : burgerwacht, loting, onderscheiding voor moed en zelfopoffering en in de aankondigingen.

Het register, Andere Gemeenten, is een klassemant per gemeente van de arrondissementen Oostende, Veurne, Diksmuide en de kustplaatsen van het arrondissement Brugge. Hier opnieuw een beperking; niet alle gemeenten komen aan bod. Deze informatie kan gezien worden als aanvulling voor de gemeenten zonder pers.

De 15 geëxcerpeerde jaargangen zijn een peulschil in vergelijking met wat ons rest. We wensen de informatie nu reeds beschikbaar te stellen in plaats van te wachten tot de afwerking, in de veronderstelling dat dit immense werk ooit kan afgewerkt worden gezien de steeds toenemende stroom van informatie.

- o
oo
- (1) Voor een overzicht van bronnen die naast de pers kunnen gebruikt worden wijzen wij op :

Arnould M.A. e.a.; De Plaatselijke Geschiedenis, Wenken Voor De Vorser, s.l. Pro Civitate, reeks in 8°, nr 1, 1962.

Balthazar H. e.a.; Enkele bronnen van de Sociale Geschiedenis van de XIX eeuw Leuven, Nauwelaerts, Bijdragen nr 18, 1961.

- (2) In die zin in dit klassemant kutuutbevestigend. Gezien het natrekken van elk van die figuren een studie op zichzelf vormt, is het aan de vorser dit te doorbreken.

o

JOHN DEVOS.

In het maandblad der samenwerkende maatschappij Spaarzaamheid (S.E.O.), dat verscheen van 1902 tot 1974, troffen we in het nummer van 1 maart 1903 een treurmarch aan, dat hekelend spotte met hen die S.E.O. (opgericht in 1892) wilden zien verdwijnen. Dat dit 78 jaar later gebeurde weet iedereen. Toch willen we hieronder de treurmarch, een gedicht van JULIO (waarschijnlijk Jules L'ABBE), als een spijtig afscheid sluiten van de Oostendse coöperatieve geschiedenis afdrukken.

O. VILAIN.

T R E U R M A R S C H
op de Samenwerkende Maatschappij "SPAARZAAMHEID."

Ze hebben de "Coo" nu begraven;
in 't gurige winterseizoen,
ze voerden de goedige brave
ten kerkhove, pover van groen.
De kleinburgerij, met blijde stem,
zong : Domine, Domine, Requiem !

Vier bakker, de hoofden gebogen,
die gingen voorop in den stoet,
dan vollegde, diep ingetogen,
het gansche kleinhandlaarsgebroed. (1)
De kleinburgerij, met blijde stem,
zong : Domine, Domine, Requiem !

De statige wagen der dooden,
schoof zuchtende alsover de baan,
en al de ter uitvaart genooden,
die baden in treurig getraan,
De kleinburgerij, met blijde stem,
zong : Domine, Domine, Requiem !

De leden der burgerenbonden,
die droegen den rouw over 't lijk,
de deken der Gilde deed konde :
" 't is uit nu, Goddank, met haar rijk !"
En blijder en blijder klonk zijn stem
van : Domine, Domine, Requiem !

Nu zal onz' Commerc' weer floreeren,
tot meerdere eer onze la,
dank zij het vernieuws exploiteeren
der "dutsekens", zonder genâ!
Des klinke harder en harder onz' stem,
van Domine, Domine, Requiem !"

En bij de wijdgapende groeve,
met treurig gebarenspeel,
de coöperatievers, de droeven,
die huilden hun eeuwige vaarwal
En kreunden met steeds akliger stem,
van : Domine, Domine, Requiem !

JULIO.

(1) Gebroed staat hier natuurlijk voor het rijm, Ik heb te veel achting voor de kruideniers en andere kleinhandelaars om zoo oneerbiedig van hen te spreken. Overigens dit woord gebroed, met voorbedachten rade gebruikt zou stellig mijn hospes en mijne hospita, ook handelaars, nopen hun commensaaln met den hem verplichten eerbied, gracieuselijk aan de deur te zetten. Dus mea culpa, omdat ik, om wille van het rijm, hier heb moeten gewagen van gebroed !

1890 : "Débarcadère te Burcht"

(olie op paneel; 19,5 x 61,5)

Dit was een van de vier schilderijtjes die de kajuit van de "Artis Amor" sierden. Nu berust het in een privaatverzameling.

1891 : Henri PERMEKE en zijn gezin verlaten Burcht en komen te Oostende wonen, Zuidlaan 59 (nu Alfons Pieterslaan.)

Tijdens zijn bezoeken aan het Kursaal valt hem de erbarmelijke toestand op waarin de decoratieve schilderijen van F. MUSIN, A. VERWEE en L. DUBOIS verkeren.

PERMEKE werkt zichzelf in de kijker als de man die dit alles kan en zal restaureren. Zo weet hij van VERWEE een schrijven los te krijgen (dd. 26 januari 1892) waarin deze PERMEKE als de ideale restaurateur voorstelt.

Op 5 april 1892 geeft de stad haar fiat voor de restauratie.

In die tijd ook lanceerde PERMEKE de idee van een museum voor Schone Kunsten.

Als restaurator wekte hij ook voor particulieren, later ook samen met zijn zoon Constant.

"Strandgezichten te Heist" (olie op doek; 26,5 x 39 cm; Knokke Heist, Gemeentebestuur)

"De schelde" (olieverf op doek; 50 x 70 cm; Jabbeke, Permekemuseum)

1893: Restauratie van de schilderijen aan de stad Oostende gelegeerd door Jean BRASSEUR (1802-1885).

August MUSIN schrijft een brief naar het gemeentebestuur van Oostende om aan te dringen op spoedig herstel van de schilderijen van zijn vader François in het Kursaal. Hij stelt zijn vriend Henri PERMEKE voor als restaurator

In de Gemeenteraad van oktober wordt beslist een museum voor Schone Kunsten op te richten in Oostende.

Dit gebeurde onder impuls van schepenen LIEBAERT, Stadssecretaris Alph VAN ISEGHEM en van oa. Henri PERMEKE

1894 : januari : Samen met James ENSOR, Emile SPILLIAERT, Félix BUELENS, Antoine DUJARDIN, Jean GOBIN, des Beaux-Arts PERMEKE medestichter van de "Cercle des Beaux-Arts d'Ostende". Ereliden waren Louis DELBOUILLE & Euphrosine BEERNAERT.

In de zomer organiseert de "Cercle" een eerste Salon in een gebouw nabij het Kursaal. Tijdens zijn bezoek op 17 juli worden James ENSOR, Emile SPILLIAERT, Henri PERMEKE, Antoine DUJARDIN, Auguste MUSIN & Euphrosine BEERNAERT aan Leopold II voorgesteld.

v

Voor de Wereldtentoonstelling te Antwerpen bestelt de Stad Oostende bij H. PERMEKE vier houtskooltekeningen (190 x 128 cm) waarop op didactisch-decoratieve wijze tabellen betreffende het havenverkeer, de visverkoop, de toeristenstroom en de bevolkingsaan groei van de stad waren weergegeven.

1895 - 1897 : Restauratie van 6 schilderijen uit de SS. Petrus & Pauluskerk. Dit restaureren gebeurde in lokalen van het Kursaal. De restauratie was voltooid op 15 juni 1897. Daarna sierden die schilderijen het Stadsmuseum.

Het betrof :

Jan MAES : Doornenkroning

Gillis BACKEREEL : Sint Carolus bezoekt de pestlijders

Jacob VAN OOST ; Christus klaar om de wereld met een bliksem te treffen.

id. : Sint Antonius van Padoua ten hemel opgenomen

id. : Sinte-Gertrudis

id. : Sint-Trudo laat een kerk bouwen.

1896 - 1897 : Deelname aan de "Tombola d'Asschendaele" ingericht door kunstschilder-hotelier Félix BUELENS ten voordele van de slachtoffers van de stormramp van 13 oktober 1896.

De correspondentie nopens deze tombola gevoerd met en door Félix BUELENS wordt bewaard door diens zoon Albert.

Ziehier de brief van Henmi PERMEKE.:

Monsieur Buelens,
je viens de remettre au local
Hôtel de Ville d'Asschendaele (Belgique)
une de mes études "l'épave".
C'est un morceau peu agréable
"Cadavre rejeté par l'océan",
mais comme il est destiné pour
la tombola au profit des Victimes de la
Mer du 13 octobre 1896, il est je crois
de circonstance.
Salut cordial et bonne chance

H. PERMEKE.

1897 : In de gemeenteraad van 28 december 1897 wordt Henri PERMEKE tot museumconservator aangesteld.

Zijn loon bedraagt aanvankelijk 760 Fr 's jaars.

Hij publiceert meteen een degelijke catalogus, die gedrukt wordt bij VAN GRAEFSCHEPE, Nieuwstraat 34.

Op 5 december neemt Henri PERMEKE deel aan de "blijde intrede" van Emile BULCKE, laureaat aan de Brusselse Academie, te Oostende (zie De Plate, 79/52)

1898 : In de gemeenteraad van 21 mei 1898 wordt PERMEKE ten voorlopigen titel aangesteld als leraar in de Ecole Industrielle. Hij onderwijst er de disciplines "hout- & marmerimitatie" en "ornamenttekenen".

25-26 december 1898 : Deelname aan het Kerstsalon in het museum te Oostende met volgende schilderijen :

- Crique des pecheurs d'Ostende

- Rentre de marée a Gravelines. Effet du matin

- Coin de la Vieille Meuse près de Dordrecht

- Canal d'Ostende près de l'écluse de Plasschendaele

Andere deelnemers waren : Félix BEULENS, Emile BULCKE, Auguste MUSIN, Emile SPILLIAERT, Franz CHARLET en Mevrouw A. VLAEMINCK-DUFOUR (zie Le Carillon, 22 december 1898)

1899 : juli - Henri PERMEKE zetelt samen met James ENSOR, Alban CHAMBON en Theobald VAN HILLE in de jury van de Prentkaarttentoonstelling te Oostende (zie Le Carillon, 7 juli 1899)

juli - september - Beelname aan de tentoonstelling van aquarellen in het Kursaal met :

- 4 werkjes getiteld "~~Straandde~~ De Panne"
- 2 werkjes getiteld "Oudkanaal te Oostende"
- 2 werkjes getiteld "Strand te De Panne bij avond"
- Het kanaal Oostende-Brugge te Passchendaele
- Een schip wordt klaar gemaakt voor de visvangst

(zie : Ville d'Ostende. Kursaal. Salon d'aquarelles, ouvert du 15 juillet a fin septembre. Catalogue des oeuvres exposés, Oostende 1899.

R.M. LAIB, L'exposition d'aquarelles au Kursaal, in La Saison d'Ostende, 18 juli 1899.

La Chronique, 30 juli 1899)

24 oktober : Mr. Permeke vient me dire que je dois "aller trouver immédiatement le Bourgemestre Pieters "à l'Hôtel-de-ville. Il s'agit du portrait du Bourgemestre "Lanszweert (1830 à 36). Je dois faire connaître par écrit "mes conditions" (Emile BWLCKE, Livre d'or 1898-1900)

(vervolgt)

Norbert HOSTYN.

---

^{vervolgt}
Edouard KEVERS

In "De Plate" was er op p. 80/107 sprake van de dansleraar Edouard KEVERS. Ondertussen vonden we nieuwe gegevens betreffende die man: Edouard KEVERS werd in 1809 te Oostende geboren en stierf te Brussel in 1891. Zijn vader, Philippe KEVERS (°Oostende, Norbert HOSTYN), was haarkapper en woonde Wapenplein 13. Zijn moeder was Theresia JACQUENIN (°ca. 1786). Edouard KEVERS had 2 oudere zussen (Thérèse & Françoise) en een oudere broer (Philippe).

Omstreeks 1860 componeerde hij een dans die een zeker succes kende: "L'Ostendaise." Ze werd in druk uitgegeven met op de kaft zijn portret en volgende opschriften :

L'OSTENDAISE
NOUVELLE DANSE DÉDIÉ
AUX ENFANTS

E. KEVERS
PROFESSEUR DE MAINTIEN
RUE DE PARCHEMIN, 8
BRUXELLES
DIRECTEUR DES BALS DU
CASINO D'OSTENDE

De Heemkundige kring bezit er een exemplaar van.

Norbert HOSTYN.

2. De Oostendse periode

Tijdens de eerste wereldoorlog ligt de aktiviteit van Nut en Vermaak volledig stil. De Vlaamse Schouwburg te Bredene echter heeft van de oorlog te lijden en is in 1918 onbruikbaar.

Daarom wordt de zetel van Nut en Vermaak overgebracht naar Oostende en zal de kring voortaan in de stadsschouwburg optreden. Het nieuwe lokaal wordt hotel Het Zwart Leeuwje aan het Wapenplein dat wordt uitgebaat door mevrouw De Meester schoonmoeder van Alfons Maes sr.

Aldus begint voor Nut en Vermaak het tweede tijdperk van haar bestaan.

Voor de vertoning van 26 januari 1919 in de Stadschouwburg, ten voordele van het gesticht de Oorlogswezen, besluiten de Oostendse kringen samen te werken in een Oostends Toneelverbond. Naast Nut en Vermaak treden volgende kringen toe : Door strijd tot Zege, Hoop in de toekomst, Onder Ons, 't zal wel moeten gaan en Van Neste Genootschap. Op het programma staat o.a. De Verzoening, een blijspel met zang in 1 bedrijf van Alfons Maes sr.

Dit is de eerste maal dat een werk van Alfons Maes sr. opgevoerd wordt. In de loop der volgende decennis zullen er nog tientallen bijkomen.

De toegangsprijs bedraagt in 1920 tussen 0,75 en 3,75 f, afhankelijk van de plaats.

In november 1920 wordt het 25-jarig lidmaatschap van Valentin Dekeyzer gevierd en in december 1921 dit van Leon Vancoillie en Jan Jacobs.

In 1922 verandert Nut en Vermaak van dirigent ; G. Steenacker neemt de leiding van het orkest over van Gustave Drochain.

Van 1924 tot 1926 zullen de spelers van Nut en Vermaak en van Hoop in de Toekomst tezamen optreden. Octaaf Defoor die sedert 1921 bij deze laatste kring op de planken staat, wordt in 1926 lid van Nut en Vermaak.

In 1926 wordt deelgenomen aan het festival ingericht door de provinciale toneelkommissie van West-Vlaanderen met Standvershil van Alfons Maes sr. Nut en Vermaak bekomt de vermelding Verdienstelijk.

Op 21 maart 1927 verleent koning Albert aan Nut en Vermaak de toestemming om zich Koninklijke Toneelkring te noemen. Dit wordt zonder dralen op de groenfluwelen driehoekige vlag met gouddraad bijgeborduurd. Naar mij verteld werd, heeft hoofdman De Taeye deze vlag later uit een vuilnishoop in de Peter-Benoitstraat opgevist. Ze is nu te bezichtigen in het heemkundig museum.

Het 25-jarig lidmaatschap van Alfons Maes sr. wordt op 11 december 1927 gevierd met de opvoering van zijn toneelspel Zijn vriend.

Over het amateurtoneel in de periode 1920-1930 schreef Lode Monteyne in 1936 (1) : Het dilettantentoneel, dat steeds in het Vlaamse land een welige bloei kende en vaak een toevlucht was geweest voor de schrijvers van oorspronkelijke stukken, beleefde tussen 1920 en 1930 een periode van machtige ontplooiing, vooral dan in de kleine steden. Het peil der vertoningen, door de kringen van liefhebbers ingericht, was vaak boven het gemiddelde.

Ter gelegenheid van haar 50-jarig bestaan zal Nut en Vermaak gedurende het seizoen 1930-1931 een ganse reeks aktiviteiten organiseren.

(1) Lode Monteyne ; Een eeuw Vlaamse toneellevens 1830 - 1930 ; Antwerpen ; Uitgeverij Jos. Janssens ; 1936

Zo wordt onder andere een wedstrijd uitgeschreven onder de Vlaamse toneelgezelschappen. De uitspraak van de jury grijpt plaats tijdens de jubelvertoningen van de kring op 4 januari 1931.

Op het programma staat Het gouden jubelfeest van Gaston Martens.

Terzelfdertijd wordt ook Frans Maes-Montangie gevierd om zijn 50-jarig lidmaatschap. Zijn zoon, Alfons Maes sr., die ter gelegenheid van deze vertoning voor de laatste maal op de planken staat, namelijk in de rol van Miel, neemt in 1931 het voorzitterschap over van zijn vader.

Maar ook in een ander opzicht brengt deze jubelvertoning een verandering, Immers, daar waar vroeger meestal minstens twee stukken gebracht werden per avond, een blijspel en een ernstig stuk, komt vanaf 1931 steeds meer voor dat slechts 1 stuk opgevoerd wordt.

Het aanvangsuur der vertoningen valt ook steeds later : In 1920 was het nog 18u 30, in 1922 reeds 19u, in 1925 om 19u 30 en tenslotte in 1933 om 20u. Nochtans verschilt dit aanvangsuur van vertoning tot vertoning en is o.a. afhankelijk van de speelduur.

In oktober 1932 neemt Nut en Vermaak deel aan de provinciale toneelwedstrijd van West-Vlaanderen en wordt met grote onderscheiding in eerste afdeling gerangschikt. De kring verwerft bovendien de bijzondere prijs voor de beste uitspraak.

In 1933 wordt opnieuw deelgenomen aan deze provinciale toneelwedstrijd met als resultaat een der hoogste onderscheidingen en de gelukwensen van de jury.

Het bestuur van de kring heeft ondertussen reeds wat wijzigingen meegemaakt en ziet er in 1933 als volgt uit : Alfons Maes sr., voorzitter, Valentin Dekeyzer, toneelmeester en verder een toneelraad samengesteld uit Aug. Dirickx, Octaaf Defoor, Alfons Maes jr., en Fred Coopman.

In 1933 is het lokaal gevestigd in het hotel St-Sebastiaan, kost een toegangskaart 4 F tot 10 F en bedraagt het lidgeld 15 f of 20 f per jaar.

In oktober 1935 wordt te Zwevegem bij Kortrijk deelgenomen aan de provinciale wedstrijd van West-Vlaanderen met de dorpspoët van J. Ballings.

Ter gelegenheid van een galavertoning in december 1935 wordt het zilveren toneeljubileum van I van de Voorde en de 45 jaren optreden van Jan Hespel gevierd.

Vanaf 1935 dirigeert Alfons Boehme voor Nut en Vermaak. Daarmee is hij de derde orkestleider sedert het ontstaan van Nut en Vermaak.

In die periode voor de tweede wereldoorlog schrijft Alfons Maes sr. enkele operettes waarvoor Theo Moreaux de muziek componeert.

Nut en Vermaak treedt een laatste maal op voor het uitbreken van de oorlog op 11 februari 1939, in de Casinozaal van het stadhuis. Deze vertoning gebeurt ten voordele van de Oostendse afdeling van de Nationale vereniging der Vriendenkringen van Strijderskinderen. Op het programma staat Hoe een leugen waarheid wordt, een klucht van Maes Alfons sr.

Tijdens de oorlogsjaren liggen bij Nut en Vermaak de activiteiten stil. Op 1 april 1945 schrijft A. Maes sr. in een lokaal weekblad : We werden bij de aanvang der bezetting voor de keus gesteld / ofwel mee te doen aan de nieuwe orde ofwel te verdwijnen. We verkozen natuurlijk "tijdelijk" te verdwijnen want onze hoop op terugkeer is steeds onwrikbaar gebleven.

Op 20 oktober 1945 wordt de eerste maal opgetreden na de bevrijding, namelijk in de toneelzaal Oud Oostende in de Ieperstraat.

Octaaf Defoor die in 1945 bij het bestuur van Nut en Vermaak schatbewaarder wordt, zal in 1946 tevens bestuurslid-schatbewaarder worden van Westvlaanderens Toneelverbond.

In 1946 ziet het bestuur er uit als volgt : voorzitter Alfons Maes, sekretaris Alfred Coopman, schatbewaarder Octaaf Defoor en de gewone leden / Marie-Louise Dufait en Arthur Loontiens.

Op 21 juli 1946 neemt Nut en Vermaak deel aan de grote historische en folkloristische stoet ter gelegenheid van het eeuwfeest van de stad Oostende.

Daar waar voor de oorlog het aanvangsuur nog afhankelijk was van de duur der voorstellingen, zal het na 1946 een vaste gewoonte worden om te beginnen om 20 uur. De voorstellingen in de Oostendse stadsschouwburg worden ook stevast gevolgd door een bal.

De prijzen der plaatsen in die tijd bedragen 20 F à 40 F en een abonnement 50 F, 75 F of 100 F voor 3 vertoningen en een bonte avond.

Valentin Dekeyzer wordt gevierd op 19 oktober 1947 en wordt aangesteld tot deken van de kring. Hij zal echter het jaar daarop, op 78-jarige leeftijd overlijden.

Het gouden jubileum van Alfons Maes sr. wordt gevierd op 7 december 1947 met de opvoering van 2 van zijn werken : Wie is de dader, een toneelschets in 1 bedrijf, en Wim, een komedie in 3 bedrijven.

In die periode kan niet genoeg gevierd worden : op 25 januari 1948 is Octaaf Defoor aan de eer met zijn zilveren toneelfeest.

Ter gelegenheid van het 500-jarig bestaan van de koninklijke rederijderskamer Heden Yet, Morgen Niet uit Diksmuide, neemt Nut en Vermaak aldaar deel aan een tornooit met de vrijbouter van Hand Martin en bekomt een tweede plaats. De prijs van de beste mannelijke rol gaat naar Octaaf Defoor.

In 1948 neemt Nut en Vermaak opnieuw deel aan het toneeltornooi uitgeschreven door de provinciale toneelkommissie van West Vlaanderen met de afrekening van Alfons Maes sr.

In december 1949 wordt Arthur Loontiens gevierd om zijn zilveren toneeljubileum. Dit gebeurt ter gelegenheid van de opvoering van Mesen in pension van A. Bromet.

In maart 1950 schrijft Alfons Maes sr. de woorden van het gildelied op de bekende muziek van De mooie molen.

In 1952 geeft hij het voorzitterschap over aan zijn zoon Alfons Maes-Roose. Ook wordt dit jaar Frans Teetaert ere-ondervoorzitter en maakt Nut en Vermaak een echt toneelhuwelijk mee : Rosa van Mol en Walter Geselle die beiden sedert 1947 bij Nut en Vermaak op de planken staan, treden in september in het huwelijk.

Het lokaal van Nut en Vermaak is in 1953 gevestigd in café Prins Boudewijn.

In februari 1954 wordt deelgenomen aan de wedstrijd ingericht door de Westvlaamse toneelkommissie met Klokslag 11u 30 van Alfons Maes sr. De jury blijkt echter onvoltallig te zijn zodat het moeite voor niets is.

In mei van hetzelfde jaar organiseert Nut en Vermaak een 3-daagse reis naar Luxemburg voor de spelers.

1955 is opnieuw een feestjaar, dat wegens het 75-jarig bestaan van de kring. Het bestuur, samengesteld uit voorzitter Alfons Maes jr., sekretaris Walter Geselle, penningmeester Walter de Bruyne en bibliotekaris Arthur Loontiens werkt een groots programma uit.

Aan Jo Maes wordt opdracht gegeven een nieuw vaandel te ontwerpen. Daarvoor gebruikt hij de kleuren van het oude vaandel : groen en goudgeel en neemt hij als tekening het wapen van de kring geflankeerd door de wapens van Brede ne en Oostende.

Er wordt een erekomitee gevormd : A. Lacourt aanvaardt het erevoorzitterschap, F. Teetaert is ere-ondervoorzitter, L. Depaep erebestuurslid en Alfons Maes sr. deken.

Op zaterdag 11 juni grijpt in het casino-kursaal de landdag van het Nationaal Toneelverbond plaats. Daarvoor zijn 700 toneelliefhebbers naar Oostende gekomen.

Dezelfde dag geeft Nut en Vermaak in de stadsschouwburg zijn jubelvertoning : Hoe een leugen waarheid wordt van Alfons Maes sr. Er worden toespraken gehouden door de voorzitter van het Toneelverbond van België Hubert Muyldermans en door de erevoorzitter van Nut en Vermaak. Tevens wordt Leonie Desmedt gehuldigd.

s' Anderendaags heeft een optocht plaats met bloemenhuldiging aan het Stedelijk gedenkteken der gesneuvelden en aan het Nationaal gedenkteken der zee- lieden. Deze optocht eindigt op het stadhuis. Daar wordt, in tegenwoordigheid van Karel Jonkheere, vertegenwoordiger van de Minister van Openbaar Onderwijs en Schone Kunsten, aan de voorzitter plechtig het nieuwe vaandel overhandigd door burgemeester Van Glabbeke.

Van het stadhuis gaat het dan opnieuw stoetsgewijs naar het casino-kursaal waar een plechtige academische zitting plaats grijpt, gevolgd door een lunch.

In november 1956 wordt opgetreden te Mechelen in het kader van de nationale toneelwedstrijd uitgeschreven door de Koninklijke Toneelvereniging Taal en Vrijheid ter gelegenheid van haar 75- jarig bestaan.

In december 1956 volgt een deelname aan de provinciale wedstrijd van de West- vlaamse toneelkommissie. Maar, zoals in februari 1954, is ook deze maal de jury onvolledig.

In 1957 verandert Nut en Vermaak van lokaal : het wordt café Ostend-Dover aan de Torhoutsesteenweg. In 1961 zal de kring evenwel teruggaan naar café Prins Boudewijn.

Voor de provinciale wedstrijd van februari 1960 heeft Nut en Vermaak meer geluk : de jury is aanwezig en Nut en Vermaak wordt in eerste afdeling gerangschikt.

Vanaf 1962 gaat Nut en Vermaak met haar produkties regelmatig op verplaatsing voor het geven van gastvoorstellingen. Zo wordt van 1962 tot 1965 o.a. opgetreden bij de Katharinakring in zaal Hangarado op de Konterdam en in zaal Sint-Franciscus te Leffinge.

In januari 1964 neemt Nut en Vermaak te Oudenaarde deel aan de wedstrijd ingericht door de rederijderskamer Het Kersouwken te gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de toneelkring Leren Vereert. Op het programma staat Ik doodde de graaf in een regie van Albert Menu.

Deze wedstrijd is de laatste waaraan Nut en Vermaak in zijn honderdjarig bestaan zal deelnemen. De sluiting en de afbraak van de Oostendse stadsschouwburg in 1965 zal daar wellicht niet vreemd aan zijn.

Op 27 februari 1965 geeft Nut en Vermaak immers zijn laatste vertoning in deze schouwburg met 'n Prachtidee van Thomas Hamilton.

Voor het seizoen 1965-1966 programmeert het bestuur van de kring enkele vertoningen in het Cenakel. Maar de toeschouwers aanvaarden de gedwongen verhuis en de verminderde teatermogelijkheden niet en bij gebrek aan belangstelling worden de voorstellingen afgelast.

Uiteindelijk zal het duren tot 18 februari 1967 alvorens de spelers opnieuw op de planken komen. In het inmiddels ingericht toneelzaaltje van het Feestpaleis wordt Valstrik voor een man alleen opgevoerd in een regie van Walter de Bruyne.

Vermits dit zaaltje, in vergelijking met de schouwburg, veel minder plaats biedt voor toeschouwers, zijn oorspronkelijk 2 opvoeringen gepland. Maar het publiek blijft weg na een zo lange afwezigheid en de vertoning van 19 februari wordt afgelast.

Nut en Vermaak komt evenwel langzaam bovenop. In 1967-1968 worden twee produkties voorbereid. Van de eerste wordt 1 opvoering gegeven, van de tweede reeds twee. In 1968-1969 worden drie stukken gebracht met twee opvoeringen van elk stuk.

Een abonnement kost in die tijd 100 F. Het lokaal is in 1967 opnieuw café Ostend-Dover. In het lokaal gebeuren de repetities en het jaarlijks feestje.

In 1970 bestaat het bestuur uit voorzitter Alfons Maes jr. en Walter de Bruyne en Mariette Brown. In 1971 komen daar Tony Roels en Paul Maes bij.

In 1971 sluit café Ostend-Dover en verhuist de kring naar Café Au nouveau Pinson aan de Christinastraat.

In februari 1973 overlijdt Alfons Maes sr. op 89-jarige leeftijd. Hij was 21 jaar voorzitter van Nut en Vermaak, auteur van een 25-tal toneelwerken waaronder 4 operetten, van diverse novellen, liederen, declamatoria en een dichtbundel, medewerker aan literaire tijdschriften en jurylid voor toneelwedstrijden.

In maart 1975 brengt Nut en Vermaak De lange deemstering in de oorspronkelijke vertaling van Albert Menu en door Hem geregisseert.

Van 1976 tot heden ziet het bestuur er uit als volgt :Alfons Maes jr., Walter de Bruyne, Walter Geselle, Tony Roels, Simonne van Parijs en Filip Menu.

Café Au Nouveau Pinson sluit in 1976 en Nut en Vermaak verhuist voor 2 jaar naar hotel Ocelet aan de Dekenijstraat om tenslotte in 1978 in het huidige lokaal, hotel Aux Armes de la Ville aan de Sint-Sebastiaanstraat terecht te komen.

De viering van het honderdjarig bestaan in 1980 wordt ingezet op 11 april met de plechtige opening van een tentoonstelling in het Feestpaleis over 100 jaar toneel te Oostende.

Op 19 april wordt een gelavoorstelling gegeven van Kink in de Kabel, de dag ervoor voorafgegaan door een gewone voorstelling, beide in de grote feestzaal van het Feestpaleis. Dit stuk wordt voor die gelegenheid opgevoerd in arena en Kent een groot succes.

Zo eindigt een verhaal van een honderjarige.

Na een aanloopperiode in Bredene heeft Nut en Vermaak zich geleidelijk aan verder ontwikkeld om bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog veruit de belangrijkste amateur-toneelkring van Oostende te zijn. Naderhand verliest Nut en Vermaak geleidelijk zijn belang. De verminderde belangstelling vanwege het publiek, veroorzaakt door de televisie de afbraak van de stadsschouwburg en de verhuis naar het Feestpaleis en een repertoire dat veelal niet met de tijd meegeëvolueerd is, zijn enkele oorzaken van deze stagnatie.

Moge de viering van het 100-jarig bestaan voor Nut en Vermaak evenwel geen eindpunt zijn maar een nieuwe start.

Filip MENU.

Lijst van auteursnamen en toneelstukken opgevoerd door "Nut en Vermaak"

1880 - 1980

Isidoor ALBERT	De wulpse vrouw	1901
Max ANDREA	Hoogheid, uw kameel staat voor	1979
Paul ARMOUT	Dicky	1951, 1978
F. ARNOLD	Kink in de kabel	1980
E. BACK	Kink in de kabel	1980
Henk BAKKER	De beunhaas	1955
Jacq. BALLINGS	Angst	1926
	De dorpspoëet	1928, 1935, 1946
	Het huis in de schaduw	1928
	O ! 'n auto	1925
	't Lammeke	1929
A. BELOT	Miss Multon	1906
Johan Dendieu	De beunhaas	1955
Roderich BENEDIX	De nieuwjaarsnacht	1911
Koos BESWINO	Het meisje met de rode strik	1953; 1969
Paul BILLIET	Belofte maakt schuld	1896
André BIRABEAU	Mijn zoon de minister	1954-55, 1980
BLACK	Geld te geef	1972
Bruno BLOCK	De fabrieksbestuurder	1898
	Zielenadel	1898
Alfred BOGAERD	Door slechte dagen	1914, 1923
	Het raadsel van Clarence Road	1931
	Tante Bette	1911-12, 1928
BOHRMANN	Voor de eer	1904
A. BOMMS	Meuse	1919
A. BROMET	Mensen in pension	1949
	Pension onrust	1951, 1972
Jan BRUYLANTS	De vrijers van Betteken	1895-96
	Door de misdaad gestraft	1895
	Voor de parade of De broek van een garde - civick	1904
Cyriel BUYSSE	Si non è vero	1925
Hendrik CASPEELE	Na 't concert	1929
Désiré CLAEYS	Het kruispunt	1923
	Het zalig woord	1906
Ph. CLOAK	Verdachte ontkent	1958
Alee COPPEL	Ik doodde de graaf	1963-64
Charles CORDIER	Het mooie meisje van Samos	1963
Louis d'ALTON	Ze kregen wat ze wilden	1964
Alexander DENDOIS	Adda, het herderinnetje	1910-11
H. DEARDEN	De kat moet dood	1960
F. de BUSSCHER	Het portret van Aloïs	1957
P. DECORT	Een man die de broek draagt	1911
Valentin DEKEYZER	In de klem	1899
	Onschuldig	1898, 1900, 1907
	Wroeging	1899

Jaap de LANGE	De laatste misdaad van Frank Graham	1952
Gustaaf de LATTIN	De wonde	1913
	Voor 't vet varken	1895
Frans DELBEKE	Lente	1925
Desideer DELCROIX	Elisa	1911
Victor de MEYER-ROE- LANDTS	De kwaal des tijds	1895
	Het badmeisje	1896
X. de MONTEPIN	De brooddraagster	1922
A. den HERTOEG	De privésecretaresse	1956
A. den HART	Het portret van Aloïs	1957
D' Ennery	Het gebed der schipbreukelingen	1923
Napoleon DESTANBERG	Elena	1895, 1897, 1908
	Poets wederom poets	1897
Nestor de TIÈRE	Bloemeken	1896, 1902, 1910
	Elza	1900, 1905
	Honger	1900, 1908
	Liefdedrift	1905, 1913
	Moederhart	1902, 1910
	Raymond van Alten	1903
	Roosje van de veldwachter	1897, 1904
	Vorstenplicht	1898, 1905
	Zieleketens	1906, 1914
E. de VEEN	De moffel	1944
Jac. DEVOS	't Scheepje	1906, 1908, 1921
G. DIELEMANS	Een makser	1899
John DIGHTON	De gelukkigste dagen van je leven	1972
Victor DRIESSENS	De vrolijke kruiskensdag	1901, 1920
Max DRWER	Eindexamen	1947
Jan DUCAJU	Blauwe schenen	1903
DUGNE	Het gebed der schipbreukelingen	1923
L. ERMST	Goddank ! De tafel is gedekt	1912
Jan FABRICIUS	De reuzen van Klein Benting	1959
	Dolle Hans	1950
	Hans Hopper maakt carrière	1952
	Hein Roekoe	1933
	Met de handschoen getrouwd	1928
	Onder één dak	1951, 1969
Rosier FAESEN	De oude kassier	1922
	Zwarte Griet	1912, 1922
C. FEEMSTRA	Als de klok waarschuwt	1959
R. FEEMSTRA	Als de klok waarschuwt	1959
	Het hoedje van Marius	1955
R. FERDINAND	De president	1970
Felix FILIPPI	Langs doornenweg	1909, 1911, 1920, 1946, 1956.
E. FORTIN	De moffel	1914
Miel FRANTZEN	De hoogte in	1907
Pieter GEIREGAT	De slaapmuts	1897
	Het strijkijzer	1895
GERBIDON	Dicky	1951, 1978
Jos GEVERS	Slisse bompa	1977

Jos GEVERS	Slisse bouwt	1961, 1976
	Slisse en Cesar	1961, 1975
Adolf GHINEAU	Het zoontje	1901
E. GRANGE	't Wachtwoord is ronken	1894, 1899-1900, 1904
René GRASSIN	Haar verjaardag	1928, 1938
A. GRISHOMME	Ourville van de smeer	1950
Anton HAMIK	Antje	1936, 1946, 1963
Thomas HAMILTON	'n prachtidee (Het stuk dat zichzelf schrijft)	1932, 1965
Otto HÄRTING	Willy's trouwdag	1934
V. HANCHARD	De smid en de kabouters	1907
Jef. HANGEN	Het zwarte schaap	1921-1922
August HENDRICKX	De boazemvrienden	1902, 1907
	Het verloren minnebriefje	1927
	Mr. De Kuypere	1901
	Nummer 7 1/4	1903, 1911
	Prima Donna	1903, 1908
	Roosje van de veldwachter	1897, 1904
	T.K. en P.K.	1895, 1912
O. HERSMAN	Maison Liedeveld in Tricotages	1952
H. HEYERMANS	Op hoop van zege	1954
L. HIJDELAAR	Mevrouw is niet thuis	1930
August HINRICHS	Als de haan kraait	1960, 1968
Alex IVERS	Parkstraat 13	1949
Jozef JANSSEN	De wonderdokter	1962
	Flupke	1929
	Late liefde	1930, 1948
Gust JANSENS	Hare doden	1908
Larry JOHNSON	Haar andere man	1968
Joseph KESEELRING	Arsenium en oude kant	1973
Peter KINTS	De heidebloemen	1899, 1905, 1909-10, 1921
	Napoleon en Bismarck	1900, 1910
	Schrik van soldaten	1896-97, 1905, 1908, 1922
Efraïm KISHON	Onder hoge bescherming	1977
Ane KUIPERS	Meneer moet voor de bijl	1956
LABICHE	Een weduenaar in nesten	1905
	Mijnheer Peperman op reis	
	of De reis van meneer Perrichon	1912, 1921
Frans LAUWERS	Willen en Laura	1896
Melcoir MENGYEL	Ninotchka	1980
W. LICHTENBERG	De jongeheer uit Cambridge	
Lodewijk Lievevrouw - COPPMAN	Bloedvijanden	1903
	De ware schuldigen	1908, 1921
	Een vals bericht	1906
	Huis van vertrouwen	1913
	Meisjesgrillen	1907, 1925
	Roodkapje	1927
	Broertje wordt gevaarlijk	1964
H. LORANZ	Rijk en geen geld	1933
Peter MAC	Biesbeke miljonair	1935-36
Alfons MAES	De afrekening	1948-49
	De maanbewoners	1958
	De tip	1957
	De vergissing	1957
	De verzoening	1919, 1923, 1946

	Einde goed, alles goed	1948, 1958
	Geld	1932
	Haspelarij	1954, 1979
	Het dorpsgeheim	1926
	Het halssnoer	1927, 1935-36
	Het schrijn	1936
	Hoe een leugen waarheid wordt	1938-39, 1945-46, 1955-56
	Kandidaten	1957
	Klokslag 11u 30	1954
	Miss Dormeldonck/De schoonheids- koningin	1933, 1945
	Molen Dries	1933
	Nonkel Dirk	1954
	Op Elzendale	1920
	Op Liza's verjaardag	1921, 1926, 1937
	Op valkenburg	1950
	Strands verschil	1926
	Tante ~~Béna~~	1929, 1934
	2 mogelijkheden	1958
	Wie is de dader	1947
	Wim	1947-48
	Zijn vriend	1927
Pieter MAGERMAN	Oude rommel	1927
Claude MAGNIER	Oscar	1977
MANOUSSI	Dicky	1951, 1978
Paul MARIEN	Vlooien in uniform	1974
Gaston MARTENS	Het gouden jubelfeest	1931
	Leentje uit het hemelrijk	1934
	Paradijsvogels	1969
Hans MARTIN	De vrijbouter	1948
C. MATHERN	De bokskampioen	1973
Edouard MATTHIJS	Een haastig woord	1904, 1910, 1923
	Phile Pörra	1909
Hubert MELIS	Een nieuw leven	1923
	Een onweer	1914
	Tortelduiven	1904, 1907, 1924
MENDUK	Geld te geef	1972
Hans MESMA	Een gouden kooi	1957
	De stoel van de koning	1964
Marc MICHEL	Een weduwnaar in ~~nasten~~	1905
G. MIDDLETON	Een bruid kwam op bezoek	1957
Ronald MILLER	Bekentenis	1978
A. MÖLLER	Broertje wordt gevaarlijk	1964
August MONET	Ringeloo	1924
Piet MOSSINKOFF	De firma staat op springen	1945
	Dovairière de Bibère	1937
	Maison Liedeveld in tricotages	1953
Theodor MUSATESEN	Silvesternacht	1960
E. NUS	Miss MULTON	1906
Stuart OLIVIER	Een bruid kwam op bezoek	1957
Ch. ORCHARD	Het raadsel van Clarence Road	1947
Alois PAS	Miel op de dril	1948-49
John PATRICK	Het onstuimig hart	1971
Jaf PAUWELS	Algemene repetitie	1929
R. PERTWEE	De kat moet dood	1960

Edm. Pil - DEMAN	'k Ben kandidaat	1902, 1906-07
	Marten de boswachter	1902
Andries POPPE	Twee levenden en een dode	1979
Willem POTHARST	De vrouw van de bokkenrijder	1909, 1921
John PRIESTLEY	Gouden zegen	1969
Palmer PUTMAN	De boze begeerte	1911
	Eert vader en moeder	1906
	Wroeters	1904
Jan QUEECKERS	Influenza	1899, 1910
J. RANDWIJK	Zijn zevanche	1925
Terence RATTIGAN	Korporaal Elisabeth	1970
Max REIMANN	Willy's vrouw	1926
Arnold RIDLEY	De spooktrein	1949, 1971
RIC	De borstspeld	1907, 1922
RIK	De borstspeld	1907, 1922
Edmond ROELAND	Zijn laatste wil	1911
Jan ROELAND	De misgreep	1896
	Een boerenmeisje	1898
	Gemene kerels	1898, 1922
	Kunstschilder en kleermaker	1896
J. ROELS	De wulpe vrouw	1901
Robert SANDEK	De distel/Pietje de landloper	1932, 1947, 1958
Manc SAUVAGON	Met dertien aan tafel	1970
Karel SAVONIE	De smid en de kabouters	1907
O. SCHARZ	De bokskampioen	1973
Lodewijk SCHELTJENS	Anna Ringe	1927
	De hannekenwit	1919
	Hilda Flam	1927
	Visserscera	1901
Adolf SCHEPENS	Jaakje met zijn fluitje	1901
SCHILLER	De dochter van de muzikant	1897, 1901, 1907
Ernest SCHMIDT	't Is de gang der wereld	1929
Willem SCHURMANN	Het dubbele leven	1926
Otto SCHWARZ	Willy's vrouw	1926
R. SHERRIF	De lange duisternis	1975
Anna SLIMBROECK - DE PEUTER	Het blinde kind	1903-04
Lodewijk SLOCK	Andere wegen	1904, 1924
	De levenden en de doden	1906
	Schipbreukelingen	1913
	't Onsterfelijke	1907, 1925
P. SOETEWIJ	Groeten uit niemandsland	1974
Dirk SPEELMANS	Een uitvaart	1909
Marius SPREE	Mottige Janus	1938, 1952
G. SPRINGDEL	Boerenbedrog	1913
C. STAES	Engeltje Engelen en CO	1939
Jan STAPELVELD	Om in het leven te slagen	1937
Reimoud STIJNS	't Is uit liefde	1897-98, 1906
Fr. STREICHER	Het regende die dag	1976
Isidoor TEIRLINCK	't Is uit liefde	1897-98, 1906
E. TERLINGEN	Omwille van de Smeir	1950
L. THIBOUST	't Wachtwoord is ronken	1894, 1899, 1900, 1904
Robert THOMAS	Valstrik voor een man alleen	1967
Felix TIMMERMANS	En waarde ster bleef alleen staan	1960, 1974

Jef TOUSSAINT	D scheiding	1910
	Onder de vlag verloofd	1921
	Verlaten	1896-97, 1912
Bernard Tristan	't Cafétje	1934
Henri 't SAS	Door het donker	1927
Peter USTINOV	Half in de boom	1976
Jean VALMY	Ik ben er ... en blijf er	1967
Piet VAN ASSCHE	Na een zonedroom	1901, 1905, 1921
Amaat VANBERWAER	Naar 't zonnige leven	1938
Cesar van CAUWENBERGHE	O! die prijkskamp	1906
Arnold van DEINEN	De getuige à décharge	1950
Lodewijk van de KIEBOO		
BOOM	Belofte maakt schuld	1896
E. VANDENBERGHE	Wat geluk verliefd te zijn	1896
F. VAN DEN WEGHE	Excelsior	1905
J. VAN DER HEIDEN	De reclametruc	1953
Arie van der LUGT	Boeng TONI	1952
	Marjatta's Kerst	1978
Julius VAN DER VOORT	Resunexit	1904
Felix van de SANDE	Hij isniet jaloers,neen 't is 't	
	't katje	1900
	Kermisklok! Doodkkkk!	1899
Emmanuel van Driessche	Voor stille lieden	1899-1900, 1905
Paul van Elen	Zielenadel	1898
Emile van GOETHEM	Het wiegje	1901, 1905
Pieter van KERCKHOVEN	De drokkaard	1902
	Twee katten voor een dode muis	1899
	Is dat komedie?	1898, 1906, 1918
	Kiesrumoer	1901, 1903
	Ze gaan naar Parijs	1901
Paul van MORCKHOVEN	Amor spant zijn boog	1937
W van NOUHUYS	Eerloss	1913
	Het goudvisje	1906
Hippoliet van PEENE	Azoo 'ne klont	1903, 1910
	De duivelcôp 't dorp	1911-12, 1921
	De paraplu van P. Krammers	1897, 1902
	Everaard en Suzanna of Het boetende	
	~~meisje~~ meisje	1903, 1908
	Keizer Karel en de Berchemse boer	1898
	99 beesten eenen boer	1898, 1908
	Twee hanen voor een hen	1902, 1921
Frits van RAALTE	Om in het leven te slagen	1937
A. van RIEMSDIJK	Si non è vero	1925
Karel van RIJN	De gefopte oom	1904
	De huwelijksgetuige	1909-1910, 1921
	Dromen	1920, 1936, 1948-49
	Zij mag niet trouwen	1904, 1907
Bayard VEILLER A	Het pproces van Mary Dugan	1975
René VERMANDERE	De pot van Pandora	1912
Emiel VERSCHUEREN	De trein te laat	1896-97, 1903, 1910, 1993
Jeroom VERTEN	Slisse bouwt	1961, 1976
	Slisse en Cesar	1961, 1975
Edouard VETERMAN	~~VETERMAN~~ de ster bleef stille staan	1960, 1974
Raymond VINERY	Ik ben er ... en blijf er	1967

Mode VLEIBERGH	De hinderpaal	1914
	Gebroken vleugelen	1919
&	Huisvrouw	1914 - 19191
Richard VOSZ	Schuldig	1910
Gerard WALSCHAP	Leute	1925
Hans WEIGEL	En toen kwam de dokter Frost	1973
H. WERA	De bezorgde tante	1912-13
Edouard WOLL	Smaadschrift	1961-62
Julius WYTINCK	Onze neef Sixtus	1909

Noot : Wie aanvullingen, verbeteringen of vragen heeft betreffende deze lijst kan contact opnemen met Filip MENU, Plantenstraat 28, 8400 Oostende.

OOSTENDSE MUZIEKGESCHIEDENIS - XIV : LUCIE PALICOT.

De hele 19de eeuwse muziekgeschiedenis is doorspekt met allerlei experimenten op het terrein der instrumentenbouw. De meeste daarvan verdwenen al even vlug in de vergeethoek als ze in de belangstelling waren gekomen. Een daarvan was de "Pédalier Grand Pianoforte", een piano met een reeks voetpedalen voor lage noten, net als bij een orgel. De gekende pianobouwer BROADWOOD bijvoorbeeld, bouwde dergelijke instrumenten die nu echte museumstukken zijn geworden. Componisten als Robert SCHUMANN of Charles ALKAN schreven er prachtige muziek voor. In de figuur van pianiste Lucie PALICOT had de piano pédalier een voorname promotrice. Het huis "dont la perfection mécanique égale la puissance sonore." Zowat overal ter wereld liet ze zich horen op dat instrument, zo ondermeer te London in april 1887. Niemand minder dan Charles GOUNOD schreef speciaal voor haar orkestmuziek met pedaalpiano dit om haar concerten te stofferen (Fantasie op de Russische Nationale Hymne & 1886 & Suite Concertante 1888). Op zaterdag 9 en woensdag 13 augustus 1884 was Lucie PALICOT te horen in het Oostendse Sasino. Dezelfde tournee bracht haar ook naar Blankenberghe, Spa, en Aachen. De kranten omschreven haar als een "Unique artiste sur cet instrument." Haar programma bestond hoofdzakelijk uit bewerkingen van orgelmuziek en ook van enkele composities. In "La Saison d'Ostende" vonden we het programma van 13 augustus 1884 terug :

Orgelsonate - MANDELSON-BARTHOLDY
 Fantasie & Fuga in sol klein - J.S. BACH.
 Berceuse en Koraal - L. PALICOT.
 Valse Caprice - L. PALICOT.
 Mélodie Hongroise in si b - Fr. LISZT.
 (6e orgelconcerto) G.H. HANDEL.
 Gavotte - MATINI.
 Prelude en Fuga in la klein - J.S. BACH
 Prière - C.V. ALKAN
 Fanfare - LEMMENS.
 Tocaata in fa - J.S. BACH
 Air Tendre - RAMEAU
 Valse de Concert - L. PALICOT.

Lit : La Saison d'Ostende, nrs. van 7, 9, & 13 augustus 1884.

Norbert HOSTYN.

DUIJS FOTOALBUM OORLOG 1914 - 1918.

Afmetingen : 25-26 cm, op 20 cm hoogt.

Titel, jaar en plaats van uitgave onbekend, daar de blz. 1 - 11 ontbreken.

(ontbreken eveneens blz. 13-16, 21-22, 183- 188, en eventuele blz. nr 190.

Teksten in Gotisch, voor sommige gebouwen worden bouwdatum, stijl, geschiedkundige bijzonderheden en hun kunstschaten vermeld. Naast deze onderschriften als toelichting komen ook teksten en versjes voor, zeer verschillende voor wat de inhoud en herkomst betreft (stemmige versjes, versjes over strijd, moed en overwinning, verder citaten, fragmenten uit soldatenliederen...)

De fotos komen onder verschillende hoofdstukken, volgens bepaalde krijgsverrichtingen en op epidoden voor.

Wat de inhoud betreft; blz. tussen haakjes)

? (1-10), LEUVEN (11), MECHELEN (12),?, (13-16), BRUGGE (17-20),?, (21-22), BRUGGE (23-25), STEENBRUGGE (26-27)

Op weg van BRUGGE naar OOSTENDE. (28-64) (Voor meer bijzonderheden: zie verder)

Waterwegen in VLAANDEREN (28-29), DAMME (30), Vlaamse herbergen, JABBEKE (31), OOSTENDE (32-59), Avond aan Zee (60-63), STENE bij OOSTENDE (64)

Van OOSTENDE naar HOLLANDSE GRENS (65-79)

Mijnen op strand (65), WENDUINE (66), BLANKENBERGE (66-77), ZEEBRUGGE (76-78) HEIST (78), KNOCKE (79), Hollandse grens (79)

VAN OOSTENDE NAAR DE IJZER.

Werksoldaten in Duinen, batterij (80-83), MARIAKERKE (84), MIDDELKERKE (86-93), WESTENDE - BAD, WESTENDE - STAD (94-109), LOMBARDZIJDE (110-112) WILSKERKE (113), LEFFINGE (115-116), SLIJPE (117-119), wegenrond overstromingsstrijd (120), ZEVEKOTE (121-123), Spermalie (126), ST- PEETERSKAPELLE (124-125), Rattévalle (126), MANNEKENSVERE (127), SCHORE (128-129), DE IJZER (130-131), LEKE (132), KEIEM (132); SNAASKERKE (133), GISTEL (133-137)

De dagen van de IJZERslag : april-mei 1915 (138-165)

POELKAPELLE (138-140), LANGEMARK (141-143), ST. JULIEN (St JORIS?) (143), ZONNEBEKE (144-145), Bos van HOUTHULST (146-147), weg POEKAPELLE - IEPER (146), STADEN (146), weg PILKEN - STEENSTRATE (147).

Gevechtsdagen aan de Somme : sept.-dec. 1916. (148-165).

SANCOURT (148), MORY (149), ERVILLERS (150), EROIFILLES (151), GOMIECOURT (152), ACHIET LE PETIT (153-154), weg MIRAUMONT- GRAND COURT (155), Ancre-beek (165), MIRAUMONT (154-156), IRLLES (157), PYS (157), Kruispunt IRLLES-BAPAUME (158), weg PYS - COURCELETTE (159), BIEFUILLERS (159), FAVREUIL (160), BAPAUME (160) (161), FRÉMICOURT (161), DOIGNIES (162), Kasteel weg BAPAUME - CAMBRAI (163), LAGNIECOURT (164), CAMBRAI (165),

Grote dagen (166 - ...)

Défilé voor keizer (166-167), te BEERNEM (166), Admiraal von SCHRÖDER (168), Verder foto's : soldaten, Geschut (170-173), mijnen bommen (172), houten kanon (173), munitie (174-175), luchtvaart (176), paskontrolé (177), Rood Kruis (178), Telefoon (178-179), Post (179), Garage (180), Smidse (181), voeding (182), ?? (183-184), huishoudelijke bezigheden, vermaak (185-187), poiniers (188), boerderijwerk (189-190), verder ... ?

Teksten bij hoofdstuk : Op weg van Brugge naar Oostende (28-64)

(31) Vlaamse herbergen: 'In de nieuwe kleine palingpot', 'In den sleutel', 'In de ark van Noë', Gemeentehuis van JABBEKE.

(32) OOSTENDE, ticht op de stad: Vroeger een versterkte stad waarvan de versterkingen deels door belegeringen verwoest werden en deels afgebroken in latere tijden.

Sinds ongeveer 80 jaar badplaats, die zich als de vermaardste onder zijn gelijken ontwikkelde met jaarlijks ongeveer 100.000 badgasten uit alle landen.

(33) Hoofdkerk St. Pieter en Paulus, door onze lieden 'De dom van Keulen', (der Kölner Dom) genoemd. Totaal moderne schepping in Gotische stijl. Daarnaast ~~blijfschotkrans~~ toren van de oude afgebrande kerk behouden.

(34). 1. Zicht op Leopoldlaan en kursaal, Kursaal door onze lieden het Olifantenhuis ('Elefantenhuis') genoemd is het brandpunt van het elegante badleven en een vroeger speelhol.

2. Op het Wapenplein waar, bij het optrekken van de wacht, ieder welke vrije tijd heeft, graag omtrent is.

3. De muziek komt !

4. Inspektie van de matrozen aan de haven.

(36) concert op het strand: De vele badkarren, op wielen staande huisjes, in de strandhoek bij de kursaal, vormen met het krioelend leven een echt dorpje. De badkarren vormen het prototype van de schaaps(herders,) karren (Schäferkarren).

(37) Zicht op Kursaal

(38)-Ingang van het Palace hotel, gesticht door de bekende Engelse "Salpeter koning" NORTH. Een indrukwekkend-komplex, omgeven met een uitgebreide wandelgang met heerlijk zicht op zee.

- Zicht van de lange wandelgang tussen de kolommen. De Zuilengang ongeveer 1 kilometer lang is over de ganse lengte voorzien van een glasoverdekking ter beschutting bij slecht weder.

(39) opgeblazen vuurtoren/overstaande zee op dijk

(40-41) op wacht. Zeezichten bij avond.

(42-43) afweergeschut/machinegeweer met matrozen boven onderstand.

(44) Militair badleven : vele duizenden Duitse soldaten, ook van ver landinwaarts liggende troepeneenheden, welke vroeger misschien nooit de zee gezien hadden, vonden verfrissing en versterking in de koele golven gedurende de zomer.

(45) Baden in zee.

(46) Oostendse visserstypen : In de bonte menigte van het modern badleven, geven die breedspakige ingezetenen de indruk van vreemde, zeldzame verschijningen.

(47) Uitkijkend naar het vliegtuig

(47) Belgische garnaalvissers: met opgerolde kledij of in ganse kledij trekken met steeknetten op vangst door de branding.

(48) Oostendse haven: Landingsplaats der kanaalstoomboten naa Dover. Er is een zeevaartstation voor het intens internationaal verkeer naar Engeland.

(49). 1. Baggerboot en onderzeeboot.

2. Vastgemeerde torpedoboten

3. Bij het invaren van torpedoboot : Alle wapens der moderne oorlogsvoering ter zee, van onderzeeboot tot marinevliegtuig staan met scheepswerven en allerhande werkplaatsen ten dienste van het Marinekorps, dat in het Duitse leger een plaats inneemt, enig in zijn soort.

(50) Binnenslepen door een torpedoboot van een neergeschoten Frans vliegtuig.

(51). Torpedoboten ter zee.

(52). Oorlogslazaret (-Stedelijke hospitaal)

(53) Leeszaal der manschappen (marine)

(54). Kerkgang (St. Josepskerk) De innerlijke toerusting der Duitse soldaten.

(55) Militaire concert in het Leopoldspark.

(56-57) In het Henriette (Maria Hendrika) park

(58) Kerkhof met gedenksteen

(59) Kerkhof bij militair hospitaal

(60-63) Avond aan zee.

(64) Dorp en Kommandoort te STENE bij OOSTENDE

Enkele andere teksten :

(70). De moderne badstad BLANKENBERGE wedijvert met OOSTENDE door zijn imponerend strand en mooie dijkwandelingen.

(97) (MIDDELKERKE), Belgische kinderen, achter het front naar school bijeengebracht en onderwezen door Duitse soldaten als leraars.

(120) (LOMBARDSIJDE): onmiddellijk bij het front liggende werd het door de vijand

verwoest. Het was zeer oud en tot in de XIIe eeuw een bloeiende haven. In zijn omgeving werd in 1600 een bloedige strijd gevoerd tussen de Spanjaarden en de Hollanders, deze laatste onder bevel van de prins van Oranje behaalden de overwinning.

(111), (LOMBARDZIJDE, vroeger een beroemd vissersbedevaartoord met mirakelbeeld.

(133) GISTEL wordt als bedevaartoord voor de H. Godelieve vermeld.

(130) Bij foto van soldaten en gevechtssuitrusting ! Zozegen zij er uit met onze schrapnelhoeden (helmen) en onze botaniseertrommel (bussen voor gasmaskers).

W. VERLONJE.

DE OOSTENDSE ARCHITECTUUR, KORTE NOTA BETREFFENDE DE ARCHITECT MENESSIONIER.

Naar aanleiding van de artikelenreeks van Norbert Hostyn is er stilaan een kentering ontstaan wat de appreciatie betreft van architecten en hun werk in het Oostendse. Naast het oeuvre van typische Oostendse architecten, zoals Dujardin en Daniels, waren ook andere architecten hier werkzaam. Een van hen is de minder bekende Brusselse architect Menessionier.

Deze architect heeft minstens een drietal gebouwen te Oostende geconcipieerd. Een eerste was de in 1876 gebouwde villa van Lienaar op de hoek zeedijk en de Christinastraat.

Deze, nu verdwenen, villa Albert in renaissancestijl werd beheerst door een vrij grote toren. (1)

Het tweede gebouw eveneens op de zeedijk was een huis van 20 meter facade die de hoek van de zeedijk en de Hertstraat vormde. (2)

Nu zijn er twee mogelijkheden ; ofwel het Hôtel du Littoral ofwel het Hôtel Alexandra. We vermoeden dat we hieronder de eerste versie van het Hôtel du Littoral moeten verstaan, omdat de grond daarvan oorspronkelijk 20 x 20 meten bedroeg.

De signatuur Fobert die nu nog zichtbaar is in de gevel van 'Les heures claires' zou dan afkomstig zijn van de latere verbouwing van Hôtel du Littoral naar Littoral Palace.

Het derde gebouw was waarschijnlijk zijn eigen villa. Op 25 oktober 1877 kocht hij namelijk van Louis Delbouille 129 m in de Kimmelbergstraat (2), de toenmalige 'Rue de Vienne' (3). Daarop werd de nu ook verdwenen, villa Anna gebouwd, wat vermoedelijk wel gebouwd naar plannen van de genoemde architect. Die zal hoogstwaarschijnlijk de functie's van bouwheer en bouwmeester in dezelfde persoon verenigd hebben.

Waarschijnlijk zijn er nog gebouwen naar een concept van Menessionier opgetrokken, maar hoe komen we die aan de weet ? Niet iedere architect laat ons zo'n triomfantelijke sporen na als de architect Antoine Dujardin met zijn-bij normale omstandigheden-onuitwisbare signatuur.

M. CONSTANDT.

(1) H. Kirch, La Saison d'Ostende en 1876, Luik, 1876, pp. 36-42.

(2) Op. cit.

(3) Akte verleden voor notaris van Caillie Oostende.

De genoemde Hyacinthe Kirch werd later directeur van het nieuwe Oostendse kursaal, dit van 1878 tot 1879. Hij overleed op 27/04/1880 te Parijs.

OOSTENDSE ARCHITECTUUR

Villa Albert

Hôtel Du Littoral

De zeedijkarchitectuur tussen Christinastraat en Hertstraat met op de hoeken Villa Albert en Villa Alexandra

VRAGEN ROND DE "MATHILDE" VAN OOSTENDE.

Voor mij ligt de rijk geïllustreerde catalogus van de tentoonstelling "Vlaamse maritieme Achterglasschilderijen" die gehouden wordt in het Nationaal Schaeepvaartmuseum te Antwerpen. Hij bevat twee afbeeldingen van de "Mathilde" van Oostende die gebouwd werd in 1850. De inlichtingen omtrent het schip werden verstrekt door het Stadsbestuur van Oostende.

Afbeeldingen en toelichting doen verschillende vragen rijzen. Vooreerst is er het uitzicht van het schip, een driemastbark, die op beide schilderijen identiek is. Het ene is uit 1851, het andere uit 1863, Nu bezit ik eveneens een achterglasschilderij van de "Mathilde", eveneens uit 1863. Het is een driemastbark, echter voorzien van een rokende schouw, wat laat veronderstellen dat een hulpstoommachine werd ingebouwd. De zijden van het schip zijn voorzien van geschilderde stukpoorten. (Deze gaven de schepen het uitzicht van een oorlogsbodem). Dit stelt ons voor een eerste vraagstuk.

De afbeelding van de "Mathilde" uit 1863, te zien in het Scheepvaartmuseum, vermeldt als kapitein: Jacques Muylaert. Mijn afbeelding uit het zelfde jaar vermeldt als kapitein: Jacques Dewilde. Deze laatste komt niet voor in de lijst van de kapiteins die afgedrukt wordt in de catalogus. Dit is een tweede vraagstuk.

Derde punt: De catalogus vermeldt dat de "Mathilde" vanaf 1896 dienst deed als schoolschip in het 2-de Handelsdok te Oostende. De vele afbeeldingen van dit schoolschip, op prentkaarten en dergelijke, tonen ons het tuigage van een DRIEMASTVOLSCHIP (fregat) en niet van een DRIEMASTBARK. Mijn vader, die gedurende korte tijd leerling was op deze scheepsjongensschool, heeft steeds beweerd dat het schip een afgedankt Engelse FREGAT was. In het werk "Les Ancêtres de notre Force Navale" van L. Leconte, worden enkele lijnen gewijd aan de "Mathilde" die gedurende een korte tijd aan de Staat werd verhuurd, ook o.a. als scheepsjongensschool. Voetnota nr.3. vermeldt het volgende: "Volgens M.A. de Burbure de Wesembeek had de "Mathilde" kanonnen aan boord, hetgeen door anderen wordt betwist. Wanneer de regering ophield het schip in huur te nemen werd het door de eigenaar VERKOCHT AAN EEN NOORSE FIRMA. Het schijnt dat een schilderij, de "Mathilde" voorstellend, zich voor 1950 bevond in het fort Napoleon.

Dit is dan het derde vraagstuk: Was de scheepsjongensschool, in het 2-de Handelsdok, werkelijk de "Mathilde" ? Het uitzicht en de tuigage wijzen er op dat zulks NIET HET GEVAL WAS. Wie kan ons antwoord geven op deze vragen, antwoord evenwel gesteund op JUISTE BEWLJZEN?

De scheepsjongensschool was tweeledig: de fregat en daarnaast de afgedankte maalboot "Leopold I.", ontdaan van raderen en machine. De Burbure schrijft dat deze maalboot deze functie vervulde vanaf 1909. Afstempelingen op prentkaarten bewijzen dat ze daar reeds veel vroeger lag, en zeker reeds in 1903.

Richard VERBANCK

EEN AANWINST VAN FORMAAT: GALA-UNIFORM ERE-BURGEMEESTER JAN PIERS.

Tijdens een plechtigheid in het Heemkundig Museum op 13 juni laatstleden, overhandigde Ere-burgemeester Piers zijn gala-uniform aan de Heemkring De Plate.

Inderdaad een aanwinst van formaat : geen mannequin bleek groot genoeg, zodat men noodgedwongen enkele ingrepen moest verrichten aan de armen en benen van een ledepop. De eigenlijke "installatie" van het uniform in het museum ging vooraf door een vertoning van de film "21 Jaar Burgemeester Piers", tijdens de welke men de Ere-burgemeester in alle mogelijke en onmogelijke toestanden kon herkennen. Ook de film kreeg "De Plate" ten geschenke.

Film en uniform zijn documenten van een verdwenen tijd : deze der "golden fifties en sixties" : toen alles nog kon, toen niets te duur was voor de "koningin der Badsteden". Het zijn blijvende getuigenissen van het voorbije Piers-tijdperk.

IN MEMORIAM

Met verslagenheid vernamen we in juli het overlijden van ons geacht lid John HERMANS. We kenden, zoals vele Costendenaars John HERMANS al een dertigtal jaren. Hij had naam verworven als journalist en had steeds in de bres gestaan voor al hetgene wat Oostende nuttig kon zijn. John HERMANS was medestichter geweest van "De Plate" in 1956 en was zelfs gedurende verschillende jaren bestuurslid geweest. "DE PLATE" is hij steeds trouw gebleven. Een zijner laatste daden was als laatste voorzitter van het koorgezelschap "HET LOZE VISSERTJE" De zorgen dat het vaandel en een paar kledingstukken van die vereniging op 7 maart j.l. officieel in het heemkundig museum overhandigd werd. We zijn er hem nog dankbaar voor.

We bieden in naam van "DE PLATE" aan Mevr. J. HERMANS en familie onze oprechte bliken van deelneming aan.

A. VAN ISEGHEM
Voorzitter.

VOORINTEKENING BOEK BOWENS

"NAUWKEURIGE BESCHRIJVING DER OUDE EN BEROEMDE ZEE-STAD OOSTENDE, GELEGEN IN OOSTENRIJKSCH VLAENDEREN; VAN HAREN OORSPRONG, ... EN ANDERE MERKWEERDIGE GEBEURTENISSEN VAN DE VROEGSTE TIJDEN AF TOT HET JAER 1787", door Jonkheer Jacobus BOWENS.

De Kamer voor Handel en Nijverheid van het arrondissement Oostende laat een fac-simile uitgave van bovenvermeld werk verschijnen in halve band, rug bekleed met rexine-antiek, platen bekleed met papier-antiek gekleurd. 410 bladzijden, in twee delen. Genummerde op lage tot max. 500. Wie bestelt bij voorintekening krijgt zijn naam ingedrukt in het boek. Prijs; 2.750,-frs tot 30 sept 1981 (na deze datum is de prijs: 3.900,-frs). Bedrag te storten op rekening 622-3155570-96 van de Kamer voor Handel en Nijverheid, arr. Oostende.

PROVINCIALE PRIJS VOOR VOLKSKUNDE 1982

Bij toepassing van de beslissing van de Bestendige Deputatie van de Provincieraad dd. 15 mei 1966 looft de Provincie West-Vlaanderen beurtelings een prijs uit voor Geschiedenis en voor Volkskunde.

Volgens de beslissing van de Bestendige Deputatie dd. 9 april 1981 is de prijs in 1982 bestemd voor Volkskunde.

Het reglement kan bekomen worden vij de Provinciale voor Cultuur. Leppold III laan, 41. 8200 Brugge.

Wie kan helpen?

Volgend jaar (1982) is het honderd jaar geleden dat de eerste vrouw aan de Rijksuniversiteit te Gent kwam studeren. Dit feit zal herdacht worden met een publikatie en een tentoonstelling over de Gentse studentinnen tussen 1882 en 1930. Daar te Oostende de bevolkingsregisters tijdens de oorlog vernield werden, ontbreken alle biografische gegevens over de volgende Oostendse meisjes : FOUQUET, Josephine (° 1898), KOPP, Elza (° 1902), VAN MEERBEEK, Marie-Thérèse (° 1903), FEYTMANS, Germaine (° 1903) FEYTMANS Denise (° 1905), FEYTMANS, Anne-Marie (° 1907), FEYTMANS, Elise (° 1909), VERHASSELT, Denise (° 1911).

Wie kan ons helpen hen op te sporen of wie kan ons volgende biografische gegevens verstrekken : geboortedatum, eventuele overlijdensdatum, naam en beroep van echtgenoot, later beroep van studentin.

Wie over inlichtingen beschikt kan steeds terecht op volgend adres :

Het Archief van de Rijksuniversiteit te Gent,
Onderbergen 1,
9000 Gent
tel. 091/ 23.26.06

Anne-Marie SIMON-VAN DER MEERSCH.

BOEKENNIEUWTJES.

- Prof. Roland Beyen stelde de catalogus samen voor een recente tentoonstelling over het leven en werk van de Frans-Vlaamse dichter Michel de Ghelderode, die regelmatig verpozing zocht aan onze kust, meer bepaald te Oostende, De volledige titelbeschrijving van deze catalogus-in-boekworm: BEYEN (Roland), "Michel De Ghelderode, ou, La comédie des apparences. Exposition: Paris, Centre Georges Pompidou: 27/2 - 7/4/1980 et Bruxelles, Bibliothèque royale Albert Ier: 26/4 - 7/7/1980. Catalogus! Eventueel te bestellen bij het: Ministerie van de Franse Cultuur, Bestuur van Internationale Culturele Betrekkingen, Kortenberglaan 158, 1040 Brussel. De catalogus werd in 1980 met zorg uitgegeven en telt 254 bladzijden; de kostprijs is mij onbekend.

- De heren René Rotsaert en Romain Dawulf-Heus bestudeerden de "Volkstelling 1814. Deel 13: Oostende". Voor genealogen en lokale vorsers een vette kluif waar heel wat te vinden is over onze verre voorouders en verwanten. Het boek in-4° werd uitgegeven in 1980 te Brugge door de "Vlaamse Vereniging voor Familiekunde - Gouw West-Vlaanderen" (Biekorfstraat 3, 8000 Brugge), telt 268 bladzijden, kost 300,-F en wordt te koop gesteld in het Museum van "De Plate" op het Wapenplein. Misschien eens een gelegenheid om ons keurig Museum, voor de eerste maal of opnieuw, te bezoeken op zaterdagmorgen, tussen 10 en 12 uur? Leden van onze Oostendse Heemkundige Kring hebben altijd gratis toegang!

Emiel SMISSAERT.

DUITS FOTOALBUM OORLOG 1914-18.

In verband met het artikel van A.K. : "Brugge krijgt een lapidarium" (Brugsch Handelsblad 20/3/81, blz. 20) wordt melding gemaakt van een Duitse huldegedenksteen welke afgebeeld is op blz. 26 en 27 van het "Kriegs Album des Marine Korps - Flandren 1914-18". Daar deze gegevens overeenstemmen uit dezelfde blz. van het op blz. 26 onvolledig fotoalbum is meteen de titel ervan gekend.

W.V.

IN DIT NUMMER.

blz 2. G. BILLIET: Uit de bibliografie van Oostende (5) Antony Valabrègue (aanv. 3.)
blz. 6 en 32 : E. SMISSAERT: Boeknieuws;
blz. 7.: N. HOSTYN : Potentiele kiezers te Oostende. 1818;
blz. 9.: J. DEVOS; Project Oostendse Pers;
blz. 10.: O. VILKIN : S.E.O.;
blz. 11: N. HOSTYN: Vergeten Oostendse schilders. XVI. Henri PERMEKE (2);
blz. 14: F. MENU: Honderd jaar "Nut en Vermaak" (2);
blz. 25: N. HOSTYN: Oostendse muziekgeschiedenis XIV ;
blz. 26 en 32 : W. VERLONJE: Duits foto - album 1914-1918;
blz. 28 : M. CONSTANDT : Oostendse architectuur : Menessier ;
Blz. 30 : R. VERBANCK: "Vragen rond de Mathilde van Oostende".

HET HEEMKUNDIG MUSEUM.

is nog iedere dag van September geopend van 10 tot 12 uur en van 15 tot 17 uur.
(De dinsdagen niet).

TEKSTOVERNAME UIT "DE PLATE" STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE.

De laatste

uitgegeven boeken

zijn **ALTIJD**

te verkrijgen bij

INTERNATIONALE BOEKHANDEL
N. V.

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen

DE PLATE
(!)(!)(!)(!)(!)(!)(!)

Tijdschrift van de Oostendse Heemkundige kring "De Plate", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.
10e jaargang, nr 10 oktober 1981.

INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER ZIE LAATSTE BLADZIJDE.

OCTOBER-ACTIVITEIT.

De OOSTENDSE HEEMKUNDIGE KRING "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen u uit te nodi-
gen op de voordracht gevolgd door een Oostendse taalquiz die doorgaat op :

donderdag 29 oktober 1981 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende dr. Colensstraat 6 Oostende
met als onderwerp : HET OOSTENDSE DIALEKT
en als spreker de heer Roland DESNERCK.

Zoals alle Westvlaamse dialecten is het Oostends zeer conservatief en gelijkt het nog
betrekkelijk goed op het Middelnederlands. Sedert het einde van Wereldoorlog II onder-
gaat het echter de invloed van het Algemeen Nederlands en verliest het jaarlijks een
massa van zijn sierlijke en minder sierlijke veren. Dank zij ons geacht medelid Roland
DESNERCK, taalleraar, werd wat overbleef verzameld in zijn nu reeds meer dan bekend
OOSTENDS WOORDENBOEK. Toen dit in 1972 verscheen ging er voor veel Oostendenaars,
taalgeleerden en volkskundigen een sinds lang gekoesterde droom in vervulling.

Sedert het verschijnen van zijn woordenboek is Roland DESNERCK noest blijven door-
speuren in de rijke bodem van de Oostendse taaltuin. Het resultaat hiervan publiceert
de hij als een aanvulling van de tweede uitgave van zijn boek. Samen met zijn vader
realiseerde hij ook een monumenteel werk in twee delen over de Vlaamse Visserij.
Zijn voordracht wordt gevolgd door een Oostendse taalquiz, voorwaar een origineel
idee, waaraan enkele typische Oostendse prijzen verbonden zijn.

Een door en door Oostendse avond die geen enkel Oostendenaar, aangespoeld of niet,
mag missen. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos en zijn ook niet-leden
hartelijk welkom.

J.B.D.

EERSTE DECEMBERACTIVITEIT

Oostendse kleinkunstavond.

Op vrijdag 11 december om 19u30 stipt gaat onze jaarlijkse kleinkunstavond door in
het zeer mooie kader van het KONINGINNEHOF in het Maria-Hendrikapark, beter gekend
als het Bosje. Op het programma staat een door en door Oostendse accordeonformatie
onder leiding van de zeer gekende ASTRID DE LAENDER. De formatie brengt ons een maai-
er van liedjes van eigen bodem.

Zoals altijd wordt dit optreden voorafgegaan door ons jaarlijks etentje. Op het menu
staat een typische Oostendse visschotel. Het geheel wordt voorafgegaan door aperitief,
traditiegetrouw, aangeboden door de kring.

Deelname aan de ksoten 375 francs per persoon. Hierin is maaltijd en optreden begre-

pen. Inschrijvingen door overschrijving van voornoemde som op postrekening

000-0507753-55
J.B. Dreesen
Rode Kruisstraat 4
8400 OOSTENDE

met vermelding "INSCHRIJVING DE PLATE FEEST VAN 11 DECEMBER 1981 en dit tot uiterlijk maandag 7 december 1981. Wij rekenen op de aanwezigheid.

J.B.D.

O S T E N D I A N A IV

Geschied-, Familie- en Heemkundig Jaarboek Oostende en Kuststreek

Uitgave :

Vlaamse Vereniging voor Familiekunde Afdeling Oostende-Veurne v.z.w.

in samenwerking met de
Oostendse Heemkundige Kring "De Plate", v.z.w.

INHOUDSTAFEL

- J. DE VRIENDT De Gentse voorouders van de Oostendse Burgemeester Julien Goekint (1465-1759)
Y. DINGENS Een halve eeuw franstalig onderwijs te Oostende : Het Instituut des Dames du Sacré-Coeur
J. MERTENS Oostendse schepen te Kanton (1719)
M. CONSTANDT Het kansspel te Oostende vóór 1914
W. DEBROCK Jean-Joseph-Pierre Maclagan, Oostends organist
G. BILLIET Het Oostends dialect in 1885 volgens de enquête van Prof. P.Willems
N. HOSTYN De orgelkunstenaar Léandre Vilain (1866-1946)
E. VAN HAVERBEKE De kwartierstaten : J. Denorme; J. Goekint; A. Laridon
R. LEROY De postwaardestukken van Oostende
P. VANDEWALLE De landbouw te Oostende in de negentiende eeuw
L. DANHIEUX (nog niet medegedeeld)
O. VILAIN Het iconografisch belang van de porseleinkaart te Oostende
J. COOPMAN De armenschool te Oostende (1682)1795)
R. BOTERBERGE Nog over de grote vrand van Blankenberge in 1719.

Nuttige inlichtingen

Datum van verschijnen : Eind 1981 - begin 1982.

Uitgave : Het boek wordt typografisch gedrukt in een Garamont corpus 10 letter op wit houtvrij papier van 100 fr., voorzien van talrijke illustraties op kunstdrukpapier. Het aantal bladzijden zal rondde 20 liggen, plus de illustraties.

Prijs bij voorintekening : 425,- fr over te schrijven op postrekening nr.000-0300831-34 VLAAMSE VERENIGING VOOR FAMILIEKUNDE, AFDELING OOSTENDE te Oostende. Uiterste datum voorintekening 31 oktober 1981, na deze datum wordt de prijs op 500,- fr gebracht. De lijst der intekenaars wordt in het boek gepubliceerd. OPGELET ! BEDRAG VOORINTEKENING STEEDS VERHOGEN MET 30,- F PORTKOSTEN A.U.B. !!!

Steunkomitee : Mits overschrijving van minimum 600,- F kan u deel uitmaken van het steunkomitee, eveneens gepubliceerd in het boek.

Beschermkomitee : Mits overschrijving van minimum 1.000,- F kan u deel uitmaken van het beschermkomitee.

Oplage : De oplage is beperkt tot 500 genummerde exemplaren.

Redaktiesekretaris : E.A. VAN HAVERBEKE.

Le Mont Cassel

In het vlakke Frans-Vlaanderen maakt de Kasselberg een verrassende indruk. Grandioos is het panorama dat men van op het terras, waar vroeger het kasteel stond, geniet: Duinkerke, Sint-Omaars, Watenberg, Ariën, ook Ieper en Poperinge.

Van het station naar het stadje, per koets, is het een half uur klimmen. Het doet A.V. denken aan Laon maar nog meer aan Langres. Opvallend zijn de witte muren van Kassel en zijn windmolens. Vooral die op het burchtterrein maakt groot gedruis.

Kassel heeft nog zijn feodaal uitzicht bewaard. Zijn Vlaams karakter is minder uitgesproken. Wel zijn zijn burcht met torens en wallen verdwenen maar de steile straten, de hellingen en de trappen, de steegjes achter een gewelf door, de straatkeien, zijn kerk, alles herinnert aan zijn gotisch verleden. Kassel is een verloren burg die sommige stadjes aan de Rhone te binnen roept. Het ziet er gesloten uit en winderig. Op de flanken van de heuvel bergt het zijn huizen waarvan de benedenverdieping onder het straatpeil ligt en verder ondergronds doorloopt.

's Zomers wordt Kassel bezocht door Duinkerkse badgasten en Engelse toeristen. Dat brengt wat leven in het anders doodse plaatsje en ook wat nering want handel en nijverheid bloeien hier niet. Wegens de hoogteligging is de lucht hier zuiver en daarom zitten hier veel kinderen uit het omliggende in de pensionaten en in het college.

Kassel is altijd een bevoorrechte plaats geweest. Werd het niet "Vlaanderens lusthof" genoemd! In Latijnse gedichten werd zijn lof verkondigd. Sanderus geeft een beschrijving van het oude stadje en een uitvoerig plan (waarop de arx antiqua, de oude burcht, met de windmolen, en de Sint-Pieterskerk domineren -cf. Verheerl. Vlaand., dl II, bk V, pp. 151-156).

Het slotterras is inderdaad een merkwaardige uitkijkpost. Het is duidelijk dat de vroegere burcht oninneembaar was en waarom hier rondom zoveel veldslagen plaats hadden.

De Romeinen hebben dat oorspronkelijk "Castellum Morinorum" tot hun voordeel aangewend. Zij maakten van Kassel het uitgangspunt van verscheidene verharde wegen waarvan men nog sporen in de streek vindt. Tijdens de middeleeuwen werd Kassel in allerlei strubbelingen verwickeld. Zijn burcht speelde daarbij een vooraanstaande rol. De eerste slag bij Kassel werd in 1071 gewonnen door (de energieke en heerszuchtige) Robrecht de Fries. Hij versloeg er de in Vlaanderen niet geliefde gravin Richildis van Henegouwen, weduwe van zijn broer Boudewijn VI, graaf van Vlaanderen. Na enkele verwickelingen werd Robrecht de Fries door de Franse koning Filips I als graaf van Vlaanderen erkend. Hij bouwde kastelen en vergrootte de naburige steden. Voor Kassel met zijn hoge betrouwbare muren had hij een voorliefde. Zijn excommunicatie door de paus kocht hij af door hier de Sint-Pieterskerk te bouwen (1072-1076).

In de 13e en de 14e eeuw is Kassel weer het toneel van politiek geweld. Filips-August maakt zich meester van de stad kort na de zo belangrijke slag bij Bouvines (1214) waar hij de Vlaamse graaf Ferrand van Portugal gevangen neemt.

In 1328 verovert Filips VI van Valois de stad na de bloedige nederlaag der Vlaamse gemeenten. Froissart, de Henegouwse partijdige kroniekschrijver van de adel, heeft de gebeurtenissen van die dag (23 augustus 1328) verhaald. Hij lustte die Vlaamse op-roerlingen niet. De Vlamingen, in Kassel verschanst, daalden 's avonds in drie storm-colonnen, in de grootste stilte, van de berg af om het Franse leger te verrassen. Maar hun plan mislukte "par la grâce et la volonté de Dieu". De Franse ridders kregen de tijd om zich te weer te stellen en geen enkele van de 16.000 Vlamingen ontsnapte. In de Vlaamse kronieken wordt anders geoordeeld. De Vlaamse gemeenten waren onderdrukt door graaf Lodewijk van Nevers wiens ongerechtigheden door de Franse koning zelf erkend werd.

Hun leider, "le tisserand Claes Zannequin" treedt op als een volkstribuun. Vermoed als viskoopman dringt hij in het Franse kamp binnen en vindt er de ridders aan het feesten. Hij denkt dat hij ze zal verslaan en boet zijn mislukking met zijn leven. Tot zo ver A.V.

Ik veroorloof mij hier een korte uitweiding over die bewuste opstand van het Vlaamse kustland en over Zannekin en steun daarbij op recente wetenschappelijke literatuur.

Waar A. Valabrègue die legendarische vermommingsanekdote betreffende Zannekin gehaald heeft, weet ik niet. In de ernstige geschriften die ik geraadpleegd heb (zie de bibliografie hieronder), komt die niet voor. Die bloedige afrekening bij Kassel is het einde van de grimmige rebellie van het kustland die - met hoogten en laagten - bijna vijf jaar duurde (november 1323 - augustus 1328). De achtergrond daarvan is nog altijd niet volkomen opgehelderd wegens de karigheid en de eenzijdigheid van de bronnen die alleen het standpunt van de machthebbers verdedigen. Zoveel is zeker dat de opstand - eerst in het Brugse Vrije en in de kasselrijen Veurne, Sint-Winoksbergen en Broekburg uitgebroken - veroorzaakt werd door de misbruiken gepleegd door de keurheren, schepenen en edellieden - in dienst van de volksvreemde graaf Lodewijk van Nevers - bij het bepalen van ieders aandeel in de heffingen. Naast de fiscale en economische factor speelt ook de sociaal-politieke tegenstelling een belangrijke rol : boeren tegenover adel en patriciërs en Klauwaerts tegenover Leliaerts. Ook ambachtslieden, rijke poorters en zelfs edelen namen deel aan het verzet. Het was dus geen loutere boerenopstand maar een strijd om de macht tussen twee kampen.

In elke kasselrij koos de boerenbevolking zich hoofdmannen. Met felle verbittering en haat werd er van weerskanten gebrand en vermoord. Het was een burgeroorlog die, zoals overal, met wreedheid en represailles werd gevoerd. In een bevelschrift van 21 januari 1325 om de opstand te onderdrukken - document waarin de naam Colin Zannekin voorkomt - geeft Lodewijk van Nevers opdracht de boeren, waar het kon, te doden, hun hoeven plat te branden, hun landerijen onder water te zetten.

Nikolaas Zannekin - waarover men eigenlijk weinig weet - was een welgestelde boer uit Lampernisse waar hij 30 gemeten land of ca. 17 Ha bezat. Hij was hoofdman van Veurne-Ambacht en zeker niet de leider van de opstand want hij kreeg zijn instructies uit Brugge.

De rebellen beheersten het hele Vlaamse kustland (tot aan de Aa in het huidige Frans-Vlaanderen) en controleerden Ieper en Kortrijk. Brugge, waar de graaf van juni tot 1 december 1325 gevangen was gehouden, had de leiding genomen. Toch was het geen nationale opstand. Het machtige Gent immers, dat onder het bewind stond van het rijke en Leliaertsgezinde patriciaat, bleef de graaf trouw. Het had honderden oproerige wevers verbannen en opstandige bewegingen in de Vier Ambachten en in het land van Waas onderdrukt. Ook Oudenaarde en Aalst kozen de zijde van de graaf.

Lodewijk van Nevers, niet in staat de opstand neer te slaan, ging begin 1326 de tussenkomst van zijn leenheer afsmeaken. Het duurde echter nog meer dan twee jaar voor dat de Franse koning Filips VI van Valois zijn ridderleger in Atrecht verzamelde om het gezag van de graaf, zijn vazal, te herstellen. Op 20 augustus legerde hij bij Kassel.

De Vlaamse strijdmacht lag versnipperd. Een gedeelte bewaakte Rijsel en de Leie (waar ze het Franse leger verwacht hadden), een ander gedeelte de Schelde om Gent en Oudenaarde in het oog te houden. Zannekin, die het bevel voerde in Kassel, beschikte dus nog niet over de helft van het Vlaamse leger. Maar een verdedigende stelling van zijn voetvolk, gewapend met pieken, met een ijzeren knots onder de punt (=goedendags), bood overwinningskansen, zoals de Guldensporenslag bewezen had. De hereboer uit Lampernisse stond tegenover een overmacht maar hij behield een oninneembare positie op de Kasselberg. Heel waarschijnlijk is hij het geweest die de overmoedige beslissing heeft genomen van de berg af te dalen en de Fransen bij verrassing aan te vallen.

Het kostte hem en ongeveer 5.000 medestrijders uit de kasselrijen Veurne, Sint-Winokbergen, Kassel, Belle en Broekburg, het leven. Nikolaas Zannekin is de geschiedenis ingegaan als het type van de vrije en zelfstandige Vlaamse boer die zijn vrijheid tot de dood toe heeft verdedigd.

Uitgebreide informatie over dat boeiend stuk Vlaamse geschiedenis biedt het uitstekende "Gedenkboek Nikolaas Zannekin 1328-1978" uitgegeven door de "Kulturele Raad Diksmuide Werkgroep Zannekin 1978" met o.m. volgende wetenschappelijke bijdragen :

J. Mertens, De Boerenopstand onder Zannekin, pp. 96-103

J. Van Rompaey, De Opstand van het Vlaamse Kustland van 1323 tot 1328 en de figuur van Nikolaas Zannekin, pp. 104- 132

R. Jennes, De Slag bij Kassel, 23 augustus 1328, pp. 142-149

Uitvoerige en waardevolle documentatie is verwerkt in "Zannekin en de Vrijheidsstrijd van het Kustland van 1323 tot 1328" door Pleimion Naibh (schuilnaam voor Kamiel De Vleeschauer, 1873-1975). Het lijvige werk (397 blz.) legt echter te zeer de nadruk op het nationale motief van de opstand.

Nu laat ik weer A. Valabrègue aan het woord,

Ook tegen Filips de Goede zijn de inwoners van Kassel opstandig geweest. Ontevreden over hun baljuw, Colart de Comines, verjaagden ze hem en vernielden de grafelijke sterkte van Reneschure. Tenslotte moesten ze zich overgeven aan de graaf. Hij schonk genade maar eiste een zware schadevergoeding. Hun afgevaardigden moesten openlijk vergiffenis vragen, ongewapend, blootshoofds, zonder gordel, geknield en vervroren van de kou. Hoewel er amnestie beloofd was, toch werden er enkele oproerlingen ontvoerd of geradbraakt. Later toonden die van Kassel - die prat gingen op hun bijnaam van "Voorvechters" - hun krijdsmoed in een expeditie tegen Calais onder het vaandel van de hertog (Filips de Goede), bondgenoot geworden van koning Karel VII.

In de buurt van Kassel werd in 1677 (11 april) de Slag bij de Pene geleverd tussen het Franse leger aangevoerd door de hertog Filips van Orleans, broer van de koning (Lodewijk XIV) tegen Hollandse en Spaanse troepen onder het bevel van prins Willem III van Oranje. De Franse overwinning bezegelde de veroveringen van Lodewijk XIV door het Verdrag van Nijmegen (17.9.1678 - dat betekende de definitieve inlijving bij Frankrijk van de rest van wat wij nu Frans-Vlaanderen noemen).

Op een piramide in de tuin van het Kasselse kasteel, door oorlogsgeweld volledig vernield, staat heel het verleden van de stad bondig samengevat. Het gedenkteken (uit 1873) wijst de plaats aan waar de verdwenen Sint-Pieterskerk gestaan heeft. In 1093 werd Robrecht de Fries er in de crypte begraven. Van zijn grafsteen die 1560, hoewel geschonden, nog bestond, heeft A.V. nog een fragment gezien.

Pittoresk is de O.L.V.-kerk, de enige van Kassel. Het oud stadhuis, nu gerechtshof, bevat een klein museum. L'hôtel de la Noble Cour, nu voor de ene helft stadhuis en voor de andere herberg, was vroeger de zetel van de kasselrij Kassel, opgericht door Joanna van Constantinopel.

Naar de Rcollettenberg met zijn geweldige houten windmolens, is een mooie wandeling.

G. BILLIET

EEN ONBEKEND REISVERSLAG UIT DE 19DE EEUW, OOK OVER OOSTENDE

In "The National Library of Wales" wordt het onuitgegeven handschrift bewaard van de dagboeken van Louisa Lloyd (1785-1866). Enkele van die dagboeken bevatten een verslag van reizen door onze streken. Zij behoorde tot de Engelse aristocratie, die door de tijdgenote Jane Austen werd uitgebeeld in haar romans. John Gheeraert geeft een verslag van twee van haar reizen, op basis van de dagboeken, die met pentekeningen geïllustreerd zijn, in het veertiendaagse tijdschrift van de "Vlaamse Toeristenbond" "De Toerist", LX, nr. 22, 10 november 1980, blz. 1280-1281. De titel van het kleine artikel luidt : "Flarden uit de dagboeken van Louisa Lloyd".

E. SMISSAERT

EEN TOELICHTING BIJ PRINSES LILIANES AFSTAMMING LANGS MOEDERZIJDE

Roger Poelman speurde naar de verre afkomst van Liliane Baels, geboren te London op 28 november 1912, de huidige Prinses van Retie, echtgenote van Koning Leopold II en dochter van gouverneur Hendrik Baels. Weinig Oostendenaars vermoeden dat de prinses langs moederzijde een afstammeling is van notabelen uit Dentergem, Oostakker en Destelbergen. Haar moeder immers was, als 23-jarige jongedame, op 20 juni 1905 te Dentergem in het huwelijk getreden met de twee jaar oudere Oostendse advocaat Henricus Ludovicus Baels, zoon van de toen reeds overleden Julius Ludovicus Baels, en van Delphina Alexandrina Mauricx. Deze uitgebreide genealogische bijdrage is te lezen, onder de titel: "Prinses Liliane : een prinses met Oostakkers bloed", in het tweemaandelijks tijdschrift "Heemkundig Nieuws". Contactblad van de Heemkundige Kring "Oost-Oudburg" en het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis", jg. 8, 1980, nr. 5 (zonder paginering).

E.S.

Prinses Liliane : een prinses met Oostakkers bloed.

Dit jaar is het juist honderd jaar geleden dat een jonge kandidaatnotaris uit Oostakker zich te Dentergem (W-Vl.) ging vestigen en er huwde met de dochter van de lokale burgemeester-notaris. Dit jonge echtpaar zou 36 jaar later een kleindochter weten geboren worden die wij heden kennen als Prinses Liliane.

Genealogisch gezien is dit een boeiende studie, vooral omdat onze jonge kandidaatnotaris uit Oostakker zelf ook al bekende ouders en grootouders had. We hebben deze afstamming zo eenvoudig en duidelijk mogelijk voor te stellen aan de hand van bijgaande vooroudertafel. Er zijn echter daarnaast interessante elementen aanwezig om deze afstamming ook een eenvoudig verhaal mee te geven. Vandaar deze bijdrage.

Wie een weinig met de geschiedenis van Oostakker vertrouwd is kent ongetwijfeld de naam van Dominicus Geers. Hij werd te Oostakker geboren op 26 juni 1787 als zoon van koster Joannes Franciscus Geers en Joanna Francisca Van Belle. (1) Ten tijde van de Franse overheersing vinden we hem terug in de militielijsten van 1807 en vernemen we dat hij omwille van zijn lichamelijke handicap - hij had een bochel - afgekeurd werd. (2) Op het ogenblik van zijn inschrijving op de militielijsten verbleef hij te Tielt, waar hij zich als knappe leerling naar alle waarschijnlijkheid voorbereidde op zijn toekomstig onderwijzersambt. In elk geval was hij in 1807 "étudiant" en we nemen aan dat hij te Tielt inwoonde bij een aldaar gevestigde schoolmeester om zich in zijn vak te bekwamen.

Domien Geers was tien jaar te vroeg geboren, want pas in 1817 zou de akte van bekwaamheid voor de onderwijzers ingevoerd worden. Dit belette hem echter niet om reeds in 1811 in de Bredestraat te Oostakker met een eigen school te beginnen.

Een jaar later trad hij (op 23 oktober 1812) te Oostakker in het huwelijk met de uit Ninove afkomstige Catharina Taffijn. (3)

In 1817 was zijn school uitgebouwd tot een bloeiend pensionaat met een Vlaamse en een Franse klas, logeergelegenheid voor 30 à 40 internen en een ruime tuin die als speelplaats gebruikt werd. Hij had in dat jaar 30 leerlingen in de Franse klas en 80 in de Vlaamse. Het kostgeld bedroeg 1,40 gulden per maand in de Franse en 0,30 gulden per maand in de Vlaamse klas. (4) Na het overlijden van burgemeester PietersFrancies Drubbel (9 november 1845) zou Dominicus Geers zijn opvolger worden. Hij tekende voor het eerst als burgemeester op 30 april 1846. Voordien was hij wel reeds gemeenteraadslid. Domien Geers werd tot burgemeester van Oostakker benoemd op 9 april 1846 en door de bevolking als dusdanig plechtig ingehuldigd op 15 april 1846. De ambtstermijn van burgemeester Geers was kortstondig. Hij overleed schielijk in de nacht van 17 op 18 december 1849, in de leeftijd van 62 jaar. (5)

21 jaar later, bij K.B. van 18 oktober 1870, zou zijn zoon Amand burgemeester te Oostakker worden als opvolger van de overleden Jozef Drubbel. Amand Geers oefende tijdens de ambtsperiode van Burgemeester Henri Buysse (1852-1867) en van burgemeester Jozef Drubbel (1867-1870) reeds de functie van schepen uit. Hij zou burgemeester te Oostakker blijven tot 1872.

Gedurende de eerste helft van de 19e eeuw was de Oostakkerse gemeenteraad overwegend samengesteld uit de meest welstellende landbouwers van de gemeente, enkele zeldzame uitzonderingen niet te na gesproken. Na de verkiezingen van 1848 kwam echter de lokale geneesheer, dr. Charles Joseph Devisscher, als raadslid de gemeenteraad vervoegen. Hij werd te Destelbergen geboren op 20 februari 1813 als zoon van Angelus Devisscher en Rosalie Van Den Plas. Zijn moeder overleed toen hij zeven jaar oud was, doch dit belette hem niet schitterende studies te doen en het te brengen tot doctor in de geneeskunde. Kort nadat hij zich te Oostakker als geneesheer gevestigd had trad hij er in het huwelijk met Maria Geers, dochter van de burgemeester. Het huwelijk werd ingezegende op 19 december 1849. (6) Maria Geers was te Oostakker geboren op 27 september 1815; ze was dus bijna 34 jaar toen ze dit huwelijk aanging.

In 1852 werd Dr. Charles Devisscher schepen te Oostakker, - in opvolging van Henri Buysse die burgemeester werd. Zelf heeft hij nooit aspiraties gehad om burgemeester te worden omdat hij niet in het waarwater van zijn schoonbroer Amand wenste te komen die als geboren en gtoegen inwoner van Oostakker wel aanspraak maakte op dit ambt.

Toen in 1865 het gemeentelijk onderwijs in het gedrang kwam door een onvoldoende huisvesting bracht Dr. Devisscher de uitkomst. Op 27 december van dat jaar verklaarde hij zich bereid een perceel grond van 16 aren aan de gemeente te verkopen om er een gemeenteschool met onderwijzerswoning op te bouwen. Deze school staat er vandaag nog, maar Dr. Devisscher heeft deze aanwinst voor de gemeente niet lang mogen meemaken, want hij overleed op 18 juli 1870 in zijn woning, Gentstraat 45. (7) Zijn echtgenote Maria Geers zou hem nog negen jaar overleven en in hetzelfde huis overlijden op 10 juli 1879. (8)

In het gezin van Dr. Devisscher en Maria Geers werden vijf kinderen geboren :

- Charles Joseph	°12/08/1852 (Akte nr 125)
- Adolphus Gustavus	°03/02/1854 (Akte nr 20)
- Modestus Ludovicus Josephus	°18/03/1857 (Akte nr 30)
- Maria Josephina	°04/12/1859 (Akte nr 177)
- Octave Edouard	°23/03/1861 (Akte nr 47)

Van beide laatsten weten we dat ze als kind gestorven zijn. Maria Josephina overleed op 6 april 1866 als kind van 6 jaar oud. (9) Octave Edouard stierf op 16 november 1873 als jongen van 12 jaar. (10) Modestus Ludovicus Josephus kwam als 22-jarige op 10 juli 1879 aangifte doen van overlijden van zijn moeder. Uit deze akte weten we dat hij op dat ogenblik student in de godgeleerdheid was. Hij had dus klaarblijkelijk priestersstudies aangevat, maar we zijn niet ingelicht over zijn verdere loopbaan.

De oudste zoon uit dit gezin, Charles Joseph, droeg niet enkel de voornamen van zijn vader, hij zou ook op studiegebied dezelfde richting inslaan als zijn vader. In 1878 verliet hij Oostakker om zich als kersverse geneesheer te Gent te vestigen. (11)

Blijft dan nog de tweede telg uit dit gezin die in zijn geboorteakte Adolphus Gustavus genoemd werd, maar die is in alle andere officiële documenten teruggevonden als Adolphus Augustus.

Blijkbaar moet ook deze zoon een flink student geweest zijn want in 1880 gaat hij als kandidaat-notaris vestigen te Dentergem. We hebben natuurlijk het raden naar de reden waarom precies deze gemeente zijn vestigingsplaats werd, maar ergens rijst bij ons vermoeden dat grootvader Domien Geers, die ooit te Tielt verbleef, connecties moet aangeknoopt hebben met notabelen uit di streek. Tielt en Dentergem liggen ten slotte niet zo ver uit elkaar. De mogelijkheid is dus groot dat de kersverse kandidaat-notaris een stageperiode doormaakte bij notaris August Opsomer, die burgemeester van Dentergem was en enkele knappe dochters in huis had.

Feit is dat Adolf Devisscher op 7 februari 1880 in het huwelijk trad met Alisa Celina Opsomer, dochter van de hoger genoemde burgemeester-notaris en van Natalie Demeulenaere. (12)

Deze laatste overleed te Dentergem op 5 februari 1856 toen haar dochttertje nog geen twee jaar oud was. De latere Mevrouw Devisscher heeft haar moeder dus niet of nauwelijks gekend. Notaris Opsomer, die na het huwelijk van zijn dochter in 1880 stilaan van dagje ouder werd zou het als burgemeester van Dentergem nog verschillende jaren blijven doen, maar hij zou zijn notariaat hoe langer hoe meer in handen geven van zijn schoonzoon Adolf Devisscher. Dit is duidelijk merkbaar in de geboorteakten der kinderen van het echtpaar Devisscher - Opsomer :

- Maria Honorina Josefina Ghislana	°Dentergem, 05/11/1880.
- Anna Maria Carolina Gislana	°Dentergem, 07/04/1882.
- Maurice Antoon Adolf Modest Augsut	°Dentergem, 05/02/1884.
- Germaine Augusta Maria	°Dentergem, 20/10/1885.
- Robert Antoon Gustaaf Josef	°Dentergem, 23/04/1888.

De geboorteangiften van deze vijf kinderen werden steeds gedaan door de vader Adolf August die tot en met het derde kind kandidaat-notaris van beroep was, maar vanaf het vierde kind als notaris werd vermeld. Hij moet dus in de loop van 1884 of 1885 de studie van zijn schoonvader overgenomen hebben.

Adolf August Devisscher overleed te Dentergem op 3 november 1920 in de leeftijd van 66 jaar. (13) Een der aangevers van dit overlijden was Robert Devisscher, zoon van de overledene, op dat ogenblik 32 jaar oud en kandidaat-notaris. Deze laatste zou na het overlijden van zijn vader diens notariaat overnemen en net als zijn grootvader Jozef August Opsomer burgemeester worden. Hij was in elk geval burgemeester toen op 23 december 1931 zijn moeder overleed en hij samen met zijn zuster Germaine dit overlijden kwam aangeven ten gemeentehuize. (14) Robert en Germaine Devisscher bleven beide ongehuwd en zouden in de ouderlijke woning (15) overlijden met nauwelijks één dag verschil. Germaine stierf op 1 december 1964, Robert de dag nadien. (16)

Anna Maria Carolina Gislana daarentegen had niet voor het celibaat gekozen. Ze was als 23-jarige jongedame op 20 juni 1905 te Dentergem in het huwelijk getreden met de 2 jaar oudere Oostendse advocaat Ludovicus Baels, zoon van Julius Ludovicus Baels en van Delphina Alexandrina Mauricx. (17) Hendrik Baels stond een indrukwekkende carrière te wachten. Als doctor in de rechten en als kandidaat werd hij in oktober 1912 gemeenteraadslid en in mei 1921 schepen van de stad Oostende.

Hij was op dat ogenblik advocaat aan de balie te Brugge. Op 10 februari 1920 werd hij volksvertegenwoordiger. Hij werd achtereenvolgens Minister van Landbouw en Openbare werken (1926-1929), Minister van Binnenlandse Zaken en Hygiëne (1929-1931) en opnieuw Minister van Landbouw (mei-juni 1931). Van 1933 tot 1940 was hij gouverneur van West-Vlaanderen.

Henricus Ludovicus Baels overleed te Knokke (Lippenslaan, 48) op 14 juni 1951, zijn echtgenote Anna Maria Devisscher was eveneens te Knokke overleden, en wel op 6 juli 1950 (Zoutelaan, 54).

De kinderen uit het gezin Baels - Devisscher gingen elke hun eigen weg. Een van hen, Liliane, geboren te Londen op 28 november 1916, was een uiterst merkwaardige toekomst weggelegd. Zoals iedereen weet trad ze in 1941 te Laken in het huwelijk met Koning Leopold III, weduwnaar van de verongelukte Koningin Astrid. De oudere bevolking kent haar het best als de "Prinses van Retie". Uit haar huwelijk met Koning Leopold III werden drie kinderen geboren. Prins Alexander, Prinses Maria-Christina en Prinses Maria-Esmeralda.

Koning Leopold III en zijn echtgenote hebben zich sedert jaren teruggetrokken uit het dynastieke leven van ons land en wonen in alle kalmte in het kasteel van Argenteuil nabij Waterloo. Weinig Belgen vermoeden misschien voorheen dat de Prinses van Retie een afstammeling is van notabelen uit Dentergem, Oostakker en Destelbergen. In Dentergem wist men het blijkbaar reeds lang. Na het lezen van deze genealogische bijdrage zal men het nu mogelijk ook te Oostakker en te Destelbergen onthouden. Voor een klein stukje is Prinses Liliane alleszins een afstammeling uit ons werkgebied. De hierna volgende vooroudertafel is er het onomstootbaar bewijs van.

R. POELMAN

- (1) RAG - PR Oostakker, Boek 9 f° 279, nr 2182
- (2) RAG - Scheldedepartement, nr 1583
- (3) B.S. Oostakker, H 1812, f° 9V°
- (4) RAG - Hollands Fonds, nr 229 i
- (5) B.S. Oostakker, O 1849, akte nr 161, f° 27 r°
- (6) idem, H 1849, akte nr 26
- (7) id., O 1870, akte nr 122
- (8) idem, O 1879, akte nr 75
- (9) id., O 1866, akte nr 35
- (10) id., O 1873, akte nr 115
- (11) Bevolking Oostakker 1867-1880, Boek 3, f° 558 V°
- (12) B.S. Dentergem, H 1890, akte nr 19
- (13) idem, O 1920, akte nr 35
- (14) idem, O 1931, akte nr 29
- (15) Het huis van de familie De Visscher te Dentergem staat in de Statiestraat nummer 16 en wordt heden bewoond door notaris Verhelst
- (16) B.S. Dentergem, O 1964, akten nrs 31 en 32
- (17) idem, H 1905, akte nr 14

DE SCHOOL VAN TEEKEN - EN BOUW- KUNDE TE OOSTENDE (I)

Over het Hollands Tijdvak van onze nationale geschiedenis wordt heden ten dage nog steeds met gemengde gevoelens gesproken en geschreven. Toch kunnen we niet ontkennen dat Koning Willem het op vele vlakken goed meende.

Eén van die goede initiatieven was zijn arrest van 13 april 1817 waarbij hij bepaalde dat in elke stad een school moest worden opgericht om jongeren en aanstaande ambachtslui de beginselen van het tekenen en de architectuur bij te brengen. Deze maatregelen kaderden binnen het geheel van meer algemene maatregelen ter verbetering van het onderwijs.

Zo'n instelling kwam er te Oostende in 1820. Het "Byzonder reglement voor de School van Teeken - en Bouwkunde der Stad Oostende" werd op 12 december 1820 "beraad en vastgesteld" in zitting van het Bestuur van de school in kwestie.

Het werd ondertekend door :

- Burgemeester Charles DELMOTTE, voorzitter
- Ed. SERRUYS,
- T. HAMMAN,
- J.B. WILLAERT, Schepenen
- Ph. DE BROCK
- A. LIEBAERT
- & Ch. DE CLEIR, "intekenaren".

In buitengewone zitting van 19 december 1820 keurde de Raad van Regering het reglement goed (1).

X X X

De School bevond zich in een huis Hoek Paulusstraat-Kerkstraat, waar nu het Leander VILAINplein ligt.

De instelling kende een nederig begin met slechts 2 professoren, die elk een jaarlijkse vergoeding van 150 gulden kregen. Beide hadden een assistent die 100 gulden 's jaars verdiende.

De eerste tekenleraar van de "School voor Teeken- & Bouwkunde was de te Oostende wonende Ieperling François BOSSUET (1793-1889), in die tijd werkzaam bij het Zeewezen alhier. BOSSUET, die later een beroemde schilder van vedute en een groot theoreticus van het artistiek perspectief zou worden, verliet Oostende en de school in 1828 om te Brussel carrière te maken. In 1832 werd hij professor aan de Brusselse Academie.

Uit BOSSUET's "Oostendse jaren" (hij woonde op de Groentemarkt), dateren tal van tekeningen der Zaagmolens te Slykens (2), alsook zijn illustraties bij Ignace V.C. DUBAR's "Ostéographie de la Baleine échouée à l'est du port d'Ostende le 4 novembre 1827" (Brussel, LAURENT, 1828). Als professor aan de Oostendse academie gaf BOSSUET onder-richt aan Edouard HAMMAN (°1819) en aan François MUSIN (°1820).

Vóór de stichting van de Oostendse Tekenschool zou BOSSUET er alhier op eigen houtje aan privé-tekenschooltje op nagehouden hebben. Dat lezen we althans in zijn biografie door G. LAGYE in "La Fédération Artistique" van 1883.

De andere professor, tevens dagelijkse bestuurder van de School was de Oostendse veduteschilder Michel VAN CUYCK (1797-1875) over wie we hier en elders al uitgebreid publiceerden (3). Michel VAN CUYCK was op 28 juli 1816 in zijn geboortestad Oostende gevierd geweest als laureaat van de "Afschetsing van 't Gedacht" en als tweede prijswinnaar "naar het plaaster" aan de Academie te Brugge, dit tijdens een "Glorieuse intrede". Hij bleef tot in 1874 onderricht geven in de disciplines "Tekenen naar gipsen & hoofden" en "Tekenen naar ornamenten en torso's".

X X X

In een gids uit 1837 (4) vernemen we de toestand in de school dat jaar :

Bestuur :	G. DUTREMEZ	Karnemelkstraat 26
	M. HAMMAN	Albertusstraat 18
	H. DE CONINCK	Sint-Thomasstraat 1
	D. LANSZWEERT	Kaaistraat 8
	A. LIEBAERT	Sint-Sebastiaanstraat 20
	Ch. DECLEIR	Keizerskaai 5

De Professoren :

a. Tekenen	M. VAN CUYCK	Kerkstraat 21
	A. VAN CUYCK	Weststraat 48
	B. PAVOT	Kerkhofstraat 4
b. architectuur	L. PERSYN	Weststraat 40 bis

In deze gids vernemen we verder ook dat beide VAN CUYCK's & PAVOT ook nog een huisschilderbedrijf hadden. Wat de VAN CUYCK's betreft klopt dat zeker : In de archieven van de SS. PETRUS & PAULUSkerk vonden we kwitanties door VAN CUYCK ondertekend voor uitvoering van schilderwerken in de oude Sint-Pieterskerk.

Een artikel in een Oostends dagblad (5) geeft de indeling van de school ann. 1850-51 weer :

Tekenen :	A. naar antieke gipsen
	B. 1° klas Figuur - Karakterkoppen
	C. 2° klas Groot hoofd
	D. Derde klas Klein hoofd
	E. 4° klas Principes
Architectuur :	A. 1° klas Compositie naar programma
	B. 2° klas naar model
	C. 3° klas naar model
	C. 4° klas naar model

De school telde toen 118 leerlingen.

In het schooljaar 1853-1854 vermeerderde het aantal leerlingen tot 129.

In de gemeenteraadszitting van 28 oktober 1854 werd besloten leerling Grégoire VAN VYAENE een subsidie van 200 Fr. te verlenen om zijn architectuurstudies aan de Antwerpse Academie verder te zetten. (6)

X X X

PRIJSUITDELINGEN

Om de twee jaar werd in de Tekenschool overgegaan tot de plechtige prijsuitdeling. De 15e prijsuitdeling ging door op donderdag 4 september 1851 in de zaal van het genootschap "Willem Tell".

Ziehier de namen der laureaten, zoals we ze vonden in een Oostends dagblad van die tijd (7) :

Architectuur - Compositie	
1° Prijs	BOOMERS Pierre
2° Prijs	VAN DEN BRANDE Jean
Architectuur 1° klasse	
1° Prijs	VALCKE J.
2° Prijs	MUNIE Charles
Architectuur 2° Klasse	
1° Prijs	VAN VYAENE Grégoire
2° Prijs	FOL Edouard

Architectuur Compositie

- 1° Prijs PETYT Auguste
- 2° Prijs VALCKE J.

Architectuur 3° Klasse

- 1° Prijs PERSIN, Prosper
- 2° Prijs WITTEBROODT, Joseph

Architectuur 4° klasse

- 1° Prijs VAN YPER Léopold
- 2° Prijs CARTON Aimé

Tekenen - Gips

- 1° Prijs BOURGOGNIE Pierre
- 2° Prijs STOCK Henri

Tekenen 1° klasse

- 1° Prijs DEMULDER Joseph
- 2° Prijs MERLIERE Michel

Tekenen 2° klasse

- 1° Prijs DE FONSECA Pierre
- 2° Prijs FONTAINE Léopold

Tekenen - Compositie

- 1° Prijs STOCK Henri
- 2° Prijs BOURGOIGNIE Pierre

Tekenen 3° Klasse

- 1° Prijs WILLECOME Eugène
- 2° Prijs DEGRAEVE Eugène

Tekenen 4° klasse

- 1° Prijs PAVOT, Charles
- 2° Prijs MICHE, Jacques

Van de prijsuitreiking op dinsdag 25 september 1860 bleven eveneens enkele gegevens bewaard (8).

De plechtigheid ging door in het Casino, in aanwezigheid van Burgemeester Henri SERRUYS, Schepen JANSSENS, volksvertegenwoordiger Jean VAN ISEGHEM en de directie en leraren van de instelling.

Het Muziekkorps van de Burgerwacht, gedirigeerd door WARLANDT bracht enkele nummers ten beste en daarna hield Burgemeester SERRUYS zijn toespraak. Vervolgens was het de beurt aan Henri DE CONINCK om de gang van zaken in de school uit de doeken te doen. De prijzen gingen dat jaar naar :

Architectuur - Compositie

- 1° Prijs Pierre LIEVENS
- 2° Prijs Charles VAN DEN BRANDE

Architectuur 1° Klas

- 1° Prijs Hypolite LAMBRACHTSEN
- 2° Prijs Eugène CARETTE

Architectuur 2° Klas

- 1° Prijs Emile DECHAENE
- 2° Prijs Jean SENGIERS

Architectuur 3° Klas

- 1° Prijs Edouard GOETGHEBEUR
- 2° Prijs Joseph CORNELIS

Tekenen 1° Klas

- 1° Prijs Henri MICHAUD
- 2° Prijs Edouard PIERS

Tekenen 2° Klas

- 1° Prijs Pierre DEMOOR
- 2° Prijs Maurice DEWAELE

Tekenen 3° Klas

- 1° Prijs Adolphe VLAEMINCK
- 2° Prijs Edouard DEGELS

Tekenen 4° Klas

- 1° Prijs Guillaume BOURGOIGNIE
- 2° Prijs Charles DE CLERCQ

X X X

De "Provincialen Wegwyzer van Westvlaenderen ... voor het schrikkeljaer 1856" (Brugge, C. DE MOOR) geeft op p. 157 het volgende op betreffende de Oostendse Teekenschool :

ACADEMIE

VAN BOUW - EN TEEKENKUNDE
(129 LEERLINGEN)

Voorzitter H. SERRUYS

Ondervoorzitter P. DE BREYNE

Leden : H. DE CONINCK

A. LIEBAERT

L. HUYGHE

L. VERHAEGHE

A. MAC LEOD

J.B. VALCKE

SADOINE

D. LANSZWEERT

Secretaris : E. DE BROUWER

Professors : architectuur : L. PERSYN & DIERYCKX

plaester : M. VAN CUYCK

figure : A. VAN CUYCK - C. PAVOT

Volgens de "Provinciale Wegwyzer ... voor het schrikkeljaer 1860" (Brugge, C. DE MOOR), bleek de toestand dat jaar nagenoeg onveranderd. Alleen de namen van MAC LEOD & SADOINE vonden we niet meer terug bij de leden van het bestuur.

Blijkens de "Provincialen Wegwijzer ... voor het schrikkeljaer 1864" was de toestand anno 1864 deze van 1860, behalve het wegvallen van PERSYN als professor architectuur.

In de "Wegwijzer" van 1865 zien we dan de naam van Gregoire VAN VIAENE in de plaats.

De Oostendse "Teekenschool" bleef zo bestaan tot in 1867. Ondertussen was er een hervormingsbeweging op gang gekomen in het industriëel onderwijs, en deze gaf van 1860 af het ontstaan aan een hele reeks "Ecoles Industrielles".

In de Oostendse Gemeenteraad werd al in 1859 over de opportuniteit van een "Ecole Industrielle" ofte "Nijverheidsschool" gesproken, in de plaats van de bestaande "Teekenschool". De Oostendse "Ecole Industrielle" kwam er echter pas in 1867. Maar daarover later meer in een volgende bijdrage.

Vermelden we nog dat in de verzamelingen van "De Plate" een attestmedaille berust met volgende opschriften :

ECOLE D'ARCHITECTURE ET DE DESSIN

OSTENDE

1835

CLASSE D'ARCHITECTURE D'APRES MODELE DE 1° RANG

ACCESSIT A MR. THS L. DIERICKX

Norbert HOSTYN

Nota's :

1. Byzonder reglement voor de School van Teeken- en Bouwkunde der Stad Oostende ..., Oostende, 1820 (gedrukt bij T. VERMEIRSCH).
(wordt in volgend nummer integraal gepubliceerd)
2. A. VERBOUWE, Iconografie van het arrondissement Oostende, Brussel, s.d., nrs. 24-26.
3. N. HOSTYN, De Oostendse Kunstschilder Michel T.A. VAN CUYCK, in Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis, CXVI, 1979, 1-2.
4. Guide de la Ville d'Ostende, Oostende (T. VERMEIRSCH), 1837.
5. Ecole d'architecture et de dessin, in La Flandre Maritime, 2, 168, 8 november 1851, p. 4.
6. Rapport sur l'administration et la situation des affaires de la Ville d'Ostende ..., in La Feuille d'Ostende, 37, 3.791, 18 maart 1855.
7. Distribution des prix à l'école d'Architecture et dessin à Ostende, in La Flandre Maritime, 2, 150, zaterdag 6 september 1851, p. 2.
8. Phare d'Ostende, 4, 77, 26 september 1860, p. 2-3.

DE OOSTENDSE DICHTER AUGUST VANHOUTTE GEBLOEMLEESD

Uitgeverij "Heideland", gevestigd te Hasselt, heeft reeds vele, verdienstelijke dichters, bekende maar ook veel minder gereputeerde, voorgesteld aan een ruimer publiek in haar voortreffelijke reeks "Poëtisch Erfdeel der Nederlanden". In 1979 viel de literaire nalatenschap van de thans vergeten Oostendse poëet August Vanhoutte (1889-1936) de eer te beurt, onder de titel "De macht der leegte" en als nummer 104 in de serie, verzameld en ingeleid te worden door de letterkundige Willy Spillebeen, met een rake en korte typering van Vanhoutes betekenis door de samensteller (blz. 5-9), een selecte bloemlezing uit het oeuvre van de dichter (blz. 10-74) en een bibliografie (blz. 75). August Vanhoutte die wegens een zwakke gezondheid zijn onderwijzersambt te Oostende had opgegeven, stierf in 1936, in de leeftijd van 47 jaar. Tijdens zijn leven verscheen slechts één dichtbundel, nl. "Hart en Geest" (1933). Als postume publikaties noteren wij "Nagelaten gedichten" uit 1937 en "De verwarde kalender" (1938). Hij schreef gedragen, klassieke poëzie, meestal sonnetten. Willy Spillebeen karakteriseert en vat zijn indrukken als volgt samen : "(...) Een groot dichter was Vanhoutte niet, daarvoor miste hij stijlqualiteiten, vormkracht, een flitsende zeggings, een beeldend vermogen en de kracht tot het lapidaire, onvergetelijke vers. Wél was hij een voornaam, evenwichtig, sereen dichter (...) Zijn poëzie is dan ook bezonnen, wijs en redelijk". De kostprijs van dit boekje bedraagt slechts 90 F. In het tweede luik van zijn memoires, "Waar plant ik mijn ezel ?", naar mijn smaak ook het interessantste deel, evocert Karel Jonckheere de figuur van August Vanhoutte, "(...) de vreemdste verschijning onder de Oostendse letterkundigen", en dist een aantal anecdoten over hem op (blz. 87-90).

Emiel SMISSAERT

NECROLOGIE

Gedurende de zomermaanden ontvielen ons nog 2 trouwe leden, nl. Mevr. Gh. MONSWEIER-RIFLART en de Heer A. PARMENTIER. Wij bieden de familie in van "De Plate" onze oprechte blijk van rouwbetuiging aan.

A. VAN ISEGHEM
Voorzitter

OOSTENDE IN OPBOUW (1)

Toen de prentkaarten hun glorieperiode kenden, viel dit samen met de grote bouwwerken te Oostende.

Zo kon men in 1900 en 1905 zichten kopen van de niet afgewerkte hoofdkerk St. Petrus- en Paulus.

O.V.

De Universiteitsbibliotheek te Gent beschikt over een verzameling van ongeveer 10.000 kaarten en plans, die er bewaard worden in de "Kaartenzaal"; ze kunnen ook daar geraadpleegd worden. Van de verzameling losse kaarten der Universiteitsbibliotheek werd in 1967 een inventaris uitgegeven, samengesteld door Greta Milis-Froost : Inventaris der kaarten en globes. Gent, 1967 (Rijksuniversiteit te Gent, Centrale Bibliotheek. Bijdragen tot de bibliotheekwetenschap, nr. 3). Sedert het verschijnen van deze inventaris, die 463 bladzijden telt, werd de verzameling Popp-kaarten verdubbeld door een schenking van het "Seminarie voor Menselijke en Economische Aardrijkskunde" van de R.U. Gent. Door de regelmatige schenkingen van het Militair Geografisch Instituut (sinds 1976 : "Nationaal Geografisch Instituut") bezit de Centrale Bibliotheek van de R.U. Gent alle moderne stafkaarten, die een grote hulp zijn als vergelijkingsmateriaal bij het bestuderen en gebruiken van oude kaarten.

Naast deze losse kaarten bezit deze bibliotheek een rijke collectie oude atlasen, die niet in een afzonderlijk fonds bewaard worden maar terug te vinden zijn in de alfabetische catalogus op steekkaarten in de bibliotheek. Van al de atlasen verschenen in de Nederlanden vóór 1880, bestaat de uitstekende bibliografie van C. Koeman, Atlantes Neerlandici. Bibliography of terrestrial, maritime and celestial atlases and pilot books, published in the Netherlands up to 1880. 5 volumes. Amsterdam, Theatrum Ltd., 1967-1976. Via vol. V dat uitgebreide indices op persoons- en plaatsnamen bevat, kunnen gemakkelijk alle kaarten van onze gewesten in de atlasen opgespoord worden.

Even een uitweiding met enkele nuttige, waardevolle gegevens en adressen voor gegadigden die, terloops benadrukt, desgevallend zelf de nodige voetstappen moeten ondernemen, indien ze tot eventuele aankoop mochten besluiten!...

In 1831 werd het "Oorlogsdepot" opgericht. Dit werd in 1878 het Militair Geografisch Instituut en in 1976 het "Nationaal Geografisch Instituut" (verder) afgekort als : N.G.I.); dat nog steeds onder de Minister van Landsverdediging ressorteert. Deze instellingen hebben als opdracht het uitgeven van topografische kaarten. Van 1869 tot 1883 verscheen de "Carte topographique de la Belgique", uitgegeven door het Dépôt de la Guerre te Brussel : Steendruk (fotolithografie), gekleurd, 427 bladen van 40 x 50 cm, schaal : 1/20 000, legende. De algemene triangulatie en waterpassing, aangevat in 1840, leidde in 1883 tot de voltooiing van de kaart van België op 1/40 000 in 72 bladen en deze op 1/20 000 op 427 bladen. De eerste volledige topografische herziening had plaats van 1879 tot 1890 en een tweede van 1903 tot 1912. Na de Tweede Wereldoorlog werden de nieuwe kaarten opgesteld volgens de methode der luchtfotogrammetrie. De recente kaarten zijn te koop in het "Nationaal Geografisch Instituut" (N.G.I.), Abdij ter Kameren 13, 1050 Brussel. Vermelden wij eveneens dat de Bodemkaart en de Vegetatiekaart van België, sinds 1951 ten vervoelge verschijnt en aldaar eveneens kan besteld worden. Deze bodemkaart - die nuttige informatie oplevert voor wie zich interesseert voor agrarische geschiedenis, historische geografie en archeologie - is in steendruk, gekleurd, bladen van 50 x 40 cm, schaal : 1/20 000, legende; bij elk blad hoort een aflevering met verklarende tekst. Volledigheidshalve kunnen wij er nog op wijzen dat de firma Aero-Survey (Adres : Industriepark-Noord 10, 2700 Sint-Niklaas) orthofotoplans (luchtfoto's) verkoopt op een schaal van 1/10 000. Nog iets : een gans aparte plaats wordt ingenomen door de reeks kadastrale plans van de Belgische gemeenten door P.C. Popp, die tussen 1842 en 1879 1800 van de 2570 gemeenten op kaart heeft gebracht. Bij elk plan hoort een legger met de naam en woonplaats van de eigenaar van elk perceel, de aard, de grootte en de categorie van elk perceel en de totale oppervlakte per gemeente. Deze Popp-kaarten zijn niet te koop.

Al deze van nut zijnde en praktische gegevens - hoofdzakelijk bestemd voor personen met een meer dan gewoon passieve belangstelling voor Kartografie en met enige noties hieromtrent - stammen uit een zeer recent artikeltje van mevrouw Greta Milis-Proost, dat onder de titel : "De kaarten en plans betreffende het "Scheldeveld" in de verzameling van de Gentse Universiteitsbibliotheek" (oorspronkelijk een overdruk uit het Jaarboek van de Heemkring Scheldeveld, vol. IX, 1979-1980, blz. 81-88) als Mededeling nummer 19 deel uitmaakt van de kleine, apart te verkrijgen publikaties van de Centrale Bibliotheek van de Rijksuniversiteits te Gent (Adres : Rozier 9, 9000 Gent). Mevrouw G. Milis-Proost bekleedt aldaar nog steeds het ambt van Conservator van de "Afdeling der kaarten en plans", De kostprijzen die gevraagd worden door het gebeurlijk aanschaffen voor eigen gebruik van al deze opgesomde documenten, zijn mij niet bekend. Daarom, ten einde achteraf voor geen, vaak pijnlijke verrassingen te komen staan, doet men er best aan eerst schriftelijk navraag te doen wat de kostprijzen zijn (wellicht, ja waarschijnlijk wordt een catalogus met prijslijst op aanvraag gezonden).

Tot zover deze uitgebreide en wat uitgedijde excursus die, het zij benadrukt, onbaatzuchtig belangstellenden poogt te informeren op een verantwoorde wijze. Keren wij terug naar het eigenlijk onderwerp van onze eigen Mededeling, dat toch wil handelen over de aardrijkskundige kaarten betreffende Oostende en de Kuststreek.... Uitgezonderd enkele aanduidingen over kaarten aangaande de Belgische kust, zelf, beperken wij ons hierna volgend bijna exclusief tot de stad Oostende en haar omgeving, het studiegebied en -veld van de heemkring "De Plate"; wij laten de andere kustgemeenten welbewust buiten beschouwing en vermelding. Alle gegevens over hieronder opgesomde kaarten werden geput uit de "Inventaris der kaarten en globes", samengesteld door Greta Milis-Proost in 1967 (reeds vermeld in de aanhef van deze Mededeling). Zie "Index" van deze publikatie op bladzijden 377 (sub : "BELGIE, Kust"), blz. 431 (Sub : OOSTENDE; OOSTENDE, Haven; OOSTENDE, Kust; OOSTENDE, Omgeving; OOSTENDE, Postwegen naar Brussel), alsook op blz. 462 ("Handschriftelijke kaarten"), sub : OOSTENDE, Haven".

BELGIE, Kust :

- STESSELS (A.), Carte d'Ostende et partie de la côte de Belgique comprise entre Raversyde et la dune Spaniard, levée et sondée en 1867.
Anvers, Impr. F. Bizolier, 1870.
Kopergravure (Gravé par J. Nauwens), zwart, 53 x 81 cm, schaal : in zeemijlen, legende.
(Met voorstelling van de "Signaux de marée").
- PETIT (M.L.), Reconnaissance hydrographique de la côte Nord de Belgique faite en 1879 et 1880 par ordre de Mr. Saintelette, Ministre des Travaux Publics ...
Handschrift, 1879-1880.
Pentekening, gekleurd, 60 x 151, 5 cm, schaal : 1/40 000, legende.
(Met : "Diagramme de la durée des sondages en 1879 & 1880 (éch. 0,01 pour 400 m - 0,02 pour 1'heure)).
- PETIT (M.L.), Reconnaissance hydrographique de la côte Nord de Belgique, faite en 1879 et 1880, par ordre de Mr. Saintelette, Ministre des Travaux Publics.
Anvers, Marine (Belge) - Hydrographie, (1880).
Steendruk (Etabl. Martin Ghys, graveur), gekleurd, 83 x 115 cm, schaal: 1/40 000,

en in uren, legende.

(Met : "Diagramme moyen de la marée à Heyst pendant les sondages de 1879 et 1880. - Stempel : Marine - Union fait la force - Hydrographie).

- SWAELMEN (L. Van der), Projet de boisement des dunes domaniales d'Ostende à Blankenberghe.

Bruxelles, Institut Cartogr. militaire, 1888.

Steendruk, gekleurd, schaal : 1/20 000, legende. - Bijkaarten.

Aantekeningen. - Gescheurd.

(Annexe au rapport de la Commission spéciale, instituée par arrêté ministériel du 25 avril 1887).

OOSTENDE :

- Vray portraict de la ville d'Oostende la quelle fut assiégée par Larchiduc le 5 Juillet (sic) l'an mil six cens ung et prinse l'an mil six cent quatre à la fin de Jullet. (Foto van de gravure van A. Huberti).

Z. pl., z.n., z.d. (17de eeuw).

Foto , zwart, 18 x 24 cm, zonder schaal, zonder legende.

(De foto is op karton geplakt en daarop van een omlijsting voorzien).

(Volgnummer der gravure : Tome 2, fol. (afgesneden)).

- HOPPACH (C.), Plan de la ville d'Ostende avec ses environs et le campement des troupes des Alliés qui ont fait l'attaque sous le commandement de son excellence Mr. d'Auverquerc, Velt-Maréchal des armées des Provinces Unies.

Bruxelles, Eugène Henry Fricx, MDCCVII (1707).

Kopergravure (Harrewijn fecit aqua forti simul et sculpsit), zwart, 50 x 71 cm, schaal : in vaders, legende.

(Wapen der Verenigde Provinciën).

- SCHENK (Pieter), 't Geseegend jaar van MDCCVI.

Amsterdam, P. Schenck, z.d.

Kopergravure (P. Schenck exc.), zwart, 48 x 58 cm, zonder schaal, zonder legende.

(Bevat de 9 volgende plattegronden : Barcelona, Meenen, Turijn, Ramelies, Dendermonde, Yvica, Ostende, Aath, Milaen).

(P. Schenk, Schouwburg van de oorlogen beginnende van Karel II tot op Karel III, Veldslagen ... met beschrijving in Latijn en Duyts. Amsterdam 1709).

- SCHENK (Pieter), Theatrum bellicum, incipiens a Carolo II Hispaniorum rege ad Carolum III continensque novem historicas figuras, in magna charta expressas, praecipuarum obsidionum tam mari quam terra, praecipuorum munimentorum ad Rhenum, Mosam, Mosellam, uti et in Hispania et Italia etc. ... Delineavit et edidit Petrus Schenck.

Amsterdam, Petrus Schenck, 1716.

Kopergravure, sepia, 47,5 x 58 cm, zonder schaal, zonder legende. Windrozen.

(Slechts één blad waarop de plannen van Winocksbergen, Atrecht, Bethune, Grevelingen, Gent, Aath, Ostende, Yperen en Condee).

- LOTTER (Tobias, Conrad), Germaniae Inferioris sive Belgii pars meridionalis (1759 : Datum, hier op de kaart, misschien over de oorspronkelijke, geschreven) exhibens X, provincias catholicas cum confiniis Galliae Germ. Hollandiae recentissime et curatissime in lucem edita.

Augsburg, H. Tobias Conrad Lotter, 1759.

Kopergravure, gekleurd, 49,5 x 57 cm, schaal : in gemene Duitse mijlen en in Franse van uren gaans, zonder legende. - Bijkaartje : plan van Oostende. (Cartouches voor titel, met allegorische figuren, en voor schaal).

- Ville d'Ostende. Plan général. Mars 1902.

Oostende, Georges Daveluy, (1902).

Steendruk (Georges Daveluy, imprimeur-lithographe, Ostende), gekleurd, 104 x 142 cm, zonder schaal, zonder legende.

OOSTENDE, Haven :

- Chart of the Ostend regatta, 1846.

Bruges, De Lay-De Muyttere, (1846).

Steendruk, zwart, 57 x 42 cm, schaal : 1/8 300, legende.

(Met beschrijvende tekst in het Engels. - Stempel : Cercle du Phare).

- STESSELS (A.), zie : "BELGIE. Kust".

- BUYCK (A.), Profil du Chenal d'Ostende.

Handschrift, (19de eeuw).

Pentekening, gekleurd, 78,5 x 193,5 cm, zonder schaal, zonder legende.

(Op keerzijde : "Chenal d'Ostende et Stroombank. - (Buyck)".

(Genummerd in blauw potlood : 24).

- BUYCK (A.), Profils du Chenal d'Ostende en 1698-1844 et en 1876.

Handschrift, (19de eeuw).

Pentekening, gekleurd, 83 x 124 cm, zonder schaal, zonder legende, aanduiding van lengte en diepte.

(Op keerzijde in potlood : "Chenal d'Ostende 1698-1844-1876. (Buyck)").

- Chenal d'Ostende.

Handschrift, (19de eeuw).

Pentekening, gekleurd, 51 x 100 cm, zonder schaal, zonder legende.

(Op keerzijde : "Digue du Comte Jean" & "Stroombank" = twee doorsneden).

OOSTENDE, Kust :

- (Kaart van de Noordzee met de zandbanken van Oostende tot Grevelingen, met zichten op de lokaliteiten in het aanpalend kustgebied).

Handschrift, (18de eeuw).

Pentekening, gekleurd, 66 x 79 cm, zonder schaal, zonder legende. Windroos.

(De namen der kust-lokaliteiten in potlood bijgeschreven).

- MAERE LIMMANDER (De), (Littora belge) Nieuport, Stroombank, Ostende, Blankenberghe, Heyst, fait conformément à la carte générale dressée par le lieutenant de Vaisseau Stessels en 1866. de Maere.

Handschrift, (19de eeuw).

Pentekening, gekleurd, 74,5 x 199 cm, schaal : 1/25 000, zonder legende.
Windroos.

(Op keerzijde in potlood : Littoral belge, mon premier grand plan, "A").

OOSTENDE, Omgeving :

- FRICX (Eugène, Henry), Carte particulière des environs de Bruges, Ostende, Damme, l'Ecluse et autres.

Bruxelles, E.H. Frick, 1707.

Kopergravure (I. Harrewijn sculps.), zwart, 39,5 x 55 cm, schaal : in Brabantse mijlen, zonder legende.

(E.H. Frick, Recueil des cartes des Provinces méridionales des Pays-Bas ...
Bruxelles, E.H. Frick, 1706-1712).

- BODENEHR (Georg, junior), Brugge, Gent, Damme, Oostende, Schluys, und andere nah anliegende Staette Plaetze und Vestungen mitt deren Gegenden.

Z. pl., G. Bodenehr, z.d. (1725).

Kopergravure (G. Bodenehr Jun. fec. et exc.), zwart, 16,5 x 30 cm, schaal : in uren en Franse mijlen, zonder legende.

(Onderaan in potlood : anno 1725).

- Carte d'Ostende et de ses environs.

Z. pl., z.n., 1878.

Steendruk, zwart, 82,5 x 85,5 cm, schaal : 1/5 000, zonder legende.

OOSTENDE, Postwegen naar Brussel :

- Plan de Bruxelles et de ses monuments principaux.

Bruxelles, Fietta frères, 1833.

Steendruk, zwart, 31,5 x 42 cm, schaal : in vaders, legende en "renvois des édifices et monuments publics compris dans le plain".

Bijkaarten : Carte itinéraire des environs. - Carte itinéraire des routes de postes de Bruxelles à Ostende. - Carte itinéraire des routes de postes de Bruxelles à la Haye et à Paris.

(Afbeeldingen van "Manneken-pis", "Maison de ville", "Eglise Ste. Gudule" en "Théâtre royal". - Op krantenpapier geplakt).

Emiel SMISSAERT

TIJDSCHRIFTARTIKELS

Fred Vandenbussche liet in het weekblad "Spectator" van 27 mei 1978 een interessant artikel afdrukken met de sprekende titel : "Zeelieden, de vergeten oudstrijders".

Een ander onderwerp uit de geschiedenis werd uitgediept door J. Verleyen, De Belgische vissers tijdens de Tweede Wereldoorlog, in : Neptunus Info Marine, jaargang 1978, nr. 9, blz. 2-18 en het nummer 11, blz. 11-15.

E.S.

EEN OORLOGSJOURNAAL

In de kleine documenten van "De Plate" vonden we nog een klein oorlogsjournaal van 1917-18. De aantekeningen zijn van de hand van Gustave ROYON. We laten zijn tekst hieronder integraal volgen.

S/S "PRINCE CHARLES DE BELGIQUE"

JOURNAL DE BORD (Artillerie)

commencé le 10 décembre 1917 (jour de mon embarquement)

1917 - décembre

Mercredi 12 : Quittons le port de Calais, à destination de l'Angleterre. Barres supportant la toile, entourait la plateforme du canon : celles de ces barres, qui par leur hauteur, pouvaient constituer un obstacle pendant le tir, ont été réduites d'environ un tiers.

vendredi 14 : Par les soins du capitaine, une sorte de paravent a été construit sur la plateforme du canon, pour nous abriter.

Samedi 15 : A 8 h. p.m., après un voyage qui s'est effectué rapidement et bien, nous arrivons à Cardiff (Bristol Channel) pour prendre un cargaison de charbon (anthracite).

Mardi 18 : Départ de Cardiff ; la pression de l'air dans le frein du canon, étant tombée à 25,75 Kgrs, j'ai fait le nécessaire pour la reporter à la normale qui est de 28 Kgrs; faute à un emploi antérieur, défectueux, de la pompe, je n'y ai pu réussir le côté contraire du tuyau attenant à la pompe, y avait été vissé avec force, broyant sous l'effort stérile, la valve de la pompe, qui ne faissait plus passer d'air; d'autre part l'huile qui était restée adhèrrée au tuyau, y était congelée par le froid fermant ainsi tout passage à l'air; j'ai remédié à ces "maux"; d'abord en démontant la valve pour en limer la partie affectée, ensuite par un nettoyage consciencieux de la pompe et de son tuyau.

Mercredi 19 : Le matin, au sortir du "Bristol Channel", ayant entendu un forte cannonnade, venant de la direction nord, nous redoublons de vigilance. Cet après-midi, un peu au sud-est du "Land's End" nous avons failli être torpillés ; version du capitaine - Vers 4.00 p.m. une torpille venait droit sur nous du flanc tribord; grace à une prompte manoeuvre du navire la torpille a passé derrière le navire, de deux à trois mètres à peine. Le sous-marin qui l'a lancée est resté submergé, ce qui nous a forcé à l'inaction et doit s'être retiré après son attaque; un peu plus tard le submersible a été, à son tour, attaqué à coups de bombes par un hydro-avion anglais, venu de la côte. Vers 8 h. nous jettons l'ancre en rade de Falmouth; les autorités britanniques sont prévenues du danger.

Jeudi 20 : Au jour, nous levons l'ancre et continuons notre route; à 11.30 h. une panne au gouvernail nous oblige à un court arrêt en pleine mer (brouillard artificiel) L'après-midi, nous faisons des expériences de dépistage par la fumée; ceci, au moyen de caisses contenant un patière qui, enflammée, dégage une épaisse fumée jaune, qui a pour but, le navire étant repéré, de cacher ce dernier à la vue de sous-marins ou autres bâtiments ennemis.

Samedi 22 : Ile de Wight : dans la soirée, au large de Portsmouth, attendons le départ du convoi pour Le Havre.

Dimanche 23 : mouillons en rade du Havre jusqu'à 5 h. du soir; amarrons dans le dock au charbon (Quai Colbert)

Lundi 24 : Fais les demandes concernent l'armement : à l'Agence Maritime Belge, 10, Rue Aufray, et au Bureau Général des Transports Maritimes, 75, Boulevard François 1er, Le Havre, Reçois jumelles A.P. 5-7811

Mardi 25 : Blessée à la main gauche en emmagasinant des munitions, je devrai être admis en traitement à l'hôpital Militaire Belge, Rue Ancelot, Le Havre, jusqu'à la prochaine escale en France, du S/S Prince Charles.

Mercredi 26 : Admis à l'hôpital; suis provisoirement remplacé à bord. Autorités averties.

Jeudi 27 : La plaie suppure et est nettoyée; sera cousue probablement demain. Bonne adresse pour faire suivre correspondance : administration de la Marine Belge. Rue de Montivilliers, 55, Le Havre.

Décembre 31 : Enfin nouvelles de ma Titenière, sérieusement malade d'une péritonite. Son rétablissement sera lent et difficile; pourquoi sont ce toujours les braves gens qui écopent ?!

1918 - janvier

janvier 1 : Faire de la musique au moyen d'une seule main, c'est pénible; mais écrire de la musique, dans un salle d'hôpital, renfermant des belges, c'est impossible sinon afroce !

janvier 2 : Un homme franc et ouvert juge un peuple d'après ses extérieurs, ses moeurs, ses villes, ses villages et ses water-closets (s'il y en a).

janvier 3 : Les occupations de nos glorieux malades : dormir, manger (que ce que l'on veut bien leur donner, ; oh, si peu) et s'asseoir tout une journée autour d'un immense poêle chauffé) fondre; rares sont ceux qui se plongeraient un moment dans une lecture, fut-elle d'un "maître" du roman populaire. Tous se livrent avec rage, durant des heures, à des discussions, souvent très malsaines... pour les malades.

janvier 6 : dimanche : Pourquoi est-ce que des soeurs vous écrivent toujours "en hâte" ou "à la hâte" ??? . j'ai revé que les forces de mon coeur avait besoin d'expansion; c'est clair comme le jour.

janvier 7 : Je serre la main gentée de madame la Baronne, femme du Ministre de Broqueville. en traitement à l'hôpital Militaire Belge, Rue Ancelot, Le Havre, jusqu'à la prochaine escale en France, du S/S Prince Charles.

janvier 8 : Amélioration subite et sensible de ma blessure; la chair poussant, au bords de la plaie, la sutturation ne sera plus possible.

janvier 18 : Après démarches, autorisation m'est donnée de rejoindre mon navire à Newport. Je m'embarque pour Southampton soir même.

janvier 19; 20 : Séjour à Watford court mais toujours bon. j'ai la chance d'y rencontrer Gutt etc.

janvier 21 : Rencontre Louis + Valentin au bureau de King William St.; dîners avec Willy. Retour à Watford.

janvier 22 : Je retourne à bord; triste état du matériel d'armement, ma fierté !

janvier 23 : quittons Newport.

janvier 29 : Calais après 7 jours de mer; mouillages à Falmouth, Plymouth et Brixham.

février 1 : Adour entre à Calais; essaye par des moyens honnêtes, mais mal interprétés par l'adjutant C., d'avoir Jean P; à mon bord; la chose est remise.

février 6 : partons à la 1me marée.

février 10 : après 4 jours de vent contraire, mer houleuse, reprenons place dans les docks de Newport.

février 13 : Quittons Newport ; arrêt devant Barry pour réparer légère avarie aux chaudières.

Gustave ROYON, chef de pièce

DE OESTERPUTTEN POLLET ANNO 1806

Over deze 18e eeuwse oesterputten, die gelegen waren op het "Hazegras", cindt u een historiek in : R. HALEWYCK en N. HOSTYN, Oostends Oesterboek, Oostende, 1978 (nog te koop in het Heemkundig Museum).

De Oesterput werd in 1805 onteigend om de bouw van een jachtsluis mogelijk te maken.

Hieronder de tekst van een affiche gedrukt bij BRICKX, waarvan een exemplaar bewaard wordt in het Stadsarchief, betreft de openbare verkoop op 10 april 1806.

N.H.

X X X

PORT D'OSTENDE

ECLUSE DE SCHASSE

V E N T E

Le Public est prévenu que le jeudi 10 avril 1806, (sur les lieux) à dix heures du matin, il sera procédé en présence de Monsieur le Maire d'Ostende, et de l'Ingenieur des Ponts et Chaussées, en résidence en cette ville, à la Vente au plus offrant et derniet enchérisseur, de Magasins et des matériaux en provenant, dépendans de la propriété dite l'Huitrière de Madame la veuve Pollet et consors, situés en cette commune.

Les Amateurs pourront voir et examiner les objets en question trois jours avant la vente, et prendre connoissance des clauses et conditions de ladite vente au Secrétariat de la Mairie tous les jours depuis neuf heures du matin jusqu'à six heures de l'après-midi.

A. OSTENDE, Le 24 Mars, 1806,

A.J. VAN ISEGHEM, Maire.

De laatste

uitgegeven boeken

zijn ALTIJD

te verkrijgen bij

**INTERNATIONALE BOEKHANDEL
N. V.**

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen

VERGETEN OOSTENDESE KUNSTSCHILDERS - XVI : HENRI PERMEKE (3e en laatste deel)

1900 :

' januari : "... Mr. H. Permeke, artiste - peintre, "paysagiste, conservateur du Musée Communal et professeur de dessin à l'Ecole Industrielle, vient chez moi pour voir le portrait." (Emile BULCKE, Livre d'or 1898-1900).

1901 :

Deelname aan het "Salon des Marinistes" in het Kursaal te Oostende, samen met ondermeer MEUNIER, CASSIERS, HANNON, HALLE & MUSIN.

Enscor schreef : "Permeke croque toujours prestement des bateaux croustillants".

Henri Permeke moedigt in die jaren Jan DE CLERCK aan. Deze stond op de drempel van zijn artistenloopbaan en kreeg enig onderricht van H. PERMEKE.

Ook Daan BOENS moet omstreeks die tijd enig schilderonderricht van PERMEKE gekregen hebben.

1902 :

Deelname aan de "Exposition des Beaux-Arts organisée à l'occasion de l'inauguration de la nouvelle salle du Kursaal" (Oostende, Kursaal, 2 augustus-15 september)

met : "Approche de l'orage" (olie)

"Canal d'Ostende" (olie)

"Ruines d'Orval" (tekening)

"L'Escaut à Burght pendant les glaçons" (tekening).

Restauratie van 3 oude werken uit de SS Petrus & Pauluskerk, beschadigd tijdens de brand van 1896 : "Wonderbare visvangst" (Naar Rubens), "Sint-Heribert bezoekt Keizer Otto III" en "Sint-Jozef verwittigd door de engel" (Jan Maes).

1903 :

De stad Oostende koopt zijn "Haven van Oostende bij naderend onweer" voor 565 Fr. Het doek verdwijnt in de brand van het Stadhuis, mei 1940.

1904 :

Samen met de kunstschilders Vital KEULLER & Emile BULCKE doet H. PERMEKE mee aan een wedstrijd ingericht door "Ostende en Avant". Doel was het uittekenen van een praalstoet op het thema "Beleg van Oostende".

BULCKE ging met de prijs lopen, maar de stoet zelf werd nooit opgezet (zie De Plate 79/76).

1905 :

Deelname aan een "Salonnet Ostendais" samen met Jan DE CLERCK, Emile BULCKE, Emile SPILLIAERT & Félix BUELENS.

1907 :

Deelname aan het "Salon des Beaux-Arts (Kursaal, Oostende; juli-september), ingericht door "Ostende Centre d'Art".

Hij toont er twee grote houtskooltekeningen, oa. een "Gezicht op de vijver van het Maria-Hendrikapark met Sint-Jozefskerk in de achtergrond" (Oostende; Privéverz.)

De luxueuze catalogus van genoemd salon toont een foto van vader PERMEKE, poserend voor zijn schildersezels waarop het doek "Rivierlandschap", nu in het Jabbeeks Permeke-museum, te zien is.

20 juli 1907 : In "L'Echo d'Ostende" verschijnt een artikel over Henri PERMEKE onder de titel "Un Ostandais par semaine".

1908 :

Onenigheid met zoon Constant. Deze verlaat het ouderlijk huis en neemt met Gust DE SMET zijn intrek in een huis op de Visserskaai.
Hoofdoorzaken : uiteenlopende artistieke visies, Constant's relatie met Marie DELAERE, zijn toekomstige vrouw. Kortom : een "generatiekloof".

1912 :

Henri PERMEKE overlijdt te Oostende op 15 september 1912. Hij wordt begraven op het kerkhof te Oostduinkerke, naast Louis ARTAN, en dit op PERMEKE'S uitdrukkelijke wens. Stippen we aan dat Henri's broer, Edouard in die tijd pastoor was te Oostduinkerke. Welke de relaties PERMEKE-ARTAN waren is niet duidelijk.

Aankooppolitiek voor het museum

Tijdens het conservatoriumschap van Henri PERMEKE werd de Stedelijke kunstverzameling enorm uitgebreid, zowel via giften (en deze waren heel erg talrijk), als via doelbewuste aankopen. In dit laatste had PERMEKE uiteraard veel te zeggen, zie hier een lijstje van de aankopen (deze met S aangeduid werden gekocht met staatssteun) :

1898 : James ENSOR "Zieke dorpelaar die zich warmt" S

1899 : Leon HERBO "Portret van Burgemeester Jean Van Iseghem"

Leon HERBO "Portret van Burgemeester Henri Serruys"

Em. BULCKE "Portret van Burgemeester J.B. Lanszweert"

Em. BULCKE "Portret van Burgemeester Charles Delmotte"

In 1899 schonk H. PERMEKE een aquarel door hemzelf geschilderd : "Vissersbootje te De Panne".

1900 : Félix COHEN : "Vissersweduwe te Scheveningen" S

Flori VAN ACKER : Portret van Burgemeester André Van Iseghem"

Louise DENEM : "Portret van Burgemeester Charles Janssens"

Flori VAN ACKER : "Portret van Burgemeester J.B. Serruys".

1901 : Félix BUELENS "Mollusques et crustacés"

Edouard HAMMAN "Badende vrouw"

Fr. MORTEMANS "Stilleven" S

P. HERMANUS "Kerk te Katwijk" S

G. GOEMANS "Morgen van een mooie dag" S

Theo HANNON : "Oud Oostende; Kanaal" S

Theo HANNON : "Oud Oostende; Camera Obscura" S

Theo HANNON "Oud Oostende; Molen van Leleu" S

A. MARCETTE "Marine" S

H. STAQUET "Hollands interieur" S

M. HAGEMANS "Nachteffect" S

James ENSOR : Volledige reeks etsen tot 1901 S

- 1903 : Henri PERMEKE "Opkomende Storm. Ingang van de haven van Oostende".
- 1904 : Ch. DE KESEL "Portret van Graaf De Smet de Naeyer".
- 1905 : Isidore VERHEYDEN "Septemberdag" S
 Omer COPPENS "Hoeve in Vlaanderen" S
 Rodolphe WYTSMAN "Hoevetje in de duinen" S
 Victor GILSOUL : "Palingbrug te Nieuwpoort" S
- 1906 : Emile SPILLIAERT "Opklaring"
 Oscar HALLE "Corderie" S
 Alfred BASTIEN : "Boucherie de Bou-Daada" S
 Robert PICARD "Eau dormante" S
 Philippe SWYNCOF "Derde dok te Oostende" S
 Albert SCHIE "Regenweer te Brugge" S
 Constantin MEUNIER "Oostendse vissers" S
 Victor ROUSSEAU : "Vrouw met hoed" S
- 1907 : Ferdinand KHNOFF : "Souvenir de Vienne" S
 Martin MELSEN "Question d'intérêt" S
 Lucien FRANK "Haven van Oostende" S
 M.A. MARCOTTE "Serre met azaleas" S
 Armand APOL "Oude brug te Mechelen" S
 Jean LEMAYEUR "Plein te Nieuwpoort" S
 Emile BULCKE "Kaai te Oostende" S
 Alexandre MARCETTE "Garnaalvissers te paard" S
 James ENSOR "Interieur" S
 Louise DANSE "Apollo & Martyas" S
 Louise DANSE "Studio" S
 Louise DANSE "Sint-Joris en de draak" S
 Anna BOCH "Kaai te Mechelen" S
 Firmin BAES "De infant" S
 Félix CONSTANT "Herberginterieur" S
- 1908 : Ch. DE KESEL "La Mondaine" (terracotta)

(deze gegevens haalden we in de jaarverslagen van de stad Oostende).

Henri Permeke als fotograaf

Net als zijn naaste familieleden, de ANTONY's, had Henri PERMEKE het fotografievirus te pakken. Hij liet tal van interessante, maar weinig gekende opnamen na. De meeste monogrammeerde hij H.P.

We vermelden : - een belangrijke reeks foto's van schilderijen uit het Oostends Museum (nu allen verwoest) en van de schilderijen die hij restaureerde (ca. die uit de OLV ter Duinenkerk).

- op andere foto's zien we binnengezichten uit het oude Heemkundig Museum in het Maria-Hendrikapark (te zien in het Heemkundig Museum "De Plate", of zijn woonboot gemeerd op een of ander kanaal.

Op aquarellen van zijn hand (destijds Kunsthandel Oude Glorie, Oostende) is ook zijn woonboot te zien, gemeerd op het kanaal Oostende-Brugge.

ICONOGRAFIE VAN HENRI PERMEKE :

- Bij het jaar 1907 vermeldden we reeds een portretfoto afgedrukt in een catalogus van "Oostende Centre d'Art".

- Op plaat 33 in Y. VYNCKE's "Kent u ze nog de Oostendenaars" zien we een familiefoto van omstreeks 1895 waarop we Henri PERMEKE met vrouw en kind zien.
- In de catalogus van het Permekemuseum te Jabbeke, opgesteld door Willy VAN DEN BUSSCHE, zijn ook enkele interessante foto's van Henri PERMEKE afgedrukt.

BIBLIOGRAFIE :

- H.L. PERMEKE, Catalogus descriptif illustré, Casino (Hôtel-de-Ville), Oostende, 1897.
- J. ENSOR, Le Salon des Marinistes, in La Saison d'Ostende, 17 juli 1902.
- Artikel in "L'Echo d'Ostende" van 20 juli 1907.
- A. STUBBE, C. Permeke, Louven (Davidsfonds), 1931.
- E. DE SEYN, Dictionnaire biographique des Sciences, des Lettres et des Arts en Belgique, Brussel, 1936.
- W. VAN DEN BUSSCHE, Provinciaal Museum Constant Permeke, Jabbeke, (1972).
- E. BENEZIT, Dictionnaire critique et documentaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs...; Paris, 1976.
- Biografisch woordenboek der Belgische Kunstenaars van 1830 tot 1970, Brussel (ARTO), 1979.
- W. VAN DEN BUSSCHE, Henri Permeke, Jabbeke, 1980.

Noëbert HOSTYN

LEZERSBRIEF

Als lid van "De Plate" en Oostende-minnaar lat ik U hierbij een toneeltje geworden dat met Oostende te maken heeft en dat wij leerden toen ik in zevende leerjaar zat aan de Heilig Hartschool (hoek Sint Katharinapolderstraat en Karel Van de Woestijnestraat) in het jaar 1956. Ik ben geboren aan de Timmermansstraat, nr 56 - eerste verdieping en beleefde er heerlijke jeugdijaren. Op het deel van de Plakkersstraat rechtover de school stonden er nog geen huizen en je kon dus zien tot aan de Duivenhokstraat. In het midden van dit bouwland liep een vuile beek. Als kinderen zegden we "de bagge". (1) 't Was er heerlijk spelen. De thuiskomst was minder prettig. Beneden ons woonde tot 1950 Kamiel Bisschop. Deze was melkventer en was ook "hoendevanger" aan stad. Hij pakte met een net de loslopende honden. Zijn bijnaam was dan ook "den hoendevanger". Mijn vader, Octaaf Maes, werkte jarenlang in "Friture Octave", aan de Christinastraat 33, schuinover de Glazenstraat. Van hem erfde ik de "liefde voor Oostende". Hij was zeer populair in de jaren 1955-1965 en kende goed W.A.J. Casens, alias De Baron, die ook vermeldt wordt in O. Vilain's "Langs de Galerijen-Den ouden Becasse - blz. 78". M'n vader was er trouwe klant. Van W.A.J. Casens heb ik trouwens ook een boek : Le Baron s' évade. Het tweede deel heb ik niet en 'k weet niet of het bestaat. (2)

Tot daar, enkele bedenkingen, die ik neerpen als begeleiding van het toneeltje "Onze Lieve Vrouw ter Duinen". Ik weet niet wie de schrijver is. (3)

Ronny MAES

- N.V.D.R. : (1) De heer Maes bedoelt de toen nog niet helemaal overwelfde Sint-Katharinakreek.
- (2) Willy Casens heeft nooit meer dan één boek gepubliceerd.
- (3) Wie de auteur van dit schools en zeer devoot toneelstukje kent kan dit laten weten aan de heer R. Maes, Lindenlaan, 23, 8202 Varsenare.

JOHN GHEERAERT GELAUWERD MET DE ARY SLEEKSPRIJS

De Ary Sleeksprijs, één der "Fondsprijzen" van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde te Gent, werd voor de tweede maal toegekend en gaat voor het tijdvak 1978-1980 naar de letterkundige John Gheeraert uit Bredene, die als leraar les geeft in het Onze-Lieve-Vrouwe College te Oostende. Hij wordt bekroond voor zijn "Paardjes uit Polen en andere verhalen", zeer verdienstelijk werk dat nog ongepubliceerd bleef. Deze prijs zal er wel in belangrijke mate toe bijdragen, dat hij een geïnteresseerde, nationaal gevestigde en gerenommeerde uitgever zal vinden om het boek gedrukt op de markt te brengen. John Gheeraert is de laatste jaren zeer productief geweest als schrijver, ook over Oostende. Herinneren wij aan : "Ode aan Oostende", "Vertellingen uit "Het Zeepaardje"", om er een paar te vermelden. Hij was, sporadisch en occasioneel, ook medewerker van ons tijdschrift "De Plate" en publiceerde wat in zuiver literaire tijdschriften : "Dietsche Warande en Belfort", "Heibel". Al hij al een verdiende beloning voor jarenlange literaire en onbezoldigde inzet op het front der fraaie letteren ! De Ary Sleeksprijs houdt de angedachtenis in ere van Ary Sleeks, pseudoniem van de Oostendse letterkundige en volkskundige, wijlen, Karel Seys, die tevens stichter-voorzitter was van de Oostendse Heemkundige Kring "De Plate" in november 1954. De prijs bedraagt 7.000 F. en wordt om de drie jaar toegekend aan de Vlaamse letterkundige die nog niet werd bekroond en die in die tijdruimte de beste in het Nederlands gestelde roman of novellenbundel of het beste essay (ook over folklore) geschreven heeft. Het reglement van de prijs werd goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 2 juli 1974. De eerste periode omvatte de jaren 1975-1977 en de prijs werd toen gewonnen door Werner Pauwels voor zijn roman "Dameshondje". De uitslag van de Wedstrijd wordt op de jaarlijkse plechtige openbare vergadering, oktober 1981, in het Academiegebouw te Gent afgekondigd. Wij wensen, oprecht en van harte, John Gheeraert, Oostends laureaat van de Ary Sleeksprijs anno 1980, een verdere zeer vruchtbare en intense literaire carrière toe namens onze kring !

E. SMISSAERT

EEN DOCTORAAT OVER DE VOEDING IN DEN NOORDZEEWATEREN

Dora De Cremer, geboren te Asse in 1954, promoveerde op donderdag 19 februari 1981 tot Doctor in de Wetenschappen aan de Katholieke Universiteit te Leuven op een proefschrift getiteld : "Studie van de plantaardige voeding bij Crangon Crangon L. (1758) in de Belgische littorale noordzeewateren en summiere benadering van zijn dierlijke voedsel fractie in het kader van een ecologische en algologische studie van zijn natuurlijk leefmilieu". Promotor was Prof. dr. A. Louis. Mevrouw Dora De Cremer studeerde plantkunde aan de Leuvense universiteit, waar zij in 1976 het diploma van licentiaat behaalde; hierna was zij als medewerkster verbonden aan het Laboratorium voor Hydrobiologie aldaar.

Emiel SMISSAERT

HET HEEMKUNDIG MUSEUM

Gedurende al de wintermaanden is het Heemkundig Museum elke zaterdagvoormiddag geopend van 10 tot 12 uur.

ONZE OMSLAG

Sommige leden hebben wat verwonderd gekeken naar de 19de eeuwse illustratie op de omslag van ons tijdschrift. Enkel en meenden dat het tekeningen waren van de bekende illustrator MARS.

Wij kunnen hen echter mededelen dat het illustratie was dat verscheen op 18.9.1887 in het weekblad "Le globe illustré". De illustrator was M. BODART, die zich inspireerde op de tegenstellingen in het dagelijkse leven te Oostende : het harde leven van de zeevisser (een open zeilboot, zeebonker, vuurtoren en garnalkruizer) en het bad- en strandleven (baadster, badkabinen, badvrouw en redder).

In feite is de gravure nog groter, want bovenaan dit geheel liet M. BODART ook nog het Kursaal aanschouwen, met daaronder het wapenschild van Oostende, niet gehouden door een zeemeerman en een zeemeermin, maar door een visser en een badgast.

O. VILAIN

HET BESTUUR VAN "DE PLATE"

"Geen 2 zonder 3" zegt men wel eens en toch was het zo toen onlangs niet minder dan 3 bestuursleden tegelijkertijd in het ziekenhuis waren opgenomen. Jef KLAUSING (pas in verlof uit Bangladesj), Walter MAJOR en Leo HOLVOET, moesten elk om beurt een heelkundige bewerking ondergaan. Ondertussen hebben reeds Jef en Walter terug de rangen vervoegd. We hopen spoedig hetzelfde met Leo.

Alle leden van "De Plate" wensen onze 3 bestuursleden een opperbest herstelverlof toe.

A. VAN ISEGHEM
Voorzitter

ERRATA

Tot onze spijt werden enkele pagina's niet verbeterd. Zo zullen onze leden op p. 15 wel Necrologie i.p.v. micrologie willen gelezen hebben. Onze excuses hiervoor.

IN DIT NUMMER :

- blz. 3 : G. BILLIET : Uit de bibliografie van Oostende (5) Antony Valabrègue
  - blz. 5 : E. SMISSAERT : Een onbekend reisverslag uit de 19e eeuw
  - blz. 6 : R. POELMAN : Prinses Liliane : een prinses van Oostakkers bloed
  - blz. 11 : N. HOSTYN : Een voorloper van de Oostendse akademie
  - blz. 15 : E. SMISSAERT : De Oostendse dichter August Van Houtte gebloemleesd
  - blz. 17 : id. : Mededelingen over kaarten en atlanten
  - blz. 22 : G. ROYON : Klein oorlogshournaal 1917-18
  - blz. 25 : N. HOSTYN : Vergeten Oostendse schilder : XVI Henri Permeke (3)
  - blz. 28 : R. MAES : Lezersbrief
  - blz. 28 : E. SMISSAERT : John Cheeraert gelauwerd
-

TEKSTOVERNAME UIT DE PLATE STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE

A. VAN ISEGHEM

ALLE VERZEKERINGEN

HYPOTHEKEN

geven U:

- ★ voordelige rente
- ★ vrijstelling van roerende voorheffing (tot 15.000 fr. interest)
- ★ onmiddellijk volledig opvraagbaar
- ★ ongevalverzekering

Een vriendelijk onthaal en een persoonlijke service zullen U te beurt vallen.

STOCKHOLMSTRAAT 47a

8400 OOSTENDE

Tel. 70.35.73

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKUNDIGE KRING "DE PLATE", v.z.w.

Hoofdredacteur : O. VILAIN

Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.
10e jaargang, nr 11 november 1981.

INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER ZIE LAATSTE BLADZIJDE.

NOVEMBER-ACTIVITEIT

De OOSTENDSE HEEMKUNDIGE KRING "DE PLATE" heeft de eer en het genoegen u uit te nodigen op de voordracht die doorgaat op :

donderdag 26 november 1981 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende. Dr. Colensstraat 6 Oostende.

met als onderwerp : SINT-MAARTEN IN DE VOLKSKUNDE

en als spreker : de heer Marcel MESSIAEN.

Sint-Maarten doet het in onze streken nog altijd. Hij is een zeer belangrijke heilige die in veel van onze Westvlaamse dorpen in de plaats staat van Sinterklaas als geschenk-heilige. Op Sint-Maarten gaan dan ook nog in vele dorpen de stoeten uit, organiseert men bijeenkomsten ter zijner ere in allerlei zalen en snijden de kinderen koppen uit bieten die voorzien van een kaars en een spookachtig, maar geanimeerd beeld brengen in de vroege novemberavonden. In ons verstedelijkt Oostende is spijtig genoeg de Sint-Maartenviering verdrukt geworden door de Sinterklaaspubliciteit van de grootwarenhuizen. De heer Marcel MESSIAEN, die ons Sint-Maarten terug zal doen herleven is een geboren verteller en een volkskundige van de bovenste plan. Voor onze PLATE is het geen onbekende want hij behoorde tot de medestichters van de kring. Ook zetelde hij enkele jaren als lid van de raad van beheer van onze kring. Door zijn drukke ambtsbezigheden was hij echter verplicht deze functie op te geven. Hij werd voorzitter van onze zustervereniging BACHTEN DE KUPE en is daarbij directeur van de twee museums van Bachten de Kupe, te weten het Poldermuseum in Veurne en het Westvlaams Openluchtmuseum te Izenberge.

En het onderwerp en de spreker staan garant voor een door en door Westvlaamse avond die door geen enkel lid mag gemist worden. Houd deze datum vrij. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos en zijn ook niet-leden van harte welkom.

J.B.D.

EERSTE DECEMBER-ACTIVITEIT

Oostendse kleinkunstavond

Op vrijdag 11 december om 19u30 stipt gaat onze jaarlijkse kleinkunstavond door in het zeer mooie kader van het KONINGINNEHOF in het Maria-Hendrikapark, beter gekend als het Bosje. Op het programma staat een door en door Oostendse accordeonformatie onder leiding van de zeer gekende ASTRID DE LAENDER. De formatie brengt ons een waaier van liedjes van eigen bodem.

Zoals altijd wordt dit optreden voorafgegaan door ons jaarlijks etentje. Op het menu staat een typische Oostendse visschotel. Het geheel wordt voorafgegaan door het aperitief, traditiegetrouw aangeboden door de kring.

Deelname aan de kosten 375 francs per persoon. Hierin is maaltijd en optreden begrepen.

Inschrijvingen door overschrijving van voornoemde som op postrekening

000-0507753-55

J.B. Dreesen

Rode-Kruisstraat 4

8400 OOSTENDE

met vermelding "INSCHRIJVING DE PLATE FEEST VAN 11 DECEMBER 1981" en dit tot uiterlijk
maandag 7 december 1981. Wij rekenen op uw aanwezigheid.

J.B.D.

HOOGDAG BIJ "TER CEURE"

Op zaterdag 17 oktober 1981 vierde onze zustervereniging "TER CEURE" haar hoogdag. De gemeente Bredene droeg haar op deze dag op zeer officiële wijze de nieuwe heemstede "TURKEYENHOF" over.

De weerman bleek niet uitgenodigd te zijn. Een zoveelste regenzwangere inzet tot een oktoberstorm was het enige wat onze vrienden hadden meegekregen, maar dat kon hun laaiende geestdrift niet temperen. Drie jaar lang heeft het groepje noeste werkers, dat de kern vormt van de bijna 800 (achthonderd) leden tellende vereniging, zich tijd, geld, noch moeite getroost om er iets van te maken. En het is het geworden.

Het geïmproviseerde conferentiezaaltje zat stampvol toen vriend Frank aan zijn orgel de feestelijkheden inzette met een feilloos gebrachte uitvoering van "Dichter en Boer". Het officiële kwam met de toespraken van de Bredense burgervader en Ter Ceures voorzitter Noël Belpaeme. Er werden vele lovende woorden en geschenken, gewisseld en iedereen was blij met wat hij zegde, hoorde, kreeg en gaf. Blij ook vanwege de frisse buitenlucht, schoven we het zaaltje uit om onder een grijze regenlucht een dubbele vlucht duiven te zien uitvliegen. Een wiekend herinneringsbeeld aan deze grote dag. Er werd een stevige druppel geschonken, elk wat wils, en we dronken op de gezondheid van de 15 jaar jonge Bredense heemkring. En er was meer. Er was "dobbelen bruine" die verduiveld goed smaakte. Er waren heerlijke, geboterde of gesmoutte ovenkoeken met bruine suiker, die door de zorgende handen van Maria Verbanck, naar en van de bakoven een weg vonden naar ons. En er was dat hete gezelschap van vrienden, gekenden en bekenden, verenigd in een sfeer van vriendschap en goedertierenheid die nu reeds kenmerkend is voor de Heemstede van Ter Ceure. Tussen die massa zagen we glunderende en gelukkige gezichten van hen die het waar maakten. Die van kelder tot zolder en van voor tot achter er van maakten wat het is. Blikvanger is het onder het dak uitgebouwde museum. Een landbouwkundige en volkskundige en een maritieme sectie, ondergebracht in drie gescheiden afdelingen van de zolder, vormen een kleine, maar waardevolle verzameling. De moeite waard van zien met een uitmuntend voor de aanduidingen. Onder de opgang naar het museum werd een oud schuurgedeelte omgebouwd tot een Conferentiezaal, die meteen door de plechtigheid werd ingewijd.

Links bij het binnentreden van de boerderij is er een tentoonstellingsruimte met de recente vondsten in Bredene, met daarachter een ruimte voor de aangroeiende Heembibliotheek en een lokaal voor het archief.

Rechts ligt het stemmige cafeetje en op de route een zeer mooie vergaderzaal met open haard. Achteraan in het gebouw liggen dan bakoven, keuken en toilet. Gescheiden van het hoofdgebouw staat een reeds rijk voorzien wagenkot. Een stemmige inrijpoort, een schilderachtig kasseistenen pleintje en een oordeelkundige aangebrachte beplanting vormen het sluitstuk van dit heemkundig geheel, dat een bezoek overwaard is.

Kamiel, Dicky, Fernand, Roland, André, Louis, Henriette, Maria, Willy... en zoveel anderen, proficiat met de opbouw van het geheel en jullie aandeel in de uitbouw van het Heempatrimonium van onze streek. Vaart wel en verre.

J.B. DREESEN

HET FORT NAPOLEON TE OOSTENDE

Van onze stadsgenoot Marc A. BOUSSY, lid van de "Société belge d'études napoléoniennes" is in december 1977 een bijdrage verschenen in het "Bulletin" van die vereniging over het "Fort Napoleon" te Oostende, waarvan de vestingen bijna ongeschonden gebruikt werden door het Duitse leger in 1914-18 en ook gedurende Wereldoorlog-II.

Dit fort was een voornamelijk schakel in het reusachtige verdedigingsnet langsheen de Belgische kust.

Hier volgt dat de historische evocatie, vrij vertaalt door de auteur zelf over dit machtig werk dat voor zoveel wandelaars nog onbekend is. (1)

X X X

Gedurende zijn bezoeken aan Oostende, eerst als Generaal, later als Consul en uiteindelijk als Keizer, heeft Napoleon een groot belang gehecht aan de strategische positie van die maritieme stad, die rechtover Engeland gelegen, een steunpunt in zijn landingsprojecten en verdedigingsplannen was.

Bijgevolg liet hij ten oosten van de stad, in de duinen een fort bouwen dat hedendaags nog te bereiken is, langs de Napoleonlaan en de Fortstraat. Het is zeker interessant de realisatie en de geschiedenis aan dit bouwwerk verbonden te overschouwen.

De bekommernissen van Napoleon om Oostende op die wijze te verdedigen waren zeker gegrond. Het was voldoende zich de gebeurtenissen van 1798 voor de geest te roepen, toen in de ochtend van de 19de mei, de Engelse vloot, bestaande uit 37 oorlogsschepen, de stad vanaf 4 u. bombardeerde om rond 7 u. voor anker te gaan ten oosten van de havengeul. 2.200 Man ontscheepten in de duinen met 2 mortieren en 8 veldkanonnen. Nadat hij zonder succes, het garnizoen aangemaand had zich over te geven, zond de Engelse generaal Coote een detachement naar Sas-Slijkens om de sluizen te vernietigen en zo de stad af te zonderen. Rond 10 u. werd een gedeelte van de sluizen door een ontploffing vernietigd.

Het water bedreigde het detachement zodanig, dat het zich moest terugtrekken om het gros van de troepen in de duinen vervoegen.

Rond 8 u. in de ochtend stak een storm op, die zo erg in kracht toenam dat het de Engelsen onmogelijk was in te schepen, en zij de nacht in de duinen moesten doorbrengen. Tijdens die nacht kreeg het Oostendse garnizoen, dat 150 grenadiers telde, versterking uit Brugge en Nieuwpoort.

Bij dageraad vielen de Fransen aan, onder het bevel van de kranige kapitein Arnould MUSCAR (een straat draagt heden nog zijn naam). Hij was een staatscommandant.

Zij omsingelden de Engelsen, die na een gevecht van 2 uren, de wapens neerlegden. Twee generaals en vijfhonderd soldaten sneuvelden, zeventig officieren en duizend vier honderd en twintig soldaten werden gevangen genomen.

De Engelsen verloren daarenboven de acht veldkanonnen en de twee mortieren.

In 1803 werd de vrede met Engeland verbroken. De eerste Consul hernam zijn landingsprojecten en besloot de Belgische kust te inspekteren.

Op 10 juli in Oostende aangekomen beval hij de bouw van een plat dak op het havenhoofd, dat in staat moest zijn 5 kanonnen van 36 m/m te dragen.

Op 29 augustus kreeg generaal DAVOUT bevel een kamp op te richten voor twee legerdivisies, onder het gezag van generaals OUDINOT en FRIANT.

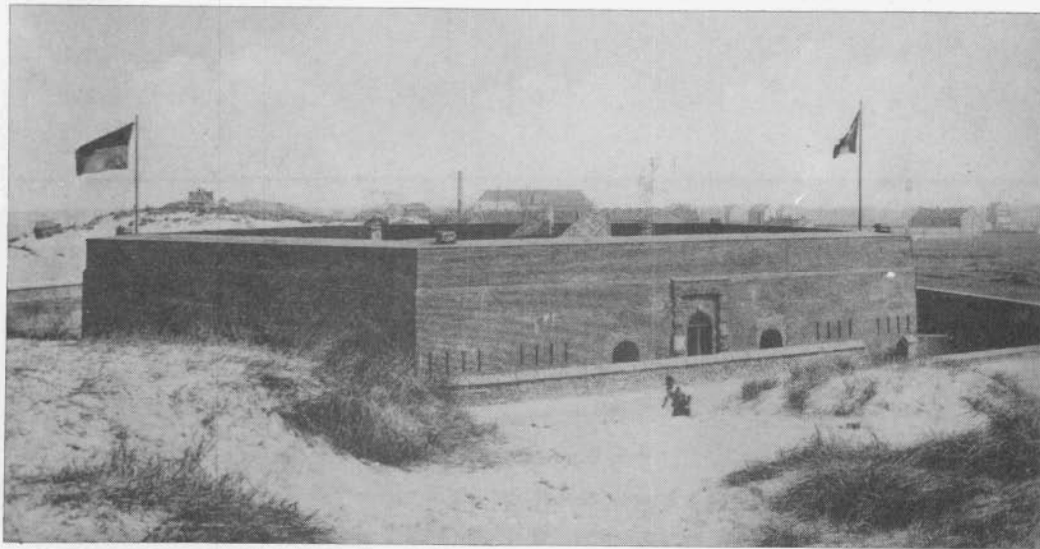
In de maand september kampeerden zij, in de duinen opgerichte barakken, op de plaats waar zich nu het hippodroom Wellington bevindt.

(1) Zie ook : "DE PLATE", 5de jg., nr. 7, maart 1976, p. 9-11

J.B. DREESEN : Fort Napoleon ... Wat doen we ermee ?

FORT NAPOLEON (circa 1935)

Ostende
Oostende Fort Napoleon.

Zo werd Oostende een belangrijke schakel in de groots opgezet invasieonderneming, het "Kamp van Boulogne" genaamd. De landing op Engeland vond echter geen plaats. Men kent de gebeurtenissen die daarop volgden. De Engelsen slaagden er in om in 1809, een belangrijke landing uit te voeren aan de monding van de Schelde. Zij maakten zich meester van Vlissingen en bedreigden Antwerpen. Bij het bezoek 1809 aan Oostende, in gezelschap van Keizerin Marie-Louise besliste Napoleon de batterijen te vervangen en de verdediging te vergroten door het bouwen van een fort.

De constructiewerken duurden van 1810 tot 1812.

500 Spaanse krijgsgevangenen - het 1ste en het 15de Bataillon - werden aan het werk gezet, samen met uit de plaatselijke bevolking opgeëiste werklieden, die ten dien tijde "la compagnie sappeurs ouvriers" genoemd werd.

De Spanjaarden die in een weinig benijdenswaardige toestand leefden, werden door een plaatselijke koorts, veroorzaakt werd door de ongezonde lucht, van de grote moerassen die de stad omringden, gedecimeerd.

Desondanks werden de werken tot een goed einde gebracht.

Wanneer men zich begeeft naar het fort, ontdekt men een reuzachtige rode bakstenen blok, omringd door een muur, die men gemakkelijk zou nemen voor een omheining, indien men niet zou weten dat het fort eertijds omringd was door duinen. Het is slechts sedert de oorlog dat de zuidelijke kant ontbloot is. Deze diént nog altijd in het noorden en het oosten, om overweldiging door het zand tegen te houden. Het fort bestaat in werkelijkheid uit een centraal blokhuis en een steunmuur die ervan gescheiden is door een gracht van 10 m breed. Het blokhuis heeft de vorm van een vijfhoek, waarvan de punt naar de zee gericht is. De omringde steunmuren hebben dezelfde vorm, maar met sterk afgeronde hoeken. In militaire terminologie werd de gracht rond het fort "droge gracht" genoemd om een onderscheid te maken met de met water gevulde grachten. Deze gracht bestaat uit vijf delen, ieder gescheiden door afdaken die gaanderijen overdekken, die men "Caponnière" noemt. Deze zijn allen voorzien van schietgaten. Het fort werd zodanig gebouwd, dat indien bij aanval, de vijand die zich reeds in de ringgrachten bevond, door de belegerden vanuit die "Caponnières" (3 m inwendige breedte) kon beschoten worden. De verdedigers moesten het vuur van hun eigen manschappen niet vrezen, daar deze juist door de vijfhoekige vorm, slechts op de steunmuren konden schieten. Vroeger werd de toegang tot het fort door een ophaalbrug afgesloten. In latere tijden werd deze door een betonnen brug vervangen. In 1929 werden deuren en vensters uitgekapt ter grote van twee verenigde schietgaten, zonder daarom het algemeen uitzicht van de bouw te veranderen. De omringende steunmuur heeft een breedte van 2,85 m aan de basis met een reeks verdikkingen die tussen 4 en 7 m hoog zijn. Aan de top is de muur slechts één meter breed. (De Duitsers die in 1914-18, het fort bezetten, brachten 2 ingangen aan in die steunmuren). De zijden van de vijfhoekig blokhuis hebben een lengte van 28 m en bestaan uit muren van 2,60 m dikte, uitgezonderd de plaatsen waar er kasematten zijn (2 per zijde op het gelijkvloers, 5 per zijde op de verdieping). Volgens een nauwgezette berekening is er in het fort 8.772 m³ metselwerk, wat overeenstemt met een gewicht van zestien-duizend ton. (acht miljoen achthonderd duizend bakstenen). Op de eerste verdieping zijn er twee gaanderijen die rond het gebouw lopen en verdeeld zijn, met regelmatige tussenruimten en palen van 86 cm dikte. Deze gaanderijen zijn 3,52 m breed. Er bevinden zich twee trapzalen met een ovale vorm, waarvan de grootste as 5,30 m lang is. De hoogte bedraagt 3,96 m tot op de verdieping. Op het gelijkvloers is er een gelijkvormige gaanderij. Deze is slechts verlicht aan de binnenzijde, daar er zalen gebouwd waren rondom de binnenkoer, die een oppervlakte heeft van 131 m².

Volgens verslag van 10 juli 1811 (bewaard in het geschiedkundig archief van het "Ministère de la guerre" te Parijs) bood het fort plaats aan 260 man met de nodige proviand. Naar een plan van 23 november van hetzelfde jaar bestond de verdediging uit 46 kanonnen, waarvan er zich 20 op het plat dak bevonden en 26 op de veldborstweringen. Deze waren door een overdekte weg langsheen het gebouw aangebracht, met elkaar verbonden.

Men gaf aan dit nieuw fort de naam van "Keizerlijk fort", terwijl de naam "Napoleon" verbonden bleef aan een fortje aan het einde van het oosthavenhoofd gelegen.

Na de verdwijning van dit laatste werd het "Keizerlijk fort" "Fort Napoleon" genoemd. Laat ons opmerken dat het bouwen van een ander fort ondernomen werd ten westen van Oostende in 1813, maar dat vlug werd opgegeven wegens gebrek aan de nodige kredieten. Het werd na de slag bij Waterloo, door de Engelsen afgewerkt, die er de naam "Wellington" aan gaven. Heden blijft niets van over dan de naam zelf toegekend aan het hippodroom, dat gelegen is op dezelfde plaats.

Het Fort Napoleon, vergeten en verlaten door de toeristen, en dat tot op heden nog niet erkend wordt als geschiedkundig monument, hoort toe aan het Ministerie van Landsverdediging.

Herhaaldelijk werd er alarm geslagen en een aktie tot klassering werd op touw gezet, door diegene die van geschiedenis en "oude stenen" houden.

De belangrijkheid van het Fort Napoleon, op het gebied van oorlogskunde en originaliteit, enig voorbeeld in Europa, verdient zeker een beter lot.

Marc A. BOUSSY.

THEMATENTOONSTELLINGEN IN HET HEEMKUNDIG MUSEUM

EMILE BULCKE

Tot eind november loopt in het Heemkundig Museum nog steeds de thematentoonstelling rond de figuur van kunstschilder Emile BULCKE. Via schilderijen, tekeningen, foto's enz. ... wordt een beeld opgehangen van zijn leven en werk. Een geïllustreerde monografie van de hand van Norbert HOSTYN is te verkrijgen à 400 f.

PLANNEN & KAARTEN

In december '81 en januari '82 pakken we dan uit met een boeiend, langverwacht thema: "Plannen & Kaarten van Oostende uit het stadsarchief".

Stilaan begint het stadsarchief zijn schatten te exposeren ten behoeve van geïntereeerden. Liefhebbers kunnen ter gelegenheid van deze themaexpo foto's van de tentoongestelde documenten bestellen.

OSTENDIANA IV

De daaropvolgende tentoonstelling zal gaan rond de thema's die in Ostendiana IV aan bod zullen komen, o.a. Oostende porseleinkaarten.

G.V.

RETROSPECTIEVE JAN DE CLERCK

Dit jaar, 1981 is het juist 100 jaar geleden dat Jan DE CLERCK te Oostende geboren werd. Elke oudere Oostendenaar zal zich nog de typische verschijning van deze kunstschilder herinneren. Van 8 november tot 6 januari eerstkomend loopt in het Museum voor Schone Kunsten een retrospectieve Jan DE CLERCK. Bij die gelegenheid geeft het Museum 2 prentkaarten met werk van Jan De Clerck uit.

In december is er een geleide rondgang voorzien, speciaal voor de leden van "De Plate". Meer gegevens in het decembernummer.

N.H.

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS - XVII : EUGENE-ACHILLE GERBOSCH

In deze en volgende bijdragen behandelen we nog enkele kunstenaars rond de figuur van Jan DE CLERCK : E.A. GERBOSCH, L. DE SELLIERS & E. WILKIN.

Als eerste in de rij Eugène-Achille GERBOSCH, op 8 oktober 1876 te Sint-Joost-ten-Noode geboren als zoon van François GERBOSCH & Marie WALCKENS. Hij was gehuwd met Al-dia LARUE (Ostende, 16 juli 1876 - 19 april 1948) en was bediende, later bureeloverste bij het Zeewezen te Oostende.

Voor Wereldoorlog I woonde GERBOSCH in de Amsterdamstraat 22, in de twintiger jaren in de Alfons Pieterslaan 31, in de dertiger jaren in de Velodroomstraat, 20, dan in de François Musinstraat 19 en tot slot in de Plantenstraat 52.

E.A. GERBOSCH overleed te Oostende op 3 april 1951.

GERBOSCH beoefende de schilderkunst in zijn vrije tijd en wist tot heel knappe resultaten te komen; bewijs daarvan zijn heel sterk "Zelfportret" bewaard in het Museum voor Schone Kunsten te Oostende, waarvan de kwaliteiten pas tijdens de tentoonstelling "150 jaar Oostendse kunstenaars" geopenbaard werden (1980).

X X X

Heel vroeg al raakte GERBOSCH met Jan DE CLERCK bevriend, en op 5 november 1908 werd hij medestichter van de "Cercle Artistique d'Ostende" ten huize van Jan DE CLERCK.

Tijdens het 2e Salon van de "Cercle Artistique" (1909) toonde hij volgende werken (1) : "Het havenhoofd", "Oostende onder sneeuw" (pastel), "Het Maria-Hendrikapark" (pastel), "Winterzon" (aquarel), "Kanaal te Brugge" (aquarel), "Hoekje in de haven" (aquarel), "Kanaal te Sas-Slykens" (aquarel), "Mist" (aquarel), en "De Palingpot" (aquarel).

In 1912 stuurde hij werk in naar het salon van de "Kunstkring van Nieuwpoort-stad", waarvan hij effectief lid was : "Het dorp in het gebergte".

In 1914 deed hij nog mee aan het vroegtijdig beëindigde zomersalon van de "Cercle Artistique" in de Kon. Gaanderijen (2)

1919 : Reis naar Venetië, samen met Jan DE CLERCK.

X X X

GERBOSCH' beste periode als kunstenaar situeert zich in de tussenoorlogse jaren : de tijd van de galerij "STUDIO", opgehouden door Blanche HERTOGHE in de Adolf Buylstraat 36.

GERBOSCH stelde er meerdere malen tentoon. Het is ook in de kringen van de "STUDIO" dat Antoine SCHYRGENS GERBOSCH situeert in zijn boeiende mémoires : "Le monde inconnu des artistes" (Dinant, 1957).

Van 20 december 1934 tot 8 januari 1935 deed GERBOSCH mee aan een groepstentoonstelling in de zaal "Studio". De tentoonstelling liep onder de titel "Le Petit Tableau". De andere exposanten waren James ENSOR, Félix LABISSE, Léo POPPE, Antoine SCHYRGENS, Marthe VELLE, Léon VERBEKE, Pierre VERBEKE & Gusto LEYS (3). GERBOSCH toonde volgens de catalogus enkel lino'sneden.

- 21-30 december 1935 : individuele tentoonstelling in de zaal "Studio" met volgende werken : - olieverf : Terugkeer van de kudde, Dreef in Vlaanderen, Huisje in de zon, Hoekje te Brugge, Straatje te Napels, Kanaal te Venetië, Herfst-landschap, 't Staketsel, Vlaams landschap.
- gouache en aquarel : Straatje te Brugge, Brugge-de-Dode, impressie, Wegje in de bergen, Italië, Wegje in de bergen; Istrië, Canottieri te Venetië, Laatste zonnestrallen te Venetië, Maanopgang in de Ardennen, Zon en sneeuw, Licht en sneeuw, Bij ebbe, Kanaal in Vlaanderen (2x), Treurwilg, Oud Vismijn, Het veer bij winter, Het veer bij zomer, Herfstmorgen, Lentezon, Landschap in Vlaanderen, Golven en meeuwen, Ter rust, Zeilen in de zon, Einde van de dag, Sterke bries, Slingering, De oude scheepswerf, Schaduwen en weerkaatsingen, Het glorieuze wrak, Avondschemering, Hoekje in het dok (2x), Onder volle zeilen (sepia), Hoevetje langs het water.
  - gravures : Op de terugweg; marine, Toren te Lissewege, Storm, Bij ebbe, Hoekje van het dok, Nocturne, Schaduwen en weerkaatsingen, Nacht op zee, De Pannenaar.
  - basreliëf : Het ophalen van het net.

Van 31 december 1935 tot 16 januari 1936, deelname aan een tentoonstelling met marines in de "STUDIO", samen met Oscar CORNU, Armand DELWAIDE, Daan THULLIEZ, Leon VERBEKE en Emile WILKIN.

Hij stelde volgende werken tentoon : Golven & meeuwen, Oude werf, Het eervolle wrak, Zonsondergang, Onder volle zeilen (sepia), schaduwen en weerkaatsingen, Op de terugweg (gravure).

X X X

Voor de catalogus van GERBOSCH' individuele tentoonstelling schreef niemand minder dan James ENSOR het voorwoord.

Daar die tekst niet voorkomt in de uitgaven van ENSOR's geschriften, laten we ze hier integraal volgen :

CATALOGUE DES OEUVRES
DU PEINTRE

E.-A. GERBOSCH

Exposition du Studio
21 au 30 Décembre 1935

Préface du baron, Maître Ensor

Pour saluer une belle figure.

Gerbosch il se nomme. Commodore on le surnomme.

Honneur de la marine d'école, de guerre, marchande et d'Ostende.

Il est loyal, ferme, constant et brave par excellence.

Ecrivain bien né, blindé, bien loti, casquetté d'or oxydé, boutonné de vermeil plombé; il écrit sans répit, admirons le pendant belge du grand Loti de France.

O la belle plume de mouette encrée de sel marin.

Brave Gerbosch, coeur d'or en barre, belle franchise de port et de maintien, esprit fécond et généreux, peintre-graveur universel, vous défendez, et sans faiblesse, nos sites marins, vous adorez nos dunes grises, arrosez les oyats, etc. Oui, oui, oui; ya, ya, ya; Yes, Yes, Yes.
 Et quand perché sur les mats de perroquets, de hune, de cocagne ou de cacatoès, vous dominez les grandes eaux et quand hissé sur la dune et bleuté par les bises ou éventé par les brises, vous défiez les vents les plus divers; toutes les fées de l'estran, toutes les roses les plus roses du paradis des vents murmurent gaiement : Vive vous Gerbosch, brave travailleur de la mer, cher amant de la terre, nous vous aimons à vous nos caresses soufflées par les vents. Oui, cher peintre dunier caressé par les mousses, votre écu de gueules sablé sonnera franc à l'oeil droit de nos cadets d'art.
 Gerbosch de votre banc de quart veuillez aux grains et branle bas de combat, arborez vos pavillons quand les pourpres détonnent, dressez vos linos gravés. Hardi ! pas de quartier. Abîmez sans pitié. Coulez sans merci, les vandales ou pirates et leurs marie-saloppes et sus et resus aux destructeurs de nos sites, aux ennemis de nos beautés.

James ENSOR.

Ostende, décembre "35

In 1932 verscheen Karel JONCKHEERE's roman "Brozen's Anny", uitgegeven te Gent. Het boek werd versierd met 3 lino's van GERBOSCH.

Uit 1936 dateert GERBOSCH's "Zelfportret", door Albert & Simonne VAN VLAANDEREN-GERBOSCH aan het Museum voor Schone Kunsten van Oostende geschonken (inv. 426; aquarel 80 x 60 cm) (5).

Voor 1940 bezat het Museum van Oostende een olieverf van GERBOSCH : "Marinée en mers" (66 x 83 cm cm). Het werk ging verloren tijdens de brand van het stadhuis in mei 1940 (6).

X X X

GERBOSCH ALS AUTEUR.

Zelf schreef de kunstenaar enkele geromanceerde verhalen over de zee :

- Amiraux et corsaires belges, Brussel (GOEMAERE), 1943. Verlucht met eigen illustraties.
- Pêcheurs de Flandre, Paris-Brussel (L'EGLANTINE), s.d. (met eigen illustraties)
- Les Morutiers de Flandre, (Flandre Littéraire), 1929.

Norbert HOSTYN

- Nota's :
1. 2e salon des peintres Ostendais (tentoonstellingscat), Oostende (Kursaal), 1909 (11-25 april 1909).
  2. Le Carillon, 23 juli 1914
  3. Studio, Cinquante-deuxième Salon. Le petit tableau (tentoonstellingscat.), Oostende, 1934.
  4. Catalogue des oeuvres ddu peintre E.A. GERBOSCH. Exposition du Studio 21 au 30 décembre 1935.
  5. 150 jaar Oostendse schilders (tentoonstellingscat.), Sint-Truiden 1980, nr. 36. 150 jaar Oostendse schilders (tentoonstellingscat.), Weert, 1981 nr. 36.
  6. C. LOONTIENS, L'histoire d'Ostende expliquée..., p. 38.

Wie soms denken zou dat het archieffonds van een notariaat slechts een dorre, zakelijke verzameling is van akten handelend over verkopen, verhuringen, giften onder levenden, huwelijkscontracten, testamenten, schuldvorderingen en dies meer, heeft het verkeerd voor.

Tussen de oude notariale acten komen er ook getuigenissen voor onder eed afgenomen "op hunne mannewaerheit voor waeragtigh" genoteerd, zoals dit in oude teksten wordt geformuleerd, handelend over schadegevallen, over vecht- of scheldpartijen, over echtbreuk en zo meer, die een verhelderend licht kunnen werpen op zeden en geploegdheden van voorbije eeuwen.

Uit deze reeks getuigenissen wil ik een specifiek voorbeeld aanhalen daterend uit het jaar 1786, toen Oostende, dank zij zijn vrijhavenregime een heel wat intenser activiteit ontplooidde en hogere bloei kende dan tijdens het tot op heden te hoog opgehemelde tijdperk van de Oostendse Compagnie.

De hieronder ontwikkelde getuigenis staat naar alle waarschijnlijkheid in verband met een eis tot echtscheiding op grond van overspel.

Alle figuranten van dit menselijk drama - hoe komisch de beschrijving van de gewraakte feiten ons ook moge toeschijnen, tot op zekere hoogte is het een drama - zijn vreemdelingen.

Het was op aanvraag van een bedrogen echtgenoot, Cornelius, Hendrik Baibler, in de tekst "Requerant" genoemd, dat de vroegere knecht van Michael Mac Grain, een zekere Thomas Briggs, verder als "Comparant" aangeduid getuigenis aflegde over de overspelige verhouding tussen zijn ondernemende meester Mac Grain en de al te toegevelijke Mary Evans, echtgenote Baibler.

Thomas Briggs, "Werkman te Oostende ende getrouwt man" was van november 1785 tot februari 1786 als "Domestique geengageert bij sieur Michael Mac Grain, negociant alhier".

Dat het niet al te best boterde tussen de echtgenoten, Baibler-Evans had Briggs al onmiddellijk in de gaten, vermits man en vrouw "waren slaepende separaet in twee distincte caemers". Anderzijds was het hem ook niet ontgaan "datter was eens groote familiariteit tussen synnen voornoemde meester ende juffrouw Maria Evans, huysvrouwe van deze requerant".

Slechts 3 of 4 dagen na zijn indiensttreding had Briggs gezien "dat denzelven synne meester met ende benevens 's requerants huysvrouwe tsaemen hebben gelegen op het tapyt in eene caemer". Dat onze knecht naderhand nog meer te zien en te horen zou krijgen was al te duidelijk. Laten wij hem aan het woord.

Briggs verklaarde dat hij "synnen meester den diversche stonden met ende benevens de voornoemde 's requerants huysvrouwe heeft geleyt naer het bedde ende hun daerop tusschen de laekens heeft sien liggen ontkleedt in malckander aermen seggende synne meester jegens den comparant indien sieur Baibler mij iet of wat moeste seggen hij soude hem een lap langs syne ooren geven, gevende den comparant voorder te kennen dat syne meester sieur Mac Grain hem met dreigementen heeft verplicht de deure open te doen van de slapcaemer van de voornoemde 's requerante huysvrouwe mits hij, comparant, voorsien was van de slotel ten dien eynde hem geordonneert daertoe te nemen een cleyn lanteirken gelyck hij comparant effectivelyck heeft gedaen hebbende synne geseyde meester hem comparant t'elckens gevolgt naer de slaepcaemer van 's requerante

huysvrouwe sonder schoenen ofte muylen geheel stillekens, dat hij comparant ten diversche stonden heeft gesien dat 's reputerante huysvrouwe was sittende op den schoot van syne meester syn hand houdende onder haere rocken"!

Meer details hoeven er niet te worden opgegeven om de schuldige relatie tussen Mac Grain en Mary Evans te onderlijnen.

De ganse verklaring van Thomas Briggs werd afgelegd in de Engelse taal en door de goede zorgen van Leonardus Hornbeck "gesworen interpret" in het Vlaams vertaald. Notaris Pintelon zorgde van zijn kant voor de passende juridische bewoordingen en vormen.

Welk gevolg aan deze wel speciale notariale acte dd. 11 mei 1786 gegeven werd, is mij niet bekend.

D. FARASIJN

CHRISTIAN-ADOLPHE WAUTERS

De schrijver Julien van Remoortere wijdt een huldeartikel aan de figuur van de Oostendse musicoloog en letterkundige, Christian-Adolphe Wauters. Even nader en bondig deze jeugdige, veelbelovende persoonlijkheid voorstellen aan een breder, Oostends publiek. C.-A. Wauters werd op 11 januari 1953 geboren te Oostende, voltooid muzikaal-literaire studies o.m. aan het Koninklijk Muziekconservatorium te Brussel en studeerde later compositie onder leiding van Herman Roelstraete. Hij is dichter en jeugdauteur, publicist over muziek en muziekhistoricus, leraar en voordrachthouder. C.-A. Wauters ondertekende reeds een drietal dichtbundels, een monografie en enkele analyses. Hij werd in 1979 met de Prijs van de "Vereniging ter Bevordering van het Vlaamse Boekwese" onderscheiden voor het beste debuut voor zijn boek "Muziek en Jeugd" (1978), dat zich, ik citeer, "(...) door een opmerkelijk originele opzet onderscheidde en waarin op een heel speelse manier een overzicht van de muziek wordt geschetst, vanaf het Gregoriaans tot aan de Popmuziek (...)". In 1980 verscheen zijn jeugdroman "Alex". Naast enkele analyses wijdde Christian-Adolphe Wauters, sedert 1975 leraar muzikale opvoeding in zijn geboortestad, een voornaam werk aan de meesterwerken der geloofsmuziek : "Waar Woord en Toon elkander wijden... 30 Meesterwerken der Geloofsmuziek", een uitermate fraaie uitgave van Lannoo in 1981. Het betreft een gebonden boek dat 192 bladzijden telt met 8 kleurenreproducties en dat 695 F kost, in de eerste plaats een inleiding voor elke waarachtige liefhebber van geloofsmuziek, die zijn gading zoekt en vindt in de bespreking van dertig klassieke muzikale meesterwerken naar structuur en techniek, bovendien elk met diepgaande, waardevolle bezinningsteksten benaderd. Als componist gaat Wauters' voorkeur uit naar aforistische vormen met nadruk op de kleur; hij werkt veelal polytonaal. Van zijn compositorisch oeuvre werd tot dusver enkel de "Chaconne voor strijkkwartet" gecreëerd. In 1975 werd hij, voor muziekgeschiedenis, onderscheiden met de Prijs Marguerite Koenigsberg. C.-A. Wauters is, zoals reeds vermeld, leraar te Oostende, namelijk aan het Koninklijk Atheneum te Stene, en is een competent en onderhoudend voordrachthouder, die zijn publiek spoedig weet te boeien en het subtiel inleidt in het wel zeer schone geheim van de muziek en haar klanken. Julien van Remoortere besluit zijn notitie - verschenen in het tweemaandelijks tijdschrift voor kunst en letteren "Vlaanderen" (jaargang 30, nr. 180, januari-februari 1981, blz. 46) - met zeer waarderende en aanmoedigende woorden, waarbij wij ons graag aansluiten: "(...) Maar dit is - daar zijn we van overtuigd - nog maar een pril begin, want wie creativiteit en werkkraft paart zoals Wauters het doet, moet slagen, dat kan gewoon niet anders". De heer Christian-Adolphe Wauters woont te Oostende in de Amsterdamstraat 26.

Emiel SMISSAERT

OOSTENDE IN OPBOUW (2)

1

2

Rond 1904/05 werden er prentkaarten gedrukt van het nieuwe postgebouw (1) en de nieuwe schouwburg (2 en 3) in opbouw.

O.V.

3

ECONOMISCHE TOESTANDEN IN DICHTVORM (1837 ?)

- 1 Wel gebuertje Nijckeberd
Wat zegt gij van dezen terd
Kond gij denken dat uw dromen
Zoo veel nieuws zou doen uitkomen
- 5 Kond gij denken dat Nieuport
Hier ook iets zoud brengen voord
Dat zij hun zouden beklagen
Niet dat zij te veele vragen
't Is slechts eene opmerking
- 10 Hoe 't al gaet in 's wereldsch Kring
Dit is langen tijd geweten
Dat de groot' de kleine eten
Wij verstreken tot het aes
Van die willen zijn de baes
- 15 Laet ons dit eens overleggen
End de naekte waarheid zeggen
Wie van ons heeft 't naerste recht
Dat hij klachten vooren legt
g'Hebt te vlugtig overwogen
- 20 Gij waerd te sterk opgetogen
Als wanneer gij schreef dat wij
Niet staen in hun lijtani
Ik wil u daer in verschonen
En het tegendeel betonen
- 25 Van het Nieuports garnizoen
Heere wilt ons doch behoen
Van Veurne en haere dampen
Heer behoed ons van die rampen
Is dat niet van ouden tijd
- 30 In hun lijtani gewijd
Maar als zij een plaets bekoomen
Zij voor onze steen niet schromen
Men ziet hun straet op straet neer
Maken van den grooten heer
- 35 Gij zegt ook wij zijn vergeten
Ik geloof gij zijt beseten
Ik weet wel wat gij gaet zeggen
Om uw voordeel te weerleggen
Veurne markt brengt rijkdom aen
- 40 Gaat gij willen doen verstaen
Dit is niet gelijk voor dezen
Onze markt komt nu te wezen
Als ik het nauwkeurig reek
Schier zoo arme als uwe kreek
- 45 Men koppt nu ten allen kanten
Dat gij zag hoe die kalanten
Loopen tegen tot de poort
Om te maken daer accoord
Gij en zoud alzoo niet spreken

50 Ook laed men in alle streken
 Ja : tot aen een kleine gragt
 Word het graen na bij gebracht
 Daer bij onze rijks-gebouwen
 Komt die maer eens wel aenschouwen
 55 Aenziet de gevangenis
 Beschouwt haer gesteltenis !
 De voorgevel en de kleuren
 Alles komt van een te scheuren
 Dak en gooten en plankijt
 60 't Raekt al zijn bestandsel kwijt
 Maer laet ons te saemen hopen
 Het zal nog wel aflopen
 Als al 't groote zal zijn gedaen
 Zullen zij hun oogen slaen
 65 Om ons stadjes iets te jonnen
 Zij hebben alreeds begonnen
 Met het leggen een gravee
 Van de eene na de ander stee
 Deligentien en voituren
 70 Zien wij nu door onze meuren
 Reizen met zoo vlugge vlijt
 Dat het volk niet heeft de tijd
 Om hun broekjen af te steken
 Zoo.. alweer hier niet te reken
 75 Op een centjen winst of baet
 Ten zij slete aen markt en straet
 Gij Nieuport hebt staeg soldaten
 Die al hunne duiten laten
 Want een garnizoen hoe klein
 80 Brengt voordeel aen het gemein
 Wij hebben dit ondervonden
 Zelfs in veel verscheide stonden
 Waer er volk en nering is
 Dit is zeker en gewis
 85 Laet ons dus als brave bueren
 Hulp en troost elkaar toesturen
 Dat aenhoudendheid en moed
 Tot ons eenig voordeel voed
 'k Zoud nog veel meer kommen zeggen
 90 Maer 'k wil dit ter zijden leggen
 Tot dat er nog nieuws uitkomt
 Of dat rijcke boer weer droomt
 (Want wij hebben nog gebueren)
 (En het kan geheel wel gebeuren)
 (Dat zij ook zo iet of wat)
 (Doen voor 't advertentieblad)
 'k En denke niet uit te spreken
 Zoo 'k u op de helft zou reken
 95 Dit komt zeven en achttien
 Voor elk een van uwe lien
 Vrinedje nu staet gij te kijken

Dat wij zoo veel boven prijcken
Tot behouden van den staet
100 Die ons zoo wel gaede slaet

(Transcriptie Bruno Stroobandt)

Dit rijmsel vonden we terug in de Stadsbibliotheek van Oostende in een bundel afkomstig van de Kamer van Rethorica van Veurne, Arm in de beurze en van zinnen jong. Naast een "Regelen, wetten en Beveelen der maatschappij van Rethorica van het jaar 1753" bevat de bundel een aantal met gedichten volgekrabbelde papieren, meestal zonder naam en niet gedateerd. De losse stukken die wel een datum dragen, gaan van 1814 tot 1853. Het belangrijkste dokument lijkt ons het reeds vermelde exemplaar van de "Regelen, wetten ende Beveelen;.."; in de bronnenopgave van F. De Potter en P. Borre (1) vinden we dit niet terug.

Vermeldenswaard nog is een fragment van een "Geschiedenis van Veurne en zijn bezonderhede" door Jan De Groote, dichtmeester van 1816 tot 1842. (2) Deze Jan De Groote was schaliedekker en loodgieter.

Het hieronder getranscribeerde gedicht is niet ondertekend. Het moet gedateerd worden omstreeks 1837; er is namelijk sprake over de aanleg van de steenweg Veurne-Nieuwpoort (regels 65-70), die in dat jaar gebeurde. (3)

Wat de inhoud betreft, het lijkt ons een antwoord op een aanval van Nieuwpoortse zijde. De tekst tussen haakjes was op het origineel geschrap, maar laat vermoeden dat de aanleiding tot dit rijmsel een artikel was in "'t advertentieblad".

De thematiek is duidelijk : de toestand van Veurne zowel als van Nieuwpoort is verre van schitterend. Kan het Nieuwpoortse garniezoen vergeleken worden met de Veurnse dampen (regels 25-30) (4), dan zorgt het toch nog voor enige tering.

Met de Nieuwpoortse haven is het even slecht gesteld als met de Veurnse markt. De staat helpt de groten; daarom moeten de kleintjes mekaar niet aanvallen maar steunen.

Interessant is de opmerking dat de regels niet meer gerespekteerd worden. De handel wordt niet uitsluitend op de markt gedreven maar zowat overal; m.a.w. Veurne heeft zijn marktfunctie tegenover het omliggende verloren. Kan het stuk in combinatie met ruimere informatie bijdragen tot een schildering van de sfeer in de Ancien Régime-stad Veurne, toch is het op zich niet veel meer dan een leuk rijmsel. Dergelijke gewrochten, om de woorden van de rederijders zelf te gebruiken, vind je meer in dat bundel.

(1) POTTER, Frans de en BORRE, Pieter, Geschiedenis de Rederijderskamer van Veurne onder kenspreuk "Arm in de beurs en van zinnen jong". Gent, Annoot-Braeckman, 1870, 209 blz., pltn.

(2) POTTER, Frans De en BORRE, Pieter, o.c., blz. 188.

(3) SMET, Jos. De, Nieuwpoort in de Moderne Tijd, in Nieuwpoort. Pachten de Kupe, 5(1963), nr. 4-5, blz. 34.

(4) Over deze dampen lezen we in Coghlan's Belgium : It (Veurne) is situated on the canal from Ostend to Dunkirk, and surrounded by marshes, which render it unhealthy as a residence, and give its inhabitants a squalid an sickly appearance.

COGHLAN, Francis, A new guide to Belgium, London, Baily and co., 1837, blz. 354.

BRUNO STROOBANT

EEN VOORLOPER VAN DE STEDELIJKE KUNSTACADEMIE :
DE SCHOOL VAN TEEKEN- EN BOUW-KUNDE TE OOSTENDE (II)

Zoals aangekondig in vorige bijdrage, hier de integrale tekst van het oudste reglement der "Teekenschool".

BIJZONDER REGLEMENT,

Voor de school van Teeken- en Bouw-kunde der stad Oostende, bevattende de noodige schikkingen om haren welstand ende goed orden te vestigen

---

ARTIKEL I

Deze School zal jaarlijks haren aanvang nemen met primo October, en eindigen ultimo Maarte.

II. De Inteekenaren, Weldoenders en Begiftigers dezer stigting, zullen alleen het voorregt hebben een Leerling 't zij hun zoon, neef of een behoeftig kind, ter School te zenden, mits hem voorafgaandelijc het Bestuur aan te bieden om d'aanteekening te doen.

Geene andere Leerlingen worden aangenomen, dan die genen die konnen lezen en schrijven, en de eerste regels der rekenkunde bezitten, en welkers ouders of voogden, te dezer Stede gedomiciliëerd zijn.

De aanbiedingen om ter school aanveerd te worden, mogen plaats hebben gedurende de geheele maand September van elken jaar.

Naar het te melden tijdstip word niemand meer aangeteekend.

III. Opzigtelijc d'aanvaarding van een als behoeftig of onvermogen aangeboden kind, zal het School-Bestuur inlichtingen nemen en dieswegens volstrekt beslissen, even als over andere aangeboden Leerlingen, zoo er reden tot weigering mogten bestaan, zonder over hunne genomene beschikkingen aansprekelijc te zijn.

IV. Alle de Leerlingen moeten zig voorzien van het door hun benoedigde, zoo als 'portefeuille', gekleurde aarde, papier, enz. voor de teekenaars naar de figure ; in bard, zwé, passers, benefens den boek der vijf orders door 'Vignole', enz. voor de Bouw-kund-teekenaars. Opzigtelijc de 'portefeullen', barden, enz. zal de grootte, gelijkvormig door 't Bestuur en de Meesters worden opgegeven.

In geval er eenige Leerlingen waren die bij gebrek van middels zig de werken der vijf orders van 'Vignoles' niet konden bezorgen, zal er kennis van gegeven worden aan het Bestuur, die er ten besten mogelijk op zal statuëeren, ten einde de gene die zig in dien staat bevinden, van geene onderwijzing te beroven.

PLIGTEN DER LEERLINGEN IN DE SCHOOL.

V. Allen Leerling zal gehouden zijn zich in den beginne van elke winter getijde, te vergenoegen met de plaats hem door de Meesters aangewezen, tot dat hij het regt zal bekomen hebben om ingevolge zijn rang in de teekening, om plaats op zijne beurt te mogen kiezen.

Niemand zal zich vervoorderen in de zaal te verschijnen met schortvellen, voetregels, stokken, wapens, honden, enz. en hoegenaamd geen ander tuig dan het geene bij Art. 4 is bepaald ; verder is hij gehouden zich, ordentelijc gekleed, en in een netten staat aan te bieden.

Ten inkomen zullen de Leerlingen hunne kapoten, rokken, hoeden, enz. op eene daar toe bestemde plaats hangen en leggen.

Bij het inkomen of uitgaan der School, wordt hun alle gerucht, gespel of badinagie verboden.

Een kwart na het bepaalde uur voor de opening der School, word niemand meer ingelaten, des anderdags zal den nalatigen er af moeten bewijs doen.

Voor het sluiten der Lessen zal niemand vermogen uit te scheiden of zijne plaats verlaten, zonder verlof der Meesters.

Om de printen, teekeningen enz. te kunnen in goeden staat houden, zullen die altijd regt tegen de muren of de midden scheidingen gesteld worden, om op het eindigen der School die ongeschonden te kunnen wedergeven ; geene kostbare teekeningen, printen, modellen enz. zullen aan de Leerlingen vertrouwd worden, dan alleenlijk aan die genen die voorzien zijn van met glas bedekte paneelen of kaders, welkers grootte gelijkvormig door de Meesters zal aangewezen worden, en allen Leerling zal zich zonder tegenzeg vergenoegen met zulkdanige modellen, printen, teekeningen enz. die hem zullen worden voorgesteld en dezelve met nauwkeurigheid en aandacht naarmolgen.

Daar word verboden, om stoornis-mijding, ontleeningen zonder dadelijk wedergaaf, of ontneming van eenig goed of teeken-tuig te doen ; bij het vinden van zulkdanige stuks, is men verplicht die aan de Meesters ter hand te stellen, op poene van over de daad zelfs verdacht te blijven.

Het word de Leerlingen striktelijk verboden zich in de School te bedienen van ongeschikte spreekwijzen, veel min zich vloek en scheld-woorden toe te laten, met iemand te twisten of te spotten, of eenige verwarring te veroorzaken door het spreken of klappen met hunne medeschoolieren, of gerucht met hun teeken-tuig, om alzoo zedig en oplettend hunne lessen te kunnen gade slaan.

Iemand zich beledigd vindende of iets benodigende moet in 't stille zijne klagten of vragen aan den Meester doen, welke die ter kennis van 't School-Bestuur zullen brengen, of er aan voldoen.

Niemand zal vermogen op muren, tafels, meubelen, teekeningen, of andere effecten, met hoegenaamd wat het zij te schrijven, te teekenen, of er in te snijden ; ook word hem verboden het zagen of verbrijzelen van teeken-aarde, koolen, krijt, of soortgelijke stof, en het zal geenzins gedooft worden met eenige eetwaren of dranken ter zaal te komen.

Een ieder zal gehouden zijn zich met eerbied en aandacht aan de bevelen en lessen der Meesters op eerste vermaning te onderwerpen, als ook aan het geene hem door de School-Bestuurders zoude worden voorgeschreven.

PLIGTEN DER LEERLINGEN BUITEN DE SCHOOL

VI. De Leerlingen naar School komende of huiswaarts gaande, zullen zich onthouden van allen slag van straatschenderijen, vechten, kijven, of iemand schelden of beledigen, gerucht maken, met vuur of licht te gaan, of eenige andere ongeregeldheden te begaan.

Niemand zal vermogen zonder behoorlijke toestemming der Meesters, zich van de bijwooning der avond lessen te onthouden ; bij aldien zulks onverwachts voorviel, zal den Leerling des anderdags voldoende afwijs moeten doen, en meer dan een avond afwezig zijnde, zullen de Ouders zelfs schriftelijk inken moeten doen aan de Meesters, die van alles dadelijk het School-Bestuur zullen berigten.

Geene verontschuldiging voor eenige afwezendheid zal aangenomen worden, indien de nalatenheid uit het bijwoonen van comedien, dans, en muziek partijen, of andere vergeestingen, was spruitende, daar zulks ten dage der School-avonden volstrekt de Leerlingen verboden word.

VII. Bij alle concoursen of teekeningen, 't zij om plaats 't zij om prijs, zijn alle de Leerlingen, elk in de klas waar hij zich bevind, verplicht mede te dingen, zonder zich eenigzins en onder wat voorwendsel het zij, er af te kunnen verschoonen, ten ware het School-Bestuur, benevens de Meesters, hier in toegestemd hadden, op poene van de School dadelijk ontzegd te worden.

VIII. Gedurende het School-jaar zal niemand vermogen de klas waar in hij aangenomen is geweest te verlaten, om tot eene andere overtegaan, ten ware voldoende redenen bestonden, welke door de Meesters aan 't School-Bestuur ter toestemming voorge- dragen worden.

IX. Telken Jare zullen de verscheidene concoursen 't zij om plaats, 't zij om prijs, door het School-Bestuur bepaald en tijdelijk de Leerlingen aangezegd worden ; den eersten en tweeden prijs-winnaar, zullen tot verdere aanmoediging het voorregt genieten in het volgende School-jaar, hunne plaatsen bij voorregt te mogen verkiezen.

Den eersten prijs-winnaar zal in dezelve klas niet meer ter mededinging aanvaard worden.

Bij elke uitreiking van prijzen, zullen de mededingende teekeningen, ten toon in de zaal gehangen worden ; dezelve gunst zal aan de werken der vorige prijs-winnaars, of bijzondere liefhebbers, op hunne afvraag aan 't Bestuur kunnen toegestaan worden.

X. Alle de voorgaande Artikelen, zullen de Leerlingen bij het openen van ieder School-jaar, verscheide na een volgende avonden voorgelezen worden, om zich naauw- keurig er naar te schikken.

Iets tegenstrijdig of overtredende aan dezelve, van wegens een Leerling, wie het zij, geschiedende, word hem voor de eerste maal gedurende acht dagen, voor de tweede maal gedurende veertien dagen, de School ontzegd, en bij eene derde herhaling, zal zijne volstreckte uitsluiting uitgesproken worden, nimmer in 't geval van ongeschikt- heden, vloeken, wederspanning, of groote misdrijven, vermag het Bestuur ten laste der overtreders, zoodanige schikkingen nemen als het noodig oordeelen zal.

XI. Gezien de ondervinding alleen de gewenschte volmaaktheid aan dit Reglement geven kan, zullen de noodige erkende te doene veranderingen, later beraamd en aan den Raad der Stedelijke Regeering onderworpen worden.

XII. Eindelijk om het goed orden in de School te vestigen, de uitwerking der grond en bijzondere wetten te verzekeren, zullen de Bestuurders, onder hun zoo veel mogelijk, den toezigt op de avond Scholen verdeelen, op dat ten minsten een hunner er dagelijks tegenwoordig zij.

Aldus beraamd en vastgesteld in zitting van het Bestuur der bovengemelde School van Teeken- en Bouw-kunde, te Oostende, den 12 December 1820.

(Geteekend) CHARLES DELMOTTE, Burgemeester, Voorzitter,
Ed. SERRUYS, T. HAMMAN, J.-B. WILLAERT, Schepenen,
Ph. DE BROCK, A. LIEBAERT, Sekretaris en CHARLES DE
CLEIR, Penning-Meester, Inteekenaren.

Goedgekeurd in buitengewoone zitting van den Raad
van Regeering, onder date 19 December 1820.

J.-B. WILLAERT, Schepenen,

Ter Ordonnantie,

De Sekretaris :

DURDU.

TE OOSTENDE, TER DRUKKERIJ VAN T. VERMEIRSCH, BOEKHANDELAAR IN DE KERK-STRAAT N°. 33.

Wij willen in deze, bewust kortgehouden, Mededeling even aandacht besteden aan de bestaan van een aantal kaarten, plannen en diverse registers, datgetekend uit het einde van de 19de - begin 20ste eeuw. Deze aanwinst voor het Algemeen Rijksarchief te Brussel stamt van het Ministerie van Landsverdediging, dat deze gift deponeerde op 3 en 16 mei 1945; dit geschiedde meer bepaald door het Bestuur van de Genie van dit departement. Zeer belangrijk is te vermelden, dat de besproken dokumenten niet voorkomen in Maurits van Haegendorens inventaris uit 1955 over de vele fondsen die bewaard en geïnventariseerd worden in het Algemeen Rijksarchief te Brussel ! In opdracht juist van deze wetenschappelijk Instelling heeft Alain Dierkens in 1980 een inventaris samengesteld, 55 bladzijden in totaal, met als titel : "Inventaire des cartes, plans et registres divers (fin XIXe - début XXe siècle)", door het Algemeen Rijksarchief uitgegeven in kwartoformaat in haar inventarisreeksen. Het is hier noch de plaats noch mijn bedoeling om de inleiding - zéér interessant, tegelijk verhelderen en toch compleks - beknopt samen te vatten; wij geven veruit de voorkeur, dat de echte, nauw geïnteresseerden hiervan kennis nemen in de inventaris zelf, want de collectie in kwestie is zeer heterogeen : Belgische plannen specifiek van militaire aard, geografische kaarten en plannen van België, dokumenten betreffende de artillerie, stukken aangaande de administratie van het Belgisch leger, "varia". De verzameling omvat o.m. de constructieplannen van de kazernen en militaire gebouwen in diverse steden; daarnaast plannen van militaire hospitalen en -scholen. Kortom geresumeerd : onze taak hier is gegadigden te attenderen en hen te wijzen op het belang van dit fonds, met verwijzing naar de inventaris zelf. Wij noteerden alvast voor een ruimer publiek de dokumenten over Oostende, hieronder opgesomd, met bijvoeging van het nummer in de inventaris. Wij behouden de Franse tekst : "éénmaal is geen tweemaal", want een vrije, losse vertaling zou niet zo accuraat en getrouw de Franse betekenis van sommige technische en militaire termen kunnen weergeven doch enkel, gebrekkig (!), benaderen ...

- 1 : Plans belges spécifiquement militaires. Registre intitulé "Ministère de la Guerre, 4ème division du Génie. Location et affermage des propriétés du domaine de la Guerre". Plans aquarellés. 1841-1844 et 1850-1852. Betreft de steden en kazernen van o.m. Oostende (1 plan).
- 64-65 : Recueils d'"Atlas des plans de construction" des casernes et bâtiments militaires. 71 recueils, 71,5 cm x 57.
- 64 : Hôpital militaire. Gros oeuvre (Militair Hospitaal te Oostende) : diverse plannen en bladen (cfr. inventaris zelf);
- 65 : Place d'Ostende. Casernes de gendarmerie : Gistel, Handzame, Merkem, Roesbrugge-Haringe (2 mappen)
- 113-114 : Recueils d'"Atlas des bâtiments militaires".
- 113 : Ostende. Casernement :
- 1 plan général aquarellé,
  - 10 feuilles précédées d'une légende et relatives à la courtine (f. 1), à la caserne-hôpital (f. 2), au magasin du Génie (f. 3), à la grande caserne (f. 4-5), à la manutention (f. 6), à l'hôpital militaire (f. 7), à la garde (f. 8), au fort Napoléon (f. 9), et au fort Wellington (f. 10)
- 114 : Idem : autre forme matérielle. Le plan général manque. (2 recueils).
- 134 : Cartes et plans géographiques de la Belgique. Atlas de "Plans généraux des cours d'eau ni navigable ni flottables" de Belgique, s.d. (1877). Arrondissement administratif de Bruges-Ostende.

Emiel SMISSAERT

Van de 18de-eeuwse achterglasschilderijen zullen er zeker heel wat vernield zijn, maar te oordelen naar het aantal nog bestaande en bekende exemplaren moet de produktie niet zo heel groot zijn geweest. In de 19de eeuw echter ligt het zwaartepunt van het maritieme achterglasschilderij in Vlaanderen, waar eerst Oostende en naderhand Antwerpen de grote produktiecentra zullen worden. In vorige eeuwen was het achterglasschilderij in deze gebieden zeker niet onbekend want de importschilderijen vonden er gretig aftrek. Maritieme schilderijen werden uitsluitend in havensteden voortgebracht. De eerste duidelijke sporen hiervan dateren uit 1805. In het Nationaal Scheepvaartmuseum wordt een schilderij uit dit jaar bewaard dat gemonogrammeerd is met de letters W.W.

Het schip is niet in profiel maar onder een driekwartshoek afgebeeld. Het is bewezen dat deze W.W. een zekere Wenzeslaus Wieden was, dit aan de hand van meerdere andere, voluit gesigndeerde schilderijen en uit de officiële bevolkingsregisters. Bij de burgerlijke stand te Oostende staat deze Wenzeslaus Wieden als glashandelaar genoteerd in 1802 en in 1804. Zijn echtgenote was de Vlaamse Joséphine Thérèse Vermeire. Het schilderij uit 1805 werd dus te Oostende geschilderd, want Wieden woonde er tot zijn overlijden op 29 september 1814. Hoe, wanneer en waarom deze glashandelaar in Oostende verzeild raakt is niet bekend. Wenzeslaus Wieden werd geboren in 1769 te 'Langemo' - bedoeld is Langenau in Silezië, vandaag Skalice bij Böhmisches Leipa (Ceska Lipa) in Tjechoslowakije, halfweg tussen het Duitse Görlitz en Praag. Langenau (Skalice) was bekend als een glascentrum waar met het verval van de bekierschilderij in de 17de eeuw, het achterglasschilderen tot ontwikkeling kwam tot het omstreeks 1890 uitstierf. Van Wenzeslaus Wieden zijn meerdere gesigndeerde schilderijen bekend en ze zijn alle van goede kwaliteit. Zij verraden een zeker tekentalent en een vaardig penseel. In de verzameling van het Nationaal Scheepvaartmuseum berust een werk uit 1803, een merkwaardig verhalend schilderij met een uitgebreide verklarende tekst, betrekking hebbend op een kleine zeeslag die op de rede van Oostende geleverd werd op 16 mei 1803. Een ander mooi werk van Wieden is een schilderij uit 1812, getiteld 'The great admiral Nelson'. Het stelt een manoeuvrerende vloot voor waarbij de 'Tiger' en de 'Victory' van Nelson te onderscheiden zijn. Wenzeslaus Wieden schilderde zijn schepen op een uitstekende wijze en zijn werk is zeker niet als massaproduct te beschouwen zoals de volkschilderijen op het platteland. Hij schiep wel degelijk zelfstandig werk. Zijn kunst is die van een hoogstaand dilettant wiens schilderijen ver boven de volkskunst uitstijgen. Op zijn overlijdensakte staat dan ook vermeld dat hij 'schilder' van beroep was. Hij was tevens de voorloper en de vader van de 19de-eeuwse Vlaamse kunst van het maritieme achterglasschilderen.

Nog tijdens het leven van W. Wieden kende het achterglasschilderen al meerdere beoefenaars te Oostende. Een van hen was een zekere François Laurent Meseure. Van deze schilder met een Frans klinkende naam zijn noch de geboorteplaats noch zijn overlijdensjaar of -plaats bekend. Geboren in 1772 woonde hij te Oostende en zijn naam komt in de bevolkingsregisters van de stad voor in 1803 en 1806. Zijn echtgenote was Isabella, Claire Vergauwe, blijkbaar een Vlaamse. Van deze François Meseure zijn eveneens meerdere schilderijen bekend. Het oudste gesigndeerd en gedateerd 1808.

Het thema heeft betrekking op een historisch feit, namelijk de tocht van een Frans eskader naar San Domingo in 1802 met Charles Magon als vice-admiraal. Het werk van Meseure bewijst in ieder geval dat hij geen beginneling was en dit blijkt ook uit zijn andere werken. Toch schijnt Wieden een meer geroutineerd schilder geweest te zijn. Steunend op de herkomst van Wieden en de rol die het achterglasschilderen in zijn land speelde mag wel aangenomen worden dat de Sileziër de gangmaker van het Oostendse achterglasschilderen geweest is en Meseure een navolger.

Het is niet bekend hoe lang Meseure te Oostende werkte. Van hem zijn nog andere werken bekend. Het Nationaal Scheepvaartmuseum bezit een schilderij gemonogrammeerd F.M. Het stelt de Engelse vloot bij Cadix voor.

Een feit is dat zowel zijn werken als die van Wieden in de smaak moeten zijn gevallen en dat zij nagevolgd werd. De eerste nawijsbare opvolger was Petrus Weyts die later als de voornaamste Vlaamse achterglasschilder mag worden beschouwd. Petrus Cornelius Weyts werd te Gistel, een tiental kilometer van Oostende, geboren op 4 januari 1799. In 1824 huwde hij te Oostende en op zijn huwelijksakte staat hij vermeld als 'schilder'. Hiermede werd bijna zeker 'kunstschilder' bedoeld, want op dat ogenblik maakte Petrus Weyts al achterglasschilderijen. Nochtans blijft de mogelijkheid open dat hij gewoon het ambacht van schilder uitoefende, en daarbij achterglasschilderijen maakte uit liefhebberij. Zijn oudst gedateerd schilderij draagt het jaartal 1824 en is getiteld 'De haven van Oostende'. Een blik op het schilderij is voldoende om vast te stellen wie zijn inspirator was : W. Wieden.

Er zijn nog meer havengezichten van Oostende. Een ervan bevindt zich ook in het Nationaal Scheepvaartmuseum en dateert uit dezelfde periode. Weyts blijkt in die tijd al een produktief schilder geweest te zijn. Van het zelfde thema bestaan nog meerdere andere schilderijen in privéverzamelingen. Petrus Weyts is ook veel verschuldigd aan F. Meseure. Het schilderij van 1808 van F. Meseure werd door Petrus Weyts herhaaldelijk gekopieerd. Zo identiek dat men ook weer moet aannemen dat het werk van Meseure in zijn bezit moet zijn geweest.

Petrus Weyts heeft te Oostende nog meer schilderijen voortgebracht en niet zelden vermeldt hij dat bij zijn signatuur. Bij andere doet hij dit niet maar zowel het onderwerp als de datering wijzen er op dat hij ze in Oostende geschilderd heeft. Oostende was echter maar een kleine havenstad met een beperkt scheepvaartverkeer. Uiteraard kon ook de klan tenkring van Weyts niet zo heel groot zijn. Na de Belgische revolutie van 1830 steeg de scheepvaartbedrijvigheid op een merkwaardige wijze te Antwerpen en dat moet Weyts niet ontgaan zijn. Ongetwijfeld waren in deze grote haven meer mogelijkheden aanwezig voor een beroepsschilder die zich uitsluitend op maritieme onderwerpen gespecialiseerd had. Petrus Weyts nam dan ook het besluit te verhuizen en in 1838 vertrok hij met zijn gezin naar Antwerpen. In dit jaar eindigt de Oostende-periode van Petrus Weyts. Hiermede wil echter niet gezegd zijn dat het achterglasschilderen te Oostende uitgestorven was. Ontegenzeggelijk Oostends werk zijn de schilderijen van de monogrammist P.N. van wie ieder verder gegeven ontbreekt. De schilderijen die tot nu toe bekend zijn, waarvan enkele in het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen, staan alle in verband met Oostendse schepen. Er zij op gewezen dat de schepen op deze schilderijen op de stuurboordzijde afgebeeld zijn, zoals bij P.N. meestal het geval is. Nieuw op zijn schilderijen is de achtergrond. Aan de horizon ontwaart men de Vlaamse kust met links de stad Oostende en rechts de stad Nieuwpoort. P.N. kopieerde ook naar prenten zoals o.m. het geval was met deze van het treffen tussen het Engelse fregat H.M.S. 'Shannon' en het Amerikaanse fregat U.S. 'Chesapeake' in 1813. Zijn schilderijen bewijzen echter dat hij een vaardig kunstenaar was. Na het vertrek van de familie Weyts naar Antwerpen was P.N. niet de enige die op glas bleef schilderen. Een andere was E. Devriese wiens naam niet in de bevolkingsregisters van Oostende teruggevonden werd. Het is zo goed als zeker dat hij geen beroepsschilder was. Indien hij geen Oostendenaar was, moet hij toch niet ver uit de buurt hebben gewoond en in nauwe relatie met de Oostende vissers gestaan hebben.

In het Heemkundig Museum 'De Plate' te Oostende wordt van deze Devriese een schilderij bewaard. In hetzelfde museum is nog een ander schilderij te zien gesigneerd door een E. Vaneste waarover verder niets bekend is.

**De laatste
uitgegeven boeken**

**zijn ALTIJD
te verkrijgen bij**

INTERNATIONALE BOEKHANDEL

N.V.

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen

Verder bewijzen van de activiteit van Oostendse achterglasschilders zijn er voorlopig niet. Het lijkt erop dat omstreeks 1870 deze kunstuiting in die stad uitgestorven was. (...).

J. VAN BEYLEN

* Gedeeltelijke overname, met toestemming van auteur en redactie, uit het tijdschrift der Stad Antwerpen. "ANTWERPEN", jaargang 27, nr. 2, juni 1981, blz. 96-106.

KURSAAL = ELEFANTENHAUS

Iedere Oostendenaar, die tot de 3e generatie behoort, de meer dan 3 x 20, zal zich nog wel herinneren dat de Heer Porta in een zitting van de gemeenteraad, eind 1933, het toen splinternieuwe Thermengebouw, dat nu gedemodeerd wellicht op opruiming ligt te wachten, bestempelde met de klassiek geworden benaming "de witte olifant".

Met het gebruik van deze term wilde hij de Oostendse bevolking er op wijzen, dat de uithating van het Thermencomplex wel eens een bodemloos Danaïdenvat zou kunnen worden en dat de brave medeburgers zouden opgeroepen worden om via verhoogde stedelijke belastingen het deficit van de Thermen goed te maken.

Sindsdien zijn er bijna 50 jaren verstreken. Oostende heeft intussen al "Olifanten" van divers coloriet en formaat gekend, die allen zich te goed konden doen aan de milde ruif van het stadsbudget.

Als locale politicus, zeker ook geïnteresseerd in de historiek van de stad zal de heer Porta wellicht wel geweten hebben, dat hij niet de eerste was geweest om een stadseigendom met deficitaire exploitatie te betitelen met de term "olifant". Hij relanceerde als het ware een benaming die in het laatste kwart van de 19e eeuw furore had gemaakt en de vroeger algemeen verspreide "Verloren Kost" op pittige wijze te Oostende verdrongen had.

Het was het Oostendse Katholieke blad "La Feuille d'Ostende" dat in mei 1879 in zijn niet aflatende campagne tegen het Kursaal gericht, zich voor het eerst van deze beeldspraak bediende. "L'éléphant du Kursal dévore tout" zo kon men in het blad lezen. Het symbool van de zich volumineus volvretende olifant was hiermede geschapen en maakte **carrière** om in pejoratieve zin het Kursaalgebouw aan te duiden.

Niet alleen de Katholieke partij maakte van deze, aan het dierenrijk ontleende, beeldspraak gebruik. Zoals uit het artikel van de Heer Verlonje, "Duits Foto-album 1914-1918" in het septembernummer van "De Plate" onlangs gepubliceerd, blijkt, hebben ook de Duitsers, tijdens de eerste bezetting, de term "Elefantenhaus" aangewend om het Kursaal aan te wijzen.

Met deze korte bijdrage is een antwoord gegeven op een reeks vaak gehoorde vragen; hoe kwamen de Duitsers ertoe het Kursaal Elefantenhaus te noemen, van waar is die benaming afkomstig, wanneer en door wie werd deze benaming in het leven geroepen ?

D. FARASYN

MEDEDELING OVER ENKELE DIALEKTEN VAN DE KUSTSTREEK EN WEST-VLAANDEREN

Wij willen hier in deze bladvulling wat aandacht vragen voor een interessant, kort artikel van Hugo Ryckeboer, wetenschappelijk medewerker van het Seminarie voor Nederlandsche Taalkunde en Vlaamse Dialectologie van de Rijksuniversiteit te Gent. Zijn bijdrage, "Van groepstaal naar stadsdialekt in West-Vlaanderen" (verschenen in : "Taal en Tongval. Tijdschrift voor Dialectologie", jaargang 33, 1981, blz. 111-117), wil uit dialectologische studies een aantal taalfeiten lichten, waarvan de situering in een historisch en geografisch kader aanleiding geeft tot een probleemstelling die allicht om een sociolinguïstische benadering vraagt. Het betreft de normale representanten van de "Scherplange" "ee" en "oo" in een aantal plaatsen in West-Vlaanderen en Holland. Aldus worden de dialecten van Duinkerke, Nieuwpoort, Lombardsijde, Middelerke, Oostende, Bredene, Blankenberge, Brugge en Ieper hiervoor nader onderzocht. Als bronnen voor de samenstelling van dit artikeltje gebruikte de nog vrij jonge geleerde, H. Ryckeboer, volgende onuitgegeven licentiaatsverhandelingen :

- CLOET (Freddy), Klankstructurele aspecten van het Oostends. Lic. verh., R.U. Gent (1976).
- SLOSSE (Philippe), Schets der verschillen binnen het Iepers dialect. Lic. verh., R.U. Gent (1955).
- VANHALEWIJN (Rudy), Enkele aspecten van de fonologie van het Heists. Lic. verh., R.U. Gent (1974).
- VAN HUELE (Colette), Enkele aspecten uit de Morfonologie van het Blankenbergs dialect. Lic. verh., R.U. Gent (1978).

Bovendien bewezen volgende, wel gedrukte werken in boekvorm veel diensten :

- DE RO (L.L.), Westvlaamsch Idioticon. Gent, 1873, 1892², Handzame, 1970, 1977².
- DESNERCK (Roland), Oostends Woordenboek. Handzame, 1972, 1980³.
- RIGAUX (Freddy L.), Bijdrage tot de studie van de visserstaal te De Panne. Lier, Van In, 1976.
- SERCU (Aurel), Het dialect van Oostduinkerke en omgeving. Gent, 1972.
- SLEEKES (Ary), Het Oostends dialect. Oostende, s.d.
- WILLEMYNS, (Roland), Bijdrage tot de studie van de klankleer van het Brugs op het einde van de Middeleeuwen. Tongeren, 1971.

Uit dit literatuuroverzicht, welbewust en uitvoerig genoteerd, blijkt, dat nog heel wat onuitgegeven studies bestaan over de dialecten van de kuststreek en West-Vlaanderen !...

Emiel SMISSAERT

HET HEEMKUNDIG MUSEUM

Gedurende al de wintermaanden is het Heemkundig Museum elke zaterdagvoormiddag geopend van 10 tot 12 uur.

Deze nieuwe reeks lokale monografieën, essentieel van en over Groot-Koekelare, is nieuw en reeds enkele delen hiervan zijn vers van de pers gerold: De plaatselijke heemkundige kring aldaar wenst de studie en de kennis van Groot-Koekelare te bevorderen inzake geschiedenis en geografie, kunst en volkskunde.

Raf Seys, zo langzaam aan overal bekend in de gouw West-Vlaanderen, is alweer de drijvende motor en wist een schare bedrijvige, belangloos-toegewijde medewerkers aan te trekken en voor dit opzet te bezielen. Het Bestuur en de leden van "De Plate" zagen het te water laten van dit nieuwe, heemkundig bootje met veel sympathie gebeuren en wensen het voor lange tijd veel vaargenot! Wij zetten, bondig en zakelijk, hier enkele gegevens betreffende de vier, reeds verschenen nummers op een rijtje :

- * nummer 1 : "JAARBOEK COCLARIENSIA 1979" : hoofdzakelijk gewijd aan de figuren van Kanunnik G.F. Tanghe, Pastoor IsidoorAmpe en Pieter Lansens. Naast andere interessante onderwerpen, vermelden wij dat een artikel uit het tijdschrift van "De Plate" werd overgenomen, geschreven door E. Smislaert en dat "Enkele beschouwingen over het schrijven van een dorps- of stadsgeschiedenis" weergaf (eerder gepubliceerd in ons tijdschrift, dit jaar in het nummer 1 op bladzijde 12). Wij danken R. Seys voor de genoten belangstelling, mede ook voor de bronnenvermelding wat zó "vergeten" (gewild of niet zo bedoeld) wordt... Kostprijs van dit jaarboek : 200 F.
- * nummer 2 : "DE RIJKSWACHT KOEKELARE 1892-1980" : kostprijs aan 150 F bepaald ; het werd geschreven door Raymond Arren.
- * nummer 3 : "GUIDO GEZELLE EN KOEKELARE" : een uitgave van Raf Seys dat mede een twintigtal illustraties bevat. Kostprijs : 300 F.
- * nummer 4 : Vierluik : "GUIDO GEZELLE ICONOGRAFISCH" : 40 illustraties (portretten en andere Gezelledocumenten); bedoeld als supplement bij "Guido Gezelle en Koekelare". Kostprijs : 100 F.

Verzendingskosten : 25 F per boek. Deze uitgaven zijn niet in de boekhandel verkrijgbaar maar kunnen enkel bekomen worden mits voorafgaande overschrijving op de rekening 280-0517861-15 van "Coclariensia". Alle publicaties worden genummerd uitgegeven. De zetel van de Heemkundige Kring "Coclariensia" is voorlopig gevestigd en bepaald bij de heer Raf Seys, Ringlaan 1, 8280 Koekelare, waar inlichtingen kunnen bekomen worden voor een eventueel lidmaatschap.

E.S.

DE IBIS STORY

De IBIS Story (1908-1981) geschreven door Robert COELUS is onlangs verschenen. Het is de boeiende geschiedenis van 75 jaar opleiding en onderwijs voor loopbanen ter visserij en andere maritieme bedrijven. Het Koninklijk Werk IBIS werd gesticht op 6 juli 1906 door Z.K.H. Prins Albert. Aanvankelijk was de kwekelingschool voor de zeevisserij ondergebracht aan boord van het opleidingschip "IBIS I". Naast geschiedkundige feiten van Bredene en Oostende beschrijft het boek de story van een unieke school in België en de evolutie van het zeevisserijonderwijs. Het boek is rijkelijk geïllustreerd met 100 foto's en tekeningen en omvat een lopende tekst van 150 pagina's (27,5 cm x 21,5 cm). Bestelling kan gebeuren door storting van 400 fr. + 30 fr. portkosten op P.C.R. 000-0597338-12 van Robert Coelus, Sluizenstraat 64, 8401 Bredene.

De heer R. STANDAERT liet ons ter gelegenheid van 11 november een uittreksel uit het oorlogsdagboek van zijn grootvader Hector STANDAERT geworden. Een dagboek dat hij in een stoffig pakhuis terugvond.

Dagelijkse aantekening van het begin dat ik bij het werkzaam leger ben ingetreden gedurende de oorlog :

Vrijdag 23 oktober 1914 :

We lagen 's namiddags onder het kanongeschut als de vierduizend Franse soldaten ons in de Nieuwpoortse duinen kwamen aflossen. Daar de Fransen nogal in het zicht liepen, hadden de Duitsers ons ontdekt.

Opeens begonnen de schrapnels tegen ons te vliegen. Tussen mij en de luitenant van de rijkswacht werd een soldaat dood geslagen door een schrapnel. Hier en daar hoorde ik kermen. Als het past zal ik het later vertellen daar mij de moed ontbreekt, vermits het bloed van mijn gewonde en gedode kameraden nog aan mij kleeft. Daar hebben wij zo gelegen van woensdagavond tot vrijdagavond om 9 uur met als enig eten een half brood en drie doosjes Platta. Slapen gebeurde nu en dan een uur. 'k Moet stoppen, want ik kan niet meer.

Maandag 26 oktober 1914 :

Zondagavond om acht uur begon het te regenen. Wij lopen vlug om enige balen stro en bedekken de slijkachtige grond ermee. Nog wat boven ons hoofd en wij vielen in slaap tot middernacht. Dan lagen wij te zwemmen in ons stro, doornat en verkleumd van de kou. Om 5.30 uur kregen we een doorweekt brood te eten. Om acht uur beginnen de Duitsers ons te bestoken. Zo vlug en zo veel dat het voor ons gevaarlijk begon te worden, want wij zaten met 200 man tegenover 5000 Duitsers ! 't Werd een echte regen-vlaag van kogels en schrapnels. De officieren bevelen de terugtocht. Vanaf dit ogenblik begon een ware slachting. Voor mijn ogen werden zeven paarden van de kanon-niers in stukken geschoten. De stukken paardenvlees vlogen boven ons hoofd terwijl twee van mijn beste vrienden op slag gedood werden. Na ongeveer honderd meter over de omgeploegde grond gelopen te hebben, waren mijn schoenen volledig besmeurd met klei. Bij het springen over een gracht viel ik er midden in ! Met veel moeite raakte ik er uit. Om vlugger te lopen deed ik mijn schoenen en kapoot (=zware soldatenjas) uit terwijl de kogels rond mij vlogen. Terwijl ik de weg al sukkelend op mijn sokken voort-zette hoorde ik voortdurend klagen en om hulp schreeuwen. Zelf liep ik al schreiend voort, af en toe in een put vallend, half dood en onnozel. Als het grootste gevaar voorbij was, heb ik de eerste en mogelijke zorgen toegediend alsook enige kameraden meegebracht. Zo sukkelde ik doodmoe en beslijkt als een oude man voort tot in Veurne waar ik mij een weinig kon verzorgen. Van de 200 man bleven 50 dood en 100 gewond. Als bij een mirakel heb ik het overleefd.

Donderdag 29 oktober 1914 :

Na de rustperiode gingen wij de soldaten aflossen. Wij trokken door Perwijze dat hetzelfde lot had ondergaan als Rampskapelle. Geen huis stond nog recht. Geen ruit was nog heel en de vensters hingen nog met enkele nagels vast. Een groot gebouw (kostschool ?) was helemaal platgeschoten en de kelders stonden in vuur en vlam. Tussen de door elkaar geschoten straatstenen lagen dode varkens.

Vrijdagavond 13 november 1914 :

Vrijdagavond werden we afgelost aan de Ijzeren Weg en gingen we naar onze gewone hoeve een uur daar vandaan. Als we zo het vijfde deel van de weg hadden afgelegd, begon het water te gieten ! In een vierde van een uur stonden wij allemaal doornat tot op ons vel.

Marcheren met een zware zak op uw rug langs een glibberig pad als het donker is, is zeker geen pretje, maar een echte lijdensweg. De ene soldaat viel na de andere ! Toen wij aankwamen hing wel 20 kilo slijk aan ons lichaam. Afgemat en doornat viel ik op het stro (nadien hadden we nog stroluizen ook !). 's Nachts niet geslapen en 'smorgens versteven van de kou en vochtigheid. Zaterdagmorgen sukkelde ik naar een hoeve waar de mensen de tranen in de ogen kregen als ze mij zagen. Bij een haardvuur kon ik mij drogen. Toen gaven ze mij een boterham met smout ! Wat was ik hiermee gelukkig !

Zaterdag, 2 november :

Wij lagen op een voorpost op 400 m van de Duitsers. 's Nachts vroor het zo hard dat onze voeten aan de grond vastgevroren waren.

Nog enkele losse nota's :

Voeding : 's Morgens koffie plus een half zuur brood. 's Middags en 's avonds soep. Het reserve voedsel werd verdeeld. De rest kochten of ... steelden we !

Loopgrachten : gegraven met schoppen, helmen, eetketels...

Schoenen : mijn schoenen waren stuk. Ik wilde er gebruiken van een gesneuvelde soldaat. Bij het lostrekken kwam zijn voet mee IN de schoen !

Hector STANDAERT

DUITS FOTOALBUM OORLOG 1914-1918

In aansluiting met het artikel van W. VERLONJE over het Duits fotoalbum 1914-1918, waarin enkele bladen ontbraken, bezorgde de heer André PAERT van de galerij "De Peperbus" die het volledig werk bezit, ons de inlichtingen betreffende de ontbrekende bladen (zie "De Plate september 1981, p. 26).

J.V.

Helbverlag der Marinebüchere des Marinekorps (1917)

blz.	1	foto van admiraal Marine
	2	opdracht
	3	titelblad
	5	voorwoord
	6-7-8	wat betekent Marinekorps (heute 1917)
	9	station Leuven
	10-11	algemeen beeld verwoest Leuven
	13	kerkhof van Wespelaar
	14	Brugge : beelden Ezelpoort (wordt als Oostendse poort beschreven) Gentpoort, Sint-Kruispoort
	15	foto's Belfort, Jan Van Eyckplaats
	16	Grote Markt van Brugge
	21	Begijnhof Brugge
	22	Groene Rei Brugge
	183	Deutsche lebensmittelwagen - Kuchenkar - foto soldaten die aanschuiven
	184	Feldweibel - Duitse soldaten die aan 't eten zijn + jongetje als Mittesser
	185	3 foto's van korvees
	186	2 foto's : soldaten die zich wassen
	187	interieur (Minnerflat)
	188	3 foto's van pioniers
	190	boerderijwerk : koeien, schapen, zwijnen
	191	Vrije tijdsbesteding Duitse soldaten
	192	Nagemaakte Amerikaanse politie hand in hand met hogere officier

HET DUINNEKERKJE

Zopas verscheen een belangrijke publicatie van G. BILLIET over het Duinnek~~er~~kerkje te Mariakerke. De auteur biedt ons, zoals op het titelblad te lezen staat, een "tweede geheel omgewerkte en aanzienlijk vermeerderde uitgave" van O.L. Vrouw ter Duinen, Mariakerke-Oostende" aan. De eerste uitgave was al lang uitgeput en was een heel bescheiden bundeltje geweest. Thans is het een keurige en verzorgde uitgave met acht illustraties die de tekst nog meer luister bijzetten.

We hebben de historische aantekeningen en alle nadere beschrijvingen over de geklasseerde kerk en het daarrond liggend gebied in een adem uitgelezen. De auteur weet ons in drie hoofdstukken van uit het duister verleden, toen er nog maar spraak was van "Testrep", naar de moderne tijden te voeren. Hoofdstuk I "Schets van de vorming van onze kust" begint met het Waddenlandschap, gevolgd door de Duinkerke I-transgressie, de Romeinse tijd tot de ontginning van de poldervlakte en de inpoldering er van. Hoofdstuk II "Bondige geschiedenis van de kerk" begint met het ontstaan van Mariakerke, de eerste kapel (geciteerd in 1171), de oude kerk uit de 14de eeuw, de vernietiging van de kerk bij het Beleg van Oostende. Naarmate G. Billiet meer bronnen kan vinden heeft hij niet nagelaten alle, ook hedendaagse informatie betreffende het Duinnek~~er~~kerkje te vermelden, o.a. ook op gebied van kunst en Iconografie. Dat het kerkje kunstenaars zoals Frans Musin, Euphrosina Beernaert, James Ensor, Emile Bulcke en anderen geïnspireerd heeft is een sprekend bewijs van de "pittoresque charme van kerk en toren, mijmerend tussen de kleine witte huisjes achter de toen nog ongerepte duinen", zoals de auteur het zelf schrijft.

Hoofdstuk III handelt over de beschrijving van de huidige kerk (de toren, de meubilering, de glasramen, de schilderijen, de grafstenen). Na de chronologische lijst van de pastoors van Mariakerke volgt nog een afzonderlijk stuk over het Kerkhof en het huisje van de Corveleyns (door menig Oostendenaar als "het vissershuisje" aangeduid) dat langs de Dorpstraat in de schaduw van de kerk staat en toebehoort aan kunstschilder Maurits Boel.

Prijs : 100 F. (verkrijgbaar in het Heemkundig Museum).

O.V.

DE STEENSE GROEP

De "Heemkundige Kring 't Schorre" heeft ter gelegenheid van haar jaarlijkse novembertentoonstelling een mooi boekje "De Steense Groep" uitgegeven. De samenstelling gebeurde door Roland Defever, Ann Vanparijs en William Lievens. In het woord vooraf schrijft voorzitter Paul Vandewalle dat Stene het "Sint-Martens-Latem van het Noorden" mag genoemd worden. Niet minder dan 34 kunstenaars zowel beroeps- als amateuristisch worden er met een kleine biografie voorgesteld. Williams Lievens schetste van ieder van hen een portret. Het is een zeer geslaagd en verzorgde uitgave. Te verkrijgen bij de "Heemkring 't Schorre" en in het Vossenhol.

O.V.

A. VAN ISEGHEM

ALLE VERZEKERINGEN

HYPOTHEKEN

geven U:

- ★ voordelige rente
- ★ vrijstelling van roerende voorheffing (tot 15.000 fr. interest)
- ★ onmiddellijk volledig opvraagbaar
- ★ ongevallenverzekering

Een vriendelijk onthaal en een persoonlijke service zullen U te beurt vallen.

STOCKHOLMSTRAAT 47a

8400 OOSTENDE

Tel. 70.35.73

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKUNDIGE KRING "DE PLATE", V.Z.W.

Hoofdredacteur : O. VILAIN
Rogierlaan 38, bus 11
8400 OOSTENDE

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen ondertekende bijdragen.
10e jaargang, nr 12 december 1981.

- - - - -

INHOUDSTAFEL VAN DIT NUMMER ZIE LAATSTE BLADZIJDE.

- - - - -

DECEMBER-ACTIVITEIT

1. BEZOEK JAN DE CLERCK-TENTOONSTELLING

Op zaterdag 12 december om stipt 10.30 uur is een bezoek aan de Jan DE CLERCK-retrospectieve voorzien onder de leiding van stadsconservator Norbert HOSTYN.

Deze rondgang is uitsluitend voorbehouden aan geïnteresseerde leden van "De Plate".

Plaats : Museum voor Schone Kunsten
Feest- & Cultuurpaleis
2e verdieping

2. De Oostende Heemkundige Kring "De Plate" heeft de eer en het genoegen u uit te nodigen op de voordracht met dia's die doorgaat op

donderdag 17 december 1981 om 20u30

in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colenstraat 6 Oostende.

het onderwerp : VOLKSHEEMKUNDE AAN ONZE KUST

de spreker : J.B. DREESSEN

De onderwerpen die in onze samenleving het meest aan het bod komen zijn de gezondheid en het weer. Beschouwd men het op de keper dan heeft het weer een enorme invloed op onze gezondheid en op ons doen en laten in het algemeen. Waaruit blijft dat het weer voor de meeste mensen het belangrijkste onderwerp is en blijft.

Eeuwenlang was weervoorspellen een gevaarlijke onderneming. Mensen die storm of slecht weer voorspelden hadden volgens de volksmond met de duivel te doen en werden net als de heksen voor de rechter gesleept en gegeseld en gefolterd. Eigenlijk is er op dat punt niet zoveel veranderd. Wie wordt er in onze moderne samenleving meer verguisd en voor leugenaar en mooiprater versleten dan de weerman voor radio en televisie.

Sedert de vroegste tijden heeft de mens zich tegen de weersveranderingen trachten te wapenen door een lokale en eigen weersvoorspelling, met behulp van weerspreuken. Ook aan onze kust werd mettertijd een verzameling weerspreuken opgebouwd. Welk zijn die spreuken en in hoever zijn ze betrouwbaar.

Hierover spreekt u vanavond onze secretaris Jan Dreesen. Als marineman is hij sedert jaren met het probleem begaan, heeft hij in een lange carrière veel naar de lucht moeten kijken, alle mogelijke weerberichten beluisteren en veel luisteren naar mensen die het beter wisten dan hij.

Weerspreuken, een onderdeel van de Volkskunde dat nog zeer levendig is en ook uw interesses heeft. Zoals altijd is de toegang vrij en kosteloos en hebben ook niet-leden toegang.

O.V.

IN MEMORIAM

Het is met verslagenheid dat alle Westvlaamse volkskundigen op 13 oktober het overlijden van Hervé STALPAERT vernamen.

Hervé STALPAERT was sinds jaren Hoofdman van de Bond van de Westvlaamse volkskundigen. Hij was geboren te Brugge in 1914 en was Ere-Schoolhoofd.

Hij publiceerde heel wat bijdragen over volkskunde. We citeren o.a. "Oudvlaamse zeevisserij; historie en folklore" (1957), "Toverij in het Brugse Vrije" (1950), "Westvlaams sagenboek, 1-2" (1968-69), "Oudvlaamse volksliederen en vliegende bladen" (1959), "Van Vastenavond tot Pasen; oudvlaamse volksgebruiken, historie en folklore" (1960), "Westvlaamse wondersprookjes" (1977) en "Oudvlaamse keuken en kookkunst; historie en folklore" (1957).

Hervé STALPAERT, die enkele malen voor onze kring kwam spreken was de gemoedelijkheid zelf, die op volkse en luimige wijze duizend-en-een zaken wist te vertellen. "De Plate" heeft aan hem nog de beste herinnering. Zij biedt dan ook aan Mevr. Stalpaert en familie haar oprechte blijken van deelneming aan.

A. VAN ISEGHEM
Voorzitter "De Plate"

PAUL FELIX

Over onze stadsgenoot Paul FELIX (1913-1981) verscheen bij Lannoo (Tielt) een prachtig werk, opgesteld door Geert BEKAERT en Ronny DE MEYER.

Paul Felix heeft als ingenieur-bouwmeester heel wat plannen voor belangrijke gebouwen getekend. Te Oostende heeft hij bijna alle schoolgebouwen van het O.L.V.-College op zijn naam staan, zoals ook de 52 sociale woningen tussen de Spaarzaamheids- en Broederlijkheidstraat (1955), de uitbreidingen van het kliniek Sint-Jozef (1958), de sociale woningen aan de Gistelse steenweg (1961), de restauratie SS. Petrus & Pauluskerk, 1e fase (1973-1980), het Administratief Centrum, Hazegras, 1e fase (1974) en 2de fase, het stedelijk zwembad (1970, i.s.m. met J. Tanghe) en restauratie Kon. Cellerijen (1975), met daarnaast nog talrijke privé-gebouwen. Zijn bekendste architecturale constructie is zeker wel het monasterium "Zonnelied" aan de Mariakerkelaan (1957).

Wat Paul Felix wist te bouwen in andere plaatsen van het lan is bijna niet meer te overschouwen. Daarom dat het huldealbum zoveel waardevolle inlichtingen verschaft. Ook de talrijke bijdragen die Paul Felix schreef worden vermeld.

Het boek is rijk geïllustreerd en kost 1.500 F.

Zojuist vernemen we nog het overlijden van Mev. Felix, in de ouderdom van 96 jaar. Ze heeft haar zoon Paul maar enkele maanden overleefd. We bieden ons lid de heer Jan Felix broer van Ir. Paul Felix, en familie onze oprechte rouwbetoging aan.

O.V.

PAARDJES UIT POLEN

Einde oktober verscheen de novelle "Paardjes uit Polen" van John Gheeraert bij de uitgeverij C. De Vries-Brouwers (Antwerpen) Op de kaft staat een kleurafdruk van een gouache van Gustaaf Sorel.

Het verschijnen van het tweede deel van Yvonne VYNCKE's "Oostende in oude prentkaarten" stelt een massa iconografische documenten, interessant voor de Oostendse architectuurgeschiedenis, ter beschikking van het grote publiek. In de aanvullingen op onze artikelenreeks over bouwmeesters van het 19e eeuwse Oostende zullen we er in 't vervolg dankbaar gebruik van kunnen maken. We verwijzen er steeds naar met de sigel OIOP.2.

Anderzijds signaleerde architectuurkenner Piet LOMBAERDE uit Antwerpen mij een uiterst boeiend artikel over de 19e eeuwse Oostendse bouwkunst, verschenen in een Duits tijdschrift (ca. 1879) : J. STUBBEN, Das Bauwesen von Ostende. Ook daarin vonden we nieuwe boeiende gegevens.

Joseph CALUWAERS (De Plate 79/184)

V.G. MARTINY publiceerde een biografie van CALUWAERS met verdere literatuuropgave in de "Biographie Nationale", 37, Brussel, 1971-1972, kol. 113-117.

André DANIELS (De Plate, januari 1977)

Bouwde te Nieuwpoort het huis hoek Pottersstraat-Marktstraat.

Franz DEVESTEL (De Plate 79/167)

Dezelfde V.G. MARTINY publiceerde een biografie van DEVESTEL met verdere literatuuropgave in de "Biographie Nationale", 37, Brussel, 1971-72.
Er is slechts heel terloops sprake van zijn verwezenlijkingen aan de kust.

Charles DEWULF (De Plate 78/169)

- Postgebouw : cf. OIOP2, 50-53.
- Zeevaartcommissariaat : cf. OIOP2, 24 & 26.

Charles GIRAULT (De Plate 79/40-42)

- Kon. Gaanderijen : cf. OIOP2, 118-120.

In het oktober 1980-nummer van het tijdschrift van het Gemeentekrediet van België verscheen een boeiende studie over de bouwkundige geschiedenis van het Brusselse Jubelpark, geschreven door Jos VANDENBREEDEN.

In bijlage publiceert Emile VANDEWOUDE een lijst van de door Charles GIRAULT ontworpen plannen betreffende België, bewaard in de Archives Nationales te Parijs. Naast Tervuren, Laken en Brussel komt Oostende met de nrs. 510 tot 578 uitgebreid aan bod (Pag. 262). Een kluifje voor onze lezers met architecturale belangstelling !

Jean F. GOBIN (De Plate, maart 1977)

Zijn voorouders vonden we terug in het "Vlaamse Kwartierstatenboek II", „kwartierstraat 34. Nr. 4 is zijn broer Richard (°29.07.1862), nrs. 8&9 zijn ouders.

Félix LAUREYS (De Plate 1978/105-106)

- Stationsgebouw : cf. OIOP2, 34-35
- O.L.V. Kerk (Hazegras) : OIOP2, 32-33

- Plannen 2e Kursaal (1877-78), samen met J. NAERT.
In de gemeenteraad van 12.04.1875 werden LAUREYS & NAERT aangesteld als de architecten van het Kursaal, nadat eerder in 1873 een oproep voor plannen was gedaan.
cf. OIOP2, 54-56.

Henri MAQUET (De Plate 79/40)

- Venetiaanse Galerijen : OIOP2, 114 & 117.

Joseph NAERT (De Plate 78/126)

- Plannen 2e Kursaal, samen met LAUREYS
cf. OIOP2, 54-56.

T. NOLF

- Zijbeuken, transept & koor van de O.L.V. Kerk te Zandvoorde.

Charles PIL (De Plate, april 1977)

- Woonde omstreeks 1897 in de Van Iseghemlaan 29 bis te Oostende
(cf. Almanach van STRACKE 1897).

Louis POUPAERT (De Plate 79/80)

- Bankgebouw Wapenplein, OIOP2, 40.

Achille RAOUX (De Plate, december 1977)

- Appartementsgebouw Marie-Joséplein : OIOP2, nr. 48.

Jules SOETE

- Architect uit Roeselare
- Geveltoren van de O.L.V. kerk te Zandvoorde (1895).

Gustaaf VANDAMME (De Plate oktober & november 1977)

- Politiecommissariaat Hazegras : cf. OIOP2, nr. 36.

Emile VANDEVELD

- Vergroting Crèche Marie-Louise, Londenstraat (1905).

Pierre VAN HERCKE (De Plate, Maart 1978 & 79/206)

- Zie La Feuille d'Ostende, 18 november 1858.

Theobald VAN HILLE (Zie De Plate, februari 1977)

- Was tekenaar bij "Openbare Werken" van de Stad Oostende, van 1886 tot 1889 onder Stadsingenieur E. DE CUYPER, nadien onder A. VERRAERT.

Aan VAN HILLE danken we de plannen voor de kiosk op het Wapenplein.

Tot in 1895 kende de markt geen vaste kiosk. In de Gemeenteraad van 19 juni 1894 werd beslist voor het seizoen '95 de orkestkiosk uit het Kursaal (cf. De Plate, september 1977, p. 4-6), om te bouwen en op het Wapenplein te plaatsen.

De Commissie van Openbare Werken stelde in een rapport (opgesteld door R. VAN LOO) dat het beter ware een volledig nieuwe kiosk te bouwen op het Wapenplein (rapport voorgelegd in de Gemeenteraad van 11 december 1895). Daarop werkte de dienst Openbare Werken (Th. VAN HILLE) nieuwe plannen uit. Op de buitengewone begroting van 1895 trok de stad 12.993 Fr. uit voor de constructie.

Voor de aanbesteding van de kiosk dienden 6 aannemers een offerte in : L. PANNIER, H. DE GRUYSE, A. DEBEVER, CORNELIS & SANDERS, Ed. BRYNS & J. OCKET. De werken werden toegewezen aan aannemer PANNIER.

Betreffende de kiosk : OIOP1, 50-54; OIOP2, 40.

Betreffende de VAN HILLE's : cf. W. VAN HILLE, Genealogie van vier families VAN HILLE, Handzame (Familia et Patria), 1966.

Charles VAN RYSELBERGHE (De Plate 79/61)

- De Vismijn (1879)

cf. OIOP1, nr. 3; OIOP2, nrs. 6 & 7; Kent u ze nog... de Oostendenaars, nr. 47.

De vismijn werd afgebroken in 1936.

N. HOSTYN

THERMENGEBOUW - WITTE OLIFANT ("DE PLATE" - NOVEMBER 81 - blz. 22)

Heel waarschijnlijk heeft de Heer Porta de benaming "Witte Olifant" overgenomen van het Engels. Inderdaad deze definitie is vaak gebruikt in gesprek en schrijven bij de engelsprekende om een groots, waardevol, maar onnuttig en niet opbrengend gebouw of bedrijf aan te duiden.

Het gebruik van deze uitdrukking heeft de volgende uitleg :

Feitelijk is een "Witte Olifant" een albinos olifant, met een zeer licht roosachtige kleur van vel in plaats van donker grijs of bruinachtig grijs en heeft rode ogen. Albinos olifanten komen nu en dan eens voor in Birma of in Siam (Thailand), ze zijn dus zeer zeldzaam en hoog gewaardeerd en zelfs aanschouwd als heilig en in verband met de goden. Zij mogen niet voor gelijker werk gebruikt worden. Ze gaan mee in religieuze processies en worden rijkelijk versierd. De Engelse koloniale komende van het Oosten brachten de uitdrukking "White Elephant" mee om iets aan te duiden die veel geld kost, ook voor het onderhoud en dat niets opbrengt en bezwarend is.

Volgens de Encyclopedia Britannica heeft in de XIXe eeuw de beroemde showman van Amerika P.T. Barnum, eens zo een witte albinos olifant gekocht om met zijn circus aan het volk te tonen tegen betaling, de aankoop was zeer duur en het onderhoud zeer kostelijk. De uitleg van zijn belegging was zeer ontgoochelend. Hij verkocht het dier met groot verlies. Vandaar ook de spreuk "He bought himself a White Elephant" (Hij kocht zich een Witte Olifant") - Dit is de versie van de Encyclopedia Britannica.

Alfred VILAIN

VAN EN ROND OOSTENDE in de tentoonstelling : "Vlaamse Maritieme Achterglasschilderijen" (Antwerpen , Nat. Scheepvaartmuseum)

In de 19e eeuw ligt het zwaartepunt van het maritieme achterglasschilderij in Vlaanderen, waar eerst Oostende naderhand Antwerpen de grote produktiecentra worden. Maritieme schilderijen werden uitsluitend in havensteden voortgebracht. De eerste duidelijke sporen dateren uit 1805 o.a. van Weuzeslaus

= WIEDEN

Bij de burgerlijke stand te Oostende staat hij als glashandelaar genoteerd in 1802 en 1804. Zijn echtgenote was de Vlaamse Josephine Thérèse VERMEIRE. Wieden woonde te Oostende tot zijn overlijden op 29/9/1814; hij was in 1769 geboren in Langenau (Silezië)

Nog tijdens zijn leven kende het achterglasschilderen al meerdere beoefenaars te Oostende, o.a. :

= François Laurent MESEURE (°1772), zijn naam komt in de bevolkingsregisters van de stad voor in 1803 en 1806. Zijn echtgenote was Isabella, Claire VERGAUWE.

In het kleine stadje dat Oostende toen was moet Meuseure zijn medeburger Wieden zeker gekend hebben. Wie weet of hij bij hem zijn glas niet kocht ?

Het is niet bekend hoelang Meseure te Oostende werkte. Hij produceerde nog in 1860 op achtentachtigjarige leeftijd !

= P.N. een monogrammist waarvan ieder verder gegeven ontbreekt leverde schilderijen welke ontegenzeggelijk Oostends werk zijn.

Van hem zijn werken bekend geschilderd tussen 1836 en 1869.

= E. DEVRIESE, alhoewel niet teruggevonden in de bevolkingsregisters van Oostende, moet hij toch in de buurt van Oostende gewoond hebben en in nauwe relatie met Oostendse vissers gestaan hebben.

Het museum "De Plate" bezit van zijn hand de schilderij : "Oostendse sloep 0119 Emura, stuurman C. Assaert 1874", naast een ander voorstellende "027 Belle Poule, stuurman J. Werreman 1864" geschilderd door E. VANESTE.

= Petrus Cornelius WEYTS (° Gistel 4/1/1799). Huwde in 1820 te Oostende en op zijn huwelijksakte staat hij vermeld als "schilder" (hier wel kunstschilder)

Zijn ouds gekend schilderij dateert uit 1820.

Van zijn hand bezit het museum "De Plate" : "Vue du port d'Ostende" uit ca. 1825, voorstellende de galjoen "Cesar" die de haven inzeilt.

Zijn aktiviteit te Oostende gaat tot 1838, jaar waarin hij naar Antwerpen verhuist, waar, sinds 1830 de scheepvaartbedrijvigheid op een merkwaardige wijze gestegen was.

Verdere bewijzen van de aktiviteit van Oostendse achterglasschilders zijn er voorlopig niet. Het lijkt erop dat ca. 1870 deze kunstuiting in Oostende uitgestorven was.

De tentoonstelling omvatte 101 nummers, daarvan zijn van

W. WIEDEN, de nrs. 1, 2, 3, 4*, 5*, 6 en 7

F. MESEURE, de nrs. 8, 9*, 10* en 11

P.N., de nrs. 12, 14, 15, 16, 17, 18* en 19*

E. DE VRIESE, de nrs. 21* en 22*

Petrus WEYTS, de nrs. 23, 24*, 25*, 26*, 27*, 28, 29, 30, 32*, 33*, 34*, 35*, 36*, 37*, 38, 39*, 41*, 42, 43, 44, 45, 46, 47*, 48*, 49*, 50*, 51, 52, 53*, 54*, 55, 56*, 57, 58*, 59*, 60*, 61*, 62, 63*, 64*, 65* en 66*.

(* = toegeschreven aan -)

Voor Oostende komen voor, van

- = W. WIEDEN : n° 3 : Engelse brik poogt Oostendse schuiten te kapen 1808 (6 mei)
n° 7 : Korvet zeilt de haven van Oostende binnen 1814
- = P.N. : n° 14 : Redding van de engelse dubbelopzeilschoener "Gilblas" 1839
("opgebracht door de lootzen van Oostende")
n° 15 : Driemastbark "Aigle" ca. 1841
n° 16 : Driemastbark "Mathilde" ca. 1851
(gebouwd te Oostende 1850, werf A. Panesi, eerste Belgische opleidingsschip)
n° 18 : Radersleepboot met twee Oostendse sloepen, ca. 1863
(sloepen : 0154 "Stéphanie", 1861 Oostende (?)
0168 "Bernardus", 1862 Oostende (?))
n° 19 : Leopold Premier
(postschip voor de lijn Oostende-Dover, gebouwd in 1868 bij Cockerill, Hoboen)
- = P. WEYTS : n° 23 : Een Nederlands koopvaardijfregat verlaat de haven van Oostende 1824
n° 4 : Een Nederlands korvet zeilt de haven van Oostende binnen, omstreeks 1824
n° 25 : Het engelse raderstoomschip "Talbot" vaart de haven van Oostende binnen, omstreeks 1824
n° 37 : Driemastbark "Meteore", omstreeks 1840
(zeilend ter hoogte van Oostende)
n° 41 : Schoenerbrik 'Belgique', omstreeks 1841
(zeilend ter hoogte van Oostende)
n° 46 : Brik "Infatigable" 1846
(zeilend ter hoogte van Oostende)
- = Carolus L. WEYTS (Antwerpen) : n° 76 : Driemastbark "Mathilde" 1863
n° 84 : Stoomschip met hulpzeilvermogen "Julia David" 1872
(stomend en zeilend ter hoogte van Oostende)
- = ANONIEM : n° 94 : Havengeul van Oostende, omstreeks 1900

In de catalogus waaruit hogerstaande gegevens overgenomen werden, komt voor ieder tentoongesteld werk een afbeelding voor (waarvan 12 in kleuren) verder worden bijzonderheden gegeven over :

- de havens (verstekingen, molens, vuurtoren... soms met data) en
- de schepen

Welke voorgesteld zijn op de schilderijen
vb. voor n° 15 : Driemastbark "Aigle"

Gebouwd : 1839, Oostende, werf DE ZUTTER

Afmetingen : 1841-1842 : 245 ton; 1843 : 262 ton; 1844-1852 : 245 ton; diepgang 13 voet

Rederij : "Aigle, 1841-1949 : E. de Brouwer; Oostende; "Philomène, 1849 : T. de Brouwer, Oostende; 1850-1851 : J. Serruys, Oostende

Kapiteins : 1841-1942 : J. Vandesteene; 1843-1845 : J. Ghilligodt; 1846-1848 : C. Nassel; 1848 : A. Hubrock; 1849-1851 : F. Bulcke

Catalogus : Tentoonstelling vl. Maritieme Achterglasschilderijen Antwerpen; Nat. Scheepvaartmuseum
1981 173 blz. ill. gen., 250 Fr.

W. VERLONJE

4 OOSTENDENAARS GEDIPLOMEERD VAN DE ECOLE DE DROIT DE BRUXELLES TUSSEN 1806-1817

Eén van de 12 Ecoles de Droit die Napoleon Bonaparte in het Franse keizerrijk stichtte, was die te Brussel. De school werd geopend op 25 maart 1806 en sloot in september 1817. In de archieven van de Ecole de Droit (A.R.A., Brussel), vond J. GRAUWELS ondermeer de namen van 4 Oostendenaars terug die er hun diploma behaalden :

A. Antione-Guilliaume-André BELPAIRE

Geboren te Oostende op 4 februari 1789 als zoon van Sidronius-Joseph BELPAIRE, geboren omstreeks 1751 en Antoine-Françoise HAEREBEKE, uit Nieuwpoort geboren omstreeks 1766. Hij behaalde zijn 1e licentie op 27 februari 1813 en zijn 2e licentie op 2 juni 1813.

B. Jean-Albert-Joseph DE CLERCK

Geboren te Oostende op 27 april 1792 als zoon van Jean-François DE CLERCK, geboren te Oostende op 23 januari 1760 en Anna-Marie BUSSCHOP, geboren te Brugge op 13 april 1768. Behaalde zijn baccalaureaat op 3 april 1816, zijn 1e licentie op 5 april 1816 en zijn 2e licentie op 13 maart 1817.

C. François-Constant-Leopold DONY

Geboren te Oostende op 18 november 1791 als zoon van François-Jean DONY uit Brugge, geboren omstreeks 1764 en Marie-Constance VANDERHEYDE, geboren omstreeks 1764. Behaalde zijn baccalaureaat op 29 april 1814, zijn 1e licentie op 30 april 1814 en zijn 2e licentie op 11 december 1816.

D. Charles SERRUYS

Geboren te Oostende op 28 november 1795.
Behaalde het baccalaureaat op 22 maart 1815, zijn 1e licentie op 21 maart 1815 en zijn 2e licentie op 29 juni 1815.

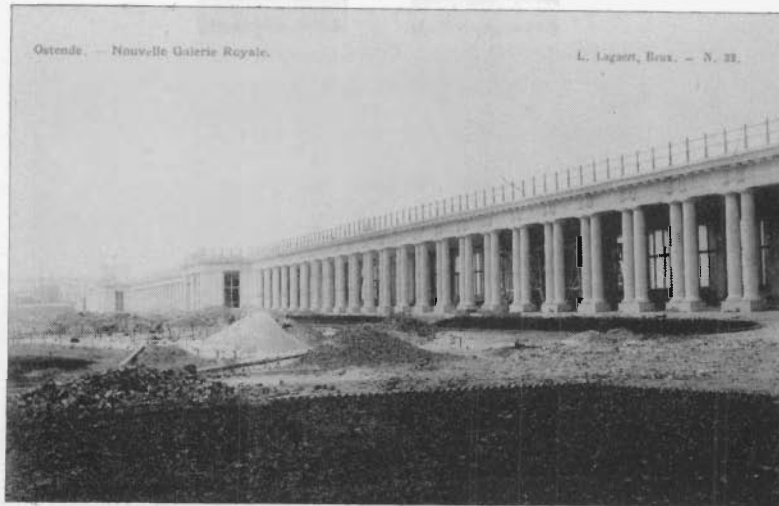
N. HOSTYN

Lit. :

G. BIGWOOD, artikel over de Ecole de Droit in : Revue de l'Université de Bruxelles, 1922-23, p. 273-315.

J. GRAUWELS, Lijst der gediplomeerde studenten van L'Ecole de Droit de Bruxelles (1806-1817), in L'Intermédiaire des Généalogistes, september 1966.

OOSTENDE BOUWT (3)

De onvoltooide Koninklijke galerijen in 1905.

De Smet de Naeyerbrug, toen men nog enkele pilaren en bronzen beelden moest aanbrengen in 1904.

Het Station bijna voltooid in 1912.

NOG AAN TE SCHAFFEN IN HET HEEMKUNDIG MUSEUM

Zichtkaarten Heemkundig Museum (3 in omslag)	20 F
Zichtkaarten Kulturele Raad "Oud Oostende" (3 in omslag)	20 F
R. SEYS : Edw. Vlietinck	25 F
R. BORREY : Van boom tot schip; 2de uitg.	330 F
- OSTENDIANA II	375 F
- OSTENDIANA III	400 F
N. HOSTYN : 150 jaar Oostendse harmonieën	100 F
- N. HOSTYN : Em. Bulcke	400 F
Yv. VYNCKE : Oostende in oude prentkaarten I	350 F
Yv. VYNCKE : Oostende in oude prentkaarten II	450 F
- O. VILAIN en S. IPPEL : Stadsplan met verdwenen stadnamen	20 F
G. BILLIET : O.L.V.-ter Duinen Mariakerke	100 F
A. VAN CAILLIE : Lijst uitgevers Oostendse prentkaarten	25 F
R. LANOYE : Oostende's epos (uitg. 1980)	400 F
- N. HOSTYN : Vijf vergeten schilders	125 F
R. DESNERCK : Oostends woordenboek (2de druk)	1.500 F
R. ROTSAERT : Volkstelling 1814	300 F
- EREL & O. VILAIN : Ostende que voici	40 F
A. SCHYRGENS : Le monde inconnu des artistes	200 F
J. GHEERAERT : Le Mariage de Zot Lowieke	125 F
J. GHEERAERT : Vertellingen uit "Het Zeepaardje"	200 F
F. GRYSON : Zandvoorde natuurlijk	350 F
O. VILAIN : Langs de Oostendse kateien	195 F
O. VILAIN : Langs de galerijen	225 F
K. CLYBOUW : Geschiedenis van de visserskapel Bredene (2de druk)	145 F
- H. VAN VYVE : Images d'Ostende	150 F
R. HALEWYCK & N. HOSTYN : Oostends oesterboek	350 F

NOG BESCHIKBARE NUMMERS VAN "DE PLATE" à 25 F per nr. :

jg 1, nr. 6	
jg 2, nr. 6	
jg 3, nrs. 1, 6 en 6 bis	
jg 4, nrs. 1, 2, 5, 6 en 7	
jg 5, nrs. 2 tot en met 12	- ~~3 tot en met 12~~
jg 6, nrs. 1 tot en met 12	
jg 7, nrs. 1, 2, 3, 4, 8, 11 en 12	
jg 8, nrs. 9, 10, 11 en 12	
jg 9, nrs. 1 tot en met 12	
jg 10, nrs. 1 tot en met 12	

JAARTAFELS OP HET TIJDSCHRIFT "DE PLATE" :

-index voor de jgn 1 tot en met 5	30 F
-index voor de jg 6	30 F
-index voor de jg 7	40 F
-index voor de jg 8	50 F
index voor de jg 9	100 F

G.V.

In aansluiting op vorige bijdragen over deze onderwijsinstelling, hier een gedrukt bericht uit 1830 waarop we de laureaten van het schooljaar 1829-1830 leren kennen. Eén naam valt op tussen de prijswinnaars : deze van Aimé LIEBAERT, echter niet te verwarren met de dichter die dezelfde naam draagt (Oostende 1783-1854). Een exemplaar van volgend bericht wordt bewaard in het Oostendse Stadsarchief.

N.H.

A V I S

La Direction de l'Ecole d'Architecture et de Dessin, a l'honneur de faire connaître aux Habitans de cette Ville que, d'après jugement de l'Académie de Bruges, les différens Prix, au Concours de l'année scolaire 1829-1830, ont été remportés par les Elèves ci-après nommés :

ARCHITECTURE	DESSIN
Classe - Composition	1re Classe - Figure et grande Tête
1er Philippe VANDERHEYDE	1er Pierre TRATSAERT
2d Jean MAERTENS	2d Aimé LIEBAERT
1re Classe d'après Modèle	2e Classe - Grande Tête
1er Charles MINNE	1er Jacques DESORGHER
2d Philippe VANDERHEYDE	2d Théophile DOURLENS
2e Classe d'après Modèle	3e Classe - Petite Tête
1er Hypolite DE BROCK	1er E. VAN LEIRBERGHE
2d Jean MAERTENS	2d Jean VANDIERENDONCK
3e Classe d'après Modèle, dit Portail	4e Classe - Principes
1er J. VANDERHEYDE	1er Pierre SARRON
2d P. PRIEM	2d Jean VANTYGHEN
	1re Classe - Dessin Perspective
	1er Louis DUTREMEZ
	2e Classe - Dessin Perspective
	1er Pierre TRATSAERT
	Classe - Tête de Proportion
	1er F. DEMANT
	Classe - Proportions Expliquées
	1er Auguste TRATSAERT

Il n'y aura pas cette année de distribution publique. Les Elèves recevront leurs prix, le Dimanche 26 Décembre 1830, à 2 heures de relevée, à la Salle de la Rhétorique, en présence de leurs Familles, des Magistrats et des Directeurs, (sans exclusion toutefois des Souscripteurs qui se présenteraient.); les Dessins resteront exposées jusqu'au Jeudi 30 du courant, de 9 heures du matin jusqu'à midi.

Ostende, le 23 Décembre 1830

WIJLEN FRANK BAUR TIJDENS ZIJN "OOSTENDSE PERIODE".

Het "Campo Santo" te Sinte-Amandsberg is een begrip geworden in Vlaanderen. Deze begraafplaats van beroemdheden is immers uitgegroeid tot een bloemlezing van hetgeen ons land in de laatste 150 jaar bood op artistiek, wetenschappelijk en literair gebied. Onder de talrijke, eminente persoonlijkheden die op de helling of aan de voet van de Sint-Amandusheuvel hun laatste rustplaats hebben gevonden, vermelden wij de dichter Prudens van Duyse (1804-1859), de letterkundige en Vlaamse voorman Jan Frans Willems (1793-1846), de schrijver Filip de Pillecijn (1891-1962), de geneesheer en Vlaamse strijder Ferdinand Augustijn Snellaert (1809-1872), en zovele andere merkwaaardige figuren uit de 19de en 20ste eeuw. Sinds een tiental jaren werd het een vaste traditie een vooraanstaande personaliteit, begraven op het Campo Santo, in zijn historische context te plaatsen tijdens een plechtige viering. In 1980 viel de keuze op Frank Baur (1887-1969), hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Gent en eminent Guido Gezellekenner; rond zijn figuur werd een tentoonstelling met documenten over zijn leven, tijd en werken opgebouwd, - van 1 november tot en met 11 november 1980. Professor Frank Baur werd geboren te Vilvoorde op 20 april 1887. Hij genoot lager onderwijs te Mechelen, Vilvoorde en Oostende waar zijn vader, die werkzaam was bij de spoorwegen, inmiddels was overgeplaatst. Hij doorliep de moderne afdeling aan het Oostendse atheneum en behaalde er het einddiploma van de handelsafdeling. Zijn leraar godsdienst, Lodewijk Verriest, een neef van de priester-letterkundige Hugo Verriest (1840 -1922), bracht hem toen reeds onder de bekoring van het esthetisch getint katholicisme van de Westvlaamse literaire school. Zijn bewondering voor Gezelle en Rodenbach dagtekent uit die jaren. In de boekenreeks "Ten Huize van", uitgegeven door het Davidsfonds te Leuven, werd in het zestiende deel (1980) het televisie-interview met wijlen Frank Baur afgedrukt (blz. 9-30). Hij ging daar wat nader in op zijn Oostendse periode. Zijn vader was visiteur de locomotives te Vilvoorde, maar werd achteraf in die functie naar Oostende gezonden. Zo verbleef Frank Baur, van zijn negende tot zijn 17de jaar, de jaren van de fixering der indrukken bij een jongeman, te Oostende waar hij onmiddellijk het authentiekste Oostends aanleerde. Hoewel hij zeer vroom was, van jongsaf, liep Frank Baur school aan het atheneum te Oostende, eenvoudig omdat vader Baur (liberaliserend en geen kerkpilaar), evenals vele katholieken, het college niet kon betalen. Op de vraag van Joos Florquin, wie er invloed op hem uitoefende in de Oostendse atheumtijd, antwoordde Baur : "De onderpastoor van mijn parochie, Lodewijk Verriest, die een neef was van Hugo Verriest. Hij heeft mij Gezelle leren ontdekken. In zijn huis vond ik het tijdschrift "Rond de Heerd", kreeg ik het boek "Twintig Vlaamse koppen" mee om te lezen. Bij hem ook heb ik al de Gezellianen ontmoet en toen de broer van Guido Gezelle, Jozef Gezelle, die pastoor was te Stene, overleed, ben ik uit verering voor Guido Gezelle naar de begrafenis gegaan. Ten huize van Lodewijk Verriest heb ik ook pastoor Van Haecke ontmoet, die toen al een eerbiedwaardige oude man was. Joos Florquin vroeg F. Baur vervolgens naar de studentenbeweging van die tijd te Oostende. Waarop het antwoord : "Wel, in de athenea hadden wij onze eigen studentenbeweging. Ikzelf heb te Oostende een studentenbond gesticht : de "Frederickxszonen", naar Julius Frederickx, een schitterend student van Henri Pirenne, die ons in het Nederlands geschiedenis gaf. Maar er bestond ook contact met de katholieke Vlaamse Studentenbonden. Te Oostende was de voorzitter van de studentenbond Harry Baels, en ik had met hem, die toen al een echte gentleman was en trouwens sterk onder Engelse invloed stond, geregeld contact. De studenten van athenea en colleges zochten trouwens contact, omdat de strijd voor de vervlaamsing van de Gentse Universiteit al bezig was. Ik zelf ben eigenlijk een produkt van de Katholieke Vlaamse Studentenbeweging omdat Rodenbach, die ik als al de anderen als de ideale jongeling beschouwde, zeer grote invloed had

op ons. Een van de grootste momenten in mijn jeugd is de onthulling geweest van het standbeeld van Rodenbach te Roeselare". Baur was begaafd met een verbluffende taalvaardigheid en een ongeëvenaard redenaarstalent; ook buiten de collegezaal van de universiteit en de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde heeft hij, tijdens zijn lange, vruchtbare leven en loopbaan, honderden spreekbeurten gehouden en aldus in aanzienlijke mate bijgedragen tot het prestige van het Nederlands in Vlaanderen. Het was onvermijdelijk dat Joos Florquin aan Baur vroeg, hoe hij aan die welsprekendheid kwam. Baur : "Ik ben altijd welsprekend geweest. Van op de lagere school moest ik al fabeltjes voordragen op de prijsuitdelingen omdat de leraars opmerkten dat ik gemak had om op te treden. En gemakkelijk leren spreken heb ik zeker gedaan in de studentenbond waar wij geen vreemde sprekers vroegen maar zelf optraden : dat was een echte school van zelfwerkzaamheid. Mijn welsprekendheid is gemoedelijk, geen bombardon. Ik probeer alles eenvoudig te zeggen, zonder geleerde woorden, direct op de man af, zoals ik het meen. Daarom ben ik ook dikwijls mis. Ik heb gewoonlijk geen geschreven tekst, maar bereid de rede grondig voor. Drie of vier weken na de spreekbeurt schrijf ik de tekst gecondenseerd en iets gearrangeerd neer. Ook Hugo Verriest deed het zo : hij had enkele punten klaar en ontwikkelde die onder de invloed van het publiek. Ik was trouwens voorbestemd voor de welsprekendheid : ik ben nooit een held geweest in wiskunde en mijn leraar wiskunde heeft mij eens gezegd, toen ik aan de plank aan algèbre financiële zat te laboreren: "De grâce, Baur, taisez-vous : vous ne serez qu'un vulgaire orateur de cabaret!" - Ge weet dat ze dat ook van Spaak hebben gezegd". Prof. Baur kwam, ook na zijn benoeming tot docent aan de R.U. Gent in 1927, vrij regelmatig en bij tussenpozen, met verlof te Oostende. Te Mariakerke kocht hij, met de opbrengst van de verkoop van zijn enorme bibliotheek aan de Universitaire Faculteiten te Namen, een appartement aan zee en verbleef er in de zestiger jaren, waar hij gaarne contact zocht en vond bij de gewone volksmens, o.a. de visvrouwen. Baur's wetenschappelijke en pedagogische verdiensten kunnen als volgt geresumeerd worden. Naast zijn publikaties op het domein van de moedertaal didactiek, het letterkundig comparatisme en de algemene literatuurwetenschap, is vooral zijn baanbrekend werk voor de Gezellestudie van de uitzonderlijke en blijvende betekenis. Verder heeft hij aan de sedert 1930 vernederlandste Gentse Rijksuniversiteit de Nederlandse literatuurstudie op een waarlijk wetenschappelijke basis georganiseerd en talrijke leerlingen gevormd. In 1957 tot het emeritaat toegelaten, overleed hij, hoogbejaard, te Waasmunster op 9 januari 1969 en werd bijgezet in het Campo Santo-kerkhof op 15 januari.

E. SMISSAERT

EEN ZELFPORTRET VAN LEON SPILLIAERT TE ANTWERPEN

Het "Koninklijk Museum voor Schone Kunsten" te Antwerpen verwierf een belangrijke gift, namelijk een "Zelfportret" van de befaamde Oostendse schilder Léon Spilliaert. Het betreft een gouache, uitgevoerd op papier, formaat 345 x 240 mm., gesigneerd en gedateerd links onder : 1915. De betekenis van dit portret ligt niet alleen op het artistieke maar ook op het cultuurhistorische vlak. Van de kunstenaar L. Spilliaert zijn er verschillende zelfportretten bewaard gebleven, doorgaans sereen van stemming. Het zelfportret in kwestie vertoont daarentegen een totaal andere sfeer. Zowel in de kleur als in de lijvoering komt een nerveuze, koortsachtige situatie aan het licht. De toen vierendertigjarige artist toont hier een minder gebruikelijk aspect van zijn visie op het leven. Dit zelfportret wordt afgebeeld in het Jaarboek 1980 van het "Koninklijk Museum voor Schone Kunsten - Antwerpen", blz. 342, waar wij ook wat opheldering over de herkomst en duiding van deze gift vonden.

Emiel SMISSAERT

Op 26 september was het 80 jaar geleden dat de gekende Oostendse glazenier COR WESTERDUYN geboren werd. Cor was Nederlander van geboorte maar zijn activiteiten waren zodanig met Oostende en de kuststreek verworven dat mettertijd zijn figuur niet meer weg te denken was uit de galerij van de Oostendse kunstenaars. Zoals echter veelal het geval is wordt niemand "Sant in eigen land". Dat zijn naam en zijn kunst niet meer weerklank vind is in grote mate te wijten aan zijn eenvoud en zijn bescheidenheid die hem er toe aanzetten zich uitsluitend aan zijn gezin en zijn kunst te wijden.

Wij vinden hem niet op de lijst van de "Hedendaagse Vlaamse glazeniers". Zij werden besproken in het tijdschrift Vlaanderen. (1) Het feit niet op deze lijst voor te komen is voornamelijk te wijten aan de manier waarop deze lijst werd opgesteld. Zelfs de auteur is zich van de tekortkomingen in de samenstelling ervan bewust. Hij schreef 160 kunstenaars aan die op de ene of andere manier actief waren in het glazeniersvak. Hij legde ze in zijn schrijven enkele normen op om als glazenier gecatalogeerd te worden en liet het aan de aangeschrevenen over om te beslissen of zij wel dan niet voldeden aan de door hem gestelde normen. 38 kunstenaars reageerden positief en zonden hem een antwoord. Zij kregen een plaats in de galerij en de 122 anderen werden gewoon doodgewezen.

COR WESTERDUYN werd op 26 september 1901 geboren te Scheveningen, een voorstad van Den Haag. Hij sprak zelf nooit van Scheveningen altijd van "Den Haag". Reeds zeer jong uitte zich een aanleg tot de tekenkunst. In zijn buurt huisde en werkte in een oud pakhuis een glasschilder. Aangetrokken door de kunst en de techniek van deze ongekend gebleven kunstenaar bracht Cor regelmatig zijn vrije tijd in diens gezelschap door; waarschijnlijk groeide daar de liefde voor deze kunstvorm, die weleens "de kunst van de landen zonder zon" wordt genoemd. Toen hij 14 jaar was ging hij in de leer bij de glazenier LIEFTINCK in Den Haag. In zijn vrije uren volgde hij de lessen aan de Stedelijke Academie. Omstreeks 1925 voelde zich COR WESTERDUYN ver genoeg gevorderd in zijn leertijd en wilde naar het buitenland waar meer kans tot vervolmaking bestond.

Oorspronkelijk was hij zinnens naar Duitsland te trekken. Een advertentievraag naar een glazenier uitgaande van een Brusselse glazeniersatelier deed hem echter van gedacht veranderen. Hij trok naar Brussel en ging in dienst bij de best glazenier van dat ogenblik, Edward STEYAERT. Deze in 1868 in MOERKERKE bij Brugge geboren kunstenaar had zich in 1890 in Brussel gevestigd. Hij werkte vijf jaar bij de Italiaanse glasschilder CONTINI, waarna hij een gedeelte van het oude atelier van wijlen kunstschilder Eugeen Verboeckhoven te Schaarbeek kocht en er een werkhuis inrichtte. Van hieruit werkte zich Edward Steyaert, door de rijkdom en de waarde van zijn talent, op als de vernieuwer van de glazenierskunst in België. (2)

Vier jaar werkte Cor bij Steyaert als glasschilder. Gedurende die tijd verlieten honderden ramen de atelier STEYAERT. Het zou misschien de moeite lonen sommige van deze gekende ramen eens nader te bekijken en na te gaan welke invloed STEYAERT uitoefende op het later werk van COR WESTERDUYN. In 1929 ging hij bij SPRETERS werken. Een zeer goed glazeniersatelier maar minder gekend dan STEYAERT. Hier beperkte hij zich echter niet enkel meer tot het schilderen, maar sneed, zette en monteerde ook kunstglazen. Ondertussen had COR zijn toekomstige levensgezellin ontmoet waarmee hij in 1929 in het huwelijk trad. Zijn echtgenote Angela VAN RYCKEGEM was een Westvlaamse die in Westende-Bad evenver van de zee geboren was als hij in Scheveningen. Cor Westerduyn bleef bij SPRETERS tot in 1932.

Vanwege de slechte tijd vatte hij de idee op voor eigen rekening te beginnen. Aanvullend hierop werkte hij ook aan opdrachten die hem links en rechts door een atelier werden toegewezen. Het waren magere jaren voor het jonge echtpaar, temeer daar Cor nog teveel als een uitwijking werd beschouwd. In 1936 besloot het jonge paar naar de kust te verhuizen en het daar eens te proberen. Ze trokken naar Oostende en gingen in de Plantenstraat wonen waar Cor zijn atelier opzette en zijn Oostendse carrière als glazenier begon.

De eerste grote opdracht die COR WESTERDUYN tot een goed einde bracht waren de glasramen voor het gerechtshof van Oostende die in 1936 werden aangebracht. Bij het uitbreken van de oorlog in 1940 werden ze veiligheidshalve in de kelders van dit zelfde gerechtsgebouw opgeborgen waar ze waarschijnlijk nog staan (3) (4). Hiermee begon voor hem een lange kunstenaarscarrière waarin hij buiten de vele honderden ontwerpen voor privépersonen kunststramen leverde voor de meest diverse kerken en gebouwen in West-Vlaanderen.

We citeren :

De glasramen voor de Godelievekerk te Oostende die in 1940 werd ingewijd.

De glasramen van de hulpkapel van Raversijde.

Enkele ramen in de kapel van Westende-Bad waaronder een zeer mooi rond herdenkingsraam.

Een herdenkingsraam in de Anglicaanse kerk van de Langestraat.

De brandglasramen van de O.L.V. -Koninginkerk te Mariakerke in 1958.

De brandglasramen voor een rusthuis en een kliniek in Veurne.

Een raam voor SPARREDUIN in Den Haan.

Een groot raam in het stadhuis van Blankenberge dat betrekking heeft op de geschiedenis van de stad.

De brandglasramen van de kerk van Adinkerke.

Het geheel van kunststramen in de parochiekerken van Lombardsijde (dit was in 1965 zijn laatste groot werk).

De in glas gevatte ramen van de inmiddels verdwenen Kapel in de klinieken van Sint-Jan en Sint-Jozef.

Een brandglasraam in de kraaminrichting MONICA.

Een brandglasraam in de apotheek van de SEO. Een portret van de heer NENQUIN, in brandglas in opdracht voor de SEO.

Het Sint-Jozefssraam in de voorgevel van de Sint-Jozefsschool in de Leon Spilliaertstraat is van hem. Ook maakte hij ooit een raam met het wapen van de Stad voor de Oostendse Hippodroom, dit stuk bleef echter in een bombardement van W.O.II. Veel van zijn werk ging naar het buitenland, onder andere Canada.

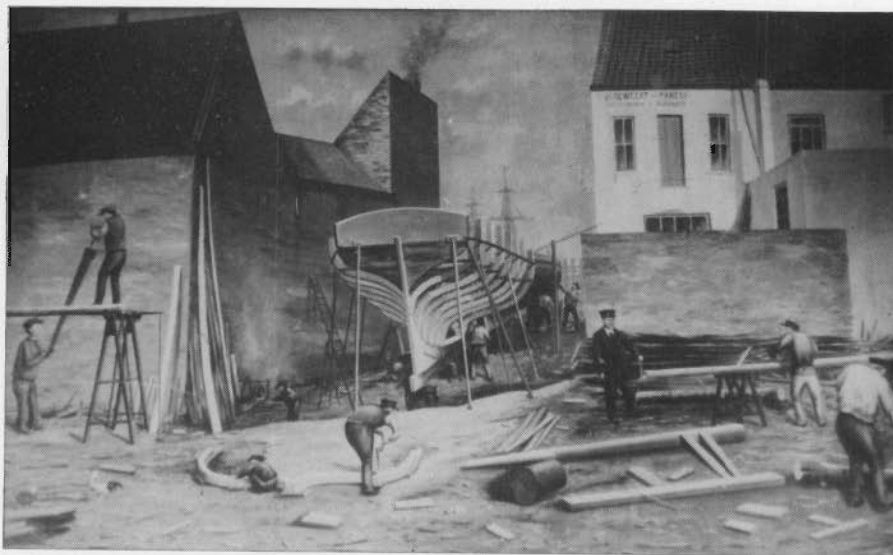
De meeste van zijn grote werken waren maritiem van opzet. Een 17e eeuwse karveel met ontplooiden zeilen is als het ware de stempel van Cor Westerduyn die teruggevonden wordt op tal van glasgeschilderde ramen en medaillons. Maar ook muntte hij uit door zijn visserstypen en zijn Maria-figuren.

Dit hield echter geen beperking in want hij behandelde alle mogelijke onderwerpen.

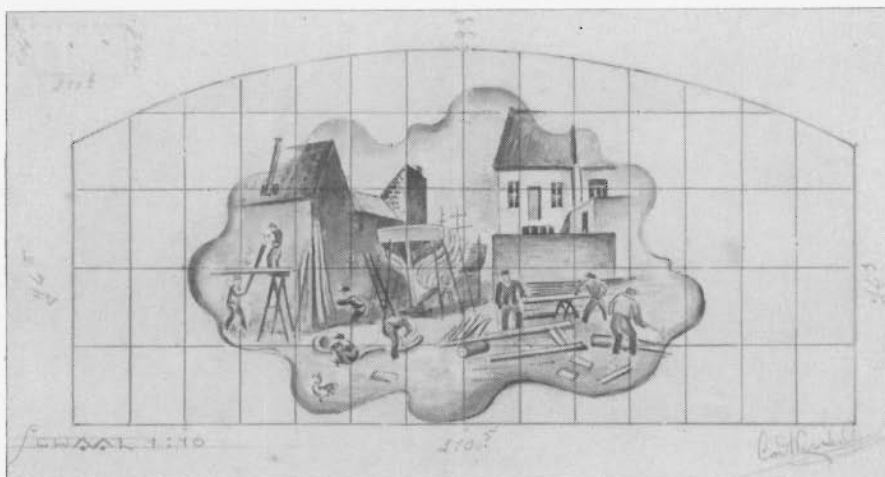
Een van zijn glasschilderijen met een typisch Oostends onderwerp van grote volkskundige waarde konden we terug speuren tot bij de huidige eigenaar. Het is een gedeelte van de achterkant van de Stockholmstraat aan de derde Bassijn, waarop de scheepswerf van DEWEERT-PANESI voorkomt met de aanduiding SCHEEPSBOUWER-BLOKMAKER. (In de "GARRE" waarin twee schepen staan werd voor enkele jaren de DOE HET ZELF winkel KID gebouwd). Op een afzonderlijke bladzijde drukken we de foto's af van de originele tekening, het ontwerp en het bestaande glasraam. De originele tekening kwam voor als een muurschilderij in de gang van het huis DEWEERT-PANESI. Centraal staat een schip met spiegel "in zijn spanten" terwijl verder op twee man bezig zijn een afgewerkt vaartuig te beschilderen.

Een Oostends glazenier COR WESTERDUYN

De foto van de muurschilderij
(Ter beschikking gesteld door mevrouw C. Westerduyn-Van Ryckegem)

De werktekening van Cor Westerduyn
(Ter beschikking gesteld door mevrouw C. Westerduyn-Van Ryckegem)

Het brandglasraam zoals het gerealiseerd werd en nu geplaatst is
(Met welwillende toelating van de heer en mevrouw R. Sanders)

Links op de voorgrond zijn een paar plankenzagers aan het werk. In het midden van het beeld is een sloopstimmerman, geholpen door een werkmaat, bezig de dekker en de ligger van een middenspanst aan elkaar te bouten.

Links voor is een ander sloopstimmerman een rondhout aan het effenen, terwijl de werfbaas de doormeter ervan controleert. In de linkerhoek is een timmerman doende met een dissel om een ander rondhout op de gewenste dikte te brengen. Cor Westerduyn werkte niet alleen figuratief maar van zijn hand is ook veel niet-figuratief werk.

In 1947 verhuisde hij naar de Zwaluwstraat 124 waar hij bleef wonen en werken tot hij in 1966 officieel stopte. Hij bleef echter tot aan zijn dood in 1980 actief als glazenier. Al was het maar om familie, vrienden of kennissen een genoegen te doen met een klein geschenkje onder de vorm van een brandglasraam Cor Westerduyn overleed op 8 juni 1980. Het heengaan van deze gemoedelijke en talentvolle kunstenaar liet een grote leegte na.

Gelukkig viel de spoel niet ver van de boom. Zijn zoon Eddy (Oostende 23.07.1938) is een verdienstelijke kunstschilder geworden, terwijl zijn dochter Anneke (Oostende 19.09.1945) haar kunstzin uitleeft in verbluffende kollages.

In mei 1981 hielden ze met hun beiden een fel opgemerkte tentoonstelling van kollages en pasteltekeningen in Gamery Antypo. Onder de toren in Veurne. Al kreeg hun vader geen plaats in de galerij van de "Hedendaagse Vlaamse glazeniers", zij zullen zorgen dat de naam COR WESTERDUYN voor het nageslacht bewaard blijft.

J.B. DREESEN

- (1) "De glazenierskunst in Vlaanderen" in het tijdschrift "Vlaanderen", voorheen West-Vlaanderen, Jaargang 20 Jan-Feb 1971, blz. 18 tot 48. Samenstelling Julien Van Remoortere.
- (2) "Edward Steyaert, schilder en kunstenaar" door R.M. Van den Haute. Uitgeverij H. Wellens en W. Godeune, 1948.
- (3) "Glazenier Westerduyn" in "Ostend Flash" 4° jaargang, nr. 3 maart 1961, blz. 11 en 16 door Omer Vilain.
- (4) Bij het overlijden van glazenier Cor Westerduyn. Artikel in "De Zeewacht" van juni 1980 door Frans Aerts.

EEN STUDIE OVER DE "OOSTENDSE COMPAGNIE" IN BRAZILIE

Dr. E. Stols, thans hoogleraar aan de Katholieke Universiteit te Leuven, maakte een korte studie over de aanlegplaatsen en de handel van de schepen der "Oostendse Compagnie" te Bahia en in andere Braziliaanse havens tussen 1720 en 1727. Titelbeschrijving van dit artikel : E. STOLS, A Companhia de Ostende e os portos brasileiros, in : "Estudos Históricos", Marília, n° 5, 1966, p. 83-95. Vermeld in : "Un quart de siècle de recherche historique en Belgique, 1944-1968", uitgegeven o.l.v. J.A. van Houtte (Louvain, Editions Nauwelaerts; Paris, Béatrice-Nauwelaerts; 1970), blz. 180. Dit zeer belangrijk historisch, bibliografisch referentiewerk werd uitgegeven door het "Nationaal Belgisch Comité voor Geschiedkundige Wetenschappen"; dit bilan van 25 jaar historisch onderzoek door vele vorsers en geleerden maakt en kan ook geen aanspraak maken op de nagestreefde volledigheid.

Emiel SMISSAERT

Op 12 april 1756 schrijft Baron de Lilien, Algemeen beheerder der Posterijen van de Nederlanden, uit Wenen naar de Franse Posterijen, over de belangrijkheid van het instandhouden van een regelmatige postverzending tussen Engeland en het continent. Oorlog tussen Engeland en Frankrijk is onvermijdelijk, hij stelt voor de post voortaan van Dover naar Oostende te versturen in plaats van naar Calais. "... cette correspondance, dix-je, passe en sureté de Douvres à Ostende".

In het Traktaat van 18 november 1740 tussen Frankrijk en de Nederlanden afgesloten, is er overeengekomen, volgens artikelen 11 en 12, dat in geval van oorlog verder zal ingestaan worden voor de verzending der poststukken. "Art. 11. Les dites parties s'obligent reciproquement d'empêcher par tous les moyens possibles qu'aucune lettres et paquets soient portées par aucune autre voie que par leurs postes ordinaires. Art. 12. Pour prévenir dans les suites tous sujet de différence entre les deux offices, il a été convenu que ce prescrit traité ne souffrira aucune altération et ne sera point annullé, soit par des déclarations de guerre ou interdiction de commerce des lettres ou entre la France et les Pays-Bas ou entre les Pays-Bas à la Hollande, si dans le cas ou il y aurait interdiction de commerce de lettres entre les Pays-Bas et la Hollande, Monsieur Prince de la Tour s'oblige de transporter comme à l'ordinaire la malle de France pour la Hollande et celle de la Hollande pour France closes et fermées, en sorte que le commerce des lettres entre la France et la Hollande n'en souffre aucune altération ..."

Waarschijnlijk is deze overeenkomst geeerbiedigd geworden en is er gehandeld zoals Baron de Lilien in zijn brief voorstelde, ten bewijze wat verder volgt.

In mei 1756 verklaart Engeland de oorlog aan Frankrijk; een jaar nadien brengt dit ook verandering van decor mee te Oostende. Op 19 en 20 juli 1757 komen er vijf bataljons van de Franse geallieerde troepen in Nieuwpoort en Oostende aan, onder leiding van luitenant-generaal Hugo de la Motte. Zij komen onze gebieden beschermen tegen een mogelijke inval van hun vijand de Engelsen, omdat de Oostenrijke troepen onder leiding van generaal Pissa vertrokken waren naar de Rijn, om daar de strijd uit te vechten tussen Maria-Theresia en Frederik II, koning van Pruisen. Vermits Pruisen samen met Engeland in een 7-jarige oorlog gewikkeld waren tegen Oostendriek en anderelanden, verleent Maria-Theresia toestemming aan de Franse troepen om onze gebieden te bezetten.

De haven van Oostende wordt gesloten en de nog aanwezige Engelse schepen moeten onmiddellijk de haven verlaten. Daardoor wordt het postvervoer tussen Engeland en onze stad onderbroken, wat zeer nadelig is voor de handelsbetrekkingen met de meeste landen van Europa en Engeland. Onze postmeester, Jacobus Bowens jr., raadslid van de prins van Tour en Tassis, historicus en oud schepen zorgt ervoor dat de nodige poststukken van en voor onze gebieden over Vlissingen naar Engeland verzonden worden. Want hij schrijft in zijn boek : "... Het pakket-boot, 't welk d'engelsche brieven van Douvres nae Oostende overbraqt, was ook in dit verbod begrepen; maer vermits aan deze correspondentie grootelijks gelegen was, wierd ik als postmeester door bevel van mijnen meester den Prins De la Tour, en met kennis en bewilliging van het Gouvernement-generaal, nae Londen gezonden, om de voortduering dezer vaerd op Oostende te verzoeken, en in 't geval van weygering, de brieven over Zeeland te bekomen. Mijne eerste aanzoeking wierd niet aenhoord, om reden dat de Franschen reeds eenigen dwang op het

paket-boot hadden willen begaen, maer de tweede aendringing eenen goeden uytval gehad hebbende, wierden de paket-booten uyt Douvres met de maelen op Vlissingen, en aldus over Breskens nae Gend afgestierd, dog niet zonder vreeze van door de Fransche kapers genomen te worden, gelijk het tweemaal gebeurd is. De volle bestiering der correspondentie wierd aen mij toebetrouwd, gelijk ik geduerende den oorlog daer mede binnen Vlissingen en Gend 't eenemael was belast gebleven."

In copieën van brieven van Baron de Lilien van 23 en 27 mei 1760 aan de "Intendant général des postes des Pays-Bas à Paris" en aan "Mr le général intendant des postes de France", kan men lezen dat het hoogdringend wordt, na postmeester J. Bowens gehoord te hebben, dat de verbinding tussen Dover en Oostende hersteld wordt : "... aussi bien que les commerçants d'Angleterre à écrit le 29 janvier 1759 à Mr de Bauens, maître des postes à Ostende en informant au dernier que rien ne serait plus avantageux pour le commerce d'Angleterre, des Pays-Bas, de la France, de l'Espagne, du Portugal. Si non que de rouvrir pendant la durée de la présente guerre la communication des lettres entre Douvres et Ostende..."

Hij werd ook aangeschreven over deze zaak door de vice-consul van Engeland te Vlissingen : "... contribue à la rentrée des paquebots anglais au port d'Ostende", en "... l'accélération si intéressante pour presque toutes les puissances de l'Europe".

Oorzaken der klachten waren de moeilijkheden die men ondervond door Nederland : het feit dat in 1758 het bureel van Amsterdam ongegronde extra-onkosten aanrekende voor het verder zenden van de brieven afkomstig van Engeland; dat er nadien jaloesie is ontstaan omdat de post niet meer over Amsterdam ging maar over Vlissingen; en dat het langs die weg ook niet te best ging, daar er een ruzie bestond tussen de postmeesters van Vlissingen en Middelburg, waarlangs de post over Gent naar Brussel kwam, dit gaf nog eens aanleiding tot onnodige vertragingen.

De vrede tussen Engeland en Frankrijk wordt getekend op 3 november 1762. De Franse troepen trekken weg in dezelfde maand en in plaats daarvoor komen de Oostenrijkers terug o.l.v. generaal Pissa, die de Franse generaal Hugo de la Motte feliciteert met zijn voorbeeldige bezetting.

Waarschijnlijk vaart "Oostende-Dover" terug want Pasquini vermeldt : "Bientôt les scieries, la raffinerie de sel et autres établissements, l'entrepot, le transit et la pêche prirent de jour en jour plus d'accroissement et donnèrent à la ville une importance commerciale...". Hiermee wordt weer een bevestigd welk een belangrijke rol Oostende heeft gespeeld in de geschiedenis van Europa, ook op postaal gebied.

Robert LEROY

BRONNEN :

J. Bowens jr. : Nauwkeurige beschrijving der oude en beroemde zeestad Oostende, 1792.
J.N. Pasquini : Histoire de la ville d'Ostende et du port, 1843.
Traktaat van 18/11/1740.
Brieven en copieën van brieven van de vermelde personen.

Met L. DE SELLIERS hebben we na GERBOSCH een tweede kunstenaar uit de directe vriendenkring van Jan DE CLERCK.

DE SELLIERS werd anno 1853 te Sint-Joost-ten-Node geboren. Omstandigheden die ons niet gekend zijn, brachten hem naar Oostende, Torhoutse Steenweg 308, later 88.

Zijn naam wijst op adellijke afkomst; wat zijn hoofdbezigheden waren en waar hij artistieke opleiding ontving, is me voorlopig niet bekend.

In 1913 stelde hij tentoon in het Salon van de "Cercle Artistique d'Ostende", de kring die in november 1908 door Jan DE CLERCK werd gesticht.

Hij exposeerde er volgende 5 werken, alle aquarellen : "Oud straatje te Ieper", "Oude toren te Mechelen", "Ruïnes van het parlement te Mechelen", "Sous-bois te Tervuren" en "Inkampoort van een hoeve" (1).

L. DE SELLIERS deed ook mee aan het Salon 1914 te Spa en wel met "Eerste sneeuw" (gouache) & "Hoekje te Ieper" (aquarel) (2).

Tijdens de Eerste Wereldoorlog verbleef L. DE SELLIERS in Engeland. Hij deed er mee aan de beroemd geworden "Belgian Exhibition of Modern Art" te Kingston-upon-Thames (1915) (3) met "Slip-Shoe Street te Reigate" en "Interieur" (3).

Voor W.O. II bezat het Museum van Oostende twee aquarellen van L. DE SELLIERS : "Slopje te Mechelen" (75 x 29 cm) en "Oude Toren" (74 x 78 cm; gekocht door de stad in 1924).

Van 2 tot 21 juli 1931 was DE SELLIERS met 5 aquarellen vertegenwoordigd in een tentoonstelling van marineschilderingen in de Galerij "Studio", Adolf Buylstraat 36 te Oostende. Daarnaast hing er werk van James ENSOR, Door BOEREWAAARD, Carol DEUTSCH, Oscar CORNU, Jef DE BROCK, Armand DELWAIDE, Julien GENOT, Felix LABISSE, Leon SPILLIAERT, Louise SEGHERS, Maurice SEGHERS, Edmund TEMPLER, Gustave VAN HESTE & Willem VAN HECKE.

DE SELLIERS' aquarellen hadden volgende titels: "Kalme zee", "Boot op het strand", "In de duinen", "Marine", "Duinen te Oostduinkerke".

N. HOSTYN

Nota's :

1. Cercle Artistique d'Ostende. Exposition des Beaux-Arts 1913. Catalogue, p. 6, nrs. 66-70.
  2. Ville de Spa. Exposition des Beaux-Arts. 53me Salon 1914, Spa, 1914, nrs. 73-74.
  3. Belgian Exhibition of Modern Art. Municipal Art Gallery, Kingston-upon-Thames, maart 1915, nrs. 44-45.
-

LIDGELD 1982

Onze leden worden vriendelijk verzocht - voor zover ze dit nog niet deden - zich in orde te stellen met hun lidmaatschapsbijdrage voor 1982. (Hierbij vindt U een stortingsbulletin.

Het lidgeld bedraagt : Aangesloten lid : 250 F
Steunend lid : 500 F
Beschermend lid : minstens 1.000 F

We schreven reeds dat er niet meer zal rondgegaan worden met de lidkaarten.

Leden die hun lidgeld vóór 1 januari a.s. niet vereffenen, zullen voorlopig althans, geen tijdschrift meer ontvangen. De kosten liggen te hoog !

G.V.

HISTORIEK VAN DE KONINKLIJKE COECILIAKRING

---

120 jaar geleden, in 1961 dus, staken enkele burgers van onze goede stede (toen nog een stadje), de hoofden bijeen en beslisten een "cercle" op te richten - de burgerij was toendertijde nog steeds franstalig - met het doel de kunstzin, vooral voor de muziek te ontwikkelen.

Dra zagen de stichters in dat hun kring eveneens een liefdadigheidsdoel moest hebben. Veel nood was er toen immers nog te lenigen.

Als motto namen zij aan "Kunst en Liefdadigheid". Door het inrichten van feesten, concerten, toneelopvoeringen, declamatieavonden, enz... verzamelden zij gelden die ten gunste kwamen aan noodlijdenden van de stad (o.m. familieleden van op zee gebleven vissers, ouderlingen, enz.). De Cercle Coecilia kwam ook tussen bij het oprichten van een tehuis voor ouderlingen.

Stilaan nam de kring een uitbreiding. De stichting, in 1896, van de "Compagnie du Rat Mort", droeg hiertoe veel bij. Dit onderdeel van de Coeciliakring was vooral gericht op lichtere ontspanning, steeds met een liefdadig doel, en voerde meerdere revues op. De kunstschilders Bulcke en de grote James Ensor, namen hieraan ijverig deel.

Voor de eerste wereldoorlog was de naam "Cercle Coecilia" reeds een begrip geworden in Oostende en nam, na de oorlogsjaren nog verdere uitbreiding; op zeker ogenblik telde de "Cercle" om en bij de 400 leden !

De leuze "Kunst en Liefdadigheid" getrouw ijvert de Coeciliakring nog steeds om nood te lenigen. Het dameskomitée is hierin steeds actief en het zou ongepast zijn de dames hiervoor niet van harte geluk te wensen. Het tot over de grenzen befaamde bal "Rat Mort" draagt veel bij tot het filantropisch doel. Hoe ontstond nu dit bal ?

De "Echo d'Ostende" van 1901 vertelt het ons. In een artikel staat, "... Le Cercle offre ce lundi 28 février (1870), un grand bal masqué à ses membres à l'occasion du Carnaval".

Dit bal kende een sukses, kwam jaarlijks terug, groeide en groeide en werd wat het nu is; een internationale gebeurtenis, over onze grenzen bekend, en een hoogtepunt in het winterseizoen van Oostende. Zoals U weet gaat de opbrengst hiervan naar liefdadige werken van de stad.

Tijden veranderen, concerten en toneelopvoeringen worden niet meer ingericht, maar de Coeciliakring bloeit verder...

Een vereniging die 120 jaar bestaat kan en mag niet verdwijnen.

Lang leve nog de KONINKLIJKE COECILIAKRING en het bal "RAT MORT".

(Overgenomen uit het Programma van de viering van het 120 jarig bestaan van de Cercle Coecilia).

**De laatste
uitgegeven boeken**

zijn ALTIJD

te verkrijgen bij

INTERNATIONALE BOEKHANDEL

N.V.

Adolf Buylstraat 33

8400 - Oostende Tel. 70.17.33

en in haar bijhuizen

Eén van zijn allereerste wetenschappelijke artikels bood Dr. Maurits Gysseling aan ter publikatie in de "Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde", 1943, blz. 819-848. Deze studie, aldaar gedrukt onder de titel : "Bijdrage tot de kennis van het oudste kustwestvlaamsch", bestaat hoofdzakelijk in heruitgave en taalkundig commentaar van twee oorkonden uit de 12de eeuw, die betrekking hebben op de abdij van Oudenburg. De ene (charter I) is gedagtekend 1130 en bevat een kwijtschelding van cijnsen ten gunste van de abdij door graaf Diedrik van den Elzas. De andere (charter II) draagt als datum 1087, maar schijnt een pseudo-origineel te zijn dat in werkelijkheid in 1141 werd geschreven; het bevat een opsomming van schenkingen aan de abdij gedaan op het einde van de 11de eeuw. In beide Latijnse stukken komen een groot aantal Oudnederlandse persoons- en plaatsnamen voor met een uitgesproken lokaal karakter, samen ruim honderd in aantal, die zeer belangrijk zijn voor onze kennis van het dialect dat toen in de Vlaamse kuststreek gesproken werd en mede een bijdrage vormen voor de studie van het ontstaan van het Westvlaams in het algemeen. Deze bijdrage doet thans begrijpelijkerwijze vrij verouderd aan en is in feite voorbijgestreefd door recenter, meer diepgaand onderzoek en methodiek. Toch wil ik niet nalaten ook daarvan melding te maken, al was het maar als bijdrage te meer tot mijn vele bibliografische mededelingen. Dr. Maurits Gysseling, geboren te Oudenburg op 7 september 1919 en thans gevestigd te Sint-Amandsberg bij Gent, ontwikkelde zich spoedig in de loop der jaren tot een zeer gezaghebbend geleerde, in de ware zin van het woord. Niet alleen is hij een ongeëvenaard kenner van het Oud-Nederlands, hij beheerst tevens vele diverse disciplines van de taalwetenschap op een bewonderenswaardige wijze. Zijn toponymisch woordenboek van 1960 hielp hem een algemeen aanvaarde, internationale faam verwerven, want het is één van de topprestaties op naamkundig gebied in heel de wereld gebleven. Zijn bio-bibliografie (tot en met 1977), zeer gedetailleerd en accuraat samengesteld, werd opgenomen in het huldeboek van het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek, "Viifjaarlijkse prijzen 1956-1980", blz. 115-139. Door een internationale jury werd Dr. Maurits Gysseling einde 1970 uitverkoren als laureaat van de "Wetenschappelijke Prijs Baron Holvoet", door het N.F.W.O. voor de periode 1966-1970 verleend. In 1977 verscheen zijn monumentaal "Corpus van Middelnederlandse teksten (tot en met het jaar 1300)". Reeks 1 : Ambtelijke bescheiden. 's Gravenhage, Uitgeverij Martinus Nijhoff. De tweede reeks van dit Corpus zal de midnederlandse literaire teksten behelzen en diplomatisch uitgeven; dit heeft inmiddels reeds een aanvang genomen.

Emiel SMISSAERT

O.L.V. - TER-DUINEN

Verleden maand hebben we aan onze leden medegedeeld dat het pas verschenen werk van G. BILLIET "O.L.V.-ter-Duinen" in het Heemkundig Museum te koop is. Het is eveneens verkrijgbaar mits storting van 100F. op rek. nr. 000-0472773-92 van G. DE HAENE, Oostende.

O.V.

PRENTKAARTEN

Van heden af zijn in het Heemkundig Museum drie nieuwe prentkaarten te koop :

- Michel VAN CUYCK : "Badkarren op het strand".
- Franz BINJE : "O.L.V. - ter-Duinen te Mariakerke".
- Jan DE CLERCK : "Werf onder sneeuw".

We hopen dat de leden van "De Plate" ze zullen gebruiken als eindejaarswenskaarten!

G.V.

OOSTENDE'S EPOS

Er zijn op dit ogenblik maar heel weinig boeken die de algemene geschiedenis van Oostende behandelen. Gelukkig is een nieuwe uitgave verschenen van "Oostende's epos" door Robert LANOYE. Het is de vertaling van 'L'épopée ostendaise". Wie de vertaler is geweest, daar heeft men het ruiken naar. En dat is jammer, want de idiootste vertalingen zijn in dat anders op mooi papier uitgegeven boek op zeer veel plaatsen te vinden. Om een paar aan te halen :

- p. 82 : "Ondertussen had Oostende in 1818 het verschijnen van haar eerste krant, "Het Blad van Oostende" begroet..."
- Nooit is er een "Blad van Oostende" geweest, wel "La Feuille d'Ostende", doch enkel in 1850, want in 1818 was het nog "La Feuille d'Annonces";
- p. 84 : "Voer de eerste staatpekketboot Oostende-Dover uit, het was de "Spoorweg".
- Het was niet de "Spoorweg", wel "Le chemin de Fer"; Scheepsnamen worden nooit vertaald;
- p. 88 : "Pasquini, die rond die tijd zijn "Geschiedenis van Oostende"..."
- "L'histoire du port d'Ostende" door Pasquini is nooit vertaald geweest. (Ook op P. 56 is er reeds spraak van Pasquini's "Geschiedenis van Oostende");
- p. 93 : "Het hotel "Fontein" in Langestraat was veruit het luxueust"
- het was "Hotel Fontaine". Fontaine was de familienaam van de eigenaar;
- p. 94 : "in het "Hotel Duitsland" logeerden..."
- het was "Hotel d'Allemagne".

Niettegenstaande we R. Lanoye bij de 1ste druk op dit euvel wezen (toen was de vertaling van de nog jonge Jaak Vissemaker) is er daar nu niets aan gewijzigd geworden.

Wat we ook aan R. Lanoye verwijten is dat hij nergens een geraadpleegde bron vermeldt. Was het zo erg om van de boeken en artikels die de auteur bij zijn "epos" nodig had, te vermelden ? Zelfs geen literatuurlijst achteraan het boek. Spijtig, want dit is niet ernstig.

Anders wel een leesbaar boek over Oostende. Uitg. Erel. Prijs : 400 F.

O.V.

MEDEDELING BETREFFENDE EEN ENGELSTALIG GEDICHT OVER OOSTENDE

Ter attentie van de liefhebbers van poëzie met als thema "Oostende", vermelden wij, dat het tijdschrift "DELTA. A review of Arts, Life and Thought in the Netherlands" (uitgegeven gedurende 16 jaargangen van 1958 tot 1973) het gedicht "Ostend" (4 verzen x 2 strofen) opnam, geschreven door de dichter Christopher Levenson en afgedrukt in de jaargang 2, 1959, nrw 1, op blz. 23. Bio-bibliografische gegevens over deze auteur, van Engelse of mogelijk Amerikaanse origine, zijn mij niet bekend, zodat het ons wenselijk voorkomt dit gedichtje liever niet over te nemen in ons tijdschrift, ten einde niet in botsing te komen met misschien nog vigerende auteursrechten.

E. SMISSAERT

NOG EENS P.N. !

Eindelijk weten we wie de mysterieuze Oostendse achterglasschilder P.N. was ! (1)

De oplossing danken we aan Collega J. VAN BEYLEN van het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen. Hij kwam op het spoor door het vinden van een églomisé, voluit getekend door Petrus NEFORS (P.N.!) : het portret van de topzeilschoener "Persévérance" (ca. 1832).

Petrus NEFORS (°Oostende, 12.08.1790 - + Oostende, 03.03.1876) was de zoon van Petrus NEFORS & Anne BARDON.

Hij huwde te Oostende op 28.05.1817 met Jeanne VALCKE uit Antwerpen en een tweede maal op 17.10.1832 met Amelia OLIEU uit Oostende.

Uit zijn eerste huwelijk had hij een zoon Petrus-Franciscus (° Oostende, 15.12.1817), uit het tweede huwelijk drie zonen : Leon-Leopold (° Oostende, 11.04.1838), Edouard (° Oostende, 29.10.1843), en Petrus-Jan (° Vlissingen, 21.03.1845). Ze werden allen zeeman.

Vandaag nog heeft P.N., voortaan Petrus Nefors, nakomelingen te Oostende.

Norbert HOSTYN

(naar gegevens uit brieven van J. VAN BEYLEN).

(1) Zie "De Plate", jg: 78, p. 111; jg. 80/138 en 80/211.

EEN STUDIE OVER SCHEEPSNAMEN, VROEGER EN NU

Het "Instituut voor Naamkunde" te Leuven biedt in haar fonds van onomastische publicaties ook een wat ouder werkje over "Scheepsnamen vroeger en nu" aan, de gedrukte neerslag van lezingen, gehouden voor de Naamkunde-Commissie der Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen te Amsterdam op 21 november 1959, door de Nederlandse geleerden W. Voorbeijtel Cannenburg en J.P. Kruseman. Het boekje - dat 46 bladzijden telt, 120 F kost en uitgegeven werd in 1960 - kan eventueel besteld worden bij Uitgeverij Peeters (Postbus 41, 3000 Leuven) en behoort tot de reeks "Bijlagen" (nummer 58) van de publicaties van het "Instituut voor Naamkunde" aldaar. W. Voorbeijtel Cannenburg bestudeerde de "Namen onzer zeeschepen in de zeiltijd" (blz. 1-16) en J.P. Kruseman handelt over de "Namen en Naamgeving van schepen" (vooral ontleend aan de Nederlandse koopvaardij (blz. 17-29). Vier bijlagen en een erudiete discussie (respectievelijk blz. 30 tot 39 en blz. 40-46) sieren de neerslag van hun bevindingen. Bestemd voor hen die de zee en het schip toegedaan zijn.

E. SMISSAERT

HISTORISCHE ONDERWIJSCILLECTIE

Het "Centrum voor de Studie van de Historische Pedagogiek" van de R.U. Gent zal, met behulp van licentiaten geschiedenis, richting; "Nieuwste Tijden, een "Historische Onderwijscollectie" pogen samen te stellen en te inventariseren.

E.S.

LAATSTE NUMMER

Dit is het laatste nummer van "De Plate" voor de jaargang 1981. Het eerstvolgende nummer, januari 1982, zal enkel maar toegezonden worden aan de leden die hun lidgeld vereffend hebben.

10e Jaarlijkse veiling

De jaarlijkse veiling gaat door na de algemene vergadering op 28 januari 1982. De te veilen stukken moeten in verband met Oostende of de kuststreek zijn. Enkel niet-breekbare zaken worden geveild, zoals boeken, brochures, tijdschriften, programma's, kaarten, plannen, prenten, affiches enz.

In het volgend nummer meer daarover.

O.V.

IN DIT NUMMER :

- Blz. 3 : N. HOSTYN : Architecten in Oostende-belle-epoque XXVII : aanvullingen
- blz. 5 : A. VILAIN : Thermengebouw = "Witte Olifant"
- blz. 6 : W. VERLONJE : Van en rond Oostende in de tentoonstelling "Vlaamse Maritieme achterglasschilderijen"
- blz. 8 : N. HOSTYN : 4 Oostendedaars gediplomeerd van de Ecole de Droit tussen 1806-1817.
- blz. 9 : O.V. : Oostende bouwt (3)
- blz. 10 : G.V. : Nog aan te schaffen in het Heemkundig Museum
- blz. 11 : N.H. : De school voor Teken- en Bouwkunde anno 1830
- blz. 12 : E. SMISSAERT : Wijlen Frank Baur tijdens zijn "Oostendse periode"
- blz. 14 : J.B. DREESEN : Een Oostendse glazenier COR WESTERDUYN
- blz. 18 : R. LEROY : Oostende : Postgeschiedenis 1757-1762
- blz. 20 : N. HOSTYN : Vergeten Oostendse kunstschilders XVII : Leonard de Selliers de Moranville
- blz. 21 : Historiek van de Koninklijke Coeciliakring
- blz. 22 : E. SMISSAERT : Een bijdrage van het kustwestvlaams door M. Gysseling

---

1982 STAAT VOOR DE DEUR

Ik wens aan alle trouwe "Plate-leden" een gelukkig en voorspoedig nieuwjaar in 1982. Ik hoop hen talrijk op onze activiteiten te mogen ontmoeten. Dat het hen en hun familie voor het beste mag gaan en zoals men zegt "vooral de gezondheid telt!".

Verder hoop ik dat ons Heemkundig Museum een verdere bloei mag kennen en dat ons tijdschrift evenveel succes als in de voorbije jaren mag beleven (248 pagina's in 1981 kan toch tellen voor een "amateuristisch" tijdschrift).

Kortom aan allen het beste en ... vergeet onze penningmeester niet door intijds uw bijdrage te vereffenen voor het nieuwe jaar.

A. VAN ISEGHEM,
Voorzitter "De Plate"

TEKSTOVERNAME UIT DE PLATE STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE